

ปรีดีคิด-ปรีดีเขียน

สุพรรณ ด้านตระกูล

รวบรวม-เรียบเรียงและหมายเหตุ

นักเขียนดีเด่นมูลนิธิเสรีวิทยุโกเศศ-นาคะประทีป พ.ศ. ๒๕๓๕

ปรีดีคิด ปรีดีเขียน

PRIDI-PHOONSUK
ปรีดี - พูนสุข พนงงค์

www.pridi-phoonsuk.org

ChangeFusion **OPENBASE**.in.th

เนื้อหาทั้งหมดใน OpenBase ถูกเผยแพร่ภายใต้สัญญาอนุญาต Creative Commons Attribution-Noncommercial-Share Alike 3.0 Unported License ท่านสามารถนำเนื้อหาทุกชิ้นไปใช้และเผยแพร่ต่อได้ โดยต้องอ้างอิงแหล่งที่มา ห้ามนำไปใช้เพื่อการค้า และต้องใช้สัญญาอนุญาตชนิดเดียวกันนี้เมื่อเผยแพร่งานที่ดัดแปลง เว้นแต่จะระบุเป็นอย่างอื่น

ปรีดีคิด ปรีดีเขียน

สุพจน์ ด้านตระกูล

คณะกรรมการดำเนินงานฉลอง ๑๐๐ ปี ชาตกาล
นายปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส

จัดพิมพ์เนื่องในโอกาสฉลอง ๑๐๐ ปี ชาตกาล
นายปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส

(๑๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๔๓ - ๑๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๓)

และในวาระที่องค์การยูเนสโกบรรจุชื่อไว้ใน
ปฏิทินการเฉลิมฉลองบุคคลสำคัญของโลก (ค.ศ. ๒๐๐๐ - ค.ศ. ๒๐๐๑)

หนังสือชุดครบรอบ ๑๐๐ ปี ชาตกาล นายปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส

ปรีดีคิด-ปรีดีเขียน

สหพันธ์ ด้านตระกูล : รวบรวม-เรียบเรียง และหมายเหตุ

เลขมาตรฐานสากลประจำหนังสือ ISBN 974-07833-87-5

พิมพ์ครั้งแรก : ธันวาคม ๒๕๔๓

จำนวนพิมพ์ : ๓,๐๐๐ เล่ม

ผู้จัดพิมพ์ : คณะกรรมการดำเนินงานฉลอง ๑๐๐ ปี ชาตกาล
นายปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส ภาคเอกชน
E-mail : pridi@ffc.or.th http : //www.pridi.or.th

ประธานกรรมการ : สุลักษณ์ ศิวรักษ์

กรรมการและเลขานุการ : พิภพ ธงไชย

ผู้จัดพิมพ์ร่วม : สถาบันปรีดี พนมยงค์
๖๕/๑ สุขุมวิท ๕๕ (ซอยทองหล่อ) เขตวัฒนา (ปณ. สันติสุข)
กรุงเทพฯ ๑๐๑๑๐ โทรศัพท์ ๓๘๑-๓๘๖๐-๑ โทรสาร ๓๘๑-๓๘๕๕๙
E-mail : pridi_institute@hotmail.com

ดำเนินการผลิต : โครงการจัดทำสื่อเผยแพร่เกียรติคุณ นายปรีดี พนมยงค์
รัฐบุรุษอาวุโส สำหรับเด็กและเยาวชน

ประธาน : พิภพ ธงไชย

บรรณาธิการ : สันติสุข โสภณสิริ

กองบรรณาธิการ : กานต์ ธงไชย สุดใจ พรหมเกิด

แบบปกและรูปเล่ม : ปาจริย์ พุทธเจริญ

ดำเนินการผลิตร่วม : สำนักพิมพ์มูลนิธิเด็ก
๔๖๐ ซ. งามสุคนิหวงศ์ ๖๗ เขตบางพลัด กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐
โทรศัพท์ ๘๘๑-๑๗๓๔ โทรสาร ๔๒๔-๖๒๘๐
E-mail : cpublish@ffc.or.th http : //www.ffc.or.th

พิมพ์ที่ : เรือนแก้วการพิมพ์ โทรศัพท์ ๔๑๑-๑๕๒๓, ๔๑๒-๖๕๕๒

จัดจำหน่าย : บริษัทเคล็ดไทย จำกัด โทรศัพท์ ๒๒๕-๙๕๓๖-๔๐

จากผู้เขียน

---

6 เมื่อได้รับคำขอร้องให้ค้นคว้ารวบรวม คำคม ของอาจารย์ปรีดีฯ จากหนังสือต่างๆ ที่ท่านเขียนเอาไว้มากมาย เพื่อตีพิมพ์เป็นเล่มออกเผยแพร่ ดังที่ได้มีการรวบรวมคำคมหรือวาทีของนักปราชญ์ผู้มีชื่อเสียงอื่นๆ ในอดีต บังเอิญผมมีหนังสือประเภทคำคมของนักปราชญ์ผู้เรื่อรนามอยู่จำนวนหนึ่ง ผมจึงหยิบหนังสือรวบรวมคำคมเหล่านั้นมาอ่านทบทวนดู แล้วตั้งคำถาม ในใจและตอบเอง

ถามว่า ได้อะไรบ้างจากการอ่านคำคมของบรรดาท่านนักปราชญ์ เหล่านั้น

ตอบว่า ได้ตัวอย่างคำคมอันคมคาย และชื่นชมในปรีชาสามารถ ของท่านนักปราชญ์เหล่านั้น

ถามว่า แล้วได้ความรู้ ความเข้าใจอะไรบ้าง ?

ตอบว่า ได้คำสุภาษิต ได้คติ ทั้งคติธรรม คตินิยม คติพจน์และ ได้รู้ที่มาของคำคมนั้นๆ ว่ามาจากหนังสืออะไร สำหรับการอ้างอิง

ผมคิดว่า โดยที่ คณะกรรมการดำเนินงานฉลอง ๑๐๐ ปี ชาตกาล นายปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส ผู้จัดพิมพ์หนังสือหลายเล่มที่ยกย่องเชิดชู เกียรติคุณอาจารย์ปรีดีฯ และในสถานการณ์ที่ประเทศชาติกำลังต้องการ การปฏิวัติเพื่อแก้ไขปัญหาของชาติ คือความยากจนของประชาชนส่วน

ใหญ่ ผมมีความเห็นว่า ถ้าจะเพียงรวบรวมคำคมของอาจารย์ปรีดิฯ มาตีพิมพ์ก็คง จะยังประโยชน์แก่ผู้อ่านแค่คำถามคำตอบ ข้างต้นนั้น ซึ่งไม่อาจทำความเข้าใจใน การกิจปฎิวัติของอาจารย์ปรีดิฯ และปัญหาที่ผู้อ่านควรจะเข้าใจได้เท่าที่ควร หลังจากแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ในที่สุดจึงออกมาในรูปแบบดังที่อยู่ในมือของท่าน ณ บัดนี้

ความจริง ปรีดิคิต - ปรีดิเขียน มีมากมาย เป็นคลังวิทยาที่อุดม ทั้งในด้านนิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์-การเมือง ประวัติศาสตร์ ศาสนา และปรัชญา แต่ด้วยเวลาอันจำกัดผมจึงทำได้เพียงเท่าที่เห็น

แน่นอน ถึงแม้ว่าอาจารย์ปรีดิฯ จะถูกจำกัดความรับผิดชอบต่อบ้านเมืองด้วย รัฐประหารที่ปฏิกริยา ของพลโท ผิน ชุณหะวัณ เมื่อ ๘ พฤศจิกายน ๒๔๙๐ แล้วก็ตาม แต่งานรับใช้ชาติของอาจารย์ปรีดิฯ ในด้านแสดงความคิดเห็นอันทรงคุณค่าต่อประเทศชาติในฐานะรัฐบุรุษอาวุโสหาได้ยุติลงด้วยไม่ แม้ท่านจะอยู่ในต่างแดน จนกระทั่งวินาทีสุดท้ายที่ท่านนั่งพับอยู่กับโต๊ะเขียนหนังสือ เมื่อ ๒ พฤษภาคม ๒๕๒๖ ณ บ้านเลขที่ ๑๗๓ อองโตนี ซานกรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส

งานรับใช้ชาติของอาจารย์ปรีดิฯ เท่าที่ผมและอีกหลายคนทั้งฝ่ายธรรมและอธรรม ศึกษาค้นคว้านำมาเปิดเผยแล้วนั้น เป็นการศึกษาค้นคว้าที่ไม่เป็นระบบ และบางทีก็เจือปนด้วยอคติ และเท่าที่ขีดความสามารถอันจำกัดในการค้นหาข้อมูล ซึ่งมีอยู่มากมายหลายแห่งตามตำแหน่งหน้าที่ที่ท่านเคยประจำอยู่ ทั้งที่รัฐสภา สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี สำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวงมหาดไทย กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงการคลัง ธนาคารแห่งประเทศไทย รวมทั้งสำนักเลขาธิการมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ดังนั้น งานรับใช้ชาติของอาจารย์ปรีดิฯ ถ้าจะทำให้สมบูรณ์และถ้าจะทำได้ประโยชน์แก่การศึกษาเพื่อการรับใช้สังคมตามเจตนารมณ์ของท่านแล้ว ก็น่าที่สถาบันการศึกษาที่มีเข็มมุ่งเพื่อเชิดชูประเทศชาติ คือ

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ควรจะถือเป็นภาระหน้าที่ในการจัดการเรื่องนี้
ในทางวิชาการ โดยจัดหลักสูตรวิชา **ปริทัศน์ศึกษา** ขึ้นในระดับปริญญาชั้นสูง
ซึ่งนอกจากจะเป็นการเซตหน้าชูตาแก่มหาวิทยาลัยแล้ว ยังเป็นการแสดง
กตเวทิต่อผู้สถาปนามหาวิทยาลัยแห่งนี้ด้วย และเป็นการสนองคุณชาติ
อย่างแท้จริง

ขอขอบคุณ

● สุพจน์ ด้านตระกูล ●

คำนำ

สิ่งที่เคยได้กล่าวมาแล้วว่า ในแง่ประวัติศาสตร์ “ชาติ” ของการเมืองไทยสมัยใหม่ในรอบ ๑๐๐ ปีที่ผ่านมา ถ้าจะให้ย่อ “พระนามและ/หรือนาม” ของบุคคลสำคัญ (ทั้งหญิงและชาย) สัก ๑๐ ท่าน และถ้ามีทัศนคติที่เป็นวิชาการ มีเหตุมีผล และไม่คับแคบแล้ว น่าเชื่อว่านามปริดี พนมยงค์ (หรือ หลวงประดิษฐมนูธรรม) จะต้องติดอยู่ในรายการนี้

ฯพณฯ ปริดี พนมยงค์ มีความโดดเด่นในหลายต่อหลายเรื่อง เป็นทั้งนักเรียนนักศึกษาที่ปราดเปรื่อง ก้าวขึ้นมาในระดับสังคมชั้นสูงของไทยก็ด้วยสติปัญญาความสามารถส่วนบุคคล หรือ “คุณวุฒิ” อันเป็นคุณสมบัติสำคัญของสังคมสมัยใหม่ที่เข้ามาแข่งบารมีกับ “ชาติวุฒิ” ในแบบของสังคมเก่า

ฯพณฯ ปริดี เป็น “นักปฏิวัติ” หรือ “ผู้อภิวัฒน์” ที่ยึดอำนาจเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ เพื่อนำมาซึ่งระบอบรัฐธรรมนูญและประชาธิปไตย ท่านดำรงตำแหน่งทางการเมืองนับแต่เป็นรัฐมนตรี (ลอย) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย การต่างประเทศ การคลัง และเป็นนายกรัฐมนตรีรวมทั้งตำแหน่งสำคัญในฐานะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ของพระบาท

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล บทบาทในระดับ “ชาติ” ที่สำคัญอีกด้านหนึ่งก็คือการเป็น “หัวหน้า” ของขบวนการเสรีไทยในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ ทำการต่อต้านญี่ปุ่นและร่วมมือกับฝ่ายสัมพันธมิตร

แต่ในความสำคัญของ ๗พณฯ ปรีดี นั้น ท่านก็เป็นบุคคลหนึ่งที่ถูกเข้าใจผิดมากที่สุดในประวัติศาสตร์การเมืองไทย (ไม่ใช่ในรอบ ๑๐๐ ปีที่ผ่านมา แต่เป็น ๒๐๐ ปีด้วยซ้ำไป) “ภาพลักษณ์” ของท่านมีทั้งที่เป็น “ขาว” ดั่งคุณสมบัติของความเป็นนักปฏิวัติ นักชาตินิยม ผู้อภิวัฒน์ ผู้กู้ชาติดังกล่าวข้างต้น แต่ก็มีความเป็น “ดำ” เป็นผู้ลอบปลงพระชนม์ เป็นคอมมิวนิสต์ เป็นกบฏต่อต้านพระราชวงศ์ ดังคำนิยามกระบวนการณ์ของมรกต เจวจินดา ในหนังสือของเธอ *ภาพลักษณ์ปรีดี พนมยงค์ กับการเมืองไทยฯ* (๒๕๔๓) กับของผาสุก พงษ์ไพจิตร และคริส เบเกอร์ ในหนังสือ *Pridi By Pridi* (๒๐๐๐) ว่าท่านถูก “กระทำให้เป็นปีศาจ” หรือ demonization

ประวัติศาสตร์ของ “ชาติไทย” ซึ่งรวมถึงประวัติและผลงานของ ๗พณฯ ปรีดี พนมยงค์ ดูจะตรงกับข้อสังเกตอันแหลมคมของ “ลูก-หลาน-เหลน” ในหนังสือ *๑ ศตวรรษ ศุภสวัสดิ์* (๒๕๔๓) ที่ว่า

“จนทุกวันนี้ ประวัติศาสตร์ไทยต้องเป็นพิการ ไม่สมประกอบ เพราะถูกใช้เป็นเครื่องมือทางการเมืองจนหมดสิ้นความเป็นศาสตร์ “วิชาประวัติศาสตร์ไทย” ถูกกำหนดกรอบให้ตกอยู่ตามขอบเขต “ขาว - ดำ” ของอุดมการณ์และทฤษฎี ทั้งของ ‘ขาว’ และ ‘ดำ’ ซึ่งต่างก็มีพระเอกกับผู้ร้ายสำเร็จรูปตายตัว แทนที่จะมองข้อเท็จจริงและเหตุผลที่เกิดขึ้นกันอย่างตรงๆ ด้วยสายตาที่ไม่เอนเอียง”

ในปี ๒๕๔๓ เป็นปีที่ครบรอบ ๑๐๐ ปีชาตกาลของ ๗พณฯ ปรีดี

พนมยงค์ และก็ได้รับการเชิดชูเกียรติด้วยการที่รัฐบาลไทยเสนอชื่อให้องค์การยูเนสโก (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) ประกาศรับรอง (ผ่านมาได้อย่างฉิวเฉียด) ในฐานะ “บุคคลสำคัญของโลก” มีการจัดการเฉลิมฉลองกันทั้งปีทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน

ดูเหมือนว่า “นามนั้น” ปรีดี พนมยงค์ จะได้รับการ “ขุดแต่ง” (excavated) ขึ้นมา “ฟื้นฟูและบูรณะ” (restored and renovated) ใหม่ในวงกว้างได้ในระดับหนึ่ง แต่ก็น่าเชื่อว่า กระบวนการ demonization อันยาวนานเป็นเวลาเกือบครึ่งศตวรรษ ที่กระทำอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ โดยความร่วมมือระหว่างฝ่ายอำนาจนิยมร่วมกับอนุรักษนิยม ทั้งรัฐและเอกชน ที่เต็มไปด้วยโลภะ โทษะ และโมหะ ตลอดจนผลประโยชน์ส่วนบุคคลและพรรคพวก (พร้อมด้วยความร่วมมือโดยรู้ตัวและไม่รู้ตัวก็ตามของผู้ที่ยึดอยู่กับ political quietism หรือลัทธิ “เงียบนิยม” ทางการเมือง) นั้น ก็น่าเชื่อว่า ภาพลักษณ์อันดำมืดและความเป็น “ปีศาจ” ถูกฝังลึกลงไปในความทรงจำของผู้คนจำนวนไม่น้อยก็ยังคงอยู่กับเราไปอีกนาน

ท่ามกลางกระบวนการของการสร้าง (construct) ภาพลักษณ์ที่ดำมืดและเป็นลบ ก็มีกระบวนการที่พยายามจะ “รื้อถอน” (deconstruct) เพื่อ “ปฏิสังขรณ์” ขึ้นใหม่ ซึ่งภาพของชีวิตและบทบาทของท่านปรีดี พนมยงค์ ในกระบวนการด้านนี้ ดูเหมือนจะเป็นผู้รักความเป็นธรรม ทั้งผู้ใกล้ชิดสนิทสนมกับ ชพชช ท่านปรีดีเอง อย่างงานของ ไสว สุทธิพิทักษ์, เตือน บุนนาค หรือ วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร์ ตลอดจนผลงานงานของผู้ที่สนใจข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์อย่างสุพจน์ ด้านตระกูล รวมทั้งความซื่อสัตย์และมองการณ์ไกลของท่านปรีดีเอง ที่ก่อตั้งมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง จนมีลูกศิษย์ลูกหาทั้งโดยตรงและโดยอ้อมรุ่นแล้วรุ่นเล่าออกมาประกาศก้องว่า

พื่อนำชาติด้วยสมองและสองแขน
พื่อสร้างแคว้นธรรมศาสตร์ประกาศศรี
พื่อของข้านามระบือชื่อปรีดี
แต่คนดีเมืองไทย ไม่ต้องการ

ในการเฉลิมฉลอง ๑๐๐ ปี ของ “มหาบุรุษ สามัญชน” หนึ่งในกิจกรรมนี้ก็คือ ความพยายามที่จะเรียนรู้ชีวิตและผลงานของท่านปรีดี และแน่นอนที่สุดก็คือ ความเข้าใจที่ถูกต้องว่า “ท่านได้ทำอะไร และไม่ได้ทำอะไร” ทั้ง “สำเร็จและล้มเหลว” ในความเป็นมนุษย์ปุถุชน (หาใช่เทพ) ของท่าน และที่สำคัญก็คือใน “สิ่งนั้นที่เรียกว่าประวัติศาสตร์” เป็นเรื่องของ “ข้อเท็จจริง บริสุทธิ์” หรือว่า “ถูกสร้าง ต่อเติม เสริมแต่ง” ขึ้นมาได้อย่างไร มีความจำเป็นหรือไม่เพียงใด ที่ศาสตร์แห่งอดีตนั้นจำเป็นที่จะต้อง “ถูกรื้อถอนและปฏิสังขรณ์” ขึ้นมาใหม่ ทั้งนี้เพื่อคนรุ่นปัจจุบันและอนาคต จะได้ไม่ต้องเดินวนและอับจนอยู่ในความมืดบอดดังเช่นที่เป็นมานานแสนนาน

ผลงานของสุพจน์ ด้านตระกูล ชั้นนี้ เป็นการคัดเลือกและรวบรวมในรูปแบบของ “สรุพนิติน” หรือ anthology เพื่อให้ผู้อ่านได้ทราบถึงสิ่งที่ “ปรีดีคิด ปรีดีเขียน” เป็นการนำเสนอเอกสารชั้นต้น พร้อมกับคำอธิบายต่อท้ายเพื่อทำให้เห็นภาพได้ชัดเจนขึ้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างมหาศาลในการศึกษาชีวิตและผลงานของ “มหาบุรุษ-สามัญชน” ผู้นี้

สุพจน์ ด้านตระกูล เป็นหนึ่งในบรรดานัก “ขุดแต่ง” (excavated) และนัก “ฟื้นฟูและบูรณะ” (restored and renovated) ซึ่ง “ปรีดี พนมยงค์” นำแปลกที่สุพจน์นั้นหาได้เป็นญาติมิตรสนิท หาได้เคยทำงานร่วม หรือแม้แต่จะเป็นลูกศิษย์ (มธก.) ของ ๒พณฯ ปรีดี แต่อย่างใดไม่ สุพจน์ “เรียนไม่จบระดับมัธยม” และจากคำบอกเล่าของสุพจน์เอง (๕ เมษายน ๒๕๔๒) ก็

บอกว่า

“ผมเกิดในครอบครัวของพ่อค้าย่อยในชนบท เมื่อวันที่ ๙ กันยายน ๒๔๖๖ ตรงกับวันอาทิตย์ แรม ๑๔ ค่ำ เดือน ๙ ปีกุน ณ บ้านปลายคลอง หมู่ที่ ๖ ตำบลเชียรเขา อำเภอปากพนัง (ต่อมาได้แยกเป็นอำเภอเชียรใหญ่ และปัจจุบันได้แยกเป็นอำเภอเฉลิมพระเกียรติ) จังหวัดนครศรีธรรมราช”

สุพจน์เล่าต่อไปว่า

“เริ่มการศึกษาเบื้องต้นจากโรงเรียนประชาบาลใกล้บ้าน แล้วไปต่อชั้นมัธยมต้นที่โรงเรียนประจำจังหวัด และชั้นมัธยมปลายที่กรุงเทพมหานคร แต่ด้วยเหตุปัจจัยหลายประการ การศึกษาภายใต้ระบบโรงเรียนก็ต้องยุติลงในปี พ.ศ. ๒๔๘๓ ขณะกำลังเรียนอยู่ในชั้นมัธยมปีที่ ๖”

กล่าวได้ว่าหลังจากนั้นแล้วสุพจน์ก็เล่าเรียนจาก “มหาวิทยาลัยแห่งชีวิต” ดังที่ได้เล่าให้ฟังต่อไปอีกว่า “ความรู้ที่ได้มาจากการศึกษาภายใต้ระบบโรงเรียนจึงเพียงอ่านออก เขียนได้ และคิดเป็น และก็ได้ ได้อาศัยความรู้ อ่านออก เขียนได้ และคิดเป็นที่ได้มาจากการศึกษาภายใต้ระบบโรงเรียน ศึกษาเรียนรู้โลกต่อมา ทั้งโอกาสโลก สังขารโลก และสัตตโลก เพื่ออธิบายโลกและเปลี่ยนแปลงโลก” (ตัวเอนและขีดเส้นใต้โดยผู้เขียนคำนำ)

“ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ พรรคพวกได้ชักนำเข้าทำงานกับกองทัพญี่ปุ่นในฐานะเสมียนโกดัง ประจำอยู่ที่ท่าเรือเขาฝาชี อำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง อันเป็นท่าเรือที่ญี่ปุ่นสร้างขึ้นใหม่บนฝั่งแม่น้ำละอุ่น ก.ม. ๙๓ เพื่อบริการขนส่งยุทธสัมภาระและกำลังพลทางทะเล จากประเทศไทยสู่พม่า อีกเส้นทางหนึ่ง และในโอกาสนั้นได้เข้าร่วมกับพวกต่อต้านญี่ปุ่น (เสรีไทย)

ทำหน้าที่รายงานความเคลื่อนไหวของกำลังพลและยุทธปัจจัยของฝ่ายญี่ปุ่น
ที่ผ่านเข้าออกทางท่าเรือเขาผาซี”

ดูเหมือนสงครามโลกครั้งที่ ๒ นี้แหละที่ทำให้สุพจน์ ด้านตระกูล
เข้าไปสัมผัสกับปรีดี พนมยงค์ โดยไม่รู้ตัว และก็เรียนรู้อะไรต่อมิอะไรร
จากประสบการณ์ของความเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่หลวงของโลกในกลาง
ศตวรรษที่แล้ว และที่สำคัญยิ่งไปกว่านั้นก็คือ “ภายหลังสงครามได้เข้า
ทำงานหนังสือพิมพ์ เริ่มจากเจ้าหน้าที่ตรวจบัญชี (พิสูจน์อักษร) ผู้สื่อข่าว
โรงพัก (ข่าวอาชญากรรม) ผู้สื่อข่าวกระทรวง (ข่าวการเมืองและข่าวราชการ)
และจากหน้าที่ผู้สื่อข่าวการเมือง จึงทำให้เกิดความสำนึกทางการเมืองและ
นำไปสู่การเคลื่อนไหวทางการเมือง

จนกระทั่งถูกจับกุมในคดี ๑๐ พฤศจิกายน ๒๔๙๕ (หรือที่รู้จักกันใน
ในนามของกบฏสันติภาพ) ในข้อหากบฏภายในและภายนอกราชอาณาจักร
ถูกศาลพิพากษาลงโทษจำคุก ๒๐ ปี แต่ลดเหลือ ๑๓ ปี ๔ เดือน ติดคุก
อยู่ประมาณ ๕ ปี ก็ได้รับนิรโทษกรรมในคราวฉลอง ๒๕ พุทธศตวรรษ ใน
สมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ออกจากคุกมาประกอบอาชีพหนังสือ
พิมพ์อยู่ประมาณ ๑ ปี ก็ถูกจับเข้าคุกอีกครั้งหนึ่งในปี ๒๕๐๑ ในยุคของ
เผด็จการของจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ในข้อหากบฏภายในราชอาณาจักร
และมีการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ ถูกศาลทหารกรุงเทพพิพากษาลงโทษ
จำคุก ๓ ปี ในความผิดต่อความมั่นคงของรัฐ และยกฟ้องข้อหาทำการกระทำ
อันเป็นคอมมิวนิสต์”

มหาวิทยาลัยแห่งชีวิต (ในคุก) นั้น ทำให้สุพจน์ กล่าวอย่างมั่นใจว่า

“โดยที่มีความสำนึกทางการเมืองและสนใจการเมือง จึงได้ชวน

ขวายเป็นศิษย์หาความรู้เรื่องการเมืองจากท่านผู้รู้ ที่มีความคิดทางการเมือง ฝ่ายก้าวหน้า รวมทั้งแสวงหาหนังสือฝ่ายก้าวหน้ามาอ่านและสนใจศึกษาค้นคว้าประวัติศาสตร์การเมืองไทยภายหลัง ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ อย่างรับผิดชอบ”

สุพจน์กล่าวเสริมอีกว่า

“รวมทั้งเจริญตามรอยบาทพระพุทธรองค์ ศึกษาค้นคว้าเรื่องของโลกทั้งสามอย่างมนสิการ จึงได้สรุปความคิดความเข้าใจออกมาเป็นข้อเขียนจำนวนหนึ่ง มีต้นฉบับอยู่ประมาณ ๗๐ เรื่อง ส่วนเขียนแถลงการณ์และสาส์นในโอกาสต่างๆ นั้นอีกจำนวนหนึ่ง”

ซึ่งรวมแล้วอาจจะมากกว่าผลงานของดุष्ฎิบัณฑิตหรือศาสตราจารย์ (ของรัฐ) ด้วยซ้ำไป

ในบรรดาผลงานนิพนธ์เหล่านั้น ก็มีสิ่งที่เรียกได้ว่าเป็น magnum opus คือ ชีวิตและงานของ ดร. ปรีดี พนมยงค์ ที่ตีพิมพ์ครั้งแรก ๒๕๑๔ (และตีพิมพ์ครั้งที่ ๓ ปี ๒๕๔๓) รวมอยู่ด้วย จากการค้นคว้างานชิ้นนี้ ก็กลายเป็นฐานทางวิชาการอย่างสำคัญที่ทำให้สุพจน์ ด้านตระกูล สามารถ “ชุดแต่ง ฟันฟู และบูรณะ” ปรีดี พนมยงค์ ได้อย่างเข้มข้น รวมทั้งชุดย่อยๆ เล็กๆ ที่ออกมาเป็นครั้งคราว ราคาถูก ในช่วงของทศวรรษ ๒๕๑๐ ก็ทำให้ประชาคมมหาชนพอจะได้เปิดหูเปิดตาขึ้นบ้างต่อ “สัจจะและความเป็นจริง” โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “หน้าประวัติศาสตร์อันดำมืดและบิดเบี้ยว” นั้นของ “ชนชาติไทย”

การรวบรวมและจัดพิมพ์ครั้งนี้ ก็เพื่อเฉลิมฉลอง ๑๐๐ ปีฯ ดังกล่าว

ข้างต้น ทั้งนี้โดยความสนับสนุนของคณะกรรมการดำเนินงานฉลอง ๑๐๐ ปี ชาตกาลฯ ภาคเอกชน และก็หวังเป็นอย่างยิ่งว่า ผลงานชิ้นนี้จะมีส่วนในกระบวนการที่เกิดขึ้นใหม่ดังบทกวีของ “เงินชัน” ๒๐ มิถุนายน ๒๕๒๗ ที่ว่า

เมื่อความดีทุกอย่างยังคงอยู่
ประชาชนย่อมรู้ว่าที่นี่
“มหาบุรุษ” จักต้องมี
เมื่อนั้นท่านปรீดีจะกลับมา

● ดร. ชานูวิทย์ เกษตรศิริ ●

ประธานอนุกรรมการฝ่ายนิทรรศการ

คณะกรรมการจัดงานฉลอง ๑๐๐ ปี รัฐบุรุษอาวุโส นายปรีดี พนมยงค์

ประธานโครงการเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สารบัญ

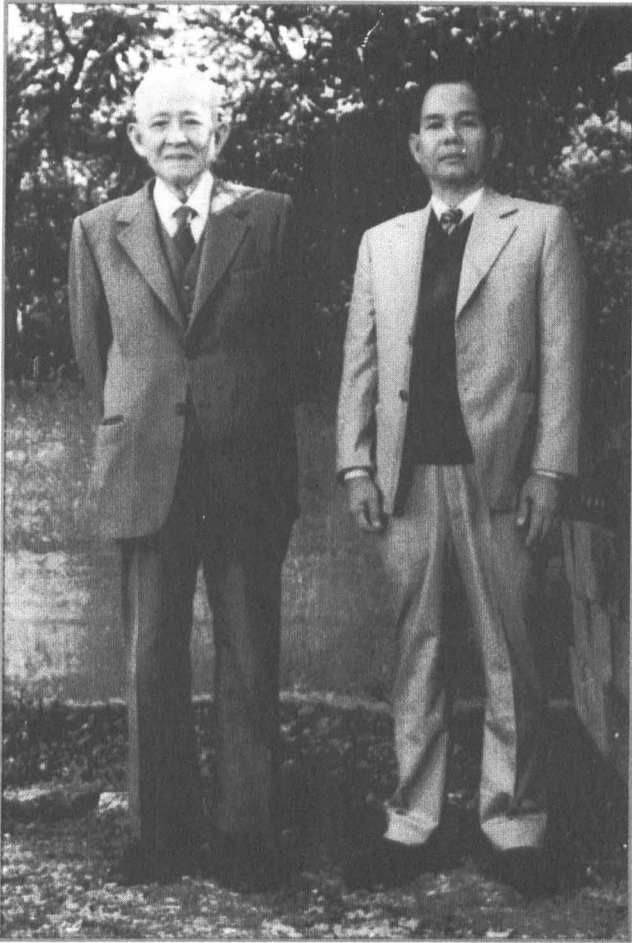
- ▶ ผู้อภิวัฒน์ ๑
- ▶ กำหนดรัฐธรรมนูญ ๑๙
- ▶ แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับแรก ๒๕
- ▶ กฎแห่งอนิจจัง ๓๑
- ▶ วิวัฒนาการของสังคม ๓๗
- ▶ อธิปไตยทางการเมือง ๔๑
- ▶ ริเริ่มสวัสดิการสังคม ๕๙
- ▶ แรงงานคือบ่อเกิดของความไพบุลย์ ๖๕

สารบัญ

- ▶ แก้ปัญหาจากฐานราก ๖๙
  - ▶ วิพากษ์เค้าโครงเศรษฐกิจ ๗๕
  - ▶ เสรีภาพจากสัญญาประชาคม ๗๙
  - ▶ ปฏิรูปกฎหมาย ๙๓
  - ▶ ฎีกเอกราชทางเศรษฐกิจ ๙๙
  - ▶ พลังใหม่คือการเปลี่ยนแปลง ๑๐๗
  - ▶ สมภูฐานของสรรพสิ่ง ๑๑๗
  - ▶ ภาคผนวก ๑๓๑
- วันวานในโลกกว้าง : ว.ณ. พนมยงค์
หนึ่งในหนังสือชวนอ่าน จากหนังสือชุด
“ครบรอบ ๑๐๐ ปี ชาตกาล นายปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส”
- ▶ ภาคผนวกพิเศษ ๑๖๕

▶ อาจารย์ปรีดี พนมยงค์ กับผู้เขียน ที่บ้านพักชานกรุงปารีส ปี พ.ศ. ๒๕๒๓

ผู้อภิวัฒน์

“**ร**าชกรทั้งหลาย

เมื่อกษัตริย์องค์นี้ได้ครองราชสมบัติสืบต่อมาจากพระเชษฐาชั้นในนั้น ในชั้นต้นราษฎรบางคนได้หวังกันว่า กษัตริย์องค์ใหม่นี้คงจะปกครองให้ราษฎรได้ร่มเย็น แต่การก็หาได้เป็นไปตามที่หวังกันไม่ กษัตริย์ครองอำนาจเหนือกฎหมายตามเดิม ทรงแต่งตั้งญาติวงศ์และคนสอพลอไว้คุณความรู้ให้ดำรงตำแหน่งที่สำคัญๆ ไม่ทรงฟังเสียงราษฎร ปล่อยให้ข้าราชการใช้อำนาจหน้าที่ในทางทุจริต มีการรับสินบนในการก่อสร้างและการซื้อของใช้ในราชการ หากำไรในการแลกเปลี่ยนเงิน ผลาญเงินของประเทศ ยกพวกเจ้าขึ้นให้สิทธิพิเศษมากกว่าราษฎร กดขี่ข่มเหงราษฎร ปกครองโดยขาดหลักวิชา ปล่อยให้บ้านเมืองเป็นไปตามยถากรรม ดังจะเห็นได้จากความตกต่ำในทางเศรษฐกิจ และความผิดเคืองในการทำมาหากินซึ่งพวกราษฎรได้รู้กันอยู่โดยทั่วไปแล้ว รัฐบาลของกษัตริย์เหนือกฎหมายมิสามารถแก้ไขให้ฟื้นขึ้นได้

การที่แก้ไขไม่ได้ก็เพราะรัฐบาลของกษัตริย์มิได้ปกครองประเทศเพื่อราษฎรตามที่รัฐบาลอื่นๆ ได้กระทำกัน รัฐบาลของกษัตริย์ได้ถือเอาราษฎร

เป็นทาส (ซึ่งเรียกว่าไพร่บ้าง ข้าบ้าง) เป็นสัตว์เดรัจฉาน ไม่นีถือว่าเป็นมนุษย์ เหตุฉะนั้นแทนที่จะช่วยราษฎรกลับพวกกันทำนอบนหลังราษฎร จะเห็นได้ว่า ภาวช้อการที่บีบบังคับเอามาจากราษฎรนั้น กษัตริย์ได้หักเอาไว้ใน ส่วนตัวปีละหลายล้านบาท ส่วนราษฎรกว่าจะหาได้แม้แต่เล็กน้อยแทบ เลือดตากระเด็น ถึงคราวเสียเงินราชการหรือภาษีใดๆ ถ้าไม่มีเงิน รัฐบาลก็ จะยึดทรัพย์หรือใช้งานโยธา แต่พวกเจ้ากลับนอนกินกันเป็นสุข ไม่มีประเทศ ใดในโลกจะให้เงินเจ้ามากเช่นนี้ นอกจากพระเจ้าซาร์และพระเจ้าไกเซอร์ เยอรมัน ซึ่งชนชาตินั้นก็ได้อันราชบัลลังก์ลงเสียแล้ว

รัฐบาลของกษัตริย์ได้ปกครองอย่างหลอกลวง ไม่ซื่อตรงต่อราษฎร มีเป็นต้นว่า หลอกว่าจะบำรุงการทำมาหากินอย่างโน้นอย่างนี้ แต่ครั้งค่อยๆ ก็เหลวไป หาได้ทำจริงจังไม่ มีหน้าซำกกลับกล่าวคำหมิ่นประมาทราษฎรผู้มีบุญคุณเสียช้อการให้พวกเจ้าได้กิน ว่าราษฎรยังมีเสียงทางการเมือง ไม่ได้ เพราะราษฎรโง่ คำพูดของรัฐบาลเช่นนี้ไซ้ไม่ได้ ถ้าราษฎรโง่เจ้าก็โง่ เพราะเป็นคนชาติเดียวกัน ที่ราษฎรรู้เท่าไม่ถึงเจ้านั้นไซ้เพราะโง่ แต่เป็น เพราะการขาดการศึกษาที่พวกเจ้าปกปิดไว้ไม่ให้เรียนเต็มที่ เพราะเกรงว่า เมื่อราษฎรมีการศึกษา ก็จ้ะรู้ความชั่วร้ายที่พวกเจ้าทำไว้ และคงจะไม่ยอม ให้ทำนอบนหลังคน

ราษฎรทั้งหลายพึงรู้เถิดว่า ประเทศเรานี้เป็นของราษฎร ไม่ใช่เป็น ของกษัตริย์ตามที่เขาหลอกลวง บรรพบุรุษของราษฎรเป็นผู้ช่วยกันกู้ให้ ประเทศมีอิสรภาพพ้นจากมือข้าศึก พวกเจ้ามีแต่ซุบมือเปิบและกวาดทรัพย์ สมบัติเข้าไว้ตั้งหลายร้อยล้าน เงินเหล่านี้เอามาจากไหน ก็เอามาจากราษฎร เพราะวิธีทำนอบนหลังคนนั่นเอง

บ้านเมืองกำลังอืดคัดต์ฝืดเคือง ชาวนาและพ่อแม่ทหารต้องทิ้งนาเพราะ ทำไม่ได้ผล รัฐบาลไม่บำรุง รัฐบาลไล่คนออกอย่างเกลื่อนกลาด นักเรียน เรียนเสร็จแล้วและทหารปลดกองหนุนแล้วก็ไม่มีงานทำ จะต้องอดอยากไป ตามยถากรรม เหล่านี้เป็นผลของกษัตริย์เหินอกฎหมาย บีบบั่นข้าราชการ

ผู้น้อย นายสิบ และเสมียน เมื่อให้ออกจากงานแล้วก็ไม่ให้เบี้ยบำนาญ

ความจริงควรเอาเงินที่กวาดรวบรวมไว้มาจัดบำรุงบ้านเมือง ให้คนมีงานทำจึงจะสมควรที่จะสนองคุณราษฎร ซึ่งได้เสียภาษีอากรให้พวกเจ้าได้ร่ำรวยมานาน แต่พวกเจ้าก็หาได้ทำอย่างใดไม่ คงสูบลือดกินเรื่อยๆ ไปเงินเหลือเท่าใดก็เอาไปฝากต่างประเทศ คอยเตรียมหนีเมื่อบ้านเมืองทรุดโทรม ปล่อยให้ราษฎรอดอยาก การเหล่านี้ย่อมชั่วร้าย

เพราะฉะนั้น ราษฎร ข้าราชการ ทหาร และพลเรือนที่รู้เท่าถึงการกระทำอันชั่วร้ายของรัฐบาลดังกล่าวแล้ว จึงรวมกำลังกันตั้งเป็นคณะราษฎรขึ้น และได้ยึดอำนาจของกษัตริย์ไว้ได้แล้ว คณะราษฎรเห็นว่า การที่จะแก้ความชั่วร้ายนี้ได้ก็โดยที่จะต้องจัดการปกครองโดยมีสภา จะได้ช่วยกันปรึกษาหารือ หลายๆ ความคิดดีกว่าความคิดเดียว

ส่วนผู้เป็นประมุขของประเทศนั้น คณะราษฎรไม่ประสงค์ทำการแย่งชิงราชสมบัติ ฉะนั้นได้ขออัญเชิญให้กษัตริย์องค์นี้ดำรงตำแหน่งกษัตริย์ต่อไป แต่จะต้องอยู่ใต้กฎหมายธรรมนูญการปกครองแผ่นดิน จะทำอะไรโดยลำพังไม่ได้ นอกจากด้วยความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎร

คณะราษฎรได้แจ้งความประสงค์นี้ให้กษัตริย์ทราบแล้ว เวลานี้ยังอยู่ในความรับตอบ ถ้ากษัตริย์ตอบปฏิเสธหรือไม่ตอบภายในกำหนด โดยเห็นแก่ส่วนรวมตนว่าจะถูกลดอำนาจลงมาก็จะได้ชื่อว่าทรยศต่อชาติ และก็เป็นภาระจำเป็นที่ประเทศจะต้องมีการปกครองอย่างแบบประชาธิปไตย กล่าวคือ ประมุขของประเทศจะเป็นบุคคลสามัญ ซึ่งสภาผู้แทนราษฎรได้เลือกขึ้นอยู่ในตำแหน่งตามกำหนดเวลา

ตามวิธีนี้ราษฎรพึงหวังเถิดว่า ราษฎรจะได้รับความบำรุงอย่างดีที่สุด ทุกๆ คนจะมีงานทำ เพราะประเทศเราเป็นประเทศที่อุดมอยู่แล้วตามสภาพ เมื่อเราได้ยึดเงินที่พวกเจ้าได้รวบรวมไว้จากการทำนาบนหลังคนตั้งหลายร้อยล้านบาทมาบำรุงประเทศขึ้นแล้ว ประเทศจะต้องเฟื่องฟูขึ้นเป็นแน่มนัน

การปกครองซึ่งคณะราษฎรจะพึงกระทำ ก็คือ จัดวางโครงการอาศัยหลักวิชา ไม่ทำไปเสมือนคนตาบอดเช่นรัฐบาลที่มีกษัตริย์เหนือกฎหมายมาแล้ว หลักใหญ่ๆ ที่คณะราษฎรวางไว้มีอยู่ว่า

๑. จะต้องรักษาความเป็นเอกราชทั้งหลาย เช่น เอกราชในทางการเมือง ในทางศาล ในทางเศรษฐกิจ ฯลฯ ของประเทศไว้ให้มั่นคง
๒. จะต้องรักษาความปลอดภัยในประเทศ ให้การประทุษร้ายต่อกันให้ลดน้อยลงให้มากที่สุด
๓. จะต้องบำรุงความสุขสมบูรณ์ของราษฎรในทางเศรษฐกิจ โดยรัฐบาลใหม่จะหางานให้ราษฎรทุกๆ คนทำ จะวางโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติ ไม่ปล่อยให้ราษฎรอดอยาง
๔. จะต้องให้ราษฎรมีสิทธิเสมอภาคกัน (ไม่ใช่ให้พวกเจ้ามีสิทธิยิ่งกว่าราษฎรเช่นที่เป็นอยู่ในเวลานี้)
๕. จะต้องให้ราษฎรได้มีเสรีภาพ มีความเป็นอิสระ เมื่อเสรีภาพนี้ไม่ขัดต่อหลัก ๔ ประการ ดังกล่าวข้างต้น
๖. จะต้องให้การศึกษาย่างเต็มที่แก่ราษฎร

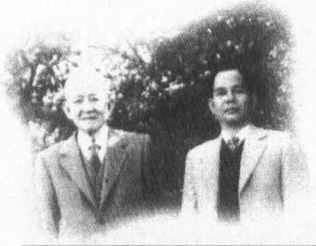
ราษฎรทั้งหลายจงพร้อมใจกันช่วยคณะราษฎร ให้ทำกิจอันคงอยู่ชั่วฟ้าดินนี้ให้สำเร็จ คณะราษฎรขอให้ทุกคนที่มีได้ร่วมมือเข้ายึดอำนาจจากกษัตริย์เหนือกฎหมาย พึงตั้งอยู่ในความสงบ และตั้งหน้าทำมาหากิน อย่าได้ทำการใดๆ อันเป็นการขัดขวางต่อคณะราษฎร การที่ราษฎรช่วยคณะราษฎรนี้ เท่ากับราษฎรช่วยประเทศและช่วยตัวราษฎร บุตร หลาน เหลน ของตนเอง

ประเทศจะมีความเป็นเอกราชอย่างพร้อมบริบูรณ์ ราษฎรจะได้รับความปลอดภัย ทุกคนจะมีงานทำ ไม่ต้องอดตาย ทุกคนจะมีสิทธิเสมอภาค และมีเสรีภาพ พ้นจากการเป็นไพร่ เป็นข้า เป็นทาสของพวกเจ้า หมดสมัย

ที่เจ้าจะทำนบหลังราษฎร สิ่ง que ทุกคนพึงปรารถนาคือ ความสุขความ
เจริญอย่างประเสริฐ ซึ่งเรียกกันเป็นศัพท์ว่า “ศรีอาริยะ” นั้น ก็จะมี
บังเกิดแก่ราษฎรถ้วนหน้า”

๑

▶ คำประกาศเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญา
สิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย เมื่อ ๒๔ มิถุนายน
๒๔๗๕ ซึ่งนายปรีดี พนมยงค์ ได้รับมอบหมายจากคณะ
ราษฎรให้เป็นผู้เขียนคำประกาศนี้

หมายเหตุ ๑

● แถลงการณัหรือคำประกาศเปลี่ยนแปลงการปกครองของคณะราษฎรดังกล่าวนี้ คือคำประกาศเจตนารมณัประชาธิปไตยของนายปรีดี พนมยงค์ ซึ่งเป็นผู้เขียนคำแถลงการณันั้น ดังกล่าวว่

ประเทศนี้เป็นของราษฎรทั้งหลาย (ไม่ใช่เป็นของกษัตริย์ตามที่เขาหลอกลวง บรรพบุรุษของราษฎรเป็นผู้ช่วยกันกู้ประเทศ มีอิสรภาพพื้นมือจากข้าศึก พวกเจ้ามีแต่ชูปมือเปิบ)

จึงต้องปกครองโดยราษฎร (โดยที่จะต้องจัดการปกครองโดยมีสภา จะได้ช่วยกันปรึกษาหารือ หลายๆ ความคิด ดีกว่าความคิดเดียว)

เพื่อความสุขความเจริญอย่างประเสริฐของราษฎร (ซึ่งเรียกกันเป็นศัพท์ว่าศรัอาริยะนั้น ก็จะมีบังเกิดแก่ราษฎรถ้วนหน้า)

นอกจากแถลงการณัฉบับนี้จะได้แสดงออกซึ่งเจตนารมณัประชาธิปไตยสมบูรณ์แล้ว ยังเป็นแถลงการณัที่สมบูรณ์ด้วยอริยสัจสี่ (คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค) ดังนี้

● ทุกข์ “.....รัฐบาลของกษัตริย์ได้ถือเอาราษฎรเป็นทาส (ซึ่งเรียกว่า

ไพร่บ้าง ข้าบ้าง) เป็นสัตว์เดรัจฉานไม่นี้กว่าเป็นมนุษย์ เหตุฉะนั้นแทนที่จะช่วยราษฎร กลับพากันทำนาบนหลังราษฎร จะเห็นได้ว่า ภาษีอากรที่บีบคั้นเอามาจากราษฎรนั้น กษัตริย์ได้หักเอาไว้ในส่วนตัวปีละหลายล้านบาท ส่วนราษฎรกว่าจะหาได้แม้แต่เล็กน้อยแทบเลือดตากระเด็น ถึงคราวเสียเงินราชการหรือภาษีใดๆ ถ้าไม่มีเงิน รัฐบาลก็ยึดทรัพย์สินหรือโรงงานโยธา แต่พวกเจ้ากลับนอนกินกันเป็นสุข..... บ้านเมืองกำลังอืดคัดฝืดเคือง ชาวนาและพ่อแม่ทหารต้องทิ้งนา เพราะทำไม่ได้ผล รัฐบาลไม่บำรุง รัฐบาลไล่คนออกจากงานอย่างเกลื่อนกลาด นักเรียนเรียนเสร็จแล้วและทหารปลดกองหนุนแล้วไม่มีงานทำ จะต้องอดอยากไปตามยถากรรม เหล่านี้เป็นผลของกษัตริย์เหี้ยมกฏหมาย บีบคั้นข้าราชการผู้น้อย นายสิบ และเสมียน เมื่อให้ออกจากงานแล้ว ก็ไม่ให้เบี้ยบำนาญ....." นี่คือทุกข์

● สมุทัย (เหตุให้เกิดทุกข์) ".....ในชั้นต้น ราษฎรบางคนได้หวังกันว่า กษัตริย์องค์ใหม่นี้จะปกครองให้ราษฎรได้ร่มเย็น แต่การก็หาได้เป็นไปตามที่คิดหวังกันไม่ กษัตริย์คงครองอำนาจเหนือกฎหมายตามเดิม ทรงแต่งตั้งญาติวงศ์และคนสอพลอไว้คุณความรู้ให้ดำรงตำแหน่งที่สำคัญๆ ไม่ทรงฟังเสียงราษฎร ปล่อยให้ข้าราชการใช้อำนาจหน้าที่ในทางทุจริต มีการรับสินบนในการก่อสร้างและการซื้อของใช้ในราชการ หากำไรในการแลกเปลี่ยนเงิน ผลาญเงินของประเทศ ยกพวกเจ้าขึ้นให้สิทธิพิเศษมากกว่าราษฎร กดขี่ข่มเหงราษฎร ปกครองโดยขาดหลักวิชา ปล่อยให้บ้านเมืองเป็นไปตามยถากรรม ดังจะเห็นได้จากความตกต่ำในทางเศรษฐกิจและความฝืดเคืองในการทำมาหากิน ซึ่งพวกราษฎรได้รู้กันอยู่โดยทั่วไปแล้ว รัฐบาลของกษัตริย์เหี้ยมกฏหมายมิสามารถแก้ไขให้ฟื้นขึ้นได้....." นี่คือเหตุให้เกิดทุกข์หรือสมุทัย

● นิโรธ (คือความดับสนิทแห่งทุกข์หรือความสุข) ".....ประเทศจะมี

ความเป็นเอกราชอย่างพร้อมบริบูรณ์ ราษฎรจะได้รับความปลอดภัย ทุกคนจะมีงานทำ ไม่ต้องอดตาย ทุกคนจะมีสิทธิ์เสมอกัน และมีเสรีภาพพ้นจากการเป็นไพร่ เป็นข้า เป็นทาสของพวกเจ้า หมอตสมัยที่เจ้าจะทำนาบนหลังราษฎร สิ่ง que ทุกคนพึงปรารถนาคือความสุขความเจริญอย่างประเสริฐ ซึ่งเรียกกันเป็นศัพท์ว่าเสรีอาริเยนั้น ก็จะมีบังเกิดแก่ราษฎรถ้วนหน้า....." นี่คืความดับสนทแห่งทุข์หรือนิโรธ

● มรรค (คือหนทางแก้ไขปัญหาหรือหนทางดับทุข์) ".....เพราะฉะนั้น ราษฎร ข้าราชการ ทหาร พลเรือน ที่รู้เท่าถึงการกระทำอันชั่วร้ายของรัฐบาลดังกล่าวแล้ว จึงรวมกำลังกันตั้งเป็นคณะราษฎรขึ้น และได้ยึดอำนาจของกษัตริย์ไว้ได้แล้ว คณะราษฎรเห็นว่าการที่จะแก้ความชั่วร้ายนี้ได้ ก็โดยที่จะต้องจัดการปกครองโดยมีสภา จะได้ช่วยกันปรึกษาหารือหลาย ๆ ความคิด ดีกว่าความคิดเดียว....." นี่คืหนทางดับทุข์หรือมรรค

● คำประกาศเปลี่ยนแปลงการปกครองที่นายปรีดิฯ เขียนขึ้นนี้ ไม่ใช่ นายปรีดิฯ นั่งนึกเขียนเอาเองตามความพอใจอย่างอัตวิสัยก็หาไม่ หากนายปรีดิฯ เขียนขึ้นจากปรากฏการณ์ของสภาพแวดล้อมตามความเป็นจริงทางภาววิสัย ดังที่ได้ปรากฏในหน้าหนังสือพิมพ์ ในหนังสือทูลเกล้าฯ ถวายฎีกา ในเวลานั้น ตัวอย่างเช่น บทความตอนหนึ่งของ หนังสือพิมพ์เจริญกรุง ฉบับวันที่ ๒๔ พฤศจิกายน ๒๔๗๔ ที่นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ นำมาเปิดเผยไว้ในหนังสือ การปฏิวัติสยาม พ.ศ. ๒๔๗๕ ว่า

".....หนังสือพิมพ์เจริญกรุงเห็นว่า รัฐบาลไม่อาจแก้ปัญหา (เศรษฐกิจ) ได้แล้ว มีแต่สุบเลือดคนจนด้วยการจับคนไม่เสียเงินรัชชูปการไปทำงาน....."

หรือในหนังสือ ทูลเกล้าฯ ถวายฎีกา ของนายทองเจือ จารุสาทร ลง

วันที่ ๑๔ มีนาคม ๒๕๗๔ มีความตอนหนึ่งว่า

“.....เวลานี้ไปที่ใด แม้แต่ชาวนาชนบทก็กล่าวถึงเศรษฐกิจการเมือง ได้ยินข้อครหาอย่างธรรมดาและเดือดร้อน บ้างว่า **รัฐบาลปกครองราษฎร** อย่างทาส อย่างหลอกลวง อย่างสูบลีดกันทุกหนทุกแห่ง.....” ดังนี้ เป็นต้น

ความคิดในการเปลี่ยนแปลงการปกครองแผ่นดิน จากระบอบเก่า สมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาสู่ระบอบใหม่คือประชาธิปไตยนั้น คณะราษฎร ไม่ได้เป็นคณะแรกในการคิดการนั้น หากมีมาก่อนหน้านั้นหลายคณะ นับแต่ระบบรวมศูนย์อำนาจของระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ที่เกิดขึ้นในรัชสมัย พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และเริ่มแต่ปล่องคว้นไฟปล่อง แรกของโรงสีข้าวในสยาม ชื่ออเมริกันสติม ไรซ์มิลล์ เกิดขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๐๑ ซึ่งเป็นโรงสีข้าวที่ชาวอเมริกันเป็นเจ้าของ และเมื่อเวลาผ่านไป ปล่องคว้นไฟของโรงสีข้าวก็ได้เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ พร้อมกับการอุตสาหกรรม และการค้าขายอื่น ๆ กิตติตามมา เช่น กิจการโรงพิมพ์ (พ.ศ. ๒๔๑๕) กิจการเหมืองแร่ (พ.ศ. ๒๔๒๗) กิจการไฟฟ้า (พ.ศ. ๒๔๓๐) กิจการป่าไม้ (พ.ศ. ๒๔๓๑) กิจการรถไฟ (พ.ศ. ๑๔๓๓) และกิจการอื่นๆ อีก ที่อยู่ ภายใต้การดำเนินงานของชาวตะวันตก และโดยวิถีทางเศรษฐกิจแบบทุนนิยม

ทั้งนี้เป็นผลจากการที่สยามได้ถูกบีบบังคับให้ต้องมีสัญญาทางการค้า กับนานาประเทศฝ่ายตะวันตก ซึ่งดำเนินการเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ที่เริ่ม จากสัญญา เบา - ริง (พ.ศ. ๒๓๙๘) ในสมัยรัชกาลพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

จากลัทธิล่าอาณานิคมและการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจนี้เอง ได้เป็นผลผลักดันให้ราษฎรส่วนหนึ่ง ที่ได้สัมผัสกับระบบทุนนิยมที่เฟื่องแตก หน่ออ่อน ที่ติดตามมาพร้อมกับลัทธิล่าอาณานิคม ได้ก่อให้เกิดความนึกคิด

ที่จะได้มีสิทธิ์มีเสียงทางการเมืองปกครองตนเอง และเพื่อจะได้ช่วยชาติให้อยุรอดปลอดภัยจากลัทธิล่าอาณานิคมที่กำลังขึ้นสู่กระแสสูงอยู่ในเวลานั้น

ประเทศในทวีปอาฟริกาทั้งทวีป ได้กลายเป็นอาณานิคมของประเทศทุนนิยมตะวันตก ประเทศในเอเชียส่วนใหญ่ก็ได้กลายเป็นประเทศอาณานิคมของประเทศทุนนิยมตะวันตกเช่นเดียวกัน ประเทศจีนและสยามถึงแม้ว่าจะยังคงรักษาเอกราชเอาไว้ได้ แต่ก็เป็นเอกราชที่มีสมบูรณ์ และตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของประเทศทุนนิยมตะวันตก ในบูรพาทิศ มีแต่ญี่ปุ่นประเทศเดียวที่รักษาเอกราชและอธิปไตยของชาติไว้ได้อย่างมั่นคง

และประกอบกับคนไทยอีกส่วนหนึ่งที่เคยไปศึกษาหรือรับราชการในประเทศตะวันตก และได้เห็นความเจริญก้าวหน้าในประเทศนั้นๆ อันเนื่องมาจากการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย

จึงทำให้คนไทยผู้รักชาติเหล่านั้น อยากเห็นประเทศชาติของตนเจริญก้าวหน้าเช่นนานาอารยประเทศ และคงรักษาเอกราชอธิปไตยของชาติไว้ได้อย่างมั่นคง ความคิดในการเปลี่ยนแปลงการปกครองจึงได้เกิดขึ้น

เริ่มต้นจากพระเจ้าห้องยาเธอ ๓ พระองค์ ที่ได้พยุงตนขึ้นสู่ระดับที่เข้าใจในกฎวิวัฒนาการของสังคม อันมีพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนเรศวรฤทธิ์ เป็นหัวหน้า ประกอบด้วยพระองค์เจ้าโสณบัณฑิต (ต่อมาเป็นกรมขุนทิพยลาภ) พระองค์เจ้าสวัสดิโสภณ (ต่อมาเป็นสมเด็จพระสวัสดิ์ฯ) และข้าราชการสถานทูตสยาม ณ กรุงลอนดอน อาทิ หลวงวิเศษสาลี (นาค ณ ป้อมเพชร์) ต่อมาเป็นพระยาไชยวิชิตสิทธิศาสตรา ผู้รักษากรุงเก่า ซึ่งเป็นปู่ของท่านผู้หญิงพูนสุข พนมยงค์ สับเลฟท์เทอแนนท์ สะอาด สิงหเสนี (ต่อมาเป็นนายพลตรี พระยาสิทธิศัลยการ อัครราชทูตสยามประจำกรุงลอนดอน แล้วได้มาเป็นพระยาสิงหเสนี สมุหเทศาภิบาล มณฑลนครราชสีมา) ฯลฯ ได้ทำหนังสือกราบบังคมทูลรัชกาลที่ ๕ ขอให้ทรงปรับปรุงการปกครองประเทศให้ทันสมัย มีสาระสำคัญ ๓ ประการ มีข้อความบางตอนว่าดังนี้

“.....ความซึ่งข้าพระพุทธเจ้าจะได้กราบบังคมทูลพระกรุณาต่อไปนี้ มี
อยู่สามข้อเป็นประธาน

๑. คือภัยอันตรายที่จะมาถึงกรุงสยามได้ ด้วยความปกครองของกรุง
สยามดังเช่นมีอยู่ในปัจจุบันนี้ จะเป็นไปได้ด้วยเหตุต่างๆ ดังเช่นตัวอย่างของ
ชาติที่มีอำนาจใหญ่ได้ประพடுத்தต่อชาติซึ่งหาอำนาจป้องกันมิได้

๒. คือการที่จะรักษาบ้านเมืองให้พ้นภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้นได้ ด้วยการ
ปกครองของบ้านเมืองอย่างมีอยู่ในปัจจุบันนี้ โดยทางยุติธรรมหรืออยุติธรรม
ของศัตรูก็ดี ต้องอาศัยความเปลี่ยนแปลงในทางทะนุบำรุงรักษาบ้านเมือง
ตามทางที่ญี่ปุ่นได้เดินทางยุโรปมาแล้ว และซึ่งประเทศทั้งปวงที่มีศิวิไลซ์
นับกันว่า เป็นทางเลือกเดียวที่จะรักษาบ้านเมืองได้

๓. ที่จะจัดการตามข้อสองให้สำเร็จได้จริงนั้น อาจเป็นไปได้อย่างเดียว
แต่จะต้องตั้งพระราชหฤทัยว่า สรรพสิ่งทั้งปวงต้องจัดให้เป็นไปโดยจริง
อย่างอุกฤษฏ์ ทุกสิ่งทุกประการไม่ว่างเว้น

● สารของหนังสือกราบบังคมทูลดังกล่าวนี้ ถึงแม้ว่าจะไม่เอ่ยคำ
ว่าให้เปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตยก็ตาม แต่ก็ได้บอก
อย่างชัดแจ้งอยู่แล้วในข้อ ๒ ว่า

“.....ต้องอาศัยความเปลี่ยนแปลงในทางทะนุบำรุงรักษาบ้านเมือง
ตามทางที่ญี่ปุ่นได้เดินทางยุโรปมาแล้ว.....”

เดินทางยุโรปก็คือ เดินทางระบอบประชาธิปไตยนั่นเอง และยังได้
ย้ำในข้อ ๓ ว่า

“.....สรรพสิ่งทั้งปวงต้องจัดให้เป็นไปโดยจริงอย่างอุกฤษฏ์ ทุกสิ่ง
ทุกประการไม่ว่างเว้น.....”

เป็นไปโดยจริงอย่างอุกฤษฏ์ก็คือปฏิวัติเปลี่ยนระบอบนั่นเอง คำอุกฤษฏ์ในเวลานั้นหมายถึง REVOLUTION แต่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ท่านไม่ทรงเห็นด้วย พระองค์ท่านจึงใช้คำว่า REFORM

ต่อหนังสือกราบบังคมทูลของผู้รักชาติและปรารถนาดีต่อชาติดังกล่าวนี้ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเห็นในความปรารถนาดี แต่ระแวงพระทัย พระองค์ท่านไม่เห็นด้วยที่จะทรงเปลี่ยนแปลงการปกครองอย่างญี่ปุ่น หรือปฏิวัติประชาธิปไตย (นายทุน) ไม่เห็นด้วยที่จะทรงสูญเสียพระราชอำนาจสมบูรณ์ตามสัญญาสิทธิราชย์อย่างกษัตริย์เมจิ พระองค์รับได้แค่การปฏิรูประบบราชการเสียใหม่ ดังปรากฏในพระราชหัตถเลขาตอบคำกราบบังคมทูลตอนหนึ่ง ดังนี้

“.....เพราะฉะนั้นการต้องการในเมืองเราเวลานี้ ที่เป็นตัวการสำคัญคือ คอเวินเมนต์รีฟอม จำเป็นที่จะให้พนักงานของราชการแผ่นดินทุกๆ กรมทำการให้ได้เนื้อเต็มหน้าที่ และให้ได้ประชุมปรึกษาหารือกันทำการเดินให้ถึงกันโดยง่ายโดยเร็ว ทำการรับผิดชอบในหน้าที่ของตน หลีกสละไม่ได้ นี่เป็นความต้องการหนึ่ง.....”

“รวมความก็อย่างเดียว คือคอเวินเมนต์รีฟอมนี้แล เป็นต้นเหตุที่จะจัดการทั้งปวงได้สำเร็จตลอด.....”

● ต่อมาได้มีนักคิด นักเขียน และนักหนังสือพิมพ์ที่มีความคิดก้าวหน้า และยืนหยัดอยู่กับผลประโยชน์ของประชาชน ๒ ท่าน

ท่านแรกคือท่านเทียนวรรณ ซึ่งมีฉายาว่า “วรรณภาโก” ท่านผู้นี้มีความคิดเห็นทางประชาธิปไตย ได้ออกนิตยสารชื่อ *ดุลยภาคพจนกิจ* เรียกร้องให้รัฐบาลสมบูรณ์ตามสัญญาสิทธิราชย์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ จัดให้มีการปกครองโดยรัฐสภาตามแบบอย่างอารยประเทศ ดังที่ท่าน

เขียนไว้ในหนังสือ *ศุลยภาคพจนกิจ* เล่มที่ ๖ วันที่ ๘ กันยายน ร.ศ. ๑๒๕ (พ.ศ. ๒๔๕๐) มีความตอนหนึ่งว่าดังนี้

“ไพร่เป็นพื้นยืนร้องทำนองชอบ
ตามระบอบปาลีเมนต์ประเดินชำ
แม้หนึ่งข้าล้าหลังยังมีทำ
จะตกต่ำน้อยหน้าเวลาสาย
ขอให้เห็นเช่นเราผู้เฒ่าทัก
บำรุงรักษาชาติสอาดศรี
ทั้งเจ้านายฝ่ายพหลและมนตรี
จงเป็นศิวิไลซ์จริงอย่านิ่งนาน
ให้รักษาปาลีเมนต์ขึ้นเป็นหลัก
จะได้ชักน้อมใจไพร่สมาน
เร่งเป็นฟรีปรีดาอย่าช้านาน
รักษากันเมืองเราช่วยเจ้านาย”

นักหนังสือพิมพ์ร่วมสมัยกับเทียนวรรณอีกท่านหนึ่ง คือ ก.ส.ร. กุหลาบ ได้ออกนิตยสารชื่อ *สยามประเภท* และได้ระบอบการปกครองสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ซึ่งฝ่ายเจ้าคัดค้านเห็นว่า การแก้ไขเช่นนี้เป็นอันตรายต่อระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ จึงหาทางกำจัดและทำลายความเชื่อถือของราษฎรที่มีต่อความคิดเห็นของ ก.ส.ร. กุหลาบ โดยใส่ความโฆษณาแพร่ข่าวว่า ก.ส.ร. กุหลาบ มีจิตฟุ้งซ่านเสียดิ

● ดังกล่าวแล้วว่า พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเห็นด้วยกับเหตุผลในการเรียกร้องให้เปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นประชาธิปไตยอย่างญี่ปุ่น แต่พระองค์ไม่ทรงเปลี่ยนแปลงการปกครองให้เป็นประชาธิปไตย

อย่างกษัตริย์เมจิของญี่ปุ่น พระองค์ทรงทำได้อย่างมากก็แค่การปฏิรูประบบราชการ ซึ่งเหื่อแท้แล้วเป็นการกระชับระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ให้มั่นคงยิ่งขึ้น เพราะการปฏิรูปภายในระบอบไหน ก็เป็นการกระทำให้ระบอบนั้นมั่นคงยิ่งขึ้น และก็ยังคงเป็นระบอบนั้นอยู่ตามเดิม ดังที่พระองค์ได้ทรงอธิบายไว้ในการปฏิรูประบบบริหารราชการแผ่นดิน มีความตอนหนึ่งว่าดังนี้

“อนึ่งพระบรมราชานุญาตของพระเจ้าแผ่นดินกรุงสยามนี้ ไม่ได้มีปรากฏในกฎหมายอันใดอันหนึ่ง ด้วยเหตุถือว่าเป็นที่ล้นพ้น ไม่มีข้อใด สิ่งอันใด หรือผู้ใดจะบังคับขัดขวางได้ แต่เมื่อว่าตามความเป็นจริงแล้ว พระเจ้าแผ่นดินจะทรงประพฤติการอันใด ก็ต้องเป็นไปตามทางที่สมควรและที่เป็นยุติธรรม

เพราะเหตุฉะนั้น ข้าพเจ้าไม่มีความรังเกียจอันใดเลย ซึ่งจะมีกฎหมายกำหนดพระเจ้าแผ่นดินเช่นประเทศทั้งปวงมีกำหนดต่างๆ กัน เมื่อจะกระทำกฎหมายสำหรับแผ่นดินให้เป็นหลักฐานทั่วถึง ก็ควรจะต้องว่าด้วยพระบรมราชานุญาตของพระเจ้าแผ่นดินให้เป็นหลักฐานไว้ แต่การที่ควรจะกำหนดอย่างไรนั้น ข้าพเจ้าต้องขอชี้แจงความเห็นอันมิใช่ความเห็นที่เข้ากับตัวไว้โดยย่อว่า

พระเจ้าแผ่นดินต่างประเทศ หมายเอาประเทศยุโรป ซึ่งปกครองบ้านเมืองมีกำหนดพระบรมราชานุญาตต่างๆ กัน ด้วยอาศัยเหตุการณ์ซึ่งเกิดขึ้นในบ้านเมืองโดยความไม่พอใจของราษฎร จึงได้มีข้อบังคับสกัดกันเป็นชั้นๆ ตามลำดับเหตุการณ์ซึ่งมีขึ้นในบ้านเมืองนั้นๆ เหตุการณ์ทั้งปวงนั้นก็ยังไม่เป็นได้ทั่วถึงกัน เพราะฉะนั้นแบบอย่างจึงยังไม่คงเป็นแบบเดียวกันทั่วไปได้ทุกประเทศ

ส่วนที่กรุงสยามนี้ยังไม่มีเหตุการณ์อันใดซึ่งเป็นการจำเป็น แล้วจึงไม่เป็นขึ้นเหมือนประเทศอื่นๆ ประเทศอื่นๆ ราษฎรเป็นผู้ขอให้ทำ เจ้าแผ่นดินจำใจทำ ในเมืองเรานี้เป็นแต่พระเจ้าแผ่นดินคิดเห็นว่าควรจะทำ เพราะจะ

เป็นการเจริญแก่บ้านเมือง และเป็นความสุขแก่ราษฎรทั่วไปจึงได้คิดทำ
เป็นการผัดกันตรงกันข้าม

และการที่จะปกครองบ้านเมืองเช่นประเทศสยามนี้ตามอำนาจอย่างเช่น
พระเจ้าแผ่นดินประเทศอื่นๆ คือ ประเทศยุโรป ก็จะไม่สามารถปกครองบ้าน
เมืองได้ และจะไม่เป็นที่ชอบใจของราษฎรทั่วหน้าด้วย เหมือนอย่างถ้าจะ
มีปาลีเมนต์ จะไม่มีผู้ใดสามารถเป็นสมาชิกได้สักก็คน และโดยว่าจะมี
สมาชิกเหล่านั้นเผลอจากการได้ ก็ไม่เข้าใจในราชการทั้งปวงทั่วถึง เพราะ
ไม่มีความรู้และการฝึกหัดอันใดแต่เดิมมา ก็คงจะให้การทั้งปวงไม่มีอันใด
สำเร็จไปได้ และจะเข้าเป็นที่หวาดหวั่นของราษฎรผู้ซึ่งไม่เข้าใจเรื่องราวอันใด
เพราะไม่ได้ฝึก ไม่ได้ต้องการเกิดขึ้นในใจเลย ราษฎรคงจะเชื่อพระเจ้า
แผ่นดินมากกว่าผู้ซึ่งจะมาเป็นแมมเบอร์ออฟปาลีเมนต์ เพราะทุกวันนี้
ราษฎรยอมเชื่อถือพระเจ้าแผ่นดินว่าเป็นผู้อยู่ในยุติธรรม และเป็นผู้รักใคร่
คิดจะทำนุบำรุงราษฎรให้อยู่เย็นเป็นสุข ยิ่งกว่าผู้อื่นทั้งสิ้นทั่วหน้ากันเป็น
ความจริง

เพราะเหตุฉะนั้น ข้าพเจ้าจึงเห็นสมควรว่า ราชานุกาพของพระเจ้า
แผ่นดินควรจะกำหนดตามแบบเดิม แต่ในข้อนี้เป็นข้อจริงอย่างไร คือ
เหมือนหนึ่งไม่กำหนดตามคำพูดอันนอกๆ แบบ เช่นเรียกพระนามว่า เจ้าชีวิต
ซึ่งเป็นที่หมายว่ามีอำนาจอันจะฆ่าคนให้ตายโดยไม่มีคามผิดอย่างหนึ่งอย่างใด
ก็ได้ ซึ่งความจริงสามารถจะทำได้ แต่ไม่ทำเช่นนั้น ก็จะเป็นการสมควรแก่
บ้านเมืองในเวลานี้อยู่แล้ว”

● จากพระบรมราชาธิบายดังกล่าวนี้ พระองค์ทรงยอมรับในหลักการ
ทั่วไปในการจำกัดพระราชอำนาจของพระเจ้าแผ่นดินในประเทศยุโรป ยกเว้น
พระเจ้าแผ่นดินแห่งกรุงสยาม พระองค์จึงทรงกล่าวว่า

“.....เพราะเหตุฉะนั้น ข้าพเจ้าจึงเห็นสมควรว่า ราชานุกาพของพระเจ้า

แผ่นดิน (สยาม) ควรจะกำหนดตามแบบเดิม.....”

ตามแบบเดิมก็คือ

“พระบรมราชานุญาตของพระเจ้าแผ่นดินกรุงสยามนี้ ไม่ได้ปรากฏในกฎหมายอันหนึ่งอันใด ด้วยเหตุถือว่าเป็นที่ล้นพ้น ไม่มีข้อใดหรือผู้ใดจะเป็นผู้บังคับขัดขวางได้”

ซึ่งก็หมายถึงระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์นั่นเอง

● รัชกาลที่ ๕ เสด็จสวรรคตไปแล้ว แต่การเรียกร้องให้เปลี่ยนแปลงระบอบการปกครอง จากระบอบเผด็จการสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตยหาได้ยุดิดงไม่ หากแต่ได้ขยายกว้างขวางออกไปทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ ได้มีนักคิดนักเขียนมากท่านที่ได้แสดงทรรศนะของตนลงในหน้าหนังสือพิมพ์ทั้งไทยและฝรั่ง เรียกร้องให้เปลี่ยนแปลงการปกครอง จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่ล้าหลัง ให้เป็นระบอบประชาธิปไตยที่ก้าวหน้าอย่างนานอารยประเทศ

จนกระทั่งได้มีการรวมตัวกันขึ้นของนายทหารชั้นผู้น้อยจำนวนหนึ่งในสมัยรัชกาลที่ ๖ พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่รู้จักกันดีในเวลาต่อมาว่า คณะ ร.ศ. ๑๓๐ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการรวมตัวกันเพื่อทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองแผ่นดิน ในสมัยนั้นเรียกการเปลี่ยนแปลงเช่นนั้นว่า เก๊กเหม็ง เช่นเดียวกับที่ ดร. ชุนยัตเซ็น ทำเก๊กเหม็งในประเทศจีน (ปฏิวัติหรืออภิวัฒน์)

ร.ต. เนตร พูนวิวัฒน์ หนึ่งในคณะเก๊กเหม็ง ได้บันทึกเรื่องราวของคณะ ร.ศ. ๑๓๐ ไว้ในหนังสือ หมอหลังรำลึก (ร.อ. ชุนทวยหาญพิทักษ์ - หมอหลัง ศรีจันทร์ หัวหน้าคณะ ร.ศ. ๑๓๐) มีความตอนหนึ่งว่าดังนี้

“.....สาเหตุสำคัญยิ่งของความคิดปฏิวัติอยู่ที่มีความรักชาติยิ่งชีวิต และมีความปรารถนาอย่างมุ่งมั่น ที่จะให้ชาติของตนเข้าถึงสมัยแห่งความเจริญ

ก้าวหน้าของโลกทุกด้าน จึงต้องเป็นหน้าที่ของคนไทยเท่านั้น ที่จะคิดชำระ
 สะสางความเสื่อมสลายของสังคมชาติ ผดุงความมั่งคั่งสมบูรณ์พูนสุขของ
 ปวงชนชาวไทย และแก้ไขการปกครองให้เกิดแต่ตราฐสมองของผู้ที่เป็นเจ้า
 ของชาติร่วมกัน

โดยเฉพาะสิ่งที่เห็นได้ชัดก็คือเรื่องเศรษฐกิจแห่งชาติ ซึ่งสมัยนั้น
 เรียกแยกกันว่าการกสิกรรม การอุตสาหกรรม และการพาณิชย์ ยังหาได้
 ดำเนินไปเยี่ยงอารยประเทศทั้งหลายไม่ อย่างน้อยก็เยี่ยงประเทศเพื่อนบ้าน
 ใกล้เคียง เช่น ประเทศญี่ปุ่น เป็นต้น ซึ่งเคยเดินคู่กันมาแท้ๆ กับประเทศ
 สยามสมัยที่ปิดเมืองท่า

แต่ครั้นญี่ปุ่นเปลี่ยนระบอบการปกครองจากสมบูรณาญาสิทธิราชย์
 มาเป็นระบอบปรimitตาญาสิทธิราชย์ หรือระบอบราชาธิปไตยใต้กฎหมายแล้ว
 มิชามินานเท่าใดนัก ความเจริญก้าวหน้าก็วิ่งเข้าหาญี่ปุ่นอย่างรวดเร็ว.....”

● แต่ไม่ทันที่คณะ ร.ศ. ๑๓๐ จะลงมือทำการปฏิวัติตามความตั้งใจ ก็
 ถูกฝ่ายเจ้าศักดิ์ดินาปราบปรามเสียก่อน และถึงแม้ว่า คณะ ร.ศ. ๑๓๐ จะถูก
 ปราบไปแล้ว ก็หาทำให้ความคิดในการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบ
 สมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่ล้าหลัง ไปสู่ระบอบประชาธิปไตยที่ก้าวหน้าสุดหยุด
 ลงไม่ แต่ตรงกันข้าม ความคิดดังกล่าวได้สืบทอดกันมาไม่ขาดสาย นับแต่
 ลัทธิล่าอาณานิคมได้แผ่เข้ามาถึงประเทศไทย พร้อมด้วยหน่ออ่อนของระบบ
 ทุนนิยม

ครั้นแล้ว คณะราษฎรจึงได้ปรากฏตัวขึ้น และสืบต่อเจตนารมณ์
 ประชาธิปไตยด้วยการปฏิวัติ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ ดังวาทะของ พ.อ.
 พระยาพหลพลพยุหเสนา ที่ได้กล่าวกับขุนทวยหาญพิทักษ์ในเวลาต่อมาว่า
 “ถ้าไม่มีคณะคุณ ก็เห็นจะไม่มีคณะผม” หรือดังที่นายปรีดิฯ ได้กล่าววาทะ
 ต่อคณะ ร.ศ. ๑๓๐ ในโอกาสเดียวกันนี้ว่า

“พวกผมถือว่า การปฏิวัติครั้งนี้เป็นการกระทำสืบต่อเนื่องกันมาจาก การกระทำเมื่อ ร.ศ. ๑๓๐ จึงขอเรียกคณะ ร.ศ. ๑๓๐ ว่าพวกพี่ๆ ต่อไป”

● จากข้อเท็จจริงดังกล่าวนี้ เป็นการแสดงให้เห็นว่า การเรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลงระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย นั้น ได้มีการเรียกร้องกันตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมาจนถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว นับเป็นเวลา ยาวนาน ๖ ทศวรรษ ๓ รัชกาล แล้วอย่างนี้หรือที่จะมากล่าวหากันอย่าง หน้าด้าน ๆ แบบหมาป่าว่า คณะราษฎรชิงสุกก่อนห่าม ทั้ง ๆ ที่มันสุกหอม จวนจะหล่นอยู่แล้ว

★★★★★

๒

กำเนิดรัฐธรรมนูญ

“พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช ๒๔๗๕

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระบรมราชโองการดำรัสเหนือเกล้าฯ สั่งว่า

โดยที่คณะราษฎรได้ขอร้องให้อยู่ภายใต้ธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามเพื่อบ้านเมืองจะได้เจริญขึ้น และโดยที่ได้ทรงยอมรับตามคำขอร้องของคณะราษฎรจึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยมาตราต่อไปนี้

หมวด ๑ ข้อความทั่วไป

มาตรา ๑ อำนาจอสูงสุดของประเทศนั้นเป็นของราษฎรทั้งหลาย
.....ฯลฯ.....

๒

▶ จากธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช ๒๔๗๕ ซึ่งนายปรีดี ฯ เป็นผู้เขียน มีทั้งหมด ๓๙ มาตรา

● พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช ๒๔๗๕ นายปรีดี พนมยงค์ ได้รับมอบหมายจากคณะผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองให้เป็นผู้เขียน นายปรีดีฯ ได้ตอกย้ำความมุ่งหมายของการเปลี่ยนแปลงการปกครองนั้นไว้ในมาตรา ๑ แห่งธรรมนูญการปกครองแผ่นดิน จากเดิมที่ อำนาจอิสระของประเทศเป็นของพระเจ้าแผ่นดิน มาเป็น อำนาจอิสระของประเทศนั้นเป็นของราษฎรทั้งหลาย เป็นการพลิกฝ่ามือในชั่วพริบตา ซึ่งเป็นการกระทบกระเทือนพระทัยของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ อย่างแรง

ดังนั้น เมื่อนายปรีดีฯ และคณะ นำธรรมนูญการปกครองแผ่นดินฉบับนี้ พร้อมด้วยพระราชกำหนดนิรโทษกรรมในคราวเปลี่ยนแปลงการปกครอง พุทธศักราช ๒๔๗๕ (ซึ่งในขณะนั้นพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวยังทรงอำนาจอิสระของประเทศอยู่ คืออำนาจอธิปไตยของปวงชนยังอยู่กับพระองค์) เพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย พระองค์จึงทรงลงพระปรมาภิไธยในพระราชกำหนดนิรโทษกรรมนั้นทันที โดยไม่ต้องมีผู้รับสนองพระบรมราชโองการ เพราะพระองค์ยังทรงอำนาจอธิปไตยสมบูรณ์ดังกล่าวข้างต้น

แต่สำหรับพระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินนั้น พระองค์ทรงขอไว้ดูก่อนหนึ่งคืน เพราะถ้อยคำในมาตรา ๑ ที่ว่า อำนาจอสูงสุดของประเทศนั้นเป็นของราษฎรทั้งหลาย ทำให้พระองค์ทรงคิดหนัก ถึงแม้ว่าพระองค์จะทรงฐานะเป็นพระมหากษัตริย์ แต่พระองค์ก็ทรงเป็นปวงชนที่ตกอยู่ในวิงวอนของโลกธรรมแปด (ได้ลาภ เสื่อมลาภ, ได้ยศ เสื่อมยศ, ชอบสรรเสริญ เกลียดนินทา, รักสุข เกลียดทุกข์)

ในที่สุดพระองค์ทรงตัดสินพระทัยลงพระปรมาภิไธยในธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยาม ฉบับนั้น ในวันรุ่งขึ้น คือ ๒๗ มิถุนายน ๒๔๗๕ โดยมีเงื่อนไขคำว่า “ชั่วคราว” ต่อท้าย เป็น “ธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช ๒๔๗๕” ซึ่งคณะราษฎรก็จำยอม อันเป็นการประนีประนอมเป็นครั้งแรกระหว่างพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ กับคณะราษฎร

การประนีประนอมนั้นก็ได้อยู่ แต่ไม่ใช่ระหว่างความขัดแย้งที่เป็นปฏิปักษ์ ความขัดแย้งระหว่างระบอบเก่าซึ่งมีพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ เป็นตัวแทน กับระบอบใหม่ซึ่งมีคณะราษฎรเป็นตัวแทน เป็นความขัดแย้งที่เป็นปฏิปักษ์ การยอมประนีประนอมของคณะราษฎรในกรณีนี้ จึงเป็นความผิดพลาดครั้งแรกของคณะราษฎร และติดตามมาด้วยความผิดพลาดครั้งที่ ๒ - ๓ - ๔ ที่ไล่มาติดๆ

● กล่าวคือ เมื่อธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช ๒๔๗๕ ถูกประกาศใช้แล้วในวันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๔๗๕ ผู้รักษาพระนครฝ่ายทหารจึงได้แต่งตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวน ๗๐ คน ในจำนวน ๗๐ คนนี้ ๓๙ คน เป็นข้าราชการบริพารเก่า ซึ่งมีบรรดาศักดิ์ตั้งแต่ชั้นเจ้าพระยาลงมาถึงชั้นคุณหลวงก็หลายคน ส่วนที่เป็นเลือดเนื้อเชื้อไขของคณะราษฎรมีเพียง ๓๑ คน นี่คือ ความผิดพลาดครั้งที่ ๒ ของคณะราษฎร

ในการแต่งตั้งประธานคณะกรรมการราษฎรและกรรมการราษฎร ในวัน

เปิดประชุมสภาผู้แทนราษฎรนัดแรก เมื่อวันที่ ๒๘ มิถุนายน ๒๔๗๕ นั้น นายปรีดีฯ เป็นผู้อยู่เบื้องหลังให้การสนับสนุนพระยามโนปกรณนิติธาดา ซึ่งเป็นคนนอกคณะราษฎรขึ้นเป็นประธานคณะกรรมการราษฎร โดยการเสนอของ พล.อ. พระยาพหลพลพยุหเสนา และยิ่งกว่านั้น พระยามโนปกรณนิติธาดา ผู้เป็นประธานคณะกรรมการราษฎร ยังได้แต่งตั้งกรรมการราษฎรที่มาจากคนนอกอีกหลายคน โดยเฉพาะคนนอกที่ปฏิกริยาอย่างพระยาศรีวิสารวาจา นี่เป็นความผิดพลาดของคณะราษฎรครั้งที่ ๓ และความผิดพลาดของคณะราษฎรที่ติดตามมาเป็นครั้งที่ ๔ ในวันเดียวกันนั่นเอง จากการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการแก้ไขรัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช ๒๔๗๕ มาเป็นรัฐธรรมนูญฉบับ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕

โดยที่อนุกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้งจากสภาฯ ครั้งแรก ๗ คน และต่อมาเพิ่มอีก ๒ คน เป็น ๙ คน นั้น ในจำนวนนี้ ๘ คน เป็นคนนอกคณะราษฎร และยิ่งกว่านั้น หนึ่งในจำนวนนี้ เป็นคนที่เคยคัดค้านการเปลี่ยนแปลงมาแล้วอย่างชนิดที่เรียกว่านียตมิจอจาทิฐิ คนผู้นี้คือพระยาศรีวิสารวาจา ส่วนตัวแทนของคณะราษฎรในอนุกรรมการชุดนี้ มีเพียงคนเดียว คือ นายปรีดี พนมยงค์

ดังนั้น หัวใจของระบอบประชาธิปไตยที่นายปรีดีฯ ประกาศไว้ในมาตรา ๑ แห่งรัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช ๒๔๗๕ ว่า “อำนาจสูงสุดของประเทศนั้นเป็นของราษฎรทั้งหลาย” จึงถูกแก้ไขเปลี่ยนแปลงมาเป็นมาตรา ๒ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕ ว่า “อำนาจอธิปไตยย่อมมาจากปวงชนชาวสยาม อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ทรงใช้อำนาจนั้นโดยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ”

คือเปลี่ยนคำว่า เป็นของ มาเป็น มาจาก อันเป็นการเปลี่ยนหลักมูลสำคัญของระบอบประชาธิปไตย แม้ในทางนามธรรมจะเห็นว่าไม่น่าจะมีอะไรแตกต่างกันระหว่างสองคำนั้น แต่ในทางรูปธรรม คำว่า เป็นของ กับ มาจาก มีความหมายที่แตกต่างกันโดยสิ้นเชิง เช่นเดียวกับ ข้าวเป็น

ของชวานา ซึ่งหมายความว่า ชวานามีสิทธิสมบูรณ์ในเวลานั้น กับ ช้าวมา จากชวานา (มาอยู่ในโกดังของเจ้าของโรงสีหรือพ่อค้าส่งออก) ซึ่งชวานาไม่มี สิทธิอะไรเลยในเวลานั้น ก็ทำนองเดียวกับที่ว่า อำนาจสูงสุดในแผ่นดินหรือ อำนาจอธิปไตยเป็นของราษฎร กับอำนาจอธิปไตยมาจากปวงชนชาวสยาม ฉะนั้นได้ก็ฉะนั้น

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ จึงพอพระทัยในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ เป็นอย่างยิ่ง จนถึงกับทรงอนุญาตให้นำพระราชดำรัสพระราชทานรัฐธรรมนูญ เมื่อ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕ มาเป็นพระราชปรารภ อันเป็นส่วนหนึ่งของรัฐ ธรรมนูญฉบับนี้ และในระหว่างที่คณะอนุกรรมการกำลังร่างรัฐธรรมนูญ ฉบับนี้อยู่ นั้น ประชานคณะอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ คือพระยามโนปกรณ โนติชิตาตา ได้ติดต่อกับพระเจ้าอยู่หัวอย่างใกล้ชิด ดังปรากฏในคำแถลงของ ประชานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยามต่อสภาผู้แทน ราษฎร ในการประชุม ครั้งที่ ๓๔ / ๒๔๗๕ ว่าดังนี้

“อนึ่งข้าพเจ้าขอเสนอด้วยว่า ในการร่างพระธรรมนูญนี้ อนุกรรมการ ได้ทำการติดต่อกับสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวตลอดเวลา จนถึงอาจกล่าวได้ว่า ได้ ร่วมมือกันทำข้อความตลอด ในร่างที่เสนอมานี้ ได้ทุกเกล้าฯ ถวาย และ ทรงเห็นชอบด้วยทุกประการแล้ว และที่กล่าวได้ว่าทรงเห็นชอบนั้น ไม่ใช่ แต่เพียงทรงเห็นชอบด้วยอย่างข้อความที่กราบบังคมทูลขึ้นไป ยิ่งกว่านั้น เป็นที่พอพระราชหฤทัยมาก.....”

● อนึ่งคำว่า “อำนาจสูงสุดของประเทศนั้นเป็นของราษฎรทั้งหลาย” ที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑ แห่งธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธ ศักราช ๒๔๗๕ นั้น หมายถึง ราษฎรมีอำนาจสูงสุดในสังคมอย่างครบถ้วน ตามโครงสร้างของสังคม กล่าวคือ สังคมประกอบขึ้นด้วยโครงสร้าง ๓ ส่วน คือเศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม อำนาจสูงสุดในสังคม จึงหมายถึง

อำนาจทางเศรษฐกิจ อำนาจทางการเมือง อำนาจทางวัฒนธรรม
 ดังนั้นคำว่า “อำนาจสูงสุดของประเทศนั้นเป็นของราษฎรทั้งหลาย”
 จึงหมายถึงอำนาจทางเศรษฐกิจ อำนาจทางการเมือง อำนาจทางวัฒนธรรม
 เป็นของราษฎรทั้งหลาย ซึ่งตรงกันข้ามกับระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์
 ที่อำนาจสูงสุดตามโครงสร้างของสังคมดังกล่าวนี้ เป็นของพวกเจ้าศักดินา
 ที่มีกษัตริย์เป็นศูนย์กลาง

แต่รัฐธรรมนูญฉบับ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕ ที่พระบาทสมเด็จพระ
 ปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพอพระทัยมากนั้น กลับบิดเบือนอำนาจสูงสุดของสังคม
 ดังกล่าวมาเป็นโครงสร้างอำนาจทางการเมืองบริหารราชการแผ่นดิน ดังที่
 บัญญัติไว้ในมาตรา ๖ - ๗ - ๘ ในหมวดว่าด้วยพระมหากษัตริย์ว่า พระ
 มหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจนิติบัญญัติทางสภาผู้แทนราษฎร ทรงใช้อำนาจ
 บริหารทางคณะรัฐมนตรี และทรงใช้อำนาจตุลาการทางศาล อันเป็นการ
 แบ่งอำนาจการบริหารตามความเห็นของมองเตซคีเออ นักเขียนชาวฝรั่งเศส
 ในคริสต์ศตวรรษ ๑๖๘๙ - ๑๗๕๕ ที่แบ่งอำนาจบริหารออกเป็นสามฝ่าย
 คือฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายตุลาการ ซึ่งเป็นแต่เพียงวิธีการ
 ของระบอบการปกครองไม่ใช่ตัวระบอบการปกครอง ตัวของระบอบการ
 ปกครองประชาธิปไตยคือ อำนาจสูงสุดของประเทศนั้นเป็นของราษฎร
 ทั้งหมด ซึ่งหมายถึง อำนาจทางเศรษฐกิจ อำนาจทางการเมือง และอำนาจ
 ทางวัฒนธรรม

★★★★★

แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับแรก

“๖ เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ คณะราษฎรได้ประกาศต่อประชาชนถึงวัตถุประสงค์ คือหลัก ๖ ประการ หลักซึ่งเกี่ยวแก่เศรษฐกิจของประเทศมีความว่า

“จะต้องบำรุงความสุขสมบูรณ์ของราษฎรในทางเศรษฐกิจ โดยรัฐบาลใหม่จะหางานให้ราษฎรทุกคนทำ จะวางโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติ ไม่ปล่อยให้ราษฎรอดอยาง”

ความข้อนี้ ย่อมยังอยู่ในใจของประชาชนถ้วนหน้า และจะจารึกลงในประวัติศาสตร์ของการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ข้าพเจ้ายังคงยืนยันข้อความนี้อยู่เสมอ และเห็นว่า ถ้ารัฐบาลจะได้จัดวางโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติให้เหมาะสมแล้ว การหางานให้ราษฎรทุกคนทำหาใช่เป็นการสุดวิสัยไม่

การบำรุงความสุขสมบูรณ์ของราษฎรนี้ เป็นจุดประสงค์อันยิ่งใหญ่ของข้าพเจ้าในการทำการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ข้าพเจ้ามีปรารถนาที่จะเปลี่ยนพระเจ้าแผ่นดินองค์เดี๋ยวมมาเป็นหลายองค์ ซึ่งเป็นการปกครอง

แบบประชาธิปไตยแต่เปลี่ยนนอกเท่านั้น ข้าพเจ้ามุ่งต่อสาระสำคัญ คือ บำรุงความสุขสมบูรณ์ของราษฎร และถือว่ารัฐธรรมนูญเปรียบประดุจกุญแจที่จะไขประตู เปิดช่องให้ราษฎรได้มีส่วนมีเสียงในการปกครอง ให้ถูกต้องตามความต้องการของตน และเมื่อประตูที่กีดกันอยู่ได้เปิดออกแล้ว รัฐบาลก็จะนำราษฎรผ่านประตูนั้น เข้าไปสู่ชัยภูมิแห่งความสุขสมบูรณ์ มิใช่ทำให้ราษฎรเดินถอยหลังเข้าคลอง ด้วยเหตุดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของรัฐบาล ซึ่งรับหลัก ๖ ประการของคณะราษฎร ที่จะต้องจัดการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของคณะราษฎรนั้น”

หมายเหตุ ๓

● จากอารัมภบทของร่างเค้าโครงการเศรษฐกิจดังกล่าวนี้ เป็นการตอกย้ำให้เห็นถึงเจตนารมณ์ของนายปรีดี พนมยงค์ ในการเปลี่ยนแปลงการปกครองแผ่นดิน เมื่อ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ คือความสุขความเจริญอย่างประเสริฐ ที่เรียกกันเป็นศัพท์ว่าศรีอาริยะ ดังที่ได้ประกาศไว้ในแถลงการณ์เปลี่ยนแปลงการปกครองนั้น และต่อมายังได้ตราไว้ในเอกสารอันเป็นหลักปกครองประเทศ คือธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ มาตรา ๑ ที่ว่า อำนาจอสูงสุดของประเทศนั้นเป็นของราษฎรทั้งหลาย และคำว่าอำนาจอสูงสุดของประเทศ ย่อมหมายถึงอำนาจอทางเศรษฐกิจด้วย ซึ่งเป็นหนึ่งในสามของโครงสร้างทางสังคม คือ เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม

โดยเหตุที่ร่างเค้าโครงการเศรษฐกิจ เป็นร่างเค้าโครงการมอบอำนาจการควบคุมเศรษฐกิจ อันเป็นโครงสร้างพื้นฐานหรือโครงสร้างเบื้องล่างของสังคมให้กับราษฎร อันเป็นการขัดกับผลประโยชน์ของพวกเจ้าศักดินาและระบบทุนนิยมที่เฟื่องแตกหน่ออ่อนขึ้นมาในขณะนั้นอย่างจัง จึงได้รับการต่อต้านและขัดขวางไม่ให้ประกาศใช้และนำออกปฏิบัติ และจนถึงกับบีบบังคับให้ท่านเจ้าของร่างเค้าโครงการนั้น เดินทางออกนอกประเทศ

จึงเป็นอันว่า คณะราษฎรไม่อาจเปลี่ยนโครงสร้างเบื้องล่างของสังคมคือเศรษฐกิจ ให้มาอยู่ในความควบคุมของราษฎรตามครรลองของระบอบ

ประชาธิปไตยได้ และโครงสร้างเบื้องต้น คือการเมืองประชาธิปไตยที่คณะราษฎรยึดกุมอยู่ ก็ค่อยๆ แปรธาตุเปลี่ยนสีเป็นการเมืองเผด็จการ เป็นเครื่องมือรับใช้รักษาผลประโยชน์ให้พวกเจ้าศักดินาและทุนนิยมที่เฟื่องแตกหน่ออ่อน

ซึ่งมาบัดนี้ได้รวมตัวเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับทุนนิยมที่เฟื่องแตกหน่ออ่อนกลายเป็นทุนนิยมผูกขาดไปแล้ว โครงสร้างเบื้องต้น คือการเมืองและวัฒนธรรม จึงตกอยู่ภายใต้การควบคุมของทุนผูกขาดและทุนจักรวรรดินิยม หรือที่เรียกว่า ทุนข้ามชาติ เป็นการเมืองเผด็จการนายทุนหรือชนาธิปไตย โดยมีสิ่งที่เรียกว่า รัฐบาล เป็นผู้จัดการดูแลผลประโยชน์ และรัฐบาลชนิดนี้จึงไม่อาจที่จะแก้ไขปัญหาของชาติ คือความยากจนคนแค่นของประชาชนให้ตกไปได้

อนึ่ง ความเป็นมาของร่างเค้าโครงการเศรษฐกิจ ถึงแม้ว่าจะเป็นเจตนาารมณ์ของนายปรีดิฯ และคณะราษฎร ที่เริ่มมาแต่การประชุมคณะราษฎรที่กรุงปารีส เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๖๐ (ค.ศ. ๑๙๑๗) ก็ตาม แต่การร่างออกมาเป็นเค้าโครงการอย่างจริงจัง เกิดจากการเร่งเร้าของบุคคลกลุ่มหนึ่งที่ต้องการทำลายคณะราษฎร ดังปรากฏหลักฐานในคำพิพากษาของศาลพิเศษ พุทธศักราช ๒๔๘๒ เรื่องกบฏ มีความตอนหนึ่งว่าดังนี้

“.....พระยามโนปกรณนิติธาดา ได้มอบหมายให้หลวงประดิษฐมนูธรรม เป็นผู้ร่างเค้าโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติขึ้น ในการที่จะยกร่างเค้าโครงการเศรษฐกิจขึ้นนั้น พระยามโนปกรณนิติธาดา พระยาราชวังสัน พระยาศรีวิสารวาจา หลวงประดิษฐมนูธรรม ได้ปรึกษาหารือกันหลายหนหลายครั้ง โดยหลวงประดิษฐมนูธรรมเสนอว่า ในการที่จะบริหารราชการแผ่นดินต่อไปนั้น จะต้องช่วยเหลือราษฎรในทางเศรษฐกิจก่อน แต่ราษฎรของเราต้องการให้รัฐบาลเป็นผู้นำ พระยามโนปกรณนิติธาดา พระยาศรีวิสารวาจา และพระยาราชวังสันไม่ได้แย้ง แสดงความพอใจในหลักการของหลวงประดิษฐมนูธรรมที่เสนอในครั้งนั้น

● ต่อมาพระยามโนปกรณนิติธาดาได้บอกกับหลวงประดิษฐมนูธรรมว่า พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ให้ไปเฝ้า พร้อมด้วยพระยาพหลพลพยุหเสนา แล้วพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ได้รับสั่งถึงเศรษฐกิจของบ้านเมือง และถามความเห็นของหลวงประดิษฐมนูธรรมว่ามีอะไรบ้าง หลวงประดิษฐมนูธรรมได้กราบทูลตามแนวที่ได้ปรึกษาหารือกับพระยามโนปกรณนิติธาดา พระยาตรีวิสารวาจา และพระยาราชวังสันมาแต่ก่อน พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ รับสั่งชมเชยเห็นชอบด้วย และรับสั่งต่อไปว่า พระองค์ท่านชอบโซเซียลลิสม์ และพระองค์ท่านเองก็เป็นโซเซียลลิสต์ จึงรับสั่งให้หลวงประดิษฐมนูธรรมไปจัดการเขียนโครงการขึ้น ครั้งแรกหลวงประดิษฐมนูธรรมยังมีได้เขียนโครงการเศรษฐกิจ ต่อมาพระยามโนปกรณนิติธาดาเร่งเร้าให้หลวงประดิษฐมนูธรรมเขียน โดยอ้างพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ พอพระทัย หลวงประดิษฐมนูธรรมจึงได้เขียนเค้าโครงการเศรษฐกิจขึ้น เหตุที่ยังไม่ได้เขียนเพราะมีงานร้อนที่สำคัญอยู่มาก เช่น ทำการร่างรัฐธรรมนูญฉบับถาวร

เมื่อร่างเค้าโครงการเศรษฐกิจเสร็จแล้ว ก็ได้พิมพ์ขึ้นแจกจ่ายกันในหมู่ผู้ก่อการและคณะกรรมการราษฎร การที่แจกจ่ายผู้ก่อการนั้นก็เพื่อให้เขาไปอ่านก่อนว่าจะมีความเห็นชอบด้วยหรือไม่ การที่แจกจ่ายคณะกรรมการราษฎรก็เพราะเรื่องนี้จะเข้าสู่ที่ประชุมคณะกรรมการราษฎร เพื่อให้โอกาสคณะกรรมการราษฎรได้อ่านเสียก่อน ถ้าไม่เห็นชอบด้วยและมีเหตุผลดีกว่าก็จะยอมตามความเห็นส่วนมากและขอแก้ไขได้

เมื่อแจกไปแล้ว พระยามโนปกรณนิติธาดาไม่เห็นด้วย อ้างว่าได้ไปเฝ้าพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ มาแล้ว พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ไม่ทรงเห็นด้วย หลวงประดิษฐมนูธรรมไม่เชื่อ จึงขอให้มีการประชุมทำนองกึ่งราชการเสียก่อน เพื่อที่จะอธิบายให้ที่ประชุมฟังและทราบ พระยามโนปกรณนิติธาดาได้ขอร้องให้หม่อมเจ้าสกลวรรณากร วรารณ ซึ่งมีความรู้ในทางเศรษฐกิจเข้าร่วมด้วย ที่ประชุมก็ยอม ผลของที่ประชุมมีความเห็นไม่

ตรงกัน แยกออกเป็น ๒ ฝ่าย ฝ่ายหนึ่งเห็นด้วยกับเค้าโครงการเศรษฐกิจ อีกฝ่ายหนึ่งไม่เห็นด้วย ฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยนั้นมีพระยาทรงสุรเดช พระยามโนปกรณนิติธาดา พระยาตรีวิสารวาจา ต่อมาได้มีการประชุมเค้าโครงการเศรษฐกิจนี้ในระหว่างผู้ก่อการอีก พระยาทรงสุรเดชและผู้ก่อการบางคน มีความเห็นแย้งกับเค้าโครงการเศรษฐกิจ และเรื่องนี้ พระยาทรงสุรเดช ได้ประชุมนายทหารบอกว่า หลวงประดิษฐมนูธรรมเป็นคอมมิวนิสต์

การประชุมเค้าโครงการเศรษฐกิจในครั้งแรกนั้น อ้างเหตุผลว่า จะทำไปตามเค้าโครงการเศรษฐกิจนั้นไม่ได้ เมื่อโต้แย้งกันมากขึ้น จึงอ้างว่าเป็นลัทธิคอมมิวนิสต์ ก่อนร่างโครงการนี้ หลวงประดิษฐมนูธรรมได้เข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ อยู่ ๒ ชั่วโมง ได้กราบทูลถึงเค้าโครงการที่จะร่างขึ้นนั้นโดยชัดแจ้ง พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ มิได้รับสั่งว่าเป็นลัทธิคอมมิวนิสต์ เมื่อที่ประชุมส่วนมากไม่เห็นด้วยตามเค้าโครงการเศรษฐกิจนั้นแล้ว หลวงประดิษฐมนูธรรมก็ไม่ได้คิดที่จะดำเนินตามเค้าโครงการเศรษฐกิจนั้นต่อไป และได้พูดในที่ประชุมว่า เมื่อไม่เห็นด้วย หลวงประดิษฐมนูธรรมก็จะขอลาออก

เหตุการณ์ได้ปรากฏต่อไปว่า เค้าโครงการเศรษฐกิจที่หลวงประดิษฐ์มนูธรรมร่างขึ้นนั้น เป็นอุบายของพระยามโนปกรณนิติธาดากับพวกให้กระทำขึ้นแล้วนำไปถวายพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ พระยามโนปกรณนิติธาดา ได้คัดลอกเอาร่างเค้าโครงการเศรษฐกิจของหลวงประดิษฐ์มนูธรรม เฉพาะที่เห็นด้วย นำไปถวายพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ว่า เป็นร่างของพวกตน พร้อมกับร่างเค้าโครงการเศรษฐกิจของหลวงประดิษฐ์มนูธรรม แล้วพระยามโนปกรณนิติธาดากับพวก ได้ทำพระราชวิจารณ์ตำหนิเค้าโครงการเศรษฐกิจของหลวงประดิษฐ์มนูธรรมว่า ไม่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย และเป็นลัทธิคอมมิวนิสต์ แล้วให้พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ลงพระนาม....."

กฎแห่งอนิจจัง

“ **ส**ິงทั้งหลายในโลกนี้เป็นอนิจจัง ไม่มีสิ่งใดหนึ่งคงอยู่กับที่ ทุกสิ่งมีอาการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงไปอย่างไม่หยุดยั้ง

สสารวัตถุที่ประกอบขึ้นโดยพลังธรรมชาติ หรือโดยพลังของมนุษย์ ซึ่งเรามองด้วยตาเปล่าอาจเห็นว่ามันเคลื่อนไหวนั้น ความจริงมีการเคลื่อนไหวอยู่ภายในตัวของสิ่งนั้นๆ คือสิ่งที่เกิดขึ้นแล้วยอมเปลี่ยนแปลง จากความเป็นสิ่งใหม่ไปสู่ความเป็นสิ่งเก่า

มนุษย์สังคมหรือเรียกสั้นๆ ว่าสังคม ก็มีอาจหลีกเลี่ยงให้พ้นไปจากกฎแห่งอนิจจังดังกล่าวข้างต้น กล่าวคือ สังคมมีอาการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงไปอย่างไม่หยุดยั้ง สังคมยอมมีด้านบวกกับด้านลบภายในสังคมนั้นเอง คือมีสภาวะใหม่ที่เจริญงอกงาม และสภาวะเก่าที่เสื่อม ซึ่งดำเนินไปสู่ความสลายแตกดับ”

๔

▶ จากหนังสือ ความเป็นอนิจจังของสังคม พิมพ์ครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๐ เนื่องในการบำเพ็ญกุศลทักษณานุสรณ์คุณหญิงเพ็ญชัยวิจิตฯ ผู้เป็นมารดาของท่านผู้หญิงพูนศุข พนมยงค์

หมายเหตุ

● ความมุ่งหมายของนายปรีดี พนมยงค์ ตามข้อเขียนของท่านที่ยกมาข้างต้นนั้น ท่านต้องการทำความเข้าใจในการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงของสังคม ที่จะต้องเป็นไปตามกฎของสสารธรรมประติการ (Dialectic Materialism) หรือที่บางสำนักเรียกว่า วัตถุนิยมวิภาษ ซึ่งตรงกับพระไตรลักษณ์หรือสามัญลักษณ์ทางพุทธศาสนา คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา

อนิจจัง คือความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลง ความไม่คงที่ ซึ่งเริ่มต้นจากการเกิดขึ้น (อุปจย) การเจริญเติบโต (สนฺตติ) การเสื่อมสลาย (ชฺรตา) และการดับสูญไป (อนิจฺจตา)

ทุกขัง ทุกขังในที่นี้หมายถึง สังขารทุกข์ หรือสภาวะทุกข์ อันเกิดจากความขัดแย้งภายในของสิ่งนั้นๆ จึงผลักดันให้เกิดการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงตั้งอยู่ไม่ได้ หรือทนอยู่ไม่ได้ (อนิจจัง)

อนัตตา คือความไม่มีสิ่งสัมบูรณ์ในตัวของมันเอง หรือความมิใช่ตัวตน แต่ที่เห็นเป็นตัวตนและยึดมั่นถือมั่นเป็นตัวกู ของกู อยู่ นั่น มันมีอยู่อย่างภาพมายา โดยการปรุงแต่งกันขึ้นที่เรียกว่า สังขตสังขาร (ได้แก่ สิ่งทั้งปวงที่เกิดจากปัจจัยปรุงแต่ง ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ดังบทสวดที่ว่า อนิจฺจา วต สงฺขารา)

● คำว่าพระไตรลักษณ์หรือสามัญลักษณ์ (อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา) คือกฎธรรมชาติที่ครอบคลุมสรรพสิ่งทั้งหลาย ทั้งสิ่งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต ล้วนแต่อยู่ภายใต้และเป็นไปตามกฎของอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา พระพุทธองค์ ได้ทรงค้นพบกฎนี้ ซึ่งมีอยู่แล้วโดยธรรมชาติ (ดังที่พระองค์ท่านทรงกล่าว ในเวลาต่อมาว่า ตถาคตจะมากเกิดหรือไม่มากเกิดก็ตาม ธรรมทั้งหลายเป็นของ มีอยู่แล้ว) แล้วทรงทบทวนถึงปัญหาทุกข์ (ทุกข์ตัวนี้หมายถึงทุกข์เวทนา อันเนื่องมาจากภวตัณหาและวิภวตัณหา) และการดับทุกข์ ที่พระองค์ทรง ศึกษาค้นคว้ามาเป็นเวลาถึง ๖ ปี นับแต่ออกสู่สมณเพศ และเมื่อทรง ทบทวนอย่างทั่วถึงแล้วก็ได้ข้อสรุปว่า อันความทุกข์ (เวทนา) ของมนุษย์นั้น มีต้นเหตุอยู่ ๒ ทาง

ทางหนึ่งคือทุกข์ที่มีต้นเหตุมาจากสภาพแวดล้อมที่มากระทบกาย อัน เป็นรูปธรรม ภาษาบาลีเรียกว่า กามตัณหา หมายถึงสิ่งสำหรับสนองความ ต้องการทางประสาททั้ง ๕ คือสนองความต้องการทางตา สมองความต้องการ ทางหู สมองความต้องการทางจมูก สมองความต้องการทางลิ้น สมอง ความต้องการทางกาย ถ้าสิ่งสนองความต้องการดังกล่าวนี้ไม่สบอารมณ์ หรือ ไม่อาจจะสนองได้ตามความต้องการก็เป็นทุกข์

ดังนั้น การแก้ทุกข์หรือดับทุกข์ชนิดนี้ คือทุกข์ที่มีต้นเหตุมาจาก สภาพแวดล้อมทางรูปธรรม ก็ต้องแก้ทางสภาพแวดล้อมอย่างรูปธรรม แต่ โดยที่ความทุกข์ชนิดนี้เป็นความทุกข์ทางโลกิยะ หรือความทุกข์ทางโลก จึง อยู่นอกเหนือวิสัยที่สมณะเพศจะเข้าไปจัดการได้ ก็ได้แต่ชี้แนวทางเอาไว้ คือ เย ชมมา เหตุปฺปภาว เตสฺ เหตุํ ตถาคโต เตสญจ โยนิโรชเ อเววาทิ มหาสมโณ แปลว่า ธรรมทั้งหลายมีเหตุเป็นแดนเกิด พระตถาคตตรัสเหตุ แห่งธรรมเหล่านั้น และความดับแห่งธรรมเหล่านั้น พระมหาสมณะมีวาตะ อย่างนี้ ดังนี้

.....สรุปว่า ให้แก้ที่ต้นเหตุ หรือเหตุเกิดที่ไหนให้แก้ที่นั่น เช่น ความ ยากจนของคนในสังคม ซึ่งเกิดจากการเบียดเบียนต่อกันของคนในสังคม พระ

พุทธองค์ในฐานะสมณเพศ ทำได้แค่เพียงเรียกร้องให้คนในสังคมมีความรักต่อกัน และยุติการเบียดกัน และในยุคหนึ่ง สมัยนั้น ก็ยังไม่มีโรงงานอุตสาหกรรมเกิดขึ้น พระพุทธองค์จึงไม่อาจจะรู้เรื่องแรงงานส่วนเกินและมูลค่าส่วนเกินที่นายทุนปล้นไปจากคนงาน อันเป็นต้นเหตุที่แท้จริงของความยากจนของคนส่วนใหญ่ ที่มารชัศคันพบในศตวรรษที่ ๑๙ และได้วางมาตรการแก้ไขไว้อย่างแน่นอนแล้ว อันเป็นมาตรการทางโลก แต่พระพุทธองค์ก็ได้ทรงให้หลักแก้ไขปัญหาวัยอย่างกว้าง ๆ แล้ว คือ เย ฆมา ฯ

และโดยเฉพาะความมุ่งหมายของพระพุทธองค์ที่ทรงละเพศบวราวาสเข้าสู่สมณเพศ ก็เพื่อค้นหาหนทางดับทุกข์ที่ครอบคลุมทั่วทุกคนในสังคม ไม่เลือกชนชั้นวรรณะ คือทุกข์อันเนื่องจากสภาวะที่มากกระทบใจ อันเป็นนามธรรม หรือทุกข์อันเนื่องจากสภาวะที่อยู่นอกเหนืออำนาจที่จะบังคับได้ที่เป็นต้นเหตุของทุกข์อีกทางหนึ่ง ภาษาบาลีเรียกว่า ภาวตัณหาและวิภาวตัณหา

การแก้ทุกข์ชนิดนี้ คือทุกข์อันเกิดจากสภาวะที่มากกระทบใจ ซึ่งเป็นนามธรรม เป็นทุกข์ในชั้นโลกุตระหรือทุกข์ที่อยู่เหนือโลก (ทางวัตถุ) จึงไม่อาจจะแก้ได้ด้วยมาตรการทางโลกหรือทางสภาพแวดล้อม แม้มาตรการของลัทธิมารชัศก็ทำตาม แต่หากจะต้องแก้ตามแนวทางของพระพุทธองค์ ความแตกแยกในบรรดาพรรคคอมมิวนิสต์ในอดีต หรือความล่มสลายของหลายพรรคคอมมิวนิสต์ในปัจจุบัน แน่หนอน มีหลายปัจจัยที่ยังความแตกแยกและล่มสลายของพรรคคอมมิวนิสต์ แต่ปัจจัยหนึ่งที่สำคัญที่สุด และเป็นตัวชี้ขาด คือภาวตัณหาและวิภาวตัณหา หรือสภาวะที่มากกระทบใจนั่นเอง

- โดยที่พระพุทธองค์เองได้ทรงค้นพบกฎธรรมชาติ คือพระไตรลักษณ์ หรือสามัญลักษณ์ดังกล่าวข้างต้น โดยอาศัยพระวรกายที่ยาววาวหนาคืบเป็นห้องทดลองค้นคว้า

จึงพร้อมทั้งที่พระพุทธองค์ทรงค้นพบกฎธรรมชาติหรือพระไตรลักษณ์ พระองค์ยังได้ค้นพบเป้าหมายสูงสุดในการเข้าสู่สมณเพศ คือหนทางของการ

ดับทุกข์ (เวทนา) ซึ่งรวมเรียกว่า อริยสังขี คือทุกข์ (เวทนา) สมุทัย (เหตุให้เกิดทุกข์) นิโรธ (ความว่างจากทุกข์) มรรค (หนทางดับทุกข์)

หนทางหรือมรรคในการดับทุกข์เรียกว่า มรรคแปด คือหนทางที่ประกอบด้วยองค์ ๘ (เห็นชอบ, ดำริชอบ, วาจาชอบ, กระทำชอบ, เลี้ยงชีพชอบ, พยายามชอบ, ระลึกชอบ, ตั้งจิตมั่นชอบ) อันเป็นพาหนะนำพาไปสู่ความดับสนิทแห่งทุกข์ โดยวิธีการที่เรียกว่า วิปัสสนากรรมฐาน หรือวิธีการถึงซึ่งความรู้แจ้งเห็นจริง และเมื่อได้ปฏิบัติโดยวิธีการนี้จนถึงที่สุดแล้ว ก็จะได้พบความรู้แจ้งเห็นจริงด้วยตนเอง คือรู้แจ้งเห็นจริงในพระไตรลักษณ์หรือกฎธรรมชาติ ดังบทสวดมนต์ที่ว่า สัพเพสงขาราน อนิจจา สังขารังทลหาย ย่อมเปลี่ยนแปลงไป สัพเพสงขารา ทุกขา สังขารังทลหาย่อมเป็นทุกข์ (คือขัดแย้งหรือทนอยู่ไม่ได้) สัพเพธมมา อนตตาทิ (ธรรมทั้งหลายมิใช่ตัวตน)

คำว่า ความรู้แจ้งเห็นจริง ในที่นี้ หมายถึงความรู้ในขั้นที่เรียกว่า ภาวนามยปัญญา เป็นความรู้ที่ได้มาจากการสัมผัสด้วยตัวเอง เช่น รู้ว่าเกลือเค็มอย่างไรหรือไฟร้อนอย่างไร ก็เพราะเคยกินเกลือหรือเคยถูกไฟ รู้แบบนี้แหละที่เรียกว่ารู้แจ้งเห็นจริง และรู้แบบนี้แหละจึงจะละได้ วางได้ จากการยึดมั่น ถือมั่นในตัวกูของกู (ต้องการทราบรายละเอียดหาอ่านได้จากพุทธศาสนาสอนอะไร เขียนโดย สววก)

- ดังกล่าวมานี่คือความรู้เรื่องพระไตรลักษณ์หรือสามัญลักษณ์ อันเป็นกฎธรรมชาติที่พระพุทธรองค์ทรงค้นพบ และนำไปสู่ความดับสนิทแห่งทุกข์ เนื่องจากรู้แจ้งเห็นจริงหรือเข้าถึงกฎธรรมชาตินั้น ดังที่ได้อธิบายมาแล้วข้างต้น ซึ่งนายปรีดิช มีความเห็นว่า เป็นสิ่งเดียวกับยอดสรุปของความรู้หรือปรัชญาที่ท่านเรียกว่า สสารธรรมประติการ หรือ วัตถุนิยมวิภาษ ที่บางสำนักเรียกขาน อันเป็นปรัชญาของลัทธิมาร์กซ์ที่เรียกว่า ไดอาเล็กติกเดียมัทที่เรียลลิสม์ (Dialectic Materialism) ซึ่งมีเนื้อหาโดยสรุปคือ “สรรพสิ่งทั้งหลายอยู่ในอาการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลง ขัดแย้ง ฟุ้งฟิง” และนั่นก็คือกฎธรรมชาตินี้เอง ซึ่งก็เป็นอย่างเดียวกันกับพระไตรลักษณ์หรือสามัญลักษณ์

ในศาสนาพุทธ นั้นก็คือทั้งพระไตรลักษณ์และไดอาลัคติก ต่างก็คือกฎธรรมชาติเช่นเดียวกัน

จะแตกต่างกันก็อยู่ที่การประยุกต์ใช้ โดยที่พระพุทธองค์ได้นำไปวิเคราะห์เพื่อแก้ไขปัญหาความทุกข์ที่มีต้นตอจากภายในจิตใจอันเป็นนามธรรม

ส่วนมาร์กซ์ได้นำไปวิเคราะห์เพื่อแก้ไขปัญหาความทุกข์ที่มีต้นตอจากภายนอกหรือสภาพแวดล้อมอันเป็นรูปธรรม

ก็หมายความว่า พระพุทธองค์มุ่งแก้ไขปัญหายุทธภายในที่เกิดจากภวัตถุและวิภวัตถุ อันเป็นนามธรรม

ส่วนมาร์กซ์ มุ่งแก้ปัญหายุทธภายนอกที่เกิดจากภวัตถุ อันเป็นรูปธรรม

ความมุ่งหมายในคำสอนของพระพุทธองค์ต่อการแก้ปัญหายุทธภายใน และความมุ่งหมายในคำสอนของมาร์กซ์ต่อการแก้ปัญหายุทธภายนอก เป็นความมุ่งหมายที่เกิดขึ้นจากสภาพแวดล้อมในขณะนั้น ๆ นั่นเอง คือหมายความว่า สภาพแวดล้อมขณะนั้น ๆ เป็นเครื่องกำหนดให้ท่านทั้งสองคิดแก้ปัญหายุทธหรือแก้ทุกข์ที่ดำรงอยู่ ไม่ใช่ที่ท่านตั้งความมุ่งหมายขึ้นมาก่อนโดยไม่มีสภาวะทุกข์ดำรงอยู่

โดยที่การดำรงอยู่ของเรา มีความสัมพันธ์อยู่ทั้ง ๒ ด้าน คือ ด้านภายในและภายนอก หรือ ด้านนามธรรมและรูปธรรม จึงต้องแก้ทั้ง ๒ ด้าน คือแก้ทั้งด้านนามและด้านรูป และนั่นก็คือหนทางไปสู่สังคัมพระศรีอารยตามความไฝ่ฝันของชาวพุทธ หรือสังคัมคอมมิวนิสต์ตามความไฝ่ฝันของชาวมาร์กซิสต์ และความไฝ่ฝันของชาวพุทธและชาวมาร์กซิสต์จะเป็นจริงขึ้นมาได้ ก็มีแต่เดินไปตามหนทางดังกล่าวนี้เท่านั้น หนทางอื่นหาไม่

นี่คือความมุ่งหมายที่นายปรีดีฯ ต้องการบอกให้รู้ตามข้อความที่ยกมาข้างต้นนั้น

วิวัฒนาการของสังคม

“๕” ในระยะหัวต่อหัวเลี้ยวระหว่างระบอบเก่ากับระบอบใหม่นั้น เราอาจเห็นในบางสังคมว่า ระบอบเก่าที่สลายไปแล้วกลับฟื้นคืนชีพขึ้นมาอีกทั้งระบอบหรือส่วนใดส่วนหนึ่งของระบอบ ดูประหนึ่งว่า ระบอบเก่าหรือส่วนของระบอบเก่าจะวกกลับมาตั้งมั่นอยู่ต่อไป และคล้ายกับเป็นวิถีที่แย้งกับกฎแห่งอนิจจัง

แต่สิ่งที่ลวงตาเช่นนั้นเป็นเรื่องชั่วคราว ตามวิถีแห่งการปะทะในระยะหัวต่อหัวเลี้ยว ทั้งนี้ก็เพราะระบอบเก่ายังคงมีพลังที่ตกค้างอยู่ จึงดิ้นรนตามกฎที่ว่า สิ่งที่กำลังจะตายย่อมดิ้นรนเพื่อคงชีพ การต่อสู้ทำนองนี้อาจเป็นไปได้หลายยก โดยต่างฝ่ายต่างผลัดกันชนะ ผลัดกันแพ้ ระบอบของสังคมในระยะหัวต่อเช่นนี้ ย่อมมีลักษณะปลีกย่อยต่างๆ ที่ได้รับการแก้ไขให้เหมาะสมแก่สถานการณ์ของฝ่ายชนะ แต่ในที่สุดพลังเก่าพร้อมทั้งระบอบก็หลีกเลี่ยงไม่พ้นไปจากกฎแห่งอนิจจัง ระบอบใหม่ที่ได้รับชัยชนะนั้น ก็ดำเนินไปตามกฎอันเดียวกัน โดยมีระบอบที่ใหม่ยิ่งกว่า รับช่วงเป็นทอดๆ ต่อไป ดังที่ปรากฏตามรูปธรรมของมนุษย์สังคมมากหลายในสากลโลก”

▶ จากหนังสือ ความเป็นอนิจจังของสังคม

● ความขื่อนายปรีดิฯ ต้องการชี้ให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงระบอบของสังคม เพราะสังคมหรือระบอบของสังคมก็คือสรรพสิ่ง เช่นเดียวกับสรรพสิ่งทั้งหลายที่ถูกครอบคลุมโดยกฎธรรมชาติ คือเคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลง ขัดแย้ง ฟุ้งฟิง หรืออนิจจัง ทุกขัง อนัตตา

ดังนั้นสังคมจึงเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอย่างไม่หยุดยั้ง นับแต่มนุษย์ได้รวมตัวกันเป็นสังคม ตั้งแต่สังคมบุพกาลหรือสังคมปฐมสหการตามทีนายปรีดิฯ เรียกขาน ความเป็นอยู่ของคนในสังคมนี วิทยาศาสตร์สังคมเรียกว่า ประชาธิปไตยบุพกาล สังคมนีไม่มีทั้งผู้กดขี่ เพราะอำนาจรัฐอันเป็นเครื่องมือกดขี่ยังไม่ได้ถูกประดิษฐ์ขึ้น และไม่มีทั้งผู้ขูดรีด เพราะสมาชิกของสังคมร่วมกันเป็นเจ้าของเครื่องมือและปัจจัยการผลิต

ต่อมาเมื่อสมาชิกของสังคมเพิ่มมากขึ้น เครื่องมือในการทำมาหากินก็ได้รับการพัฒนาให้สูงขึ้น และสะดวกทีคนๆ เดียวจะใช้งานได้อย่างสะดวกสบาย จึงทำให้ความคิดปัจเจกชนเริ่มก่อตัวขึ้นและหนาแน่นยิ่งขึ้น จนกระทั่งสังคมปฐมสหการอันสง่างามฟุ้งทลายลง และสังคมครองทาสได้เข้ามาแทนที่

สังคมชนิดนี้ได้แบ่งคนในสังคมเดียวกันออกเป็น ๒ ชั้น คือชนชั้นทาสกับชนชั้นเจ้าทาส ชนชั้นเจ้าทาสเป็นผู้ครอบครองเครื่องมือและปัจจัย

การผลิต ชนชั้นทาสเป็นผู้ออกแรงงานผลิต และจะได้รับผลตอบแทนเพียงให้มีชีวิตอยู่เพื่อรับใช้ต่อไป เช่นเดียวกับสัตว์ใช้งาน

● ดังกล่าวนี้อาจเห็นได้ว่า การขูดรีดหรือการเบียดเบียนต่อกันระหว่างมนุษย์ในสังคมเดียวกันได้อุบัติขึ้นเป็นครั้งแรก เมื่อมีการแบ่งคนในสังคมเดียวกันออกเป็น ๒ ชนชั้น และตัวกำหนดแบ่งคนออกเป็นชนชั้น ก็คือเครื่องมือและปัจจัยการผลิต ฝ่ายครอบครองเครื่องมือและปัจจัยการผลิตเป็นฝ่ายขูดรีดฝ่ายที่ถูกขูดรีดคือฝ่ายที่ไม่ได้ครอบครองเครื่องมือและปัจจัยการผลิต และเพื่อแก้การควบคุมทาสให้ทำงานและอยู่ในโอวาท ชนชั้นเจ้าทาสจึงได้ประดิษฐ์เครื่องมือชนิดหนึ่งขึ้นมาเรียกว่า อำนาจรัฐ ทำหน้าที่ออกกฎระเบียบ ดูแลควบคุมชนชั้นทาส และดูแลผลประโยชน์ให้เจ้าทาส

เมื่อระบบศักดินาได้เข้ามาแทนที่ระบบทาสในเวลาต่อมา ตามเงื่อนไขความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่ได้พัฒนาก้าวหน้าเกินกว่าที่ระบบทาสจะแบกรับไว้ได้อีกต่อไป ชนชั้นเจ้าทาสจึงได้เปลี่ยนฐานะมาเป็นชนชั้นเจ้าศักดินา และชนชั้นทาสได้เปลี่ยนฐานะมาเป็นไพร่ อำนาจรัฐหรือรัฐบาลในยุคนี้ จึงเป็นผู้จัดการดูแลผลประโยชน์ของเจ้าศักดินา และควบคุมกดขี่พวกไพร่ ดังที่แถลงการณ์เปลี่ยนแปลงการปกครองของคณะราษฎรกล่าวอ้าง

จนกระทั่ง ระบบศักดินาได้กลายมาเป็นอุปสรรคต่อพัฒนาการทางเศรษฐกิจที่เจริญก้าวหน้าไปอย่างไม่หยุดยั้ง และในที่สุด ระบบศักดินาก็ไม่อาจแบกรับภาระหน้าที่ทางประวัติศาสตร์ไว้ได้อีกต่อไป ระบบทุนนิยมจึงได้ปรากฏขึ้น และเข้ารับช่วงแบกรับภาระหน้าที่ทางประวัติศาสตร์ต่อมาจนถึงบัดนี้ (พ.ศ. ๒๕๔๓) และภาระหน้าที่ของรัฐบาลในยุคทุนนิยม ก็เช่นเดียวกับภาระหน้าที่ของรัฐบาลในยุคทาสและยุคศักดินาที่ผ่านมา คือ เป็นผู้จัดการดูแลผลประโยชน์ของนายทุน

● แต่อย่างไรก็ดี ระบบทุนนิยมก็เช่นเดียวกับระบบครองทาส และระบบศักดินาที่ผ่านมา คืออยู่ภายใต้อำนาจแห่งของกฎธรรมชาติที่

เคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลง ชัดแจ้ง ฟังฟัง ดังนั้นเมื่อระบอบการเมืองที่ดำรงอยู่ขัดแย้งกับระบบเศรษฐกิจที่พัฒนาก้าวหน้าอย่างไม่หยุดยั้ง และเป็นอุปสรรคต่อพัฒนาการของระบบเศรษฐกิจ หรือนัยหนึ่ง เมื่อระบบทุนนิยมหมดภาระหน้าที่ทางประวัติศาสตร์แล้ว ก็ต้องลงจากเวทีประวัติศาสตร์ เช่นเดียวกับระบบครองทาสและระบบศักดินาที่ได้ลงจากเวทีประวัติศาสตร์ไปแล้ว และระบบที่ใหม่กว่า ก้าวหน้ากว่า ก็จะเข้ามาแทนที่ และแบกรับภาระหน้าที่ทางประวัติศาสตร์ต่อไป และนั่นก็คือ ระบบสังคมนิยมวิทยาศาสตร์ (ที่ต้องต่อท้ายคำว่าวิทยาศาสตร์เข้าไปด้วย ก็เพราะว่าระบบสังคมนิยมมีหลายชนิด) และระบบสังคมนิยมวิทยาศาสตร์เอง ก็หนีกฎเกณฑ์ของธรรมชาติไปไม่พ้น คือจะต้องลงจากเวทีประวัติศาสตร์ในวันหนึ่งข้างหน้า และระบบที่ใหม่กว่า ก้าวหน้ากว่า คือระบบคอมมิวนิสต์หรือสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ ก็จะเข้ามาแทนที่สืบไป

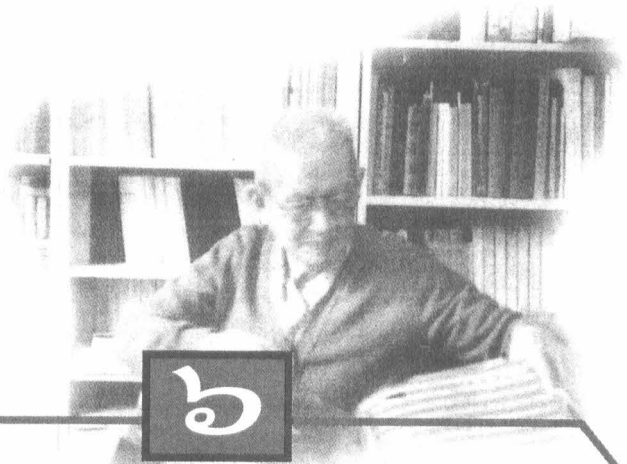
● ดังกล่าวนี้อธิบายวิวัฒนาการของสังคมนิยม ซึ่งเป็นมาและที่จะต้องเป็นไปเช่นนั้น และในช่วงหัวต่อหัวเลี้ยวของการเปลี่ยนแปลงนั้น อาจจะเปลี่ยนแปลงกลับไปกลับมาหลายยก ดังข้อเขียนของนายปรีดิศ ที่ว่าไว้ข้างต้น แต่ในที่สุด พลั๋งเก่า ระบอบเก่า ก็จะหลีกหนีไปไม่พ้นจากกฎแห่งอนิจจัง

ความเปลี่ยนแปลงในค่ายสังคมนิยมในเวลานี้ (พ.ศ. ๒๕๔๓) ก็เช่นเดียวกัน ซึ่งดูประหนึ่งว่า ระบบทุนนิยมจะรื้อฟื้นคืนชีพขึ้นมาอีก ซึ่งความจริงก็เป็นแต่เพียงภาพมายาหรือภาพลวงตาเท่านั้น เพราะในที่สุดระบบใหม่สังคมนิยมที่ก้าวหน้ากว่า คือสังคมนิยมวิทยาศาสตร์ จะเข้ามาแทนที่ระบบทุนนิยมที่ล้าหลังอย่างหลีกหนีไม่พ้น

เพราะนี่มันเป็นกฎของธรรมชาติ

ที่ พุทธปรัชญาเรียกว่า พระไตรลักษณ์หรือสามัญลักษณ์

และ ปรัชญามาร์กซิสต์เรียกว่า Dialectic

๖

อธิปไตยทางการเมือง

“ตั้งแต่วันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ เป็นต้นมา

สังคมไทยก็ได้เข้าสู่ระยะหัวต่อระหว่างระบอบเก่าและระบอบใหม่ จนถึงปัจจุบันนี้ (พ.ศ. ๒๕๐๐) และจะยังคงอยู่ต่อไปอีกนานเท่าใด เราก็คงไม่อาจกำหนดเป็นเงื่อนไขเวลาได้ เพราะเงื่อนไขเวลานี้ย่อมขึ้นอยู่กับเงื่อนไข

ในระหว่างหัวต่อนี้ เราจะเห็นได้ว่าในทางการเมืองภายในของสังคมนั้น สถาบันและระบอบการเมืองที่ได้สถาปนาเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๕ ได้เคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลง ไม่คงอยู่กับที่ รัฐธรรมนูญและการแก้ไขรัฐธรรมนูญมีมากมาย หลายฉบับ ซึ่งบางฉบับก็ถอยหลังเข้าไปหาระบอบเก่าหลายก้าว บางฉบับก็ก้าวหน้ายิ่งขึ้น จนถึงกับให้มีการเลือกตั้งสมาชิกรัฐสภาทั้งปวง ไม่ว่าจะเป็นสภาผู้แทนหรือพฤตินิสภา”

๖

▶ จากหนังสือ ความเป็นอนิจจังของสังคม

● ระยะเวลาเลี้ยวหัวต่อของสังคมระหว่างระบอบเก่ากับระบอบใหม่นั้น ถ้าไม่ใช้มาตรการพิเศษอย่างเข้มงวดแล้ว โอกาสที่ระบอบเก่าจะพลิกกลับ มีอยู่ตลอดเวลา จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่คณะผู้นำระบอบใหม่จะต้องนำมาตรการพิเศษมาใช้ แต่การจะใช้มาตรการพิเศษอย่างเข้มงวดให้มีประสิทธิภาพ คณะผู้นำระบอบใหม่ จะต้องมียุทธศาสตร์และเอกภาพในการจัดตั้ง

คณะราษฎรผู้นำในการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ ไม่มีความเป็นเอกภาพทั้งในทางยุทธศาสตร์และในการจัดตั้ง จึงไม่อาจใช้มาตรการพิเศษได้อย่างเข้มงวด และจึงต้องประนีประนอมกับคณะผู้นำระบอบเก่า อันเป็นการเปิดโอกาสให้ระบอบเก่าที่หลงหลุมฝังศพไปแล้ว ได้มีโอกาสพลิกฟื้นคืนชีพมาเป็นผีดิบ เที้ยวสูบลีอด และมอมเมาประชาชนต่อมาอีก จนบัดนี้

ในทางยุทธศาสตร์ ส่วนใหญ่ของชาวคณะราษฎรเข้าใจและต้องการแต่เพียงว่า จากระบอบกษัตริย์อยู่เหนือกฎหมายมาอยู่ใต้กฎหมาย และมีสภาผู้แทนราษฎร นั่นคือระบอบประชาธิปไตยที่ส่วนใหญ่ของชาวคณะราษฎรต้องการ แต่สำหรับนายปรีดิฯ และเพื่อนผู้ติดตามบางคน มีความต้องการมากไปกว่านั้น ดังที่ระบุไว้ในแถลงการณ์เปลี่ยนแปลงการปกครอง คือหลัก ๖ ประการ

ซึ่งนอกจากเอกราชแห่งชาติแล้ว ก็คือความผาสุกของราษฎรทั้งหลายที่เรียกกันว่า ศรีอาริยะ และความเป็นศรีอาริยะยุคจะเกิดขึ้นได้ก็ด้วยมาตรการทางเศรษฐกิจ นายปรีดิฯ จึงได้ร่างเค้าโครงการเศรษฐกิจขึ้นมาเพื่อให้ราษฎรมีอำนาจทางเศรษฐกิจตามทฤษฎีของระบบประชาธิปไตย (Democratic System) คือเศรษฐกิจประชาธิปไตย การเมืองประชาธิปไตย วัฒนธรรมประชาธิปไตย อันเป็นประชาธิปไตยครบรูปหรือรอบด้านตามโครงสร้างของสังคม (คือเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม) และนั่นก็หมายความว่าประชาชนเป็นใหญ่ทั้งทางเศรษฐกิจ การเมือง ทางวัฒนธรรม และนั่นก็คือ อำนาจสูงสุดของประเทศเป็นของราษฎรทั้งหลาย อันเป็นความต้องการของนายปรีดิฯ ในการเปลี่ยนแปลงการปกครองครั้งนั้น ดังที่ท่านได้จารึกไว้ในมาตรา ๑ แห่งธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช ๒๔๗๕ นั้นแล้ว

แต่ชาวคณะราษฎรส่วนข้างมากไม่เข้าใจในระบบประชาธิปไตยครบรูปหรือรอบด้าน คือประชาธิปไตยทางเศรษฐกิจ ประชาธิปไตยทางการเมือง ประชาธิปไตยทางวัฒนธรรม รู้จักแต่เพียงระบอบประชาธิปไตย (Democratic Regime) แบบประเทศตะวันตก คือประชาธิปไตยทางการเมืองอันเป็นมรรควิธีของการปกครอง (Method of government) ตามความคิดของมองเตสกีเออร์ นักประพันธ์ชาวฝรั่งเศส ในศตวรรษที่ ๑๘ ที่แยกอำนาจปกครองออกเป็น ๓ ฝ่าย คือฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายตุลาการ ซึ่งก็เป็นแค่เพียงส่วนหนึ่งของระบบประชาธิปไตย (Democratic System) และ เป็นส่วนที่เกื้อหนุนต่อระบบเศรษฐกิจทุนนิยมเป็นอย่างดี แม้ในวันนี้ ประชาธิปไตยที่สอนกันตามมหาวิทยาลัย ที่รณรงค์กันไปทั่วประเทศ และที่นำออกปฏิบัติก็สอนก็รณรงค์ และก็นำออกปฏิบัติประชาธิปไตยเฉพาะส่วน คือระบอบประชาธิปไตยที่วัดด้วยการปกครอง โดยยึดเอาการเลือกตั้งและสิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นหลักการสำคัญ ถึงกับโฆษณาชวนเชื่ออย่างโง่ๆ ว่า การเลือกตั้งเป็นหัวใจของระบอบประชาธิปไตย และเสรีภาพของประชาชน เป็นสิ่งที่ละเมิดมิได้ แม้ว่าจะเป็นเสรีภาพที่จะว่างงานหรืออดตาย ส่วน

ประชาธิปไตยทางด้านเศรษฐกิจและประชาธิปไตยทางวัฒนธรรมไม่มีการสอน การพูดกันเลย หรือจะไม่รู้จักกันเสียด้วยซ้ำ

รัฐธรรมนูญฉบับ สสร. (๒๕๔๐) เป็นรัฐธรรมนูญฉบับเดียวเท่าที่เคย มีมาในบ้านเมืองของเรา ที่มีรูปแบบและเนื้อหาของระบอบประชาธิปไตยมากที่สุด (Democratic Regime) โดยยึดหลักการเลือกตั้งและเสรีภาพของบุคคล เป็นแก่นแกน แต่ก็ดังได้กล่าวแล้วว่า ระบอบประชาธิปไตย เป็นเพียงส่วนหนึ่งของระบบประชาธิปไตย (Democratic System) เท่านั้น จึงไม่ยังประโยชน์ในทางกินคือยุติให้กับประชาชนส่วนใหญ่ของสังคมแม้แต่น้อย แต่กลับจะยัง ความทุกข์ยากให้กับประชาชนมากยิ่งขึ้น และจะเกื้อหนุนระบบเศรษฐกิจทุนนิยมให้กระชับยิ่งขึ้น รัฐธรรมนูญฉบับนี้ จึงเป็นรัฐธรรมนูญที่ยังประโยชน์ ให้กับนายทุนคนส่วนน้อยอย่างแท้จริง

● ดังที่กล่าวมาแล้วว่า เศรษฐกิจเป็นโครงสร้างพื้นฐานของสังคม การเมืองและวัฒนธรรมเป็นโครงสร้างชั้นบน โครงสร้างพื้นฐานอยู่ในกำมือของชนชั้นไหน โครงสร้างชั้นบนก็อยู่ในกำมือของชนชั้นนั้น ปัจจุบันนายทุนคนกลุ่มน้อยของสังคมเป็นผู้กุมอำนาจโครงสร้างพื้นฐานหรือเศรษฐกิจ โครงสร้างชั้นบน คืออำนาจทางการเมืองและวัฒนธรรมจึงอยู่ในกำมือของนายทุน ดังที่เห็นๆ กันอยู่

ระบอบประชาธิปไตยเฉพาะส่วนเช่นนี้จึงเกื้อหนุนและรับใช้ผลประโยชน์ของนายทุนเท่านั้น การเลือกตั้งในระบอบประชาธิปไตยเฉพาะส่วนเช่นนี้ ในทุกระดับการเลือกตั้ง จึงต้องอาศัยเงินซึ่งเป็นจิตวิญญาณของระบบทุนนิยม เป็นปัจจัยหลัก การเลือกตั้งในระบอบนี้ จึงยังประโยชน์ให้คนกลุ่มน้อยผู้ถือ ถุงเงิน ที่จะได้อำนาจความชอบธรรมมากตี่ชูตรีตประชาชนคนส่วนใหญ่ของสังคม และก็เช่นเดียวกับเสรีภาพ สำหรับนายทุนคนกลุ่มน้อยแล้ว ก็คือเสรีภาพที่จะชูตรีตและกอบโกยโกงกิน มันก็ไม่แตกต่างอะไรกับเสรีภาพของ งูเหลือมในเล้าไก่ ที่มีสิทธิ์จะเขมือบไก่ได้อย่างเสรี แต่สำหรับประชาชนส่วนใหญ่ในสังคมแล้ว เสรีภาพภายใต้ระบอบประชาธิปไตยเฉพาะส่วน มันก็

คือเสรีภาพที่จะว่างงาน เสรีภาพที่จะอดตาย หรือ เสรีภาพที่จะเป็นโสเภณี ซึ่งหากคุณค่าอะไรไม่ได้เลย ก็เช่นเดียวกับเสรีภาพของไก่ที่พร้อมจะถูกงูเหลือมเขมือบนั้นแหละ

เพื่อไม่ให้สับสนกับประชาธิปไตยรอบด้าน คือเศรษฐกิจประชาธิปไตย การเมืองประชาธิปไตย วัฒนธรรมประชาธิปไตย ทางวิชาการฝ่ายก้าวหน้า จึงเรียกประชาธิปไตยรอบด้านว่า ประชาธิปไตยของประชาชน (People's Democracy) และเรียกประชาธิปไตยเฉพาะส่วนว่า ประชาธิปไตยกึ่งทุน (Bourgeois Democracy) หรือ ธนาธิปไตย (plutocracy) คือระบอบการปกครองที่อำนาจเงินเป็นใหญ่

เนื่องจากความไม่เป็นเอกภาพของคณะราษฎรในทางทฤษฎีดังกล่าวนี้ จึงเป็นช่องทางให้พลังเก่าที่ยึดกุมทัศนคติเก่าเข้ามาสอดแทรก และนำพาไปสู่ระบอบเผด็จการ ดังปรากฏเป็นคำขวัญประจำฉบับของหนังสือพิมพ์สมัยนั้น ที่ถูกทางราชการบังคับให้ลงข้อความว่า “เชื้อผู้นำชาติพ้นภัย” และผู้นำท่านนั้นก็คือ จอมพล ป. พิบูลสงคราม หนึ่งในคณะราษฎรที่ร่วมคิดทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองกันมากับเพื่อนอีก ๖ คน รวมทั้งนายปรีดี พนมยงค์ สมัยที่ศึกษาวิทยาการอยู่ในประเทศฝรั่งเศส และได้ร่วมกันจัดตั้งคณะราษฎรขึ้น เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๐ (ค.ศ. ๑๙๒๗)

พล ต.อ. อุดล อุดลเดชจรัส หรือหลวงอุดลเดชจรัส ซึ่งมีนามเดิม สกุลเดิมว่า บัตร พึ่งพระคุณ ได้พูดถึงผู้ที่ปลุกเสกให้จอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นเผด็จการ ไว้ในคำให้การต่อศาลอาชญากรรมสงคราม เมื่อวันที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๔๘๘ ว่าดังนี้

“ข้าฯ ทราบว่า หลวงวิจิตรวาทการได้เคยทำบันทึกเรื่องลัทธินาซีและฟาสซิสต์ว่าคืออะไร และพิมพ์เป็นโรเนียวให้จอมพล ป.ฯ อ่าน ที่ทราบนี้ เพราะได้เห็นจากขุนอนุตมสรยุทธ ผู้รักษาเอกสารของจอมพล ป.ฯ ในตอนต้นๆ สังเกตว่า จอมพล ป.ฯ ยังไม่กระตือรือร้นที่จะดำเนินการตามลัทธิทั้งสองดังกล่าวแล้ว แต่ภายหลังที่ได้รับยศเป็นจอมพลแล้ว สังเกตว่า จอมพล ป.ฯ

ชะมัทก์เขม้นที่จะดำเนินการเผด็จการตามลัทธิทั้งสองนั้น .....

และนายปรีดีฯ ได้พูดถึงปัญหาเดียวกันนี้ไว้ในหนังสือ บางเรื่องเกี่ยวกับพระบรมวงศานุวงศ์ ตอนหนึ่งความว่า

“..... ครั้นแล้วจตุสดมภ์ คือบุคคล ๔ คน ที่มีผู้เอาชื่อตัวมาผูกเป็นวลีสอดคล้องกัน ซึ่งถือว่าเป็นผู้หนุนหลังจอมพล ป.ฯ ให้ทำผิด (ใครอยากรู้ชื่อก็ให้ถามผู้ที่จำได้ดู) ก็เสนอให้ทางการส่งโรงพยาบาลนคร เมื่อได้ฉายาหนึ่งเรื่องหนึ่งเสร็จแล้ว ให้นายภาพจอมพล ป.ฯ โดยให้ผู้ชมยื่นขึ้นทำความเคารพ เช่นเดียวกับโรงพยาบาลนครไอนิตาลี สมัยมุสสลินี .....”

จตุสดมภ์ คือชื่อเรียกเสาหลัก ๔ เสา ของประเทศตามระบอบการปกครองราชาธิปไตย อันได้แก่ เวียง วัง คลัง นา แต่จตุสดมภ์ ๔ คน ที่นายปรีดีฯ พูดถึงนี้ เป็นชื่อที่ชาวบ้านตั้งขึ้นเป็นการล้อเลียนนักปราชญ์ ๔ คนที่จอมพล ป.ฯ ให้ความเชื่อถือ ๔ คน นี้ ชาวบ้านเอาชื่อเดิมมาผูกเป็นวลีสอดคล้องกัน คือ ยง เกียร เพียร นวล

ยง คือ พระยาอนุমানราชชน

เกียร คือ หลวงวิเชียรแพทยาคม

เพียร คือ พระราชธรรมนิเทศ

นวล คือ หลวงสารานุประพันธ์

จากการปลุกเสกกันเช่นนี้ เมื่อนานวันเข้าก็ทำให้จอมพล ป.ฯ เคลิบเคลิ้มหลงใหลไปตามคำสรรเสริญนั้น เช่นเดียวกับปฤชุนทั้งหลายที่อยู่ภายใต้กรงครอบของโลกธรรมแปด

จากคำให้การต่อคณะกรรมการอาชญากรรมสงครามของพล ต.อ. อุดุล อุดุลเดชจรัส ที่อ้างแล้วข้างต้น มีความตอนหนึ่งว่าดังนี้

“การดำเนินนโยบายของจอมพล ป.ฯ นั้น หนักไปในทางที่จะรวบอำนาจ

เด็ดขาดมาอยู่ในกำมือ ทั้งนี้เนื่องจากได้สังเกตการเคลื่อนไหวและพฤติกรรม เช่นคนที่ร่วมในคณะรัฐมนตรี ผู้ใดจะแสดงความคิดเห็นโต้แย้งข้อเสนอของ จอมพล ป.ฯ แม้แต่ทำโดยมีเหตุผลและบริสุทธิ์ใจ จอมพล ป.ฯ ก็ไม่พอใจ บางคราวถึงกับบังคับให้ลาออกจากตำแหน่งก็มี เป็นอันว่าความคิดเห็นของ จอมพล ป.ฯ นั้น ใครจะคัดค้านหรือท้วงติงอะไรไม่ได้ เป็นไม่พอใจทันที แต่ที่คณะรัฐมนตรีทนกันอยู่ได้นั้น เพราะไม่ต้องการให้เกิดแตกแยกและเกิดศึกกลางเมือง เมื่อผู้ใดโดนจอมพล ป.ฯ โกรธ ก็ได้พยายามที่จะชักซ้อม ความเข้าใจให้คืนดีกันและก็พอยู่กันไปได้ ส่วนมากมักตกหน้าที่ ข้าฯ เป็นผู้ ไกลเกลี้ย จนในที่สุดไม่มีรัฐมนตรีคนใดกล้าทักท้วงความคิดเห็นของจอมพล ป.ฯ จนถึงขั้นแตกหัก ในที่ประชุมคณะรัฐมนตรีนั้น ถ้ารัฐมนตรีคนใดคัดค้าน ก็ดี หรือนิ่งเสียก็ดี จอมพล ป.ฯ ก็โกรธ แต่ถ้าใครเห็นชอบด้วย หรือสนับสนุนความคิดเห็นของจอมพล ป.ฯ จอมพล ป.ฯ ก็พอใจ ....."

เกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ คำให้การว่าดังนี้

"ในทางด้านพระมหากษัตริย์ ตามความสังเกตและสตับตรับฟังของ ข้าฯ เห็นว่า จอมพล ป.ฯ ไม่มีความเคารพเคารพวระคณะผู้สำเร็จราชการฯ ในฐานะเป็นผู้แทนพระมหากษัตริย์ และยิ่งกว่านั้น ยังแสดงว่ามีอำนาจเหนือ คณะผู้สำเร็จราชการอีกด้วย มีการโทรศัพท์สั่งให้ผู้สำเร็จราชการไปพบ..... ได้ออกคำสั่งในตำแหน่งผู้บัญชาการทหารสูงสุด (ซึ่งนอกจากมีอำนาจเหนือ สามเหล่าทัพแล้ว ยังมีอำนาจเหนือทุกกระทรวง ทบวง กรม - ผู้เขียน) ให้พระองค์เจ้าอาทิตย์ฯ ประธานผู้สำเร็จฯ และนายปรีดี พนมยงค์ ผู้สำเร็จ ราชการฯ ไปประจำกองบัญชาการทหารสูงสุด นี่ก็ยิ่งเป็นข้อแสดงว่า ไม่ได้ มีความเคารพในพระมหากษัตริย์ เพราะพระมหากษัตริย์ตามรัฐธรรมนูญ ย่อมเป็นที่เคารพสักการะของปวงชนทั่วไป คณะผู้สำเร็จราชการก็ควรจะได้ เทอดไว้ในทำนองเดียวกัน...."

เกี่ยวกับประเด็นที่จอมพล ป.ฯ ในฐานะผู้บัญชาการทหารสูงสุด ได้มีคำสั่งให้พระองค์เจ้าอาทิตย์ฯ กับนายปรีดิฯ ไปประจำกองบัญชาการทหารสูงสุด ซึ่งอยู่ภายใต้บังคับบัญชาการของจอมพล ป.ฯ นั้น นายปรีดิฯ ได้เขียนเล่าไว้ในหนังสือ บางเรื่องเกี่ยวกับพระบรมวงศานุวงศ์ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ มีความตอนหนึ่งดังนี้

“..... ครั้นแล้วจอมพล ป.ฯ อ่างตำแหน่งผู้บัญชาการทหารสูงสุดออกคำสั่งให้พระองค์เจ้าอาทิตย์ฯ และข้าพเจ้าประจำกองบัญชาการทหารสูงสุดคือเท่ากับให้ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บัญชาการทหารสูงสุด และให้ไปรายงานตัวภายใน ๒๔ ชั่วโมง

พระองค์เจ้าอาทิตย์ฯ ได้เสด็จไปรายงานพระองค์ต่อจอมพล ป.ฯ ตามคำสั่ง

ส่วนข้าพเจ้าไม่ยอมไป โดยให้เหตุผลว่า ข้าพเจ้ามีตำแหน่งเป็นผู้แทนพระองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งทรงเป็นจอมทัพตามรัฐธรรมนูญ ถ้าข้าพเจ้าไปรายงานตนยอมอยู่ภายใต้ผู้บัญชาการทหารสูงสุด ก็เท่ากับข้าพเจ้าลดพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ลงอยู่ภายใต้ผู้บัญชาการทหารสูงสุด มีรัฐมนตรีบางนายได้ชี้แจงขอร้องให้จอมพล ป.ฯ ถอนคำสั่งที่ว่านั้น ซึ่งจอมพล ป.ฯ ก็ได้ยอมถอนคำสั่ง เป็นอันว่าพระองค์เจ้าอาทิตย์ฯ และข้าพเจ้าคงสามารถปฏิบัติภารกิจแทนพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงเป็นจอมทัพตามรัฐธรรมนูญได้ต่อไป.....”

นายทวี บุณยเกตุ ซึ่งเคยดำรงตำแหน่งเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ได้เขียนเล่าไว้ถึงท่าทีของจอมพล ป.ฯ ต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ว่า โดยปรกติก่อมพล ป.ฯ จะลงนามรับสนองพระบรมราชโองการไว้ล่วงหน้า ในพระราชบัญญัติที่นำขึ้นสู่ผู้สำเร็จราชการเพื่อลงพระนามและลงนามในพระปรมาภิไธยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อประกาศใช้เป็นกฎหมาย อันเป็นพฤติการณ์บีบบังคับคณะผู้สำเร็จราชการไปในตัว ซึ่งก็เท่ากับเป็นการลบหลู่ดูหมิ่น

สถาบันพระมหากษัตริย์

แต่มาสมัยที่นายปรีดิย์ ได้ร่วมอยู่ในคณะผู้สำเร็จราชการ นายปรีดิย์ ปฏิเสธที่จะรับพิจารณาพระราชบัญญัติหรือพระบรมราชโองการใดๆ ที่มีผู้ลงนามรับสนองไว้ล่วงหน้า และยังมีพฤติกรรมอื่นๆ อีกหลายประการที่แสดงให้เห็นถึงการเสี่ยงภัยของนายปรีดิย์ ในการปกป้องสถาบันพระมหากษัตริย์ ดังที่กระทรวงมหาดไทยได้ประกาศไว้ในคำสั่ง ลงวันที่ ๒๙ กรกฎาคม ๒๕๘๘ มีความตอนหนึ่งว่า

“..... ในระหว่างที่พระองค์ (ในหลวงอานันท์ฯ - ผู้เขียน) ประทับอยู่ ณ ต่างประเทศ เมื่อมีผู้ปองร้ายต่อราชบัลลังก์ นายกรัฐมนตรีคนปัจจุบันนี้ (นายปรีดิย์ - ผู้เขียน) เมื่อครั้งเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ก็ได้เสียสละและเสี่ยงภัยเพื่อป้องกันราชบัลลังก์ให้ปลอดภัยตลอดมา เวลานั้นหาจะมีผู้ใดเสี่ยงภัยเช่นนั้นไม่ แต่ตรงกันข้ามกลับประจบสอพลอผู้มีอำนาจ .....”

● ที่กล่าวมาทั้งหมดโดยย่อนี้ อันเป็นผลเนื่องมาจากความไม่เป็นเอกภาพในทางทฤษฎีของคณะราษฎรนั่นเอง ส่วนความไม่เป็นเอกภาพทางการจัดตั้งจะเห็นได้ชัดเจนจากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นระหว่างชาวคณะราษฎรด้วยกัน ดังปรากฏในคำพิพากษาศาลพิเศษพุทธศักราช ๒๕๘๒ คดีแดงที่ ๑ ถึง ๑๔ พ.ศ. ๒๕๘๒ มีความตอนหนึ่งว่าดังนี้

“ในการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๕ นั้น หลวงประดิษฐ์มนูธรรม เป็นหัวหน้าฝ่ายพลเรือน นายพลตรี พระยาพลพลพยุหเสนา นายพันเอก พระยาทรงสุรเดช นายพันเอก พระยาฤทธิอัคเนย์ นายพันเอก พระประศาสน์พิทยายุทธ นายพลตรี หลวงพิบูลสงคราม และนายร้อยเอก หลวงทัศนัยนิยมศึก เป็นหัวหน้าฝ่ายทหารบก นายพลเรือตรี หลวงสินธุสงครามชัย ร.น. เป็นหัวหน้าฝ่ายทหารเรือ (ยศทหารบก-เรือ ที่ศาลระบุถึงเป็นยศในปี ๒๕๘๒ - ผู้เขียน)

หัวหน้าดังกล่าวแล้ว ได้ประชุมกันถึงเรื่องที่จะยึดอำนาจการปกครอง แต่พระยาฤทธิอัคเนย์เป็นผู้ที่ใจคอไม่แน่นอน ได้เข้าประชุมด้วยครั้งเดียว ภายหลังหลีกเลี่ยงไม่ไปประชุม หัวหน้าผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวแล้ว ได้แยกกันเป็นสายๆ ในสายหนึ่งๆ มีพรรคพวกอีกหลายคน เฉพาะสายของ พระยาทรงสุรเดช มีหลวงชำนาญยุทธศิลป์ หลวงรณสิทธิพิชัย อาจารย์และ ครูโรงเรียนนายร้อยที่เป็นเหล่าทหารราบโดยมาก ส่วนสายของหลวงพิบูล สงครามนั้น มีนายทหารเหล่าเสนาธิการและเหล่าทหารปืนใหญ่โดยมาก ก่อนที่จะเปลี่ยนแปลงการปกครอง ได้ประชุมกันถึงเรื่องที่จะยึดอำนาจทาง ทหารเหล่าใดก่อน ในข้อนี้ พระยาทรงสุรเดชกับหลวงพิบูลสงครามมีความ เห็นแตกต่างกัน เวลานั้นพระยาฤทธิอัคเนย์เป็นผู้บังคับการกรมทหารปืน ใหญ่อยู่ก่อน จึงตกลงกันว่า ถ้าจะยึดปืนใหญ่แล้ว ก็อย่าให้พระยาฤทธิอัคเนย์ รู้ตัว ถึงตอนกลางคืนที่จะเข้าทำการยึดอำนาจการปกครอง ก็ให้บังคับเอา ปืนใหญ่และรถลากปืนใหญ่ที่พระยาฤทธิอัคเนย์ที่เดียว

เมื่อยึดอำนาจการปกครองแล้ว คณะผู้ก่อการได้ขอพระราชทานรัฐ ธรรมนูญชั่วคราว เมื่อได้รับพระราชทานแล้ว ผู้ก่อการฝ่ายพลเรือนได้เสนอ ขอให้พระยามโนปกรณนิติธาดา เป็นประธานคณะกรรมการราษฎร ทั้งนี้ เห็นว่า พระยามโนปกรณนิติธาดาเคยปรารภมาก่อนการเปลี่ยนแปลงการ ปกครองว่า ไม่ชอบระบอบการปกครองราชาธิปไตย ประกอบด้วยพระยา มโนปกรณนิติธาดาเป็นผู้ที่กว้างขวางในระหว่างชาวต่างประเทศ และสนิท สนมกับพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ จะได้ทำการเพื่อสมัคสมานระหว่าง คณะผู้ก่อการกับพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น จะได้ ช่วยกันบริหารราชการแผ่นดินให้เป็นไปโดยราบรื่น

ส่วนพระยาพหลพลพยุแสนันั้น ได้เสนอขอให้พระองค์เจ้าบรมเดช เป็นอัครมหาเสนาบดี คือประธานคณะกรรมการราษฎร แต่ที่ประชุมส่วน มากไม่เห็นชอบด้วย เกรงว่าพระองค์เจ้าบรมเดชจะปกครองไปในทางแบบ เผด็จการ ผู้ที่ประชุมส่วนมากจึงได้เลือกพระยามโนปกรณนิติธาดาเป็น

ประธานคณะกรรมการราษฎร ประธานคณะกรรมการราษฎรนั้นเทียบเท่ากับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีทุกวันนี้

พระยาพหลพลพยุหเสนาได้รับตำแหน่งเป็นผู้บัญชาการทหารบก พระยาทรงสุรเดชเป็นผู้ช่วยบัญชาการทหารบกฝ่ายยุทธการ เมื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองได้ราว ๑ เดือน หลวงชำนาญยุทธศิลป์ หลวงรณสิทธิพิชัย และผู้บังคับกองพันของเหล่าทหารม้า เหล่าทหารปืนใหญ่ เหล่าทหารสื่อสารได้ลอบประชุมกันที่ตึกทหารวังปารุสกวัน เพื่อเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของกองทัพบก โดยมีให้พระยาพหลพลพยุหเสนาผู้เห็นด้วย

ในระยะนี้ วันหนึ่งพระยาพหลพลพยุหเสนา ลงไปปรับแขกชั้นล่างใต้ผ่านทหารยามไป เสร็จจรูระจากรับแขกแล้วจะกลับขึ้นไปข้างบน ทหารยามคนนั้นได้ทำท่าเตรียมแทงไม่ยอมให้ขึ้น พระยาพหลพลพยุหเสนาจึงตะโกนร้องเรียกให้พระยาทรงสุรเดชมารดู พระยาทรงสุรเดชบอกว่า ทหารไม่รู้จักผู้บังคับบัญชา การที่ทหารยามคนนั้นกระทำเช่นนี้ เข้าใจว่าเป็นคำสั่งของพระยาทรงสุรเดช จะคิดแย้งอำนาจจากพระยาพหลพลพยุหเสนา

ต่อมาราว ๑ เดือน พระยาทรงสุรเดชจะเอาหลวงพิบูลสงคราม ซึ่งเวลานั้นเป็นทหารปืนใหญ่ไปอยู่ในตำแหน่งผู้ช่วยรบ ซึ่งไม่มีหน้าที่บังคับบัญชาควบคุมกำลังทหาร หลวงพิบูลสงครามทราบเรื่องเข้าจึงไปสอบถามถึงเหตุผลว่า ทำไมจึงจะย้ายให้ไปอยู่ตำแหน่งผู้ช่วยรบ แต่ทหารยามได้เอาดาบปลายปืนกันไว้ ขณะนั้นพระยาทรงสุรเดชก็อยู่ที่นั่นด้วย ได้มีผู้คัดค้านการที่จะย้ายหลวงพิบูลสงคราม จึงกระทำไปไม่สำเร็จ

ส่วนนายทหารที่เป็นพวกของหลวงพิบูลสงคราม ก็จะไปบรรจุในตำแหน่งที่ไม่ได้ควบคุมกำลังทหารและย้ายไปที่อื่น แล้วเอานายทหารที่เป็นพวกของพระยาทรงสุรเดชบรรจุควบคุมแทน การที่พระยาทรงสุรเดชกับพวกกระทำเช่นนี้ แสดงว่า พระยาทรงสุรเดชจะกุมอำนาจทหารไว้ฝ่ายเดียว บั่นทอนอำนาจการปกครองของทหารซึ่งหลวงพิบูลสงครามและพวกที่ได้ควบคุมอยู่นั้นให้หมดสิ้นไป โดยมีวัตถุประสงค์เกี่ยวแก่การเมือง ซึ่งจะได้

กล่าวต่อไป

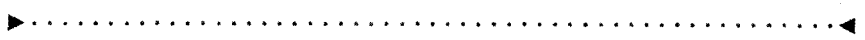
ตั้งแต่นั้นมา พระยาทรงสุรเดชกับหลวงพิบูลสงครามก็ไม่ถูกกัน
เรื่อยๆ มา”

● คำพิพากษาของศาลพิเศษในคดีที่อ้างแล้วข้างต้น ได้ให้รายละเอียดของความแตกแยกในคณะราษฎรต่อไปอีก ตอนหนึ่งว่าดังนี้

“....ตั้งแต่พระยามโนปกรณนิติธาดา ได้เป็นประธานคณะกรรมการ
ราษฎรแล้ว ก็ได้บริหารราชการแผ่นดินและประพฤติดนไปในทางที่เป็น
ปฏิบัติและบันทอนคณะผู้ก่อการให้หมดอำนาจไปที่ละเล็กละน้อย และ
ทำให้เสื่อมเสียประโยชน์แก่แผ่นดินที่ควรมีควรได้ กล่าวคือ คณะผู้ก่อการ
เปลี่ยนแปลงการปกครองมีความประสงค์ที่จะจัดการปกครองให้ก้าวหน้า
ไปโดยเร็วที่สุด ส่วนพระยามโนปกรณนิติธาดานั้น มีความประสงค์จะ
บริหารราชการแผ่นดินให้เป็นไปอย่างเดิม จึงเป็นสาเหตุให้ได้แย่งคัดค้าน
กับคณะผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นส่วนมาก และกระทำให้
พระยามโนปกรณนิติธาดาไม่พอใจวิถีทางการเมืองของผู้ก่อการ แต่คณะ
ผู้ก่อการส่วนมากรู้เท่าถึงการที่พระยามโนปกรณนิติธาดาได้ปฏิบัติการไป
จึงได้พยายามโต้แย้งคัดค้าน พระยามโนปกรณนิติธาดาเห็นว่า จะกระทำ
ไปตามความประสงค์ของตัวนั้นไม่ตลอดตลอดไป จึงไปทอดสนิทกับ
พระยาทรงสุรเดช ซึ่งในเวลานั้นเป็นผู้มีอำนาจในทางทหาร

ในเดือนมกราคมหรือกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๕ พระยาทรงสุรเดชได้
เรียกผู้ก่อการชั้นผู้น้อยไปประชุม ได้พูดในที่ประชุมนั้นว่า พระยามโนปกรณ
นิติธาดาเป็นผู้ใหญ่ และทำงานไปได้อย่างเรียบร้อยราบรื่น ได้ขอร้องอย่าให้
ไปได้ถึงคัดค้านพระยามโนปกรณนิติธาดา แต่ที่ประชุมเห็นว่าไม่ถูก จึง
ไม่ยอมปฏิบัติตาม

แต่นั้นมามีความรู้สึกกันทั่วไปว่า พระยาทรงสุรเดชกับคณะผู้ก่อการ

ชั้นผู้น้อยไม่ลงรอยกัน จึงจัดการจะให้พวกผู้ก่อการที่คัดค้านพระยามโน
ปกรณนิติธาดา นั้น ไปศึกษาวิชา ณ ต่างประเทศเสีย แต่ไม่มีใครยอมไป

การที่พระยามโนปกรณนิติธาดา ขัดขืนบริหารราชการอยู่ได้เช่นนี้ ก็
เพราะพระยาทรงสุรเดชกับพวกเป็นผู้สนับสนุน นอกจากนี้พระยาทรงสุรเดช
ได้ปรารภต่อหลวงสินธุสงครามชัย ร.น. ว่า พวกผู้ก่อการโดยมากเป็นเด็ก ไม่
รู้จักสัมมาคารวะ พระยาทรงสุรเดชไม่เชื่อความสามารถผู้ก่อการและพระยา
พหลพลพยุหเสนา และพระยาทรงสุรเดชยกตัวเองว่า เป็นผู้มีความรู้ดีกว่า
พวกผู้ก่อการทั้งหลาย เคยกล่าววาจาตู่ถูกพระยาพหลพลพยุหเสนาบ่อยๆ
แต่กล่าววยกยอชมเชยพระสิทธิ์เรื่องเดชพลว่า เป็นนายทหารที่ดีที่สุดใน
กองทัพบก พระยาทรงสุรเดชมินิสัยเป็นคนชอบตู่ถูกคน ใครแสดงความเห็น
อย่างใดมา พระยาทรงสุรเดชมักจะหัวเราะเยาะ นอกจากนี้ พระยาทรง
สุรเดชยังได้จัดเอาพวกของตนมาไว้ให้คุมกำลังทหารที่มีอาวุธดี และได้เคย
พูดว่า ให้เลิกทหารเสียก็ดีกว่า คือทหารบกก็เอาไว้แต่พวกกรรบสำหรับ
กรุงเทพฯ เท่านั้น ส่วนทหารเรือไม่จำเป็นต้องมี การที่พระยาทรงสุรเดชพูด
เช่นนี้ ก็เพื่อที่จะทำอะไรได้ตามชอบใจ เมื่อทหารไม่มีแล้วย่อมไม่มีใครมา
แย่งอำนาจได้

ต่อมาวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๖ ได้มีประกาศให้ปิดสภาผู้แทน
ราษฎร การที่ปิดสภาผู้แทนราษฎรนั้น ก็เนื่องมาจากพระยามโนปกรณนิติ
ธาดา กับพวกได้ทะเลาะกับผู้ก่อการถึงเรื่องงบประมาณแผ่นดิน กับเรื่อง
เค้าโครงการเศรษฐกิจของหลวงประดิษฐมนูธรรม การที่พระยามโนปกรณ
นิติธาดาปิดสภาผู้แทนราษฎรได้ ก็เพราะพระยาทรงสุรเดชกับพวกซึ่งควบคุม
กำลังทหารสนับสนุนจึงกระทำการสำเร็จ

ก่อนที่จะปิดสภาผู้แทนราษฎร หม่อมเจ้าวิบูลย์สวัสดิวงศ์ ราชเลขา
นุการประจำพระองค์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ได้มีหนังสือมาถึงพระยา
มโนปกรณนิติธาดาหลายฉบับ มีข้อความสำคัญว่า สภาผู้แทนราษฎรจะ
ดำรงอยู่ต่อไปไม่ได้ ควรเลิกล้มเสีย

ส่วนหลวงพิบูลสงครามและหลวงสินธุสงครามชัยได้คัดค้านไม่เห็นด้วยในการที่ปิดสภาผู้แทนราษฎร ในการปิดสภาผู้แทนราษฎรนั้น พระยาพหลพลพยุหเสนาไปพักผ่อนร่างกายเสียที่จังหวัดราชบุรี โดยคำแนะนำของพระยามโนปกรณนิติธาดาและพระยาทรงสุรเดช เพื่อเป็นอุบายที่จะรวบรวมหัวรบบางปิดสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งพระยาพหลพลพยุหเสนาหารู้เห็นด้วยไม่ เมื่อพระยาพหลพลพยุหเสนากลับมาถึงพระนครแล้ว พระยามโนปกรณนิติธาดาจึงเอาประกาศปิดสภาผู้แทนราษฎรมาให้ลงนาม แต่พระยาพหลพลพยุหเสนาไม่ยอม พระยามโนปกรณนิติธาดาว่าต้องลงนาม จึงจำใจต้องลงนามไป เพราะเห็นว่าจะขัดขึ้นไปก็ไม่มีประโยชน์ เอาไว้หาทางแก้ไขในภายหลัง

ก่อนปิดสภาผู้แทนราษฎรเล็กน้อย พระยามโนปกรณนิติธาดา พระยาฤทธิอัคเนย์กับพวก เป็นผู้คิดให้หลวงประดิษฐมนูธรรมไปต่างประเทศ เพื่อจะล้มล้างรัฐธรรมนูญเสีย โดยบอกหลวงประดิษฐมนูธรรมว่า รัฐบาลต้องการให้ไปต่างประเทศเพื่อความปลอดภัย หลวงประดิษฐมนูธรรมจึงรับปากว่าจะไป การที่รับปากเช่นนี้ ก็เพราะพระยาพหลพลพยุหเสนา หลวงพิบูลสงคราม และหลวงอดุลเดชจรัส ได้สั่งกับหลวงประดิษฐมนูธรรมว่า ให้รับปากพระราชวังสันเสีย ส่วนทางนี้เพื่อนฝูงจะคิดแก้ไขให้กลับมาในภายหลัง

เมื่อหลวงประดิษฐมนูธรรมไปต่างประเทศแล้ว จึงได้พิมพ์พระราชวิจารณ์เค้าโครงการเศรษฐกิจขึ้น และในระยะนี้ก็ได้จัดการจะให้หลวงพิบูลสงครามย้ายไปอยู่ในตำแหน่งผู้ช่วยพลรบ จะให้พวกผู้ก่อการที่คัดค้านพระยามโนปกรณนิติธาดานั้น ไปศึกษาวิชา ณ ต่างประเทศ ส่วนหลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ก็ถูกสั่งให้เตรียมตัวไปศึกษาวิชาทหารเรือ ณ ประเทศฝรั่งเศส ซึ่งเป็นแผนการที่จะทำลายคณะราษฎรให้หมดสิ้นไป เพื่อคืนอำนาจให้แก่คณะเจ้า”

- จากเอกสารหลักฐานที่ยกมากล่าวข้างต้นนั้น เป็นการชี้ให้เห็นถึง

ความไม่เป็นเอกภาพของคณะราษฎรในทางจัดตั้ง ที่สืบสาเหตุมาจากความไม่เป็นเอกภาพในทางทฤษฎีนั่นเอง จึงเป็นโอกาสให้พลังเก่าที่ล้าหลังสอดแทรกบ่อนทำลาย

จากข้อเท็จจริงดังกล่าวนี้ เป็นการชี้ให้เห็นว่า ความเป็นเอกภาพในทางทฤษฎีเป็นแก่นแกนหรือหลักนำในการปฏิบัติ คณะราษฎรมีข้อจำกัดในประเด็นนี้ ทั้งด้วยเงื่อนไขทางอัตวิสัยและภาววิสัย คณะราษฎรจึงไม่อาจนำพาการปฏิวัติไปถึงที่สุดได้ คือความสุขความเจริญอย่างประเสริฐซึ่งเรียกกันเป็นศัพท์ว่า ศรีอาริยะ

แม้ส่วนที่ก้าวหน้าของคณะราษฎรจะได้ชูธงหนังสือพิมพ์ สัจจัง ขึ้นมาในบรรณพิภพ ซึ่งทำให้ฝ่ายเจ้าศักดินาและกลุ่มพลังเก่าที่ล้าหลังแทรกเข้ามาในคณะราษฎร พวกกันอกสันขวัญหายไปตามๆ กัน เพราะไปตีค่าสัจจังเท่ากับปรารพดา อันเป็นหนังสือพิมพ์ของพรรคบอลเชวิคแห่งสหภาพสาธารณรัฐโซเวียตสังคมนิยม และสอดรับกับร่างเค้าโครงการเศรษฐกิจของนายปรีดิย ที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ กระแนะกระหน่ำ ถ้าเสดลลินไม่ลอกไปจากนายปรีดิย นายปรีดิย ก็ต้องลอกมาจากเสดลลิน และในที่สุดหนังสือพิมพ์สัจจัง ที่มีนายชิม วีระไวทยะ และนายสงวน ตุลารักษ์ ผู้ซึ่งพระยามโนปกรณ์นิติธาดาระบุว่า เป็นโมคคัลลา-สารีบุตร เคียงข้างอยู่กับนายปรีดิย เป็นผู้ร่วมกันจัดทำขึ้นคู่กับหนังสือพิมพ์อีกฉบับหนึ่งชื่อ ๒๔ มิถุนา ก็ถูกบีบบังคับให้ล้มเลิกไปในที่สุด

ถึงแม้ว่าการปฏิวัติที่ไม่ถึงที่สุด ไม่ผิดอะไรกับการตั้งให้หลังหัก ซึ่งชาวคณะราษฎรต่างได้รับบทเรียนอันขมขื่นมาแล้ว โดยเฉพาะบุคคลที่เป็นแก่นแกนของการปฏิวัติ ทั้งนายปรีดิย พนมยงค์ และจอมพล ป. พิบูลสงคราม

แต่การเปลี่ยนแปลงเมื่อ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ ก็ได้ยังคุณูปการให้กับสังคมอย่างมากมาย ทั้งด้านเอกราชของชาติ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคล ซึ่งถึงแม้ว่าจะเป็นเสรีภาพและเสมอภาคที่เอื้อประโยชน์ในทางเศรษฐกิจและสังคมให้กับคนรวยก็ตาม แต่คนจนก็พลอยได้รับ

อันสิ่งสัจด้วยที่ทุกคนเท่าเทียมกันตามกฎหมาย แม้ในทางปฏิบัติจะไม่เท่าเทียมกันก็ตาม จึงมีสิทธิ์จะร้องแรกแหกกระเชอให้ดังๆ ได้เท่ากับคนรวย ถึงแม้ว่าจะไม่เข้าหูชนชั้นปกครอง แต่ก็ยังดีที่ไม่ถูกมะพร้าวหัวยัดปาก เพียงแค่ถูกหมากัด

● แต่อย่างไรก็ดี ถึงแม้ว่าคณะราษฎรจะไม่มีความเป็นเอกภาพทางทฤษฎีและการจัดตั้ง และถึงแม้ว่าไม่อาจทำปฏิวัติอย่างถึงที่สุดได้ แต่คณะราษฎรก็อยู่มาได้ และถืออำนาจอธิปไตยทางการเมืองแทนปวงชนมาได้ นับแต่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ จนถึง ๑๐ พฤษภาคม ๒๔๘๙ รวมเป็นเวลา ๑๔ ปี แล้วได้มอบอำนาจอธิปไตยนั้นให้กับประชาชนตามรัฐธรรมนูญฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ๑๐ พฤษภาคม ๒๔๘๙ ดังพระราชปรารภแห่งรัฐธรรมนูญฉบับนั้น มีความตอนหนึ่งดังนี้

“..... ต่อมานายปรีดี พนมยงค์ ซึ่งดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ในขณะนั้น ได้ปรารภกับนายควง อภัยวงศ์ นายกรัฐมนตรีว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยนี้ พระมหากษัตริย์ได้พระราชทานแก่ชนชาวไทยมาแล้วเป็นปีที่ ๑๔ ถึงแม้ว่าการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีรัฐธรรมนูญเป็นหลักนี้ จะได้ยังความเจริญให้แก่ประเทศชาติเป็นอเนกประการ ทั้งประชาชนจะได้ซาบซึ้งถึงคุณประโยชน์ของการปกครองระบอบนี้เป็นอย่างดีแล้วก็จริง แต่เหตุการณ์บ้านเมืองก็ได้เปลี่ยนแปลงไปเป็นอันมาก ถึงเวลาแล้วที่ควรจะได้เลิกบทเฉพาะกาล อันมีอยู่ในรัฐธรรมนูญนั้น และปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย นายกรัฐมนตรีจึงนำความนั้นปรึกษาหารือกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภท ๒ พร้อมกับคณะผู้ก่อการขอพระราชทานรัฐธรรมนูญ .....”

อีกตอนหนึ่งพระราชปรารภกล่าวว่า

“... ต่อมารัฐบาลคณะหม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช ได้ตั้งกรรมการขึ้นคณะหนึ่ง เพื่อรวบรวมความเห็นและเรียบเรียงบทบัญญัติขึ้นเป็นร่างรัฐธรรมนูญ เมื่อคณะกรรมการคณะนี้ทำสำเร็จเรียบร้อยแล้ว คณะรัฐมนตรีได้พิจารณาแก้ไขอีกชั้นหนึ่ง แล้วนำเสนอผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ได้ประชุมปรึกษากฎหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ ๒ และคณะผู้ก่อการขอพระราชทานรัฐธรรมนูญ.....”

พระราชปรารภลงท้ายด้วยข้อความว่า

“จึงมีพระบรมราชโองการดำรัสเหนือเกล้าเหนือกระหม่อม โดยคำแนะนำและยินยอมของสภาผู้แทนราษฎร ให้ตรารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับนี้ขึ้นไว้ ประสิทธิประสาทประกาศใช้ ตั้งแต่วันที่ ๑๐ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๘๙ เป็นต้นไป .....”

จากพระราชปรารภแห่งรัฐธรรมนูญฉบับนี้ เป็นการแสดงให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญฉบับถาวร ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕ มาเป็นรัฐธรรมนูญฉบับใหม่นี้ เป็นความคิดริเริ่มของนายปรีดิฯ ที่ได้ปรารภกับนายควง อภัยวงศ์ และด้วยความเห็นชอบของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ ๒ และผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองขอพระราชทานรัฐธรรมนูญ ซึ่งก็คือคณะราษฎรนั่นเอง

การยินยอมพร้อมใจของคณะบุคคลดังกล่าวนี้ ก็คือการยินยอมสลายอำนาจของคณะราษฎรที่มีอยู่ตามบทเฉพาะกาล และก็คือการมอบความรับผิดชอบในการนำพาประเทศ ที่คณะราษฎรแบกรับความรับผิดชอบมาตั้งแต่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ นั้น ให้อยู่ในความรับผิดชอบของประชาชนชาวไทยโดยตรง นับแต่รัฐธรรมนูญฉบับนี้ประกาศใช้ ๑๐ พฤษภาคม ๒๔๘๙

จึงเป็นอันว่า คณะราษฎรหรือคณะผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครอง

ได้สลายตัวไปนับแต่บัดนั้น สมาชิกแห่งคณะราษฎรก็ได้แยกย้ายกันไปประกอบอาชีพของตนตามถนัด และบางส่วนได้ไปดำเนินการทางการเมืองตามทัศนะของตน เช่น นายควง อภัยวงศ์ กับพวกไปจัดตั้งพรรคประชาธิปัตย์ พลเรือตรี ถวัลย์ ชำรงนาวาสวัสดิ์ กับเพื่อนไปจัดตั้งพรรคแนวรัฐธรรมนูญ นายสงวน ตุลารักษ์ กับเพื่อนส่วนหนึ่งไปจัดตั้งพรรคสหชีพ

ดังนั้นรัฐบาลภายหลัง ๑๐ พฤษภาคม ๒๔๘๙ จึงไม่ใช่รัฐบาลคณะราษฎร แต่เป็นรัฐบาลที่มาจากพรรคการเมืองต่างๆ หรือคณะต่างๆ พรรคการเมืองพรรคหลังสุดที่ถือครองอำนาจอธิปไตยแทนปวงชน ตามรัฐธรรมนูญ ๑๐ พฤษภาคม ๒๔๘๙ คือพรรคแนวรัฐธรรมนูญและพรรคสหชีพ โดยมีพลเรือตรี ถวัลย์ ชำรงนาวาสวัสดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรี

จนถึงวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๔๙๐ รัฐบาลพลเรือตรี ถวัลย์ฯ ที่ถือครองอำนาจอธิปไตยทางการเมืองแทนปวงชน ก็ถูกคณะรัฐประหารที่นำโดยพลโท ผิน ชุณหะวัณ และพรรคประชาธิปัตย์ในขณะนั้นทำรัฐประหาร ปลันอำนาจอธิปไตยทางการเมืองของปวงชนไปถือครอง ยกเลิกรัฐธรรมนูญ ๑๐ พฤษภาคม ๒๔๘๙ อันเป็นรัฐธรรมนูญที่สืบทอดมาจากธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช ๒๔๗๕ แล้วสถาปนารัฐธรรมนูญที่มีฉายาว่า รัฐธรรมนูญฉบับใต้ตุ่มขึ้นมาแทน และนับแต่บัดนั้น (๘ พฤศจิกายน ๒๔๙๐) จนบัดนี้ (๒๕๔๓) อำนาจอธิปไตยทางการเมืองของปวงชนก็ถูกคณะการเมืองต่างๆ ผลัดกันถือครองมาเป็นเวลาร่วม ๕๐ ปี ภายใต้รัฐธรรมนูญหลายฉบับ ในขณะที่คณะราษฎรถือครองอำนาจอธิปไตยทางการเมืองแทนปวงชนไว้เพียง ๑๔ ปี (๒๔๗๕ - ๒๔๘๙)

จึงไม่เป็นธรรมแก่คณะราษฎร ที่ใครจะโยนความเลวร้ายทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ที่คณะกรรมการเมืองต่างๆ ก่อขึ้น นับแต่หลังรัฐประหาร ๘ พฤศจิกายน ๒๔๙๐ จนถึงบัดนี้ ให้เป็นความรับผิดชอบของคณะราษฎร

๗

ริเริ่มสวัสดิการสังคม

“การบำรุงความสุขสมบูรณ์ของราษฎรนี้ เป็นจุดประสงค์อันใหญ่ยิ่งของข้าพเจ้าในการทำการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ข้าพเจ้ามีปรารถนาที่จะเปลี่ยนพระเจ้าแผ่นดินองค์เดียวมาเป็นหลายองค์ ซึ่งเป็นการปกครองแบบประชาธิปไตยแต่เลือกนอกเท่านั้น ข้าพเจ้ามุ่งต่อสาระสำคัญ คือ **“บำรุงความสุขของราษฎร”**

“ความไม่เที่ยงแท้แห่งการดำรงชีวิตนี้ มิใช่จะมีแต่ในหมู่มราษฎรที่ยากจนเท่านั้น คนชั้นกลางก็ดี คนมั่งมีก็ดี ย่อมจะต้องประสบความไม่เที่ยงแท้ด้วยกันทุกรูปทุกนาม ขอให้คิดว่า เงินทองที่ท่านหามาได้ในเวลานี้ ท่านคงจะเก็บเงินนั้นไว้ได้จนกว่าชีวิตของท่านจะหาไม่ และอยู่ตลอดไปถึงบุตร หลาน เหลนของท่านได้หรือ ตัวอย่างมีอยู่มากมาย ที่ท่านคงพบคงเห็น ว่าคนมั่งมีในสมัยหนึ่ง ต้องกลับเป็นคนยากจนในอีกสมัยหนึ่ง หรือมรดกที่ตกทอดไปถึงบุตรต้องละลายหายสูญ ไม่คงอยู่ตลอดชีวิตของบุตร บุตรของผู้มั่งมีกลับตกเป็นคนยากจนเช่นนี้ ท่านก็จะเห็นได้แล้วว่า เงินนั้นไม่ใช่สิ่งที่เที่ยงแท้ อันจะเป็นประกันการดำรงชีวิตของท่านได้

ท่านจะรู้แน่หรือว่า สังหารของท่านจะยังคงแข็งแรงทำงานได้ตลอดชีวิต ถ้าท่านป่วยหรือพิการอย่างใดขึ้น ท่านทำงานไม่ได้ ท่านต้องใช้เงินของท่านที่มีอยู่แล้ว เงินนั้นย่อมสูญสิ้นหมดไป เช่นนี้ แล้วท่านจะได้อาหารที่ไหนดับประทาน เพราะท่านป่วยหรือพิการทำงานไม่ได้ ท่านลองนึกดูว่า ถ้าท่านตกอยู่ในสภาพเช่นนั้น ท่านจะรู้สึกอย่างไร

“ราษฎรทุกคนควรได้รับประกันจากรัฐบาล กล่าวคือ ราษฎรที่เกิดมีย่อมจะได้รับประกันจากรัฐบาลว่า ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งสิ้นชีพ ซึ่งในระหว่างนั้นจะเป็นเด็ก หรือเจ็บป่วย หรือพิการ หรือชราทำงานไม่ได้ก็ดี ราษฎรจะได้มีอาหาร เครื่องนุ่งห่ม สถานที่อยู่ ฯลฯ ปัจจัยแห่งการดำรงชีวิต เมื่อรัฐบาลประกันได้เช่นนี้แล้ว ราษฎรทุกคนจะนอนตาหลับ เพราะตนไม่ต้องกังวลว่า เมื่อเจ็บป่วย หรือพิการ หรือชราแล้วจะต้องอดตาย หรือเมื่อตนมีบุตรจะต้องเป็นห่วงใยในบุตรเมื่อตนได้สิ้นชีพไปแล้ว ว่าบุตรจะอดอยากหรือหาไม่ เพราะรัฐบาลเป็นผู้ประกันอยู่แล้ว การประกันนี้ย่อมมีเสียดียิ่งกว่าการสะสมเงินทอง เพราะเงินทองนั้นเองก็ย่อมเป็นของไม่เที่ยงแท้ดังได้พรรณามาแล้ว

“การประกันเช่นนี้ เป็นการเหลือวิสัยที่บริษัทเอกชนจะพึงทำได้ หรือถ้าทำได้ ราษฎรก็จะต้องเสียเบี้ยประกันภัยแพงถึงจะคุ้ม ราษฎรจะเอาเงินที่ไหนดมา การประกันเช่นนี้จะทำได้ก็แต่โดยรัฐบาลเท่านั้น เพราะรัฐบาลไม่จำเป็นจะต้องเก็บเบี้ยประกันภัยจากราษฎรโดยตรง รัฐบาลอาจจัดหาสิ่งอื่นแทนเบี้ยประกันภัยได้ เช่น จัดให้แรงงานของราษฎรได้ใช้เป็นประโยชน์ยิ่งขึ้น การเก็บภาษีอากรโดยทางอ้อมเป็นจำนวนคนหนึ่งวันละเล็กละน้อยๆ ซึ่งราษฎรไม่รู้สึก ฯลฯ ดังนี้ เป็นต้น

“ในการที่จะจัดให้รัฐบาลได้มีประกันแก่ราษฎรเช่นนี้ ก็ต้องออกพระราชบัญญัติว่าด้วยการประกันความสุขสมบูรณ์ของราษฎร ซึ่งบัญญัติให้เป็นหน้าที่ของรัฐบาลที่จะต้องจ่ายเงินให้แก่ราษฎรทุกคน เป็นจำนวนพอกับที่ราษฎรจะนำเงินนั้นไปแลกเปลี่ยนกับสิ่งที่ตนต้องการในการดำรงชีวิต

เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม สถานที่อยู่ ยารักษาโรค ฯลฯ ได้ตามสภาพ

“ฉะนั้น การที่จะให้รัฐบาลเป็นผู้ประกันความสุขสมบูรณ์ของราษฎร โดยรัฐบาลเป็นผู้จ่ายเงินเดือนให้แก่ราษฎรแล้ว ก็จำเป็นอยู่เองที่รัฐบาลจะต้องจัดให้มีสหกรณ์เป็นผู้ทำสิ่งซึ่งเป็นปัจจัยแห่งการดำรงชีวิต และเป็นผู้จำหน่ายสิ่งเหล่านี้เสียเอง ถ้ารัฐบาลไม่จัดให้มีสหกรณ์เป็นผู้จัดทำและจำหน่ายปัจจัยเหล่านี้เสียเอง หรือเป็นผู้ควบคุมแล้ว รัฐบาลจะประกันความสุขสมบูรณ์ของราษฎรได้อย่างไร รัฐบาลจะเอาเงินที่ไหนมาจ่ายเป็นเงินเดือนให้แก่ราษฎร”

๗ ▶ จาก คำโครงการเศรษฐกิจ

● จากคำปรารภและแนวทางของร่างเค้าโครงการเศรษฐกิจดังกล่าวนี้ เป็นการชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนถึงความมุ่งหมายในการเปลี่ยนแปลงการปกครองของคณะราษฎร โดยเฉพาะนายปรีดี พนมยงค์ ดังที่ พล ต.อ. เผ่า ศรียานนท์ แกนนำคนหนึ่งของคณะรัฐประหาร ๘ พฤศจิกายน ๒๔๙๐ ภายหลังจากที่ลี้ภัยการเมืองออกไปอยู่นอกประเทศแล้ว ได้เขียนเล่าเหตุการณ์ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ ไว้ในหนังสือที่สมาคมนักข่าวแห่งประเทศไทยจัดทำขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๖ ชื่อเรื่อง เบื้องแรกประชาธิปไตย มีพาดพิงถึงนายปรีดีฯ ดังนี้

“การที่คณะราษฎร ผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครอง โดยเฉพาะหลวงประดิษฐมนูธรรม ได้เปลี่ยนแปลงการปกครองครั้งนั้นด้วยความบริสุทธิ์ใจ โดยหวังจะบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่ประชาชนโดยแท้จริง และโดยเฉพาะตำแหน่งหน้าที่ของหลวงประดิษฐมนูธรรม ซึ่งก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครองนั้น ได้เป็นเลขานุการกรมร่างกฎหมายและอาจารย์สอนวิชากฎหมายในโรงเรียนกฎหมาย ซึ่งเป็นตำแหน่งอันมีเกียรติอย่างยิ่ง ซึ่งมีหวังจะเป็นเจ้าพระยาหรือเสนาบดีต่อไปในอนาคต ในเรื่องฐานะของครอบครัวนั้นเล่า ก็อยู่ในฐานะชั้นดี เป็นที่พึ่งแก่มิตรสหายและญาติพี่น้อง

หังปวง....."

ข้อเขียนของพล ต.อ. เผ่า ศรียานนท์ ดังกล่าวนี เป็นการสอดรับกับคำปรารภของนายปรีดิศ ที่เปิดเผยอยู่ในร่างเค้าโครงการเศรษฐกิจของท่าน คือ

“..... การบำรุงความสุขสมบูรณ์ของราษฎรนี้ เป็นจุดประสงค์อันใหญ่ยิ่งของข้าพเจ้าในการทำการเปลี่ยนแปลงการปกครอง.....”

● โดยสภาพแวดล้อมขณะนั้น ซึ่งระบบทุนนิยมเริ่มแตกหน่ออ่อน เศรษฐกิจอยู่ในกำมือของพ่อค้าชาวจีนที่มีพวกเจ้าศักดินาเป็นนายทุนเงินกู้ให้การสนับสนุน และนายห้างชาติตะวันตกที่ตามหลังลัทธิล่าอาณานิคมเข้าสู่สยามโดยสัญญาเบาริงในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ส่วนราษฎรไทยแม้จะได้รับการปลดปล่อยจากทาสให้เป็นไทในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แต่ก็ยังเป็นไทเพียงชนิดนัยเท่านั้น เพราะในทางพฤตินัยโดยรวมแล้วไม่มีอะไรดีขึ้น โดยเฉพาะในทางเศรษฐกิจ นอกจากจะอยู่ภายใต้แอกของระบบศักดินาแล้ว ยังต้องรับน้ำหนักแอกของทุนนิยมที่เพิ่งแตกหน่ออ่อนเพิ่มเข้าไปอีก ชาวไร่ชาวนาอันเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศจึงอยู่ในฐานะยากจน อันส่งผลกระทบต่อการบริหารราชการแผ่นดินในทุกๆ ด้านเป็นห่วงลูกโซ่ และประชาชนอ่อนแอเกินไปที่จะไปต่อกรกับระบบทุนนิยมที่เพิ่งแตกหน่ออ่อนและระบบเศรษฐกิจศักดินาที่ยังดำรงอยู่ นายปรีดิศ มีความเห็นว่า “การที่จะส่งเสริมให้ราษฎรได้มีความสุขสมบูรณ์นั้น ก็มีอยู่ทางเดียว ซึ่งรัฐบาลจะต้องเป็นผู้จัดการเศรษฐกิจเสียเอง โดยแบ่งการเศรษฐกิจนั้นออกเป็นสหกรณ์ต่างๆ ”

▶ ผลงานเขียนส่วนหนึ่งของนายปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส

แรงงานคือบ่อเกิดของความไพบูลย์

“**ถ**้าประเทศสยาม จะดำเนินตามลัทธิที่ปล่อยให้บริษัทเอกชนเป็นเจ้าของโรงงานแล้ว ให้ผู้ที่สนับสนุนลัทธินั้นพึงสำเหนียกว่า ตนจะนำความระส่ำระสายและความหายนะมาสู่ประเทศ ผู้ที่เคยไปศึกษาวิชาในยุโรปช่างไม่รู้บ้างหรือว่า การที่กรรมกรกับนายจ้างได้เกิดวิวาทบาดหมางกันถึงกับบางคราวนายจ้างต้องปิดงาน (Lock out) บางคราวกรรมกรพากันหยุดงาน (Strike) อันได้เคียงกันด้วยเรื่องค่าจ้างบ้าง เรื่องเวลาทำงานบ้าง เรื่องการพักผ่อนบ้าง การประกันภัยของกรรมกรบ้าง เหล่านี้มีใช่เป็นเพราะเหตุที่เอกชนเป็นเจ้าของโรงงานดอกหรือ ในประเทศสยามเรา นี้ แม้โรงงานจะมีเพียงเล็กน้อย เราก็เห็นแล้วว่าปัญหาได้เริ่มเกิดขึ้น คราวนี้แหละท่านคงจะเห็นว่า ความระส่ำระสายจะเกิดมีขึ้นเพียงใด

แต่ถ้าการประกอบเศรษฐกิจทั้งหลาย รัฐบาลได้เป็นเจ้าของเสียเองแล้ว ราษฎรทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็นกรรมกรหรือข้าราชการประเภทใด เมื่อได้ทำงานตามกำลังและความสามารถ เหมือนกับกรรมกรและข้าราชการประเภทอื่นแล้ว ก็จะได้รับผลเช่นเดียวกัน เป็นการเสมอภาคตามกำลังและความ

สามารถ รัฐบาลเป็นผู้แทนราษฎร ก็เท่ากับราษฎรได้เป็นเจ้าของการเศรษฐกิจทั้งปวงนั้น เมื่อผลแห่งการเศรษฐกิจมีมาก ราษฎรผู้เป็นกรรมกรและข้าราชการก็ได้รับเงินเดือนมากขึ้นตามส่วน รัฐบาลจะไปเกียดกันไว้เพื่อประโยชน์ของใครก็ไม่มีเลย ซึ่งต่างกับเอกชนผู้เป็นเจ้าของโรงงาน ซึ่งเป็นธรรมดาอยู่เองที่เอกชนนั้นจะต้องเกียดกันเอาผลกำไรไว้ให้มาก และกดขี่ฉ้อแรงงานของกรรมกรเอาไว้เป็นประโยชน์ส่วนตัว

จริงอยู่ มีผู้กล่าวว่า ถ้ารัฐบาลจัดการประกอบเศรษฐกิจเสียเอง รัฐบาลทำมีแต่ขาดทุน คำกล่าวนี้ ผู้กล่าวเอาตัวอย่างที่เลวของบางประเทศมาใช้ กล่าวคือ ในประเทศที่วินัยบกพร่อง คนงานทำงานไม่เต็มที ทั้งนี้มิใช่แต่รัฐบาลจะเป็นผู้ประกอบการเศรษฐกิจ รัฐบาลจึงจะขาดทุน แม้แต่เอกชนเองก็ตาม ถ้าหากการประกอบเศรษฐกิจนั้น คนงานไม่มีวินัย หรือวินัยบกพร่อง เอกชนนั้นก็ขาดทุนเช่นเดียวกัน

ทางแก้ในเรื่องวินัยแห่งโรงงานนี้ จึงไม่ใช่อยู่ในเรื่องที่รัฐบาลหรือเอกชนเป็นเจ้าของ ความจริงอยู่ที่ระเบียบของโรงงาน และการควบคุมของหัวหน้างาน .....

▶ จาก คำโครงการเศรษฐกิจ

● ดังที่นายปรีดิช ได้พยากรณ์ไว้ตั้งแต่ปี ๒๔๗๕ ตั้งแต่ปล่องควันไฟแห่งโรงงานอุตสาหกรรมยังมีไม่ก็ปล่อง และตั้งแต่กรรมกรมีเพียงจำนวนพัน ว่าถ้าประเทศสยามจะดำเนินตามลัทธิที่ปล่อยยให้บริษัทเอกชนเป็นเจ้าของโรงงานแล้ว ความระส่ำระสายและความหายนะจะมาสู่ประเทศชาติอย่างแน่นอน อันเนื่องมาจากความขัดแย้งระหว่างเจ้าของโรงงานกับกรรมกร หรือความขัดแย้งระหว่างความสัมพันธ์ทางการผลิตกับพลังการผลิต

มาจนถึงวันนี้จะเห็นได้ว่า คำพยากรณ์ของนายปรีดิช ไม่ได้ผิดไปจากสถานการณ์ที่ระส่ำระสายและความหายนะทางเศรษฐกิจ ทางการเมือง ทางวัฒนธรรม และสังคมที่ดำรงอยู่ในเวลานี้เลย อันเป็นการแสดงให้เห็นถึงปรีชาญาณของนายปรีดี พนมยงค์ ที่มีทรศนะหรือวิทัศน์ที่ยาวไกลไปข้างหน้าถึงห้าทศวรรษ

เพื่อป้องกันความระส่ำระสายและความหายนะของประเทศ ท่านจึงมีแนวความคิดให้รัฐเป็นผู้ประกอบการทางเศรษฐกิจเสียเอง เพราะในเมื่อรัฐหรือรัฐบาลเป็นรัฐบาลของประชาชน ที่นายปรีดีเรียกว่า เป็นผู้แทนของราษฎร ก็เท่ากับราษฎรได้เป็นเจ้าของการเศรษฐกิจทั้งปวงนั้น ผลประโยชน์หรือผลตอบแทนจากการทำงานของราษฎร จึงเป็นไปตามหลักการของสังคมนิยมที่ว่า “แต่ละคนทำงานตามความสามารถ และแต่ละคนเอา (ผลตอบแทน

แทน) ไปตามผลของงาน” ในประเด็นนี้ นายปรีดิฯ ได้ระบุไว้ในร่างเค้าโครงการฯ ว่า “ราษฎรทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็นกรรมกรหรือข้าราชการประเภทใด เมื่อได้ทำงานตามกำลังและความสามารถเหมือนกับกรรมกรและข้าราชการประเภทอื่นแล้ว ก็จะได้รับผลเช่นเดียวกัน เป็นการเสมอภาคตามกำลังและความสามารถ”

เกี่ยวกับประเด็นที่ว่า ถ้ารัฐเป็นผู้ประกอบการเศรษฐกิจเสียเองแล้ว จะมีแต่ขาดทุน ก็คงจะเป็นเช่นนั้นจริง ถ้าหากว่ารัฐบาลนั้นไม่ได้เป็นรัฐบาลของประชาชน หรือเป็นรัฐที่เป็นผู้แทนของราษฎร ดังที่รัฐวิสาหกิจหลายๆ แห่งได้ประสบมาแล้ว หลากๆ รัฐวิสาหกิจได้เป็นแหล่งหาผลประโยชน์ของนักการเมืองในทางที่มีขอบ หลากๆ รัฐวิสาหกิจได้เป็นแหล่งป้อนบำเหน็จของข้าราชการที่รับใช้นักการเมือง เป็นแหล่งตอบแทนบุญคุณกัน

แต่ นายปรีดิฯ ท่านเห็นว่า ไม่ว่าจะรัฐหรือเอกชนทำ ก็มีโอกาที่จะขาดทุนด้วยกันทั้งนั้น ถ้าหากผู้ประกอบการไม่มีระเบียบวินัยหรือการควบคุมหย่อนยาน ปัญหาจึงอยู่ที่ความมีระเบียบวินัยของคนงาน และการควบคุมดูแลของหัวหน้างาน และโดยเฉพาะความสำนึกของคนงานที่ทำงานในสถานประกอบการที่เขาเองมีส่วนเป็นเจ้าของ ย่อมจะแตกต่างกับสถานประกอบการเอกชนที่เขาเป็นแค่ลูกจ้าง และความสำนึกดังกล่าวนี้ แน่นนอน ต้องปลูกด้วยการให้การศึกษาอบรม คนงานจึงนอกจากจะทำงานตามตารางเวลาของงาน และชั่วโมงของการพักผ่อน รื่นเริง เล่นกีฬาแล้ว ยังจะต้องมีชั่วโมงของการศึกษาอบรมอีกด้วย ซึ่ง นายปรีดิฯ ได้เขียนไว้ในเค้าโครงการเศรษฐกิจของท่านเช่นกัน

★★★★★

๙

แก้ปัญหามาจากฐานราก

“**ปี** ๒๕๗๑ ป้าพเจ้าเคยแสดงปาฐกถาที่สามัคคยาจารย์ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๗๑ ว่า เหตุแห่งการที่บุคคลกระทำผิดอาชญา นั้น มีอยู่ ๒ ประการ คือ

๑. เหตุอันเกี่ยวแก่นิสัยสันดานของผู้กระทำผิดนั่นเอง
๒. เหตุอันเนื่องจากการเศรษฐกิจ เช่น ลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้น เหล่านั้น ก็เมื่อรัฐบาลได้จัดให้ราษฎรได้มีความสุขสมบูรณ์ มีอาหารกิน มีเครื่องนุ่งห่ม มีสถานที่อยู่ ฯลฯ แล้ว ก็มีเหตุใ้เกิดการประทุษร้ายต่อกัน อันเนื่องมาจากการเศรษฐกิจจะยังคงมีอยู่อีกเล่า เหตุแห่งการกระทำผิดอาชญา จะคงเหลืออยู่ ก็แต่เหตุอันเนื่องแต่นิสัยสันดานของผู้กระทำผิด ซึ่งจะต้องคิดแก้ไขโดยการอบรมสั่งสอนดัดนิสัย และเมื่อผู้รับการอบรม ผู้รับการสั่งสอน ผู้รับการดัดนิสัย ได้มีความสุขสมบูรณ์ในทางเศรษฐกิจแล้ว ในกาอบรมสั่งสอนดัดนิสัยจะได้ผลดียิ่งขึ้น”

๙

▶ จาก คำโครงการเศรษฐกิจ บทที่ ๒ ว่าด้วยการรักษาความสงบเรียบร้อยภายใน

● ทฤษฎีของสำนักวัตถุนิยม (มาร์กซิสม์) มีโลกทัศน์และชีวทัศน์ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของปรัชญาวัตถุนิยม จึงมีทรรศนะต่อพฤติกรรมและความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์ว่าขึ้นกับสภาพแวดล้อมหรือวัตถุ จึงมีสูตรสำเร็จว่า “สภาพแวดล้อมเป็นเครื่องกำหนดจิตใจ” ในการแก้ไขปัญหาสังคมจึงมุ่งแก้ที่ปัญหาสภาพแวดล้อม คือสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจเป็นประเด็นหลัก รวมทั้งสภาพแวดล้อมทางการเมือง วัฒนธรรม และสังคม เมื่อจัดการให้สภาพแวดล้อมดีขึ้น คนเราก็ตีขึ้นมาจากตัวเอง อย่างที่พูดกันว่า “สังคมชั่วทำให้คนเป็นผี สังคมดีทำให้ผีเป็นคน”

แต่ในทรรศนะของนายปรีดี พนมยงค์ ต่อปัญหานี้ มีทั้งส่วนที่สอดคล้องและไม่สอดคล้องกับหลักปรัชญาวัตถุนิยม (มาร์กซิสม์) ข้างต้น ดังที่ได้แสดงไว้ถึงเหตุแห่งการก่ออาชญากรรมว่า มีได้ ๒ ทาง

ทางหนึ่ง คือนิสัยสันดาน และอีกทางหนึ่ง คือสภาพแวดล้อม หมายถึงสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม และสังคม

● ความคิดหรือทรรศนะเช่นนี้ของนายปรีดีฯ สอดคล้องกับสำนักวัตถุนิยม (พุทธิสม์) ที่มีความเห็นว่า มนุษย์ประกอบขึ้นด้วย ๒ ส่วน คือส่วนที่เป็นรูปกับส่วนที่เป็นนาม หรือส่วนที่เป็นวัตถุกับส่วนที่เป็นจิต ใน

๒ ส่วนนี้ ส่วนที่เป็นรูปหรือวัตถุเป็นสมมุติฐานของส่วนที่เป็นนามหรือจิต

จิตมาจากไหน ? เกิดขึ้นได้อย่างไร ?

ปรัชญาวัตถุนิยม (มาร์กซิสม์) ให้คำตอบว่า

จิต คือผลสะท้อนของวัตถุที่เข้าไปในสมอง เพราะฉะนั้น สิ่งที่มีอยู่จริงในโลกนี้คือวัตถุ จิตจึงเป็นผลิตผลจากวัตถุ

ส่วนปรัชญาวัตถุนิยม (พุทธิสม์) อธิบายว่า

จิต คือธาตุรู้ มีเรียกกันหลายชื่อ เช่น เรียกว่า วิญญาณ, มโน, มานัส, หทัย และใจ ซึ่งเกิดขึ้นในครรภ์มารดาในทันทีทันใดที่ตัวอสุจิ (คนทพพ) ของพ่อทะลวงเข้าไปในเม็ดไข่ (กลละ) ของแม่ ปฏิสนธิจิตหรือธาตุรู้ (อารมณ) อันเป็นนามธรรมจึงเกิดขึ้น แล้วก็พัฒนามาในครรภ์ของมารดาพร้อมกับส่วนที่เป็นรูปธรรม คือกายสังขาร มนุษย์เราจึงมีทั้งส่วนที่เป็นรูปธรรม (วัตถุ) และนามธรรม (จิต) ร่วมกันมาตั้งแต่ปฏิสนธิ

โดยรูปธรรม คือวัตถุ เป็นสมมุติฐานของนามธรรม คือจิต เพราะจิตเกิดจากการทะลวงของคนทพพเข้าไปในกลละ และทั้งคนทพพกับกลละ หรืออสุจิกับเม็ดไข่ก็คือวัตถุ จิตจึงเป็นผลิตผลจากการกระทบกันของวัตถุ และโดยที่วัตถุกับจิตมีความสัมพันธ์กันเช่นนี้ การเกิดขึ้นของจิตหรือธาตุรู้ (อารมณ) จึงต้องอาศัยมีรูปธรรมหรือวัตถุมากระทบกัน เช่นเดียวกับการเกิดขึ้นของปฏิสนธิจิตในครั้งแรก และช่องหรือแดนต่อที่วัตถุกระทบกันเรียกว่าอายตนะ มีด้วยกัน ๖ คู่ คืออายตนะภายใน ๖ กับอายตนะภายนอก ๖

อายตนะภายใน คือ จักขุ (ตา) โสตะ (หู) ฆานะ (จมูก) ชิวหา (ลิ้น)

กาย (กาย) และมโน (ใจ)

อายตนะภายนอก คือ รูปะ (รูป) สัทตะ (เสียง) คันธะ (กลิ่น) รสชะ (รส) โผฏฐัพพะ (สิ่งที่ถูกต้องกาย) และธรรมหรือธรรมารมณ (สิ่งที่ใจนึกคิดหรืออารมณ์ที่เกิดกับใจ)

เมื่ออายตนะภายในกระทบกับอายตนะภายนอกเป็นคู่ๆ สิ่งที่เกิดขึ้นจากการกระทบเรียกว่า วิญญาณ (คือสิ่งเดียวกับจิตแต่ในที่นี้เรียกว่า วิญญาณ) เช่น

ตากระทบกับรูป เรียกว่า จักขุวิญญาณ

คือธาตุรู้รูป เกิดขึ้นแล้วที่ตา รู้ว่ารูปอะไร พอใจหรือไม่พอใจ หรือเฉยๆ

หูกระทบกับเสียง เรียกว่า โสทวิญญาณ

คือธาตุรู้เสียง เกิดขึ้นแล้วที่หู รู้ว่าเสียงอะไร พอใจหรือไม่พอใจ หรือเฉยๆ

จมูกกระทบกับกลิ่น เรียกว่า ฉานะวิญญาณ

คือธาตุรู้กลิ่น เกิดขึ้นแล้วที่จมูก รู้ว่ากลิ่นอะไร พอใจหรือไม่พอใจ หรือเฉยๆ

ลิ้นกระทบกับรส เรียกว่า ชิวหาวิญญาณ

คือธาตุรู้รส เกิดขึ้นแล้วที่ลิ้น รู้ว่ารสเป็นอย่างไร พอใจหรือไม่พอใจ หรือเฉยๆ

กายกระทบกับโผฏฐัพพะ เรียกว่า กายวิญญาณ

คือธาตุรู้เย็น ร้อน อ่อน แข็ง เกิดขึ้นแล้วที่กาย รู้ว่าเย็น ร้อน อ่อน หรือแข็งอย่างไร พอใจหรือไม่พอใจ หรือเฉยๆ

ใจกระทบกับธรรมารมณ (นามธรรมด้วยกันทั้งคู่) เรียกว่า มโนวิญญาณ

คือธาตุรู้ เกิดขึ้นแล้วที่ใจ รู้ว่าคิดเรื่องอะไร พอใจหรือไม่พอใจ หรือเฉยๆ

จะเห็นได้ว่า วิญญาณในปรัชญาวัตถุนิยม (พุทธισμό) หมายถึงความรู้

หรือความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากผัสสะ หรือกระทบกันระหว่างอายตนะภายในกับอายตนะภายนอก หรือนัยหนึ่งความรู้สึกนึกคิดของคนเราไม่ใช่อยู่เฉยๆ จะเกิดขึ้นมาเอง แต่เกิดขึ้นเพราะมีเหตุ มีปัจจัยภายนอกมากกระทบกับปัจจัยภายใน ก็เช่นเดียวกันกับปรัชญาวัตถุนิยม (มาร์กซิสม์) ที่ว่า สภาพแวดล้อมเป็นเครื่องกำหนดจิตใจ แต่ที่ต่างกันก็คือ ปรัชญาวัตถุนิยม (พุทธิสม์) มีความเห็นต่อไปว่า จิตใจที่ได้รับการอบรมบ่มเพาะดีแล้ว สะท้อนกลับไปกำหนดสภาพแวดล้อมที่ดีที่สุด

ปรัชญาวัตถุนิยม (พุทธิสม์) มีความเห็นว่า ความรู้หรือชาตुरू หรือวิญญาณ หรือจิตเป็นมูลเชื่อที่เป็นนามธรรมเกิดขึ้นเป็นพื้นฐานครั้งแรกเมื่อคนหุหุพะฝังตัวเข้าไปในกลุ่สนั้นแล้ว ไม่ใช่เพิ่งมาเกิดความรู้ หรือชาตुरूตอนที่อายตนะภายในกับอายตนะภายนอกมากกระทบกัน หากตอนนั้นเป็นการสำแดงปรากฏการณ์ของชาตुरू เป็นความรู้สึกแล้วก็นึกคิดไปตามกิเลสตัณหาก็กเหมือนกับไฟที่มีอยู่ก่อนแล้ว จึงพอหัวไม่ชืดไฟกระทบกับหน้าเพลิงปรากฏการณ์เกิดขึ้นเป็นไฟ ก็เช่นเดียวกัน เมื่ออายตนะภายในกระทบกับอายตนะภายนอก ปรากฏการณ์ก็เกิดขึ้นเป็นความรู้สึก

● สรุปอีกทีว่า ความรู้แม้จะเป็นผลผลิตจากการกระทบกันของอายตนะภายในกับอายตนะภายนอก แต่เบื้องหลังหรือมูลเชื่อของความรู้สึก คือชาตुरू ซึ่งมีอยู่เช่นเดียวกับไฟ และนึกคิดต่อไปตามการปรุงแต่งของกิเลสตัณหา

นายปรีดิซ จึงมีความเห็นในการแก้ปัญหาอาชญากรรมว่า จะต้องแก้ ๒ ทาง ทางหนึ่ง คือการอบรมบ่มเพาะทางด้านจิตใจภายใน อีกทางหนึ่ง คือการจัดการสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ ให้สามารถสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างพอเพียง

ซึ่งก็สอดคล้องกับปรัชญาวัตถุนิยม (มาร์กซิสม์ที่แท้จริง) ที่อธิบายให้เห็นถึงความสำคัญของจิตว่า “ความเคลื่อนไหวของมนุษย์และสังคมของมนุษย์นั้น ต่างกับความเคลื่อนไหวของสิ่งที่ไม่มีชีวิตจิตใจ กล่าวคือ มนุษย์และ

สังคมเคลื่อนไหวไปโดยมนุษย์มีจิตสำนึก แต่สิ่งที่ไม่มีชีวิตจิตใจนั้นเคลื่อนไหวไปโดยไม่มีจิตสำนึก"

การแก้ไขปัญหาสังคมจึงต้องแก้ทั้ง ๒ ด้าน คือทั้งด้านรูปและนาม หรือแก้ทั้งด้านวัตถุและจิตใจ ความเห็นของนายปรีดิษฐ์ ในการแก้ปัญหาอาชญากรรมก็เห็นเช่นนั้น

★★★★★

๑๐

วิพากษ์เค้าโครงการเศรษฐกิจ

“**ก**ารเศรษฐกิจ ซึ่งคณะราษฎรได้ประกาศไว้ว่า รัฐบาลใหม่จะหางานให้ราษฎรทุกคนทำ จะวางโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติ ไม่ปล่อยให้ราษฎรอด้อยาก ก็จะเป็นการสมจริง ไม่ใช่หลอกลวงประชาชน ซึ่งข้อนี้มีผู้เข้าใจผิด เพราะเห็นว่ารัฐบาลยังมีได้ทำการใด แต่ที่ยังมิได้กระทำการใด ก็เพราะยังมีได้ดำเนินการตามความคิดของข้าพเจ้า

เมื่อได้ดำเนินการตามความคิดของข้าพเจ้า ที่ให้รัฐบาลเป็นผู้ประกอบเศรษฐกิจเสียเองแล้ว ราษฎรทุกคนจะมีงานทำ โดยเหตุที่รัฐบาลรับราษฎรทั้งหมดเข้าทำงานเป็นข้าราชการ แม้แต่เด็ก คนป่วย คนพิการ คนชรา ซึ่งทำงานไม่ได้ ก็จะได้รับเงินเดือนจากรัฐบาลแล้ว ราษฎรก็จะไม่อดอยาก เพราะเงินเดือนที่รัฐบาลจะให้ในอัตราขั้นต่ำต่ำ ก็จะได้กำหนดให้พอเพียงที่จะซื้อหรือแลกเปลี่ยนกับอาหาร เครื่องนุ่งห่ม สถานที่อยู่ ฯลฯ ตามความต้องการของราษฎร”

๑๐

▶ จาก เค้าโครงการเศรษฐกิจ บทที่ ๓ ว่าด้วยการเศรษฐกิจ

- คำปรารภการเศรษฐกิจดังกล่าวข้างต้น ที่ว่า

“..... ซึ่งข้อนี้มีผู้เข้าใจผิด เพราะเห็นว่ารัฐบาลยังมีได้ทำการใด.....”

ผู้เข้าใจผิดคือใคร ?

และนายปรีดีฯ รู้ได้อย่างไรว่ามีผู้เข้าใจผิด ?

เพื่อความเข้าใจถูกต้องทางประวัติศาสตร์ จึงขอบันทึกความเป็นมาของปัญหานี้ ดังที่รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๒๐/๒๔๗๕ วันศุกร์ที่ ๒๖ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๗๕ ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม ได้บันทึกไว้ ดังนี้

“นายบรรจง ศรีจรูญ กล่าวว่า ตามที่เราได้ประกาศไว้ว่า เราจะพยายามฟื้นฟูเศรษฐกิจแห่งชาติ และหางานให้ราษฎรได้มีงานทำนั้น บัดนี้เราได้ทำอะไรไว้แล้วบ้าง เพราะเท่าที่ประชุมกันนี้ ส่วนมากเกี่ยวข้องกับกฎหมาย มองไม่เห็นว่าการกฎหมายจะฟื้นฟูเศรษฐกิจแห่งชาติได้ จึงอยากขอให้ประธานคณะกรรมการราษฎรแถลงในที่ประชุมนี้

‘หลวงประดิษฐมนูธรรม กล่าวว่่า .....ที่สมาชิกบางท่านได้เรียนถาม ประธานคณะกรรมการราษฎรถึงเรื่องที่ว่ามิได้คิดที่จะบำรุงการเศรษฐกิจนั้น ถ้าระลึกดูในชั้นต้นแล้ว เราได้แบ่งระยะเวลาของเราเป็น ๓ ระยะ คือ สมมติว่าเราได้อำนาจแล้ว เราจะพยายามวางหลักของเราก่อน เช่น เด็กกำลังนอนอยู่ เมื่อลุกขึ้นมาก็ต้องยืนอยู่กับที่ เมื่อยืนกับที่ได้แน่นอนแล้ว จึงจะก้าวต่อไปได้ เราเพิ่งดำเนินการมาได้เพียง ๒ เดือน (จากวันยึดอำนาจ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ - ผู้เขียน) แต่เราก็ได้ทำการไปแล้วหลายอย่าง ที่มองไม่เห็นก็มี ที่มองเห็นก็มี หากแต่สิ่งที่มองเห็นนั้นเกี่ยวกับกฎหมาย จึงได้ทำไปก่อน ส่วนที่มองไม่เห็นและคิดทำอยู่ เราก็ได้ปรึกษาสำหรับผู้ที่เริ่มก่อการและเป็นผู้ที่ได้เล่าเรียนการเศรษฐกิจด้วย เพื่อวางหลักหัวข้อ หลักหัวข้อที่เราได้คิดวางแล้ว ก็คือการสหกรณ์ ซึ่งไม่เหมือนกับสหกรณ์ตั้งที่เป็นอยู่ทุกวันนี้ สหกรณ์ที่คิดใหม่ได้วางหลักไว้ครบรูป เป็นสหกรณ์ทั้งใน การทำให้เกิดทรัพย์ หมายความว่า เราจะหาเครื่องมือช่วยเหลือทั้งในทาง เทคนิคในการกิจกรรมด้วย และช่วยจนการเคลื่อนที่ หมายความว่า ช่วยให้การสินค้าจำหน่ายไป ตลอดจนการที่จะหาของรับประทานด้วย ซึ่งหมายความว่า เป็นสหกรณ์ที่จะหมุนรอบตัวโดยครบรูป และตั้งใจไว้ว่า ผู้ไม่มีงานทำก็จะหมุนลงไปอยู่ในสหกรณ์ ซึ่งนั่นคือความประสงค์ของเรา .....

รู้สึกหนักอกที่รู้สึกว่ามีราษฎรส่วนมากเร่งรัดในกิจการที่จะให้เสร็จลงไปในวัน ซึ่งจะว่าราษฎรเหล่านั้นเป็นผู้เข้าใจผิดก็ไม่ถนัดนัก บางทีจะเห็นคำประกาศแล้วนึกไปเสียว่า เมื่อรัฐบาลนี้ได้อำนาจมาแล้วจะบันดาลสิ่งที่เป็นอยู่ให้ดีขึ้นภายในเร็ววัน แต่ถ้าจะเปรียบเทียบกับการเปลี่ยนแปลงการปกครองในเมืองอื่นแล้วจะไม่ได้ ดังเช่นตัวอย่างไซเวียด เป็นต้น แต่ทั้งนี้มีความหมายว่าเราเป็นไซเวียด เป็นแต่เล่าให้ฟัง คือเมื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองแล้ว ต้องฆ่ากันตั้ง ๗ ปี และกว่าจะได้วางโครงการ ๕ ปี (Five year's plan) สำเร็จ ก็ได้เริ่มคิดกันมาแล้ว ๒ ปี จึงลงมือได้

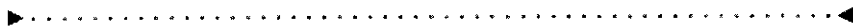

๗๗

▶ ปรีดีคิด-ปรีดีเขียน .....

สำหรับเราเพิ่งมีเวลาเพียง ๒ เดือน เท่านั้น เพราะฉะนั้น ขอสมาชิกได้
เห็นอกด้วย"

★★★★★

๑๑

เสรีภาพจากสัญญาประชาคม

“ก ารที่รัฐบาลรับราษฎรทั้งหมดเข้าเป็นข้าราชการนั้น และการที่รัฐบาลประกอบเศรษฐกิจเสียเองนั้น จะเป็นการตัดเสรีภาพ จริงอยู่ เมื่อรัฐบาลประกอบการเศรษฐกิจเสียเองเช่นนี้ ย่อมเป็นการตัดเสรีภาพ แต่การตัดเสรีภาพนั้น ก็เพื่อจะทำให้ราษฎรได้รับความสุขสมบูรณ์ทั้งหมด เป็นการปฏิบัติตามหลักข้อ ๓ รัฐบาลไม่ได้ตัดเสรีภาพในการอื่นๆ ราษฎรคงมีเสรีภาพในร่างกาย ในทรัพย์สิน ในการพูด ในการศึกษาอบรม ในการสมาคม เมื่อราษฎรได้มีความสุขภายในเศรษฐกิจแล้ว ราษฎรก็ย่อมมีความสุขกาย ราษฎรจะต้องการเสรีภาพโดยไม่มีอาหารรับประทานเช่นนั้นหรือ ทั้งนี้ไม่ใช่ความประสงค์ของราษฎรเลย แม้ในเวลานี้เอง ราษฎรก็ต้องทำงานเองเพื่อเลี้ยงชีพ นอกจากพวกที่เกิดมาหนักโลกอาศัยคนอื่นเขากิน (Social parasite) ไม่ว่าในประเทศใด ๆ เสรีภาพย่อมจำกัดเพื่อประโยชน์ของราษฎรทั้งหมดด้วยกัน และคณะราษฎรก็ได้ประกาศแล้วว่า เสรีภาพนั้นจะทำให้เกิดได้ เมื่อไม่ขัดกับหลัก ๔ ประการ”

หลัก ๔ ประการ (ในหลัก ๖ ประการ) คือ

(๑) จะต้องรักษาความเป็นเอกราชทั้งหลาย เช่น เอกราชในทางการเมือง ในทางศาล ในทางเศรษฐกิจ ฯลฯ ของประเทศไว้ให้มั่นคง

(๒) จะต้องรักษาความปลอดภัยในประเทศ ให้การประทุษร้ายต่อกันลดน้อยลงให้มากที่สุด

(๓) จะต้องบำรุงความสุขสมบูรณ์ของราษฎรในทางเศรษฐกิจ โดยรัฐบาลใหม่จะหางานให้ราษฎรทุกๆ คนทำ จะวางโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติ ไม่ปล่อยให้ราษฎรอดอยาง

(๔) จะต้องให้ราษฎรมีสิทธิเสมอภาคกัน ไม่ใช่พวกเจ้ามีสิทธิยิ่งกว่าราษฎร เช่นที่เป็นอยู่ในเวลานี้ (คำขยายความเพิ่มเติมโดยผู้เขียน)

หมายเหตุ ๑๑

● ร่างเค้าโครงการเศรษฐกิจของนายปรีดิฯ ที่ท่านร่างขึ้นนั้น ก็โดยสัญญาประชาคมหรือหลัก ๖ ประการ ที่คณะราษฎรได้ประกาศไว้ในคำแถลงการณ์เปลี่ยนแปลงการปกครอง เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ ในสัญญาประชาคมหลักข้อที่ ๓ ได้ระบุว่า

“จะบำรุงความสุขสมบูรณ์ของราษฎรในทางเศรษฐกิจ โดยรัฐบาลใหม่จะหางานให้ราษฎรทุก ๆ คนทำ จะวางโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติ ไม่ปล่อยให้ราษฎรอดอยาก”

ในการบำรุงความสุขสมบูรณ์ของราษฎร และในการจัดให้ราษฎรทุก ๆ คนได้มีงานทำนั้น ก็จำเป็นที่รัฐบาลจะเป็นผู้ประกอบการเศรษฐกิจเสียเอง และในการประกอบเศรษฐกิจนั้น ก็ต้องอาศัยปัจจัยหลักสำคัญ ๓ ประการ คือ แรงงาน ที่ดิน และเงินทุน และไม่ว่าเศรษฐกิจในระบบไหนก็ต้องอาศัยปัจจัยหลัก ๓ ประการ นี้เป็นสำคัญ

สำหรับเค้าโครงการเศรษฐกิจ นายปรีดิฯ ระบุว่า

“.....ไม่ใช่หลักการคอมมิวนิสต์ มีทั้งแคปิตัลลิสม์และโซเชี่ยลลิสม์

รวมกัน ถ้าหากพวกคอมมิวนิสต์มาอ่านจะดีเยี่ยมมาก ที่ยังรับรองพวกมั่งมีอยู่..... และในเค้าโครงการนี้ ข้าพเจ้าไม่ได้อาศัยหลัก Surplus value ของคาร์ล มาร์กซ มาอธิบาย แต่อาศัยข้อเท็จจริงที่ว่า แรงงานของคนไทยเสียไปเปล่าๆ ปีหนึ่งหลายๆ"

นายปรีดิฯ ได้ชี้แจงต่อไปว่า

"ตามหลักของข้าพเจ้าเป็นลัทธิหลายอย่างที่ได้เลือกคัดเอาที่ดีมาปรับปรุงให้สมกับฐานะของประเทศสยาม แต่เหตุอันสำคัญอาศัยหลักโซเชี่ยลลิสม์ ไม่ใช่คอมมิวนิสต์ คือถือว่า มนุษย์ที่เกิดมาย่อมต้องเป็นเจ้าของนี้ต่อกัน (Solidarism) เช่นคนจนนั้น เพราะฝูงชนทำให้จนก็ได้ คนเคยทอผ้าด้วยมือครั้งมีเครื่องจักรแข่งขัน คนที่ทอด้วยมือก็ต้องล้มเลิก หรือคนที่รวยเวลานี้ ไม่ใช่รวยเพราะแรงงานของตนเอง เช่นผู้ที่มีที่ดินมากคนหนึ่งในกรุงเทพฯ ซึ่งแต่เดิมมีราคาซื้อขาย ภายหลังที่ดินมีราคาแพงสร้างตึกสูงๆ ดังนี้ ราคาที่ดินแพงขึ้นเนื่องจากฝูงชน ไม่ใช่เพราะการกระทำของคนนั้น ฉะนั้น จึงถือว่ามนุษย์ต่างมีหน้าที่ตามธรรมจริยาต่อกัน จึงจำต้องร่วมประกันภัยต่อกัน และร่วมกันในการประกอบการเศรษฐกิจ"

นายปรีดิฯ ได้ชี้เหตุผลในการร่างเค้าโครงการเศรษฐกิจอีกตอนหนึ่งว่า ดังนี้

"คนของเราเวลานี้เปรียบเหมือนกับเด็ก รัฐบาลต้องนำโดยบังคับในทางตรงหรือในทางอ้อมให้ชะมัดไขมันประกอบการเศรษฐกิจ ถ้าเราคงทำแบบเก่า การเปลี่ยนแปลงการปกครองคราวนี้ก็ไม่มีประโยชน์ เพราะเราไม่ได้ทำสาระสำคัญ คือแก้ความผิดเคืองของราษฎรแบบที่เราต้องเดินอย่างอาศัยหลักวิชา อาศัยแผน อาศัยโครงการ วิถีโซเชี่ยลลิสม์เป็นวิทยาศาสตร์"

แท้ รับรองความเห็นหม่อมเจ้าสกลฯ ว่า การเปลี่ยนแปลงการปกครองคราวนี้ ไม่ใช่ Coup d' Etat แต่เป็น Revolution ในทางเศรษฐกิจ ไม่มีในทางปกครอง ซึ่งเปลี่ยนมาจากพระเจ้าแผ่นดินองค์เดียวมาเป็นหลายคนเท่านั้น”

แต่กลุ่มอำนาจเก่าที่ยังชีพและเสพย์สุขอยู่ด้วยหยาดเหงื่อและแรงงานของคนอื่น กล่าวหาว่า เจ้าโครงการเศรษฐกิจของนายปรีดิฯ เป็นคอมมิวนิสต์ ถึงกับองค์พระประมุขในเวลานั้นทรงวิจารณ์ว่า “ถ้าหลวงประดิษฐฯ ไม่ลอกจากสตาลิน สตาลินก็คงลอกจากหลวงประดิษฐฯ ”

ต่อข้อกล่าวหาของกลุ่มอำนาจเก่า เศษเดนศักดิ์ดินา นายทวี บุญยเกตุ หนึ่งในคณะกรรมการพิจารณาร่างเจ้าโครงการเศรษฐกิจ ซึ่งประชุมกัน ณ วังปารุสกวัน เมื่อ ๑๒ มีนาคม ๒๔๗๕ มีความเห็นดังนี้

“ในการที่จะพิจารณาเจ้าโครงการเศรษฐกิจฉบับนี้ ข้าพเจ้าขอชี้แจง และสนับสนุนข้อความของหลวงประดิษฐ์มนูธรรม เพื่อเป็นแนวทางที่จะพิจารณาต่อไป

ถ้าเราอ่านดูแต่เพียงเผินๆ โดยไม่ได้ไตร่ตรองหรือคิดให้ซึ่ง หรือมีใจลำเอียงไปในลัทธิหนึ่ง ก็จะมีโครงการฉบับนี้ล่องไปในทางคอมมิวนิสต์หรือโซเชี่ยลลิสต์ แต่ถ้าเราพิจารณาถึงวิธีการให้ละเอียดไปสักหน่อยแล้ว จะเห็นได้ว่า ในวิธีการโครงการอันนี้ เราไม่ได้รับทรัพย์สินใด เราไม่ได้เอาเงินของราษฎรมาแบ่งปันกัน เราไม่ได้เอาผู้หนึ่งมาเป็นของกลาง เราไม่ได้บังคับหรือเกณฑ์คนทั้งหมดให้ทำงานให้แก่สหกรณ์ เราไม่ได้เกณฑ์คนให้มาเป็นทาส เพราะฉะนั้น จะเรียกหรือเหมาเอาว่าโครงการนี้มีวิธีการเป็นคอมมิวนิสต์ ตามความเข้าใจของนักปราชญ์ในบ้านเราได้อย่างไรกัน

ความประสงค์ของเจ้าโครงการฯ ก็คือ ให้ราษฎรทุกคนและทุกชั้นได้รับประกันจากรัฐบาล โดยร่วมกันทำ และโดยการควบคุมของสหกรณ์ เราไม่ต้องการให้ทุกคนเป็นทาสของสหกรณ์ โดยการเลิกทำมาหากินส่วนตัว

แต่เราต้องการให้ผู้ที่กำลังทรัพย์ที่ได้ทำมาหากินอยู่ก่อนแล้วคงดำเนินต่อไป หรือผู้ที่สามารถจะทำมาหากินส่วนตัวได้ก็ให้ทำไป

เราจะช่วยแต่ผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือจากรัฐบาลหรือคนจน กับพวกที่ไม่มืงานทำ ที่ไม่มีที่อยู่อาศัย และที่ได้ทุกข์ลำบากเท่านั้น หาได้พาตึงไปบังคับคนที่มั่งมีไม่ เพราะถ้าคนจนเหล่านี้ไม่ได้รับความช่วยเหลือจากรัฐบาลแล้ว ใครเล่าจะเป็นผู้ช่วย ความหายจะจะต้องมาสู่อย่างแน่นอน ศีลธรรมของคนจะต้องเสียไปโดยไม่ต้องสงสัย และความไม่สงบสุขจะต้องเกิดขึ้นแก่ประเทศเป็นแน่

ไม่ควรวิตกที่สหกรณ์จะไม่มีคนทำงาน เพราะในเวลานี้คนว่างงานมีอยู่มาก เมื่อเรารับรองว่าจะให้ความสุขแก่เขาเช่นนี้แล้ว ใครเล่าที่ไม่อยากมีความสุข ใครเล่าที่ไม่อยากมีเงิน และใครเล่าที่อยากอดตาย

พูดกันอย่างง่าย ๆ การที่จะตั้งเป็นสหกรณ์ก็ไม่ผิดอะไรกับบริษัท ห้างร้าน ที่ทำการค้าใหญ่ ๆ ถ้าจะมีผู้เถียงว่า รัฐบาลไม่ควรทำการค้าเองแล้ว ก็ไหนเล่ารัฐบาลจึงสร้างทางรถไฟ จึงสร้างโรงไฟฟ้า รัฐบาลจึงทำประปา รัฐบาลจึงต้มเหล้าต่าง ๆ เหล่านี้เสียเองเป็นต้น โดยไม่ยอมให้ราษฎรทำ การที่ตั้งสหกรณ์นี้ นอกจากจะช่วยพวกชาวนาที่ยากจนแล้ว สหกรณ์ยังช่วยเปิดเมืองและบำรุงความเจริญของประเทศอีกด้วย ในผลกำไรที่ได้จากสหกรณ์นี้เอง

วิธีการโดยย่อของโครงการอันนี้ก็คือ รัฐบาลจะซื้อที่นาจากเจ้าของที่ดิน โดยออกใบบอณัดและดอกเบี้ยตามสมควร การที่ต้องการเนื้อที่เป็นจำนวนมากและเป็นผืนเดียวกัน ก็เพื่อความสะดวกในการปกครองและในการประกอบกิจการกรรม เช่น การไถ การคราด การทดน้ำ เหล่านี้เป็นต้น เมื่อสหกรณ์ได้เนื้อที่นาตามจำนวนที่ต้องการแล้ว สหกรณ์ก็ประกาศรับกรรมกรหรือที่หลวงประดิษฐ์มนูธรรมเรียกว่าข้าราชการ เฉพาะผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือจากรัฐบาลกับผู้ที่ไม่มีอาชีพอย่างอื่น คือพวกที่เบียดเบียนเขากินแต่จะไม่บังคับผู้ที่มั่งมีและผู้ที่ไม่ประสงค์จะทำงานในสหกรณ์ ในเมื่อเขาหางานหรืออาชีพอื่นทำได้ คือเขาจะประกอบอาชีพส่วนตัวก็ได้ สุดแต่ความ

พอใจของเขา”

การบังคับคนไม่มีข้าวกินให้มีข้าวกิน บังคับคนที่ไม่มีที่อยู่อาศัยให้มีบ้านที่อยู่อย่างสบาย บังคับคนที่เกิดทุกข์ได้ยากให้มีความสุขเหล่านี้ ข้าพเจ้าไม่เห็นเป็นของเสียหายอะไร เรื่องเช่นนี้พระยารัชฎาฯ (คอซิมบี๊) ก็ได้เคยใช้บังคับคนในความบังคับบัญชาการของท่านทางมณฑลปักษ์ใต้มาแล้ว และปรากฏว่าได้ผลดี จนบัดนี้ก็มีผู้นึกถึงบุญคุณ (คือบังคับให้ราษฎรปลูกต้นยางพารา - ผู้เขียน)

● แต่สำหรับพระบรมราชวินิจฉัย (ตามคำพิพากษาของศาลพิเศษในคดีขบถ พ.ศ. ๒๔๘๒ ระบุว่า พระยามโนฯ กับคณะเป็นผู้เขียนพระบรมราชวินิจฉัยขึ้น แล้วอ้างพระนามพระมหากษัตริย์ว่าเป็นพระบรมราชวินิจฉัยของพระองค์ท่าน แต่อย่างไรก็ดี เมื่อพระองค์ท่านยินยอมให้อ้างพระนามก็เท่ากับพระองค์เห็นดีเห็นชอบด้วย จึงถือได้ว่าเสมือนเป็นพระบรมราชวินิจฉัยเช่นเดียวกัน) ของพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร ท่านทรงเห็นตรงกันข้ามกับร่างเค้าโครงการเศรษฐกิจและคำอภิปรายของนายทวี นุญญเกตุ พระองค์ท่านทรงกล่าวไว้ในบทสรุปของพระบรมราชวินิจฉัย ดังนี้

“เรื่องที่ได้พิจารณามาแล้วนี้ ย่อมเป็นความเห็นส่วนตัวของข้าพเจ้า ซึ่งจะเป็นการถูกต้องหรือไม่นั้น ก็เป็นแต่ความคิดของข้าพเจ้าเท่านั้น การที่จะรู้กันได้ว่าใครเป็นคนถูกหรือผิด ก็ต้องทดลองดูเท่านั้นจึงจะเห็นได้

แต่มีข้อสำคัญอันหนึ่งที่ได้ชี้ชัดเจนอย่างไม่ต้องเป็นที่สงสัยเลยว่า โครงการนี้นั้น เป็นโครงการอันเดียวกันอย่างแน่นนอนกับที่ประเทศรัสเซียใช้อยู่ ส่วนใครจะเอาอย่างใครนั้นข้าพเจ้าไม่ทราบ สตาลินจะเอาอย่างหลวงประดิษฐไพเราะ หรือหลวงประดิษฐไพเราะ จะเอาอย่างสตาลิน ก็ตอบไม่ได้ ตอบได้

ข้อเดียวว่า โครงการทั้ง ๒ นี้ เหมือนกันหมด เหมือนกันจนรายละเอียด เช่น SLOGAN ที่ใช้และรูปของวิธีการกระทำ จะผิดกันก็แต่รัสเซียนั่นแหละเสียเป็นสยาม หรือสยามนั่นแหละเป็นรัสเซีย (ถ้าสตาลินเอาอย่างหลวงประดิษฐ์ฯ) ข้าวสาลีก็เป็นข้าวสาร หรือข้าวสารก็เป็นข้าวสาลี รัสเซียเขากลัวอะไร สยามก็กลัวอย่างนั้นบ้าง รัสเซียเขาหาวิธีตบตาคนอย่างไร สยามก็เดินวิธีตบตาคนอย่างนั้นบ้าง สถาบารุงเศรษฐกิจของรัสเซียก็มี และในโครงการของเราก็มี โครงการภาคที่ ๑, ที่ ๒ ของหลวงประดิษฐ์ฯ นั้น ตรงกันกับโครงการเศรษฐกิจอันใหม่และโครงการ ๕ ปี (new economic policy & five year plan) ของรัสเซียทุกอย่างไป และครั้งที่ ๓ นั้น ก็คือการเปลี่ยนสภาพประเทศสยาม ให้กลายเป็นคอมมิวนิสต์อย่างแท้จริงอย่างรัสเซีย

ความข้อนี้นี้ข้อพิสูจน์อยู่อย่างชัดเจนในร่างพระราชบัญญัติการประกอบเศรษฐกิจ ในข้อนี้ไม่ยอมให้ราษฎรมีสหธิในอสังหาริมทรัพย์ ก็เมื่อโครงการเหล่านี้ นั่น คือโครงการอย่างเดียวกับที่ใช้อยู่ในประเทศรัสเซียดังกล่าวแล้ว ถ้ารัฐบาลรับดำเนินการกระทำทุกอย่างไปโดยตลอด ก็เปรียบเหมือนรัฐบาลเราช่วยให้สมาคม Third international ที่มีความประสงค์จะเปลี่ยนโลกให้กลายเป็นคอมมิวนิสต์นั้น ดำเนินไปได้ถึงจุดประสงค์ได้โดยง่าย เพราะการที่เราจะดำเนินการตามนี้นั้น ไม่ต้องสงสัยเลยว่า ในที่สุดเราจะกลายเป็นคอมมิวนิสต์ไปอย่างแน่นอน

การเป็นคอมมิวนิสต์นี้ เพราะการเศรษฐกิจเป็นไปในทางคอมมิวนิสต์ ไม่ได้กล่าวความว่า รัฐบาลจะจัดทำให้ผู้หญิงเป็นของกลางดังที่ว่ากัน แต่อย่างไรก็ดี ประเทศสยามจะต้องกลายเป็นคอมมิวนิสต์ประเทศ นับเป็นที่ ๒ ในโลกรองจากประเทศรัสเซีย การที่สยามได้รับตำแหน่งอันนี้นั้น ไม่มีใครจะตั้งใจเท่ากับรัสเซียและสมาคม Third international แต่ส่วนประเทศอื่นๆ แล้ว เขาคงไม่พอใจเลย ความไม่พอใจที่เขาแสดงต่อรัสเซียเวลานี้มีเท่าใดเราก็อยมเห็นประจักษ์ชัดแจ้งแล้ว เราจะอยากให้เขาไม่พอใจในเมืองเราอย่างนั้นหรือ

การที่จะแก้ตัวว่า การทำดังนี้ถ้าเราไม่ไปรบกวนใคร เป็นการทำให้ประเทศของเราเอง และไม่มีข้ออันใดที่ชี้ชัดในชั้นต้นว่าเป็นคอมมิวนิสต์นั้น ย่อมไม่มีประโยชน์ เพราะทุกๆ ชาติ ยิ่งพวกเพื่อนบ้านของเราแล้วเขาไม่โง่เลย จะตบตาเขาเล่นไม่ได้คล้องๆ เป็นแน่ เพราะความจริงที่เขาเห็นว่าเราدينอย่างรัสเซียนั้น ก็พอที่จะทำให้เขาเข้าใจแล้วว่า เราจะกลายเป็นอะไรไปในที่สุด มิใช่เราจะบอกว่า เราไม่เป็นคอมมิวนิสต์ไปให้คอเทบแตก เขาก็ไม่เชื่อเราเลย

ก็เมื่อเขาไม่เชื่อเราดังนี้ ก็จะเป็นภัยมากกว่าที่จะเป็นคุณ ตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้นในเรื่องที่เราจะอาจถูกบุกรุกให้เป็นการเสียอิสระภาพได้ เราจะมิว่าพูดว่าไม่กลัวๆ นั้น เป็นการพูดอย่างผู้หญิงที่เป็น Hysteria เท่านั้น เพราะใครๆ ก็ย่อมเห็นได้ชัดเจนว่า ประเทศสยามมิได้มีฐานะเหมือนรัสเซียในการป้องกันภัยภายนอก รัสเซียใหญ่กว่าสยามมากนัก ใครจะไปทำอะไรก็ทำได้ยาก ดังกล่าวมาแล้ว

ก็เมื่อการเป็นเช่นนี้ จะเป็นการสมควรแล้วหรือที่เราจะยอมสละความเป็นเอกราชของเรา เพื่อให้เป็นที่พอใจประเทศรัสเซียชาติเดียว โครงการอันนี้นั้นอย่าว่าแต่จะทำเลย ถึงแม้จะได้ประกาศออกไปให้ครบตลอด ๓ ภาค รวมทั้งคำชี้แจงนี้เท่านั้นก็ตาม คนจะเริ่มตกใจกันเป็นอันมาก ถึงเกิดความไม่ปกติได้แล้ว ก็ผลร้ายอันอาจมีมากดังนี้แล้ว เราจะทำทำไม

เวลานี้วิธีการที่จะทำอย่างอื่นก็พอจะทำได้ไปก่อน มีอาทิเช่น คิดพยายามชักชวนให้ราษฎรเข้าตั้งเป็นสหกรณ์ ดำเนินการดังที่ใช้กันอยู่ที่ประเทศเดนมาร์ก เป็นต้น มีผู้กล่าวกันว่า ถ้าเราไม่เริ่มมีโครงการเศรษฐกิจเสียเร็วๆ แล้ว เราคงแพ้ในการสงครามเศรษฐกิจเป็นแน่ เพราะราษฎรของเราไม่มีใครทำการค้าเอง แต่บัดนี้ฐานะประเทศสยามได้เปลี่ยนแปลงไปบ้างแล้ว มีราษฎรซึ่งเป็นชั้นขุนนางหรือเจ้านาย ที่ถูกปลดจากราชการเป็นจำนวนมากที่กำลังจะก่อการทำมาหากินเอง แต่ยังมีวิวิตกันอยู่อย่างเดียวว่า รัฐบาลจะไม่ยอมให้ทำการค้าขายอิสระ ถ้าขึ้นไปทำเข้าภายหลัง

อาจเสียหายได้เปล่าๆ ก็ได้

เพราะฉะนั้น ในขณะนี้ข้าพเจ้ายังไม่เห็นด้วยกับโครงการเศรษฐกิจของหลวงประดิษฐฯ ในขณะนี้ให้รัฐบาลดำเนินการบำรุงเศรษฐกิจไปในทางส่งเสริมช่วยแนะนำ เช่น ส่งเสริมผู้ที่ประสงค์จะตั้งโรงงานโดยไม่เก็บภาษีมากเกินไปจนอยู่ไม่ติด แต่รัฐบาลก็ควรจะต้องระวังอย่าให้ผู้ที่คิดจะตั้งโรงงานนี้เอาเปรียบคนงานมากเกินไปในทางที่ผิด และนอกจากนั้นก็จัดการแนะนำให้ราษฎรเข้าร่วมมือกันทำสหกรณ์ให้ไกลไปในทางที่ทำอยู่ในเดนมาร์ก และตั้งนาของรัฐบาลรับคนที่ไม่มีงานทำ และคนอื่นที่สมัครเข้าไปทำงาน แสดงตัวอย่างวิธีทำอย่างดี และจัดการบำรุงในทางการค้าขายอื่นๆ ก็น่าจะดีอยู่ หรือจะคิดแก้ไขอย่างไรบ้างให้เหมาะแก่โอกาสก็ควร

แต่ส่วนโครงการเศรษฐกิจแบบหลวงประดิษฐ์ฯ นี้ ควรเลิกล้มความคิดเสีย เพราะแทนที่จะนำมาซึ่งความสุขสมบูรณ์ของประเทศบ้านเมืองดังกล่าวนั้น จะกลายเป็นสิ่งนำมาซึ่งความเดือดร้อนทุกหย่อมหญ้า จนเป็นความหายนะ ถึงแก่ความพินาศแห่งประเทศและชาติบ้านเมือง อันเป็นมรดกที่เราคนไทยได้รับมาแต่บรรพบุรุษ"

● ดังกล่าวนี้นี้ คือความคิดเห็นของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ต่อร่างเค้าโครงการเศรษฐกิจของนายปรีดิฯ โดยสรุป ซึ่งพระองค์ท่านระบุว่า

“เป็นความคิดเห็นของข้าพเจ้าเท่านั้น การที่จะรู้กันว่าใครเป็นคนถูกหรือผิด ก็ต้องทดลองดูเท่านั้นจึงจะเห็นได้”

ณ ที่นี้ ผมไม่จำเป็นจะต้องพิสูจน์ให้รู้กันว่า ใครเป็นคนถูกหรือผิดระหว่างพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ กับนายปรีดิฯ เพราะผมเคยพิสูจน์มาแล้วจากกรณีที่นักวิชาการ สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล เขียนวิจารณ์นายปรีดิฯ ในหัวข้อเรื่องว่า **“ความผิดพลาดทางประวัติศาสตร์ของปรีดี พนมยงค์”**

เกี่ยวโยงไปถึงร่างเค้าโครงการเศรษฐกิจ ซึ่งสมศักดิ์ เจียมธีรสกุล เห็นว่า เป็นความผิดพลาดของนายปรีดิศ ที่ร่างเค้าโครงการเศรษฐกิจออกมาในครั้งนั้น ตอนหนึ่งในบทพิสูจน์ของผม ดังที่ปรากฏอยู่ในหนังสือชื่อ ประวัติศาสตร์การเมืองไทยยุค ๒๕๗๕ ที่ถูกบิดเบือน มีความว่าดังนี้

"ประเด็นที่สาม สมศักดิ์ฯ ปกาศิตว่า เค้าโครงการเศรษฐกิจของท่านปรีดิศ เป็นสิ่งที่ปฏิบัติไม่ได้และไม่สมควรปฏิบัติด้วย ความเห็นของสมศักดิ์ฯ ดังกล่าวนี ก็เช่นเดียวกับความเห็นของพระยามโนฯ กับพวก ซึ่งเป็นการเปล่าประโยชน์ที่จะมากถกเถียงกัน แต่มีรูปธรรมที่ประจักษ์ว่า เพียงแต่รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้นำบางมาตราของร่างเค้าโครงการเศรษฐกิจของท่านปรีดิศ มาปฏิบัติ และแม้ยังไม่ได้ปฏิบัติเต็มร่างของมาตรานั้นด้วย ก็ได้ยังประโยชน์ให้กับประเทศชาติและประชาชนอย่างใหญ่หลวง จนกระทั่งบัดนี้ และสืบต่อไปภายภาคหน้า มาตราที่ว่านี้ คือมาตรา ๘ และมาตรา ๙ หมวด ๓ ว่าด้วยธนาคารชาติ ซึ่งในร่างเค้าโครงการเศรษฐกิจได้บัญญัติไว้ดังนี้

'มาตรา ๘ ให้รัฐบาลจัดให้มีธนาคารแห่งชาติ โดยเอาเงินทุนสำรองของรัฐบาลและเงินทุนที่จะกู้จากเอกชนมาเป็นทุนของธนาคารชาติ ให้ธนาคารชาติกระทำการกิจการเหมือนดังธนาคารทั้งหลาย และให้อำนาจออกธนบัตร โดยโอนกรมเงินตราในพระคลังมหาสมบัติมาอยู่ในธนาคารแห่งชาติ โอนคลังจังหวัดต่างๆ ในเวลานี้ เป็นสาขาของธนาคารแห่งชาติในจังหวัดต่างๆ' และ

'มาตรา ๙ ธนาคารแห่งชาติจำเป็นต้องให้รัฐบาลกู้เงิน ตามที่รัฐบาลต้องการตามกำลังของธนาคารแห่งชาติ'

แต่พระยามโนฯ กับพวก ทำสิ่งที่เรียกว่า พระบรมราชวินิจฉัยออกมาคัดค้านร่างเค้าโครงการเศรษฐกิจของท่านปรีดิศ และได้คัดค้านในมาตรา ๘

และมาตรา ๙ ว่าดังนี้

'.....การกู้เงินนั้น ได้กล่าวมาข้างต้นแล้วว่า กู้ได้คนเดียว ผลสุดท้ายของธนาคารแห่งชาตินี้ ก็จะหมุนอะไรไม่ได้เลย..... ในที่สุดก็จะล้มไปตามๆ กัน .....การที่รัฐบาลกู้เงินได้ตามใจชอบนี้เอง ที่จะเป็นเหตุให้ธนาคารงอนแง่นคลอนแคลน'

ก็เห็นกันแล้วไม่ใช่หรือว่า ธนาคารแห่งชาติล้มไปตามพระบรมราชวินิจฉัย หรือเจริญก้าวหน้ายิ่งๆ ขึ้น จนต้องขยายสำนักงานกัน แต่จะมีใครสักกี่คนในธนาคารชาติจะรำลึกถึงท่านเจ้าของความคิดและผู้ให้กำเนิดธนาคารแห่งนี้ นอกจากพระบริภักษุทธกิจ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ได้เคยกล่าวไว้เป็นหลักฐาน เมื่อวันเปิดธนาคารชาติหรือธนาคารแห่งประเทศไทย เมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๘๕ ว่าดังนี้

'การตั้งธนาคารกลางขึ้นในประเทศไทย เป็นความดำริที่รัฐบาลของ ฯพณฯ ได้มีมาแล้วแต่ช้านาน เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๓ ฯพณฯ ปรีดี พนมยงค์ ซึ่งขณะนั้นดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง จึงได้วางรากฐานลงไว้โดยจัดตั้งสำนักงานธนาคารชาติไทยเป็นทบวงการเมือง สังกัดอยู่ในกระทรวงการคลัง เพื่อประกอบธุรกิจอันอยู่ในหน้าที่ของธนาคารกลางไปก่อนบางประเภท และเตรียมการจัดตั้งธนาคารกลางขึ้นต่อไป การงานของสำนักงานธนาคารชาติไทยได้เจริญมาเป็นลำดับ ด้วยอาศัยปรีชาสามารถของท่านอดีตรัฐมนตรีผู้นั้นเป็นสำคัญ'

ดังนั้นปกาศิตของสมศักดิ์ฯ ที่ว่า ค่าโครงการเศรษฐกิจของท่านปรีดีฯ เป็นสิ่งที่ปฏิบัติไม่ได้และไม่สมควรปฏิบัติ นั้น สมควรจะเชื่อถือได้แค่ไหน ก็ขอให้อยู่ในวิจาร์ณญาณของท่านผู้อ่าน และท่านผู้อ่านจะมีวิจาร์ณญาณถูก

ต้องยิ่งขึ้น ถ้าท่านได้อ่านร่างเค้าโครงการเศรษฐกิจของท่านปรีดีฯ เติบโตตาม
ต้นฉบับ ขอขอบคุณครับ”

อนึ่ง การที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ทรงวิจารณ์การจัดตั้งธนาคาร
แห่งชาติตามร่างเค้าโครงการเศรษฐกิจของนายปรีดี พนมยงค์ นั้น ไม่ใช่
เรื่องแปลก เพราะเคยปรากฏมาแล้วในประวัติศาสตร์การต่อสู้ทางการเมือง
ของอังกฤษ ระหว่างพวกเจ้าศักดินากับพวกกรรมพี ดังที่ประวัติศาสตร์
การเมืองอังกฤษได้บันทึกไว้ว่า

“พวกโหรีส์ อันหมายถึงพวกศักดินาหัวเก่า ที่คัดค้านการจัดตั้งธนาคาร
แห่งชาติของพวกวิกส์หรือกรรมพี โดยยกเหตุผลโง่ๆ ขึ้นมาอ้างว่า ระบบ
การธนาคารเป็นสถาบันอย่างหนึ่งของพวกนิยมระบอบสาธารณรัฐ ดังจะ
เห็นได้ว่า ในขณะนั้นบรรดาธนาคารที่มีชื่อเสียง ล้วนแต่เป็นธนาคารของ
ประเทศของสาธารณรัฐทั้งสิ้น เช่น ธนาคารแห่งเวนิซ ธนาคารแห่งนครเยนัว
ธนาคารแห่งนครอัมส์เตอร์ดัม และธนาคารแห่งฮัมบูร์ก จึงเห็นว่าการนำ
เอาวิธีและสถาบันของพวกสาธารณรัฐมาใช้ในราชอาณาจักรอังกฤษ จึงนำ
จะก่อให้เกิดอันตราย”

แต่จริงๆ แล้ว เป็นเพราะความรุ่งเรืองแห่งอำนาจของกรรมพีที่ขึ้น
มาบดบังรัศมีของพวกเจ้าศักดินาต่างหาก พวกเขาจึงได้คัดค้านการจัดตั้ง
ธนาคาร อันจะเป็นเครื่องมือให้ธุรกิจของพวกกรรมพีเจริญรุ่งเรืองยิ่งขึ้น อัน
เป็นอุปสรรคแก่การดำรงอยู่ของระบบศักดินาและวิธีการผลิตแบบศักดินา

ข้อเท็จจริงในประวัติศาสตร์ก็เป็นเช่นนี้ กล่าวคือ นับแต่ปี ค.ศ. ๑๖๕๐
มาจนถึงปี ค.ศ. ๑๗๕๐ หรือระยะเวลาหนึ่งร้อยปีมานี้ เหตุการณ์ใน
อังกฤษระบุไว้ว่า ประเทศอังกฤษเป็นเวทีของการต่อสู้อย่างต่อเนื่องระหว่าง
ชนชั้นผู้ยึดมั่นในผลประโยชน์จากที่ดิน ซึ่งหมายถึงพวกเจ้าศักดินา กับ
ชนชั้นผู้ยึดมั่นในผลประโยชน์จากเงินตรา ซึ่งหมายถึงพวกกรรมพี หรือ

ระหว่างพวกขุนนางกับกองทุนฝ่ายการเงิน และในที่สุดโดยระบบธนาคาร (ระบบสินเชื่อ หนี้สินแห่งชาติ หรือหนี้สินสาธารณะ) จึงช่วยให้การต่อสู้อจบลงในปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๗ ด้วยชัยชนะของฝ่ายกองทุนหรือกระฎุมพี และยืนยงสืบต่อมาจนกลายเป็นจักรวรรดินิยมในวันนี้ และรอคอยวันเวลาที่ จะลงจากเวทีประวัติศาสตร์ไป เช่นเดียวกับระบบศักดินาที่ลงจากเวทีประวัติศาสตร์ไปแล้ว

● ในตอนท้ายบทสรุปพระบรมราชวินิจฉัย พระองค์ทรงให้ข้อสังเกตว่า ขุนนางและเจ้านายที่ออกจากราชการ และกำลังจะลงทุนทำมาหากินเอง “แต่ยังวิตกกังวลอยู่อย่างเดียวว่า รัฐบาลจะไม่ยอมให้ทำการค้าขายอิสระ ถ้าขึ้นไปทำเข้า ภายหลังอาจเสียหายได้เปล่าๆ ก็ได้”

ก็ในร่างเค้าโครงการฯ นั้น ได้ระบุไว้อย่างชัดเจนแล้วในบทที่ ๒ ว่า ด้วย ยกเว้นเอกชนบางจำพวกที่ไม่ต้องรับราชการ ดังนี้

“รัฐบาลยอมยกเว้นให้เอกชนที่เป็นคนมั่งมีอยู่แล้วในวันนี้ หรือผู้อื่นซึ่งไม่ประสงค์เป็นข้าราชการ ประกอบการเศรษฐกิจของตนเอง เมื่อผู้นั้นแสดงได้ว่าการประกอบการเศรษฐกิจตามลำพังของเขา เขาจะมีรายได้เพียงพอที่จะเลี้ยงชีพของเขาได้ตลอด แม้เจ็บป่วยหรือชราภาพ และสามารถที่จะเลี้ยงดูบุตรของเขาให้ได้รับการศึกษา และมีฐานะที่จะเลี้ยงตัวเอง ส่วนบุคคลอื่นซึ่งอยู่ในฐานะที่ไม่เที่ยงแท้ นั้น ก็จำเป็นต้องเป็นข้าราชการ เพราะการทำข้าราชการนั้น ก็เท่ากับได้ออกแรงสะสมไว้เป็นทุนสำรองในเวลาเจ็บป่วยหรือชราแล้ว.....”

จึงไม่เข้าใจว่า ทำไมพระองค์จึงทรงมีพระบรมราชวินิจฉัยดังที่ยกมาข้างบนนั้น แม้อื่นจะทำถวายก็น่าที่พระองค์จะทรงตรวจสอบดู

๑๒

ปฏิรูปกฎหมาย

“ก. ท่านย่อมทราบอยู่แล้วว่า เมื่อก่อนวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ นั้น สังคมไทยอยู่ภายใต้ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ซึ่งเป็นระบอบเก่าแก่มีมาแล้วหลายศตวรรษ ระบอบนั้นมีพลังมากมาย เช่น พระมหากษัตริย์ที่เป็นประมุขของสังคม ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจสูงสุด คือเป็นเจ้าของชีวิตของสมาชิกแห่งสังคม และเป็นพระเจ้าแผ่นดิน หรือนัยหนึ่งเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตที่สำคัญของสังคมในสมัยศักดินาคือที่ดิน ดังที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายลักษณะเบ็ดเสร็จครั้งกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี และเป็นหลักที่ถือต่อมาในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ว่า .....ที่ดินทั้งหลายในแคว้นแคว้นกรุงศรีอยุธยาฯ เป็นของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยพระบรมเดชานุภาพ ฯลฯ

ความสัมพันธ์ในการผลิตสมัยก่อนโน้นก็คือ สมาชิกของสังคมเป็นข้าแผ่นดิน ซึ่งต้องทำงานในที่ดินและทำงานทั่วไป โดยส่งบรรณาการที่เรียกว่า ‘ส่วย’ และ ‘อากรค่านา’ ให้แก่ประมุขของสังคม แม้ว่าในกาลต่อมาจะตั้งศัพท์ใหม่ว่า ‘เงินค่าราชการ’ หรือ ‘รัฐูปการ’ แทนคำว่า ‘ส่วย’ ก็ตาม แต่มวลราษฎรในชนบทก็มีความเข้าใจในลักษณะที่แท้จริงของเงิน

ชนิดนี้ดี คือยังคงเรียกว่า ‘ส่วย’ อยู่นั่นเอง โดยไม่นำพาคอศัพท์ใหม่ เช่น มวลราษฎรในชนบทไปชำระเงินรัฐูปการ ก็เรียกว่าไปเสีย ‘ส่วย’ เป็นต้น

๒๑ การเปลี่ยนแปลงการปกครอง เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ ได้เปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ทางการผลิต จากกรณีที่พระมหากษัตริย์เป็นเจ้าของที่ดินและเป็นเจ้าของแผ่นดินทั้งหลายในสังคมดังกล่าวแล้ว มาเป็นระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ ซึ่งอำนาจอธิปไตยมาจากปวงชนชาวไทย และตั้งนั้น ปวงชนชาวไทยจึงเป็นเจ้าของแผ่นดินตามรัฐธรรมนูญ

ส่วนอาณัติสิทธิ์ของเจ้าของนา ซึ่งเป็นอำนาจของรัฐชนิดหนึ่งที่เจ้าของนามีอำนาจยึดทรัพย์สิน ตลอดจนเครื่องมือ ข้าวกิน ข้าวปลูกของลูกนา (ซึ่งยังคงมีอยู่ในสังคมอื่นๆ จนกระทั่งไม่นานมานี้ ที่เจ้าของนามีอำนาจยึดข้าวทุกเมล็ด และเครื่องมือทุกอย่าง ตลอดจนเอาลูกเมียของลูกนาไปทำงานใช้หนี้) นั้น พ.ร.บ. ว่าด้วยการยึดทรัพย์สินของกสิกร พ.ศ. ๒๔๗๕ ก็ได้ประกาศใช้โดยมีชกชัว เพื่อเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ทางการผลิตระหว่างเจ้าของนากับลูกนา โดยถอนอาณัติสิทธิ์ที่เจ้าของนาได้รับไว้สืบทอดกันมานั้น ซึ่งเป็นการเปลี่ยนความสัมพันธ์เก่าระหว่างเจ้าของนากับลูกนา ให้เป็นความสัมพันธ์ใหม่ระหว่างผู้ให้เช่ากับผู้เช่าแห่งระบบธนาคาร หรือระบบทุนนิยม

ฉะนั้น ต่อจากนั้น เราจึงไม่เห็นสภาพการยึดทรัพย์สินของกสิกรในสังคมไทยเหมือนดังในสังคมอื่น ซึ่งเพิ่งเลิกไปเมื่อไม่นานมานี้ ส่วนเงินรัฐูปการและอาคารค่าน้ำอันเป็นซากของเงินส่วย ก็ให้ยกเลิกไปโดยประมวลรัษฎากรซึ่งปรับปรุงภาษีอากรให้เป็นธรรมแก่สังคมที่เริ่มใช้เมื่อวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๘๒”

หมายเหตุ ๑๒

● จากการเปลี่ยนแปลงเมื่อ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๗๕ ได้ยังผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางการเมือง จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญประชาธิปไตย ในทางเศรษฐกิจ เป็นการเปลี่ยนแปลงจากระบบเศรษฐกิจศักดินามาเป็นระบบเศรษฐกิจทุนนิยมเสรี แม้ความมุ่งหมายของนายปรีดี พนมยงค์ ผู้นำคณะราษฎรสายพลเรือนคือสังคมนิยม แต่นายปรีดีฯ ไม่อาจลัดขั้นตอนพัฒนาการของสังคมนุมนิยมเสรี ไปสู่สังคมนิยมตามความมุ่งหมายได้

จึงทำได้แค่เพียงใช้มาตรการทางกฎหมาย ภายใต้ระบบเศรษฐกิจทุนนิยม (เสรี) เป็นแนวทางนำไปสู่ความมุ่งหมายที่ละก้าวคือสังคมนิยม อุปสรรคสำคัญที่ทำให้ไม่สามารถเปลี่ยนระบบเศรษฐกิจศักดินาไปสู่สังคมนิยมในทันทีทันใดได้ นอกจากเงื่อนไขทางเศรษฐกิจของระบบเศรษฐกิจศักดินาที่ไม่เอื้ออำนวยให้ทำได้แล้ว เงื่อนไขทางการเมืองของระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญก็เป็นอุปสรรคขัดขวางอันสำคัญยิ่ง ดังรูปธรรมที่ประจักษ์คือกรณีที่ทรงขัดขวางเค้าโครงการเศรษฐกิจ

จะเห็นได้ว่า แม้ระบบเศรษฐกิจจะเป็นโครงสร้างพื้นฐานของสังคมนักก็จริง แต่ระบอบการเมืองซึ่งเป็นโครงสร้างชั้นบน เป็นตัวชี้ขาดในการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจ ไม่ว่าจะเป็ระบบเศรษฐกิจศักดินาหรือทุนนิยม

ระบบเศรษฐกิจศักดินาถูกสถาปนาขึ้นโดยระบอบการเมืองราชาธิปไตย ระบบเศรษฐกิจทุนนิยมถูกสถาปนาขึ้นโดยระบอบการเมืองประชาธิปไตย กฎมพี (ที่อำนาจอธิปไตยอยู่กับคนส่วนน้อย) และระบบเศรษฐกิจสังคมนิยม จะสถาปนาขึ้นได้ก็โดยระบอบการเมืองประชาธิปไตยของประชาชน (ที่อำนาจอธิปไตยอยู่กับมหาประชาชน)

ในการเปลี่ยนแปลงการปกครองแผ่นดิน เมื่อ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ คณะราษฎรมีศักยภาพเพียงเปลี่ยนระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญประชาธิปไตย หรือเรียกตามภาษาชาวบ้านว่า เปลี่ยนจากระบอบกษัตริย์อยู่เหนือกฎหมายมาอยู่ใต้กฎหมาย ซึ่งยังคงไว้ซึ่งพลังตกค้างของสังคมศักดินาไว้อย่างแน่นหนา และพลังตกค้างของสังคมเก่านี้เอง ที่เป็นอุปสรรคอย่างมากต่อการสถาปนาระบบเศรษฐกิจสังคมนิยม

จึงเป็นที่ชัดเจนว่า ระบบเศรษฐกิจสังคมนิยมจะถูกสถาปนาขึ้นได้ก็โดยระบอบการเมืองประชาธิปไตยของประชาชน ที่อำนาจอธิปไตยอยู่กับมหาประชาชนเท่านั้น เช่นเดียวกับที่ระบบเศรษฐกิจศักดินาถูกสถาปนาขึ้นโดยระบอบการเมืองราชาธิปไตย ระบอบเศรษฐกิจทุนนิยมถูกสถาปนาขึ้นโดยระบอบการเมืองประชาธิปไตยโดยกฏมพี (นายทุน)

แต่ถึงกระนั้น ภายใต้ระบอบการเมืองราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญประชาธิปไตยซึ่งคณะราษฎรสถาปนาขึ้น เมื่อ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ จะไม่สามารถสถาปนาระบบเศรษฐกิจสังคมนิยมขึ้นมาได้ก็ตาม แต่คณะราษฎรก็เปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ทางการผลิตได้ระดับหนึ่ง ตามเงื่อนไขทางภาววิสัยที่เศรษฐกิจระบบศักดินาดำรงอยู่ในเวลานั้น ดังที่นายปรีดิช ได้อธิบายไว้ข้างต้น

โดยที่พวกซ้ายทหารกล้าวิพากษ์การเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ ว่า เป็นเพียงรัฐประหาร (Coup d'État) ไม่เป็นการปฏิวัติ (Revolution) เพราะการปฏิวัติในสูตรสำเร็จของพวกเขา คือต้อง

เปลี่ยนความสัมพันธ์ทางการผลิต คือทำเครื่องมือและปัจจัยการผลิตให้เป็นของสังคม อย่างเช่นการปฏิวัติรัสเซีย ในปี ค.ศ. ๑๙๑๗

การตั้งสูตรสำเร็จเช่นนี้ นายปรีดีฯ เห็นว่า ไม่ให้ความสำคัญธรรมชาติของการเปลี่ยนแปลงเมื่อ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ และเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงในประเทศไหนดั้น ก็จะต้องสอดคล้องกับเงื่อนไขทางเศรษฐกิจและสังคมรวมทั้งประวัติศาสตร์ของประเทศนั้นด้วย สหภาพโซเวียตหลังการปฏิวัติเลนินจึงได้วางแผนเศรษฐกิจใหม่ ที่เรียกว่า NEP หรือ New Economic Plan

นอกจากสูตรสำเร็จดังกล่าวแล้ว พวกซ้ายทาร์กยังมีสูตรสำเร็จอีกสูตรหนึ่งมาสนับสนุนลักษณะของการปฏิวัติว่า อำนาจอรัฐจะต้องได้มาด้วยสงครามประชาชนเท่านั้น คือหมายถึงการลุกขึ้นสู้ของประชาชนอย่างคอมมูนปารีส ถ้าไม่เช่นนั้น ก็เป็นเพียงแครัฐประหาร (Coup d'Etat) ซึ่งเป็นการตั้งสูตรสำเร็จเอาเองของซ้ายทาร์ก

เพราะการที่ผู้ปกครองหรือประชาชนจะได้อำนาจอรัฐโดยวิธีใดนั้น มันขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของการปกครองในขณะนั้น ผู้ปกครองจึงเป็นผู้กำหนดวิธีการปฏิวัติ

การเปลี่ยนแปลงการปกครอง เมื่อ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ ก็อยู่ในสูตรนี้ คือเงื่อนไขการปกครองในขณะนั้น กำหนดให้คณะราษฎรจำต้องใช้วิธีรัฐประหาร ที่เรียกกันในขณะนั้นว่า การช่วงชิงอำนาจโดยฉับพลัน เพราะไม่มีวิธีการอื่นใดนอกจากวิธีนี้

ดังนั้นพฤติกรรมของคณะราษฎรจึงมีทั้งรัฐประหารและปฏิวัติ หรือนัยหนึ่งเป็นรัฐประหารที่ปฏิวัติ คือช่วงชิงอำนาจรัฐอย่างฉับพลัน (รัฐประหาร) และเปลี่ยนแปลงหลักมูลของระบอบการปกครองจากสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญประชาธิปไตย (ปฏิวัติ)

นอกจากเงื่อนไขของการปกครองในขณะนั้น เป็นตัวกำหนดวิธีการยึดอำนาจอรัฐแล้ว นายปรีดีฯ พนมยงค์ ยังได้อธิบายไว้ในหนังสือ บางเรื่องเกี่ยวกับการก่อตั้งคณะราษฎร ตอนหนึ่งว่าดังนี้

● “ ข. โดยคำหนึ่งถึงสภาพของสยามที่ถูกแวดล้อมโดยอาณานิคมของอังกฤษและฝรั่งเศส ซึ่งชาติทั้งสองนั้นมีข้อตกลงกัน คือเอาสยามเป็นประเทศกันชน แต่เขาอาจพร้อมกันยกกำลังทหารเข้ามายึดครอง แล้วแบ่งดินแดนสยามไปเป็นเมืองขึ้น หรืออยู่ใต้อิทธิพลของประเทศทั้งสอง ดังนั้นเราจึงเห็นว่า วิธีการการเปลี่ยนแปลงการปกครองดังกล่าว จะต้องกระทำโดยวิธี *Coup d' État* ซึ่งเราเรียกกันด้วยคำไทยธรรมดาว่า การยึดอำนาจโดยฉับพลัน เพราะในสมัยนั้นยังไม่มีผู้ใดตั้งศัพท์ไทยว่า ‘รัฐประหาร’ เพื่อถ่ายทอดศัพท์ฝรั่งเศสดังกล่าวนั้น ทั้งนี้ ก็เพื่อป้องกันการแทรกแซงของมหาอำนาจ เพราะเมื่อคณะราษฎรได้อำนาจโดยฉับพลันแล้ว มหาอำนาจก็ต้องเผชิญต่อสถานการณ์ที่เรียกเป็นภาษาฝรั่งเศสว่า *FAIT ACCOMPLI* คือพฤติกรรมที่สำเร็จรูปแล้ว”

★★★★★

๑๓

กฏเอกราชทางเศรษฐกิจ

“**ง.** ในส่วนที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสังคมไทยกับสังคมนานาชาติทั้งหลายนั้น รูปธรรมก็ปรากฏว่า ประมาณ ๑๐๐ ปี มาแล้ว สังคมนานาชาติหลายสังคมได้บังคับให้สังคมศักดินาไทย จำต้องยอมให้สังคมนานาชาติใหญ่หน้อยได้มีอภิสิทธิ์ในทางศาล ทางศุลกากร ทางเศรษฐกิจ และการเมือง ฯลฯ เห็นสังคมไทยตามสนธิสัญญาที่ไม่เสมอภาค อันเป็นผลให้สังคมไทยต้องตกเป็นสังคมที่เสมือนเหมืองขี้หรือกิ่งเมืองขี้ของสังคมนานาชาติเหล่านั้น และเปิดการค้ากับมีการเศรษฐกิจอย่างใหม่ตามทำนองของระบบนานาชาติแทรกขึ้นมาอีกระบบหนึ่งในสังคมศักดินาไทย แต่อนิจจังคือความไม่เที่ยงแท้ของระบบนานาชาตินั่นเอง สังคมไทยได้บอกเลิกสนธิสัญญาที่ไม่เสมอภาคกับสังคมนานาชาติใหญ่หน้อยต่าง ๆ นั้น ใน พ.ศ. ๒๔๗๙ แล้วได้ทำสนธิสัญญากับสังคมต่าง ๆ บนพื้นฐานแห่งความเสมอภาค

ระยะหัวต่อระหว่างระบบคล้ายอาณานิคมหรือกิ่งอาณานิคม กับระบบใหม่ซึ่งต้องการความเป็นเอกราชสมบูรณ์ยังคงเป็นอยู่ เพราะสังคมนา

นุภาพยังคงมีอยู่ สังคมชนานุภาพบางสังคมที่สูญเสียมูลค่าไปแล้วก็พยายามให้ได้อำนาจคืน แต่สังคมชนานุภาพได้พื้นที่อำนาจมาก็เป็นเรื่องชั่วคราว เพราะในที่สุดอำนาจนั้น ก็ต้องสลายไปโดยพลังของระบบใหม่ เช่น สังคมชนานุภาพญี่ปุ่นได้มีอำนาจเหนือสังคมไทยในระหว่างมหาสงครามโลกครั้งที่ ๒ นั้น ก็ต้องสลายไปตามกฎแห่งอนิจจัง

เมื่อก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๒ นั้น คนจำนวนไม่น้อยในสังคมไทยคิดว่า ระบอบอาณานิคมอังกฤษและฝรั่งเศสในเอเชียยังมั่นคงแข็งแรงอยู่ แต่บัดนี้ก็ประจักษ์ว่า ระบอบเช่นนั้นได้เสื่อมไปเร็วเกินความคาดหมาย เช่น อินเดีย ปากีสถาน พม่า ลังกา มลายู ได้รับความเป็นเอกราชพ้นจากระบอบอาณานิคมของอังกฤษ กัมพูชา ลาว เวียดนาม ได้รับความเป็นเอกราชพ้นจากระบอบอาณานิคมของฝรั่งเศส

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ระบบชนานุภาพย่อมไม่จีรัง แม้จะมีอำนาจและแสนยานุภาพที่แสดงว่าเข้มแข็ง แต่เมื่อระบบชนานุภาพได้เจริญเติบโตยิ่งขึ้นจนเป็นบรมชนานุภาพ ซึ่งเป็นขีดสูงสุดที่จะพัฒนาอีกต่อไปอีกไม่ได้แล้ว ก็ดำเนินสู่ความเสื่อมสลายไปในที่สุด จักรภพโรมันในอดีตเป็นตัวอย่าง ที่สอนให้สังคมชนานุภาพทั้งหลายบรรดาที่มีอิทธิพลเหนือสังคมไทยเห็นกฎแห่งอนิจจังได้เป็นอย่างดี"

หมายเหตุ ๑๓

● หลัก ๖ ประการ ในแถลงการณ์เปลี่ยนแปลงการปกครอง เมื่อ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ นั้น หลักข้อที่ ๑ ระบุว่า

“จะต้องรักษาความเป็นเอกราชทั้งหลาย เช่น เอกราชในทางการเมือง ในทางศาล ในทางเศรษฐกิจ ฯลฯ ของประเทศไว้ให้มั่นคง”

ทั้งนี้เนื่องจากภายใต้ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ แม้สยามจะไม่ได้ตกเป็นเมืองขึ้นของประเทศตะวันตกอย่างเช่นประเทศเพื่อนบ้านรอบๆ ข้าง ด้วยสถานะทางภูมิศาสตร์ของสยามที่ตั้งอยู่เป็นประเทศกลางระหว่างพม่าทางทิศตะวันตกที่เป็นเมืองขึ้นของอังกฤษ และอินโดจีนที่ตั้งอยู่ทางตะวันออกซึ่งเป็นเมืองขึ้นของฝรั่งเศส ประเทศเจ้าอาณานิคมทั้งสองจึงตกลงกันเอาสยามเป็นประเทศกันชนเพื่อป้องกันความขัดแย้งกันเอง ดังที่เคยเกิดขึ้นในอาฟริกาและอเมริกาก่อนหน้านี้

ด้วยเหตุแห่งสถานภาพทางภูมิศาสตร์ของสยามโดยแท้ ที่มีคุณูปการต่อการอยู่รอดปลอดภัยจากการเป็นเมืองขึ้นหรืออาณานิคมโดยตรงของประเทศจักรวรรดินิยมทั้งสองนั้น

แต่สยามก็หนีไม่พ้นจากสถานะความเป็นประเทศกึ่งเมืองขึ้นของหลายประเทศทั่วโลก จากข้อผูกมัดทางสัญญาที่เรียกว่า สภานอกอาณาเขต

ทางศุลกากรและทางการค้า

ดังนั้น ภายหลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครองในเวลาต่อมา นายปรีดี พนมยงค์ จึงได้รับแต่งตั้งให้ไปดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เพื่อปฏิบัติภาระหน้าที่แก้ไขสนธิสัญญาต่างๆ ที่ไม่เป็นธรรมกับต่างประเทศ และนายปรีดีฯ ก็ได้ปฏิบัติภาระหน้าที่นี้ลุล่วงไปด้วยดี สภาพนอกอาณาเขตและข้อกำหนดทางศุลกากรทางการค้าที่ไม่เป็นธรรมได้ถูกยกเลิกไป

สภาพนอกอาณาเขตคืออะไร ?

สภาพนอกอาณาเขตคือการที่คนต่างประเทศได้รับการยกเว้นพิเศษ ไม่ต้องใช้หลักในเรื่องที่บุคคลต้องประพฤติดำเนินอยู่ได้บังคับของกฎหมายแห่งท้องที่หรือประเทศที่ตนอาศัยอยู่ เช่น เอกสิทธิ์ทางการทูตที่นานาประเทศปฏิบัติต่อกันอย่างทุกวันนี้ ก็จัดอยู่ในฐานะสภาพนอกอาณาเขตเช่นกัน แต่โดยที่ต่างปฏิบัติต่อกันที่ถ้อยอาศัยกัน จึงไม่ถือว่าเป็นการสูญเสียเอกราช

แต่สภาพนอกอาณาเขตที่สยามต้องสูญเสียเอกราชทางศาล คือการให้สิทธิพิเศษแก่ประเทศมหาอำนาจทั้งหลาย ในอันที่จะชำระคดีเกี่ยวกับคนของเขาที่อาศัยในสยาม โดยประเทศมหาอำนาจเหล่านั้นจะมีศาลของเขาเอง เรียกว่าศาลกงสุล สำหรับพิจารณาคดีที่เกิดขึ้นระหว่างคนของเขาชาติเดียวกัน และระหว่างคนของเขากับคนของเรา และต่อมาได้ขยายไปถึงคนในบังคับของเขาด้วย

จากการที่ประเทศมหาอำนาจเข้ามามีอำนาจเหนือศาลไทย นอกจากจะทำให้สยามต้องสูญเสียศักดิ์ศรีของความเป็นประเทศเอกราชแล้ว ยังทำให้ความยุ่งยากให้เกิดขึ้นกับการปกครองของเรานานาประการ ดังที่นายดิเรก ชัยนาม ได้บันทึกไว้ในหนังสือแจกงานศพนายเสียง พนมยงค์ บิดานายปรีดี พนมยงค์ เมื่อ ๒ พฤษภาคม ๒๔๗๙ มีความตอนหนึ่งว่าดังนี้

“.....การที่กรุงสยามให้สิทธิพิเศษแก่ประเทศทั้งหลายในยุคที่กล่าว

มาแล้วนั้น ถ้าจะไตร่ตรองให้ดี ก็จะได้เห็นว่าสมควรอยู่ คือฝ่ายเขาพอจะพูดได้ว่า ประเทศเรายังไม่รู้จักเข้าใจบทกฎหมายและนิติประเพณีของชาวตะวันตกดี และดูเหมือนจะจำเป็นอยู่ที่ชาวต่างประเทศเหล่านี้จะต้องขึ้นศาลกงสุล ประกอบทั้งกรุงสยามสมัยนั้น รู้สึกว่าจะไม่สู้จะได้รับความยุ่งยากอย่างใด ตรงกันข้ามลูกก็ทำความสะดวกให้ไม่น้อยในการที่ไม่ต้องกังวลกับคนของเขา แต่สภาพของประเทศสยามในยุคนั้น (ค.ศ. ๑๘๒๖ - ๑๘๓๓) กับยุคที่ ๒ (ค.ศ. ๑๘๗๔ - ๑๘๙๗) ต่างกันมาก หลักมีอยู่ว่า สิ่งใดเหมาะสำหรับสมัยหนึ่ง อาจไม่เหมาะสำหรับอีกสมัยหนึ่งก็ได้ อีกประการหนึ่ง สัญญาเดิมทำกันไว้มุ่งหมายเฉพาะคนผิวขาวเท่านั้น โดยต่างฝ่ายมิได้คิดว่าจะให้ใช้ถึงคนในบังคับเลย แต่ต่อมาประเทศทั้งหลายต่างถือว่า ใช้ถึงบุคคลเชื้อชาติเอเชียในบังคับของตนทั้งสิ้น ผลก็คือ ชนชาติเขมร ลาว ญวน ที่มาจากอินโดจีน ชาว พม่า จีนที่เกิดที่มาจากนี้ ซึ่งเข้ามาพึ่งแผ่นดินสยามพลอยหลุดพ้นจากอำนาจศาลสยามไปด้วย กล่าวคือแม้คนเหล่านี้จะทำผิดกฎหมายสยามให้ร้ายแรงปานใด ประเทศสยามก็ไม่มีอำนาจเข้าเกี่ยวข้องด้วยเป็นอันขาด การกระทำเช่นนี้ เป็นการปลุกส่งเสริมชนชาวเอเชียทั้งหลายที่มีภูมิลำเนาในสยาม ให้เห็นลู่ทางที่จะหลีกเลี่ยงอาญาเป็นอันมาก พระยาภิธานไพบูลย์ (ดอกเตอร์แฟรนซิส บี แชนยร์) กล่าวว่า "มีคนเชื้อชาติเอเชียเป็นอันมากถึงกับอาศัยแอบแฝงการเป็นคนในบังคับต่างประเทศ เพื่อหากินในทางทุจริต"

● ดังนี้ จะเห็นได้ว่า ความสำเร็จในการแก้ไขสัญญาอันไม่เป็นธรรมกับฝรั่งนั้น จึงเป็นความสำเร็จอันยิ่งใหญ่ของประเทศสยามเรา ทั้งนี้ จากผลของการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ และก็เป็นตามกฎหมายแห่งอนิจจัง ดังที่ *ปรีดีคิด-ปรีดีเขียน* ไว้ข้างต้นนั้นว่า

"แต่อนิจจังคือความไม่เที่ยงแท้ของระบบธนาภาพนั่นเอง สังคมไทย

ได้บอกเลิกสนธิสัญญาที่ไม่เสมอภาคกับสังคมชนานุภาพใหญ่น้อยต่างๆ บนพื้นฐานแห่งความเสมอภาค"

ประเทศต่างๆ ที่ได้แก้ไขเปลี่ยนแปลงสนธิสัญญากับสยามครั้งนั้น คือ สวิตเซอร์แลนด์, เบลเยียม, สวีเดน, เดนมาร์ก, สหรัฐอเมริกา, นอร์เวย์, อังกฤษ, อิตาลี, ฝรั่งเศส, ญี่ปุ่น, เยอรมนี, เนเธอร์แลนด์ และโปรตุเกส

สนธิสัญญาใหม่เหล่านี้ ได้ทำขึ้นตามหลักถ้อยที่ถ้อยปฏิบัติต่อกัน คือ หลักความเป็นธรรมและหลักคุณประโยชน์แก่กันและกัน และเป็นไปตามแบบเสมอภาคบริบูรณ์ บทที่ไม่เป็นการเสมอภาคกับบทที่จำกัดเสรีภาพของประเทศไว้โดยใช้เหตุในอันที่จะจัดวางนโยบายแห่งชาตินั้น ได้เป็นอันหมดสิ้น หมายความว่า ประเทศสยามได้รับอิสรภาพเต็มบริบูรณ์ในทางรัฐาการและทางอำนาจศาลกลับคืนมา

เพื่อเป็นการเชิดชูคุณงามความดีของนายปรีดี พนมยงค์ ซึ่งมีบรรดาศักดิ์ขณะนั้นว่าหลวงประดิษฐมนูธรรม รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ซึ่งสืบต่อจากรัฐบาลพระยาพหลพลพยุหเสนา จึงได้ขอพระราชทานเหรียญดุษฎีมาลาเข็มราชการแผ่นดินให้แก่หลวงประดิษฐมนูธรรม และหม่อมเจ้าวรรณไวทยากรณี วรรณรณ (พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนคราธิปพงศ์ประพันธ์ ซึ่งเป็นผู้ช่วยเหลือในการเจรจา) ดังประกาศของสำนักนายกรัฐมนตรี ลงวันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๔๑ ว่าดังนี้

"ด้วยนายกรัฐมนตรีได้พิจารณาเห็นว่า ตามที่ประเทศสยามได้แก้ไขสนธิสัญญากับนานาประเทศเสร็จสิ้นลง รวม ๑๓ ชาติ แล้วนั้น นับว่าชาติไทยเราได้รับสิทธิเสมอภาคทุกประการ ซึ่งย่อมเป็นเกียรติและเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติเป็นอันมาก และเนื่องจากผลอันนี้ เมื่อวันที่ ๓๐ มกราคม ศกนี้ กระทรวงการคลังได้สั่งเปิดด่านศุลกากรบางแห่งตามชายแดนแม่น้ำโขงแล้ว ในการที่ได้ทำสนธิสัญญาใหม่จนเป็นผลสำเร็จนี้

หลวงประดิษฐมนูธรรม เมื่อยังดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ได้เป็นผู้ดำเนินการตลอดมา กับได้รับความช่วยเหลือเป็นอย่างดีจากหม่อมเจ้าวรรณไวทยากร วรวรรณ ที่ปรึกษาสำนักนายกรัฐมนตรี และที่ปรึกษาฝ่ายไทยในกระทรวงการต่างประเทศ นับว่าเป็นความชอบในราชการของชาติอย่างยิ่ง จึงได้นำเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาขอพระราชทานเหรียญดุษฎีมาลาเข็มราชการแผ่นดิน ให้แก่หลวงประดิษฐมนูธรรมและหม่อมเจ้าวรรณไวทยากร วรวรรณ เพื่อเป็นบำเหน็จความชอบต่อไป

คณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาลงมติ เมื่อวันที่ ๑๓ เดือนนี้ (กุมภาพันธ์) เห็นชอบด้วย และให้นำความกราบบังคมทูลต่อไป เมื่อคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทราบเรื่องแล้ว จึงลงมติว่า เห็นเป็นการควรอย่างยิ่งแล้ว เพราะท่านทั้งสองนี้ ได้กระทำประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติเป็นอันมาก นับว่าเป็นความดีความชอบยิ่งนัก และในโอกาสนี้ได้แสดงความขบใจและชมเชยหลวงประดิษฐมนูธรรมและหม่อมเจ้าวรรณไวทยากร วรวรรณ เป็นพิเศษอีกด้วย”

ต่อมาในวันชาติ ๒๕ มิถุนายน ๒๔๘๒ จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี ได้กล่าวปราศรัยในวันอันสำคัญยิ่งนั้น และตอนหนึ่งท่านได้กล่าวดังนี้

“.....สนธิสัญญากับนานาประเทศ ซึ่งได้ผูกมัดมิให้ชาติของเราสร้างความเจริญขึ้นได้ตามใจเรามานานนักหนานั้น ได้เป็นผลสำเร็จลงด้วยความไม่ตรีจิตอันดีของนานาชาติ เราได้รับเอกราชทางศาล สามารถที่จะตัดสินอรรถคดีได้โดยมิต้องให้นานาชาติเข้ามาเกี่ยวข้อง แทรกแซง เราสามารถที่จะขึ้นพิกัตอัตราภาษีเข้าได้ตามควรแก่ความพอใจของเราเอง เราสามารถที่จะออกกฎหมายทุกชนิด เพื่อให้พี่น้องชาวไทยมีอาชีพสมกับที่เป็น

ชาติเอกราชนั้นได้.....”

และได้มีการขยายความคำปราศรัยนั้นไว้ในหนังสือ พุดจริง ทำจริง ของกรมโฆษณาการ ว่าดังนี้

“ในกิจการทั้งหลายที่รัฐบาลระบอบใหม่ได้กระทำไปแล้ว เห็นจะไม่มีอะไรเป็นคุณประโยชน์ต่อชาติยิ่งยวดไปกว่าการทำสนธิสัญญาใหม่กับนานาชาติเป็นผลสำเร็จได้เลย คุณประโยชน์ที่เราได้รับนั้น มีเอเนกประการที่เป็นข้อสำคัญ ก็คือ ที่นายกรัฐมนตรีได้จำแนกไว้ข้างบนนี้ และถ้าจะให้เห็นประโยชน์อันยิ่งใหญ่ ก็เทียบคุณภาพของสมัยก่อนกับเดี๋ยวนี้ดูเถิด แต่ก่อนเราเก็บภาษีได้ร้อยละ ๓ เดี๋ยวเราเก็บเท่าไรก็ได้ตามที่เห็นควร แต่ก่อนคนบังคับอื่นทำผิด ศาลไทยตัดสินลงโทษไม่ได้ หรือต่อมาทำได้ แต่ต้องมีผู้แทนของชาตินั้นมานั่งดูการพิจารณาอยู่ด้วย เดี๋ยวนี้เราตัดสินลงโทษชนต่างชาติได้ถ้ากระทำผิดกฎหมายไทย

นายกรัฐมนตรีได้เล็งเห็นความสำคัญในสนธิสัญญาใหม่นี้ และที่สำเร็จลงได้ก็อาศัยหลวงประดิษฐมนูธรรม แต่ครั้งยังดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ได้เป็นผู้เจรจาตั้งแต่ต้นจนเป็นผลสำเร็จเรียบร้อย พร้อมด้วยความช่วยเหลือของพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวรรณไวทยากร ดังนั้นจึงได้ออกประกาศตราไว้เป็นความดีความชอบในราชการอันยิ่งใหญ่ เมื่อวันที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๔๘๑ และขอพระราชทานเหรียญดุษฎีมาลาเข็มราชการแผ่นดินเป็นเกียรติยศ.....”

★★★★★

๑๔

พลังใหม่คือการเปลี่ยนแปลง

“ถ้าเราจะระลึกหรือค้นคว้าศึกษาถึงภายในของระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่มีอยู่หลายศตวรรษ ก่อนวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ นั้น เราจะเห็นได้ว่า ภายในระบอบนั้นเองได้มีการเปลี่ยนแปลงเคลื่อนไหวอย่างไม่หยุดยั้งตามวิถีดังกล่าวข้างต้น คือมีพลังเก่าและพลังใหม่ภายในระบอบนั้นเองขัดแย้งต่อสู้กัน และพลังใหม่ที่ก้าวหน้ากว่าได้ชัยชนะ จึงทำให้สังคมเก่าก้าวหน้า เท่าที่การก้าวหน้านั้นไม่กระทบกระทั่งจนถึงตัวระบอบ คือสมบูรณาญาสิทธิราชย์ การปรับปรุงระบบบริหารราชการและตุลาการในสมัยรัชกาลที่ ๕ และรัชกาลต่อๆ มา เป็นการทำให้สังคมไทยก้าวหน้าบางประการ เฉพาะที่เกี่ยวกับราษฎรสามัญทั่วไป แต่ยังคงรักษาระบอบเก่าส่วนบนไว้

เช่น พระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์และอภิสิทธิ์ของพระบรมวงศานุวงศ์ที่ไม่ต้องขึ้นศาลสำหรับราษฎรทั่วไปเมื่อมีคดีความ ฯลฯ แต่ในที่สุดระบอบเก่าสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ก็ต้องเป็นไปตามกฎแห่งอนิจจัง โดยพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ถูกจำกัด และอภิสิทธิ์ของพระบรม

วงศานวงศ์ถูกยกเลิก ส่วนระบบธนูปภาพหรือระบบทุนนิยมที่กำลังเจริญเติบโตเคียงคู่กันมากับระบบศักดินายังคงเหลืออยู่”

● ปัจจุบันนี้เราพูดถึงปฏิรูปการเมือง และการปฏิรูปการเมืองจะเป็นความหวังของคนรุ่นใหม่ พรรคการเมืองที่ชูคำขวัญปฏิรูปการเมืองได้รับเลือกตั้งเข้ามาเป็นเสียงข้างมากในสภา เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๘ และได้เป็นพรรคแกนกลางจัดตั้งรัฐบาล จึงได้จัดให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญ โดยการเลือกตั้งคนกลางผู้ทรงคุณวุฒิที่มีการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาตรีขึ้นไป และไม่สังกัดพรรคการเมืองใดเข้ามาเป็นสมาชิกแห่งสภานั้น เรียกว่า สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ หรืออีกชื่อย่อว่า สสร. และในที่สุด รัฐธรรมนูญฉบับ สสร. ก็ได้ประกาศเป็นกฎหมายออกใช้บังคับในปี ๒๕๔๐

ปฏิรูปการเมืองก็คือการปรับปรุงการเมือง เช่นเดียวกับการปรับปรุงระเบียบบริหารราชการและตุลาการในสมัยรัชกาลที่ ๕ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสภา พุทธศักราช ๒๕๒๕ ได้ให้ความหมายคำปฏิรูปไว้หลายคำ แต่สรุปว่าหมายถึง การปรับปรุงให้ดีขึ้น การปฏิรูปการเมืองจึงหมายความว่าปรับปรุงการเมืองให้ดีขึ้น

แต่โดยหลัก การปฏิรูปหรือการปรับปรุงให้ดีขึ้น จะดีขึ้นเท่าที่ไม่กระทบถึงระบอบที่ดำรงอยู่ ดังที่นายปรีดิฯ ได้เขียนไว้ว่า

“พลังใหม่ที่ก้าวหน้าย่อมได้รับชัยชนะ (หมายถึงปฏิรูป) ทำให้สังคมไทย

ก้าวหน้า (ระดับหนึ่ง) เท่าที่การก้าวหน้านั้นไม่กระทบถึงตัวระบอบ”

แล้วท่านก็ยกตัวอย่างการปฏิรูประบบราชการบริหารและตุลาการในสมัยรัชกาลที่ ๕ และในรัชกาลต่อๆ มาว่า

“เป็นการทำให้สังคมไทยก้าวหน้าบางประการ เฉพาะที่เกี่ยวกับราษฎรสามัญทั่วไป แต่ยังคงรักษาระบอบเก่าส่วนบนไว้ เช่น พระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์และอภิสิทธิ์ของพระบรมวงศานุวงศ์.....”

● โดยที่การเมืองไทยในปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๕๔๓) อยู่ในระบอบชนาธิปไตย (PLUTOCRACY) คือเป็นการปกครองที่ถืออำนาจเงินเป็นใหญ่ ดังที่ได้แสดงออกความเป็นเผด็จการไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับ สสร. รัฐธรรมนูญฉบับนี้ก็เช่นเดียวกับรัฐธรรมนูญฉบับก่อนๆ ที่ผ่านมา ที่ยืนอยู่ข้างฝ่ายเจ้าสมบัติหรือนายทุน แต่ที่พิเศษกว่าฉบับอื่นๆ คือกลวิธีของการ**ห่อหุ้มระบอบ**เผด็จการไว้ด้วยสิทธิเสรีภาพของประชาชนอย่างกว้างขวาง รวมทั้งสิทธิและเสรีภาพที่จะว่างงานและอดตาย รัฐธรรมนูญฉบับนี้จึงเป็นรัฐธรรมนูญที่มอมเมาและหลอกหลวงประชาชนให้เข้าใจผิดในระบอบประชาธิปไตยอย่างถึงที่สุด (คือระบอบประชาธิปไตยตามลัทธิประชาธิปไตย)

ดังนั้น การปฏิรูปการเมืองภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับ สสร. ก็เช่นเดียวกับการปฏิรูประเบียบบริหารราชการและตุลาการในรัชกาลที่ ๕ และในรัชกาลต่อๆ มา คือปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้นภายใต้ระบอบชนาธิปไตยเท่าที่ไม่กระทบผลประโยชน์ของนายทุน จึงสำหรับประชาชนแล้ว รัฐธรรมนูญฉบับนี้ การปฏิรูปการเมืองครั้งนี้ จะไม่ยังประโยชน์อะไรให้กับประชาชนเลย จะไม่แก้ปัญหาคือความยากจนให้กับประชาชนได้

การปฏิรูปเป็นสิ่งถูกต้อง มีประโยชน์สำหรับชนชั้นปกครอง เพื่อให้หลอกหลวงประชาชนได้นานนาน เพื่อความมั่นคงของชนชั้นปกครองเอง แต่

สำหรับประชาชนแล้ว สิ่งที่มีประโยชน์สูงสุดที่จะนำมาแก้ไขความยากจนของประชาชนได้ คือการปฏิวัติหรือกบฏนั้น คือเปลี่ยนระบอบราชาธิปไตยเป็นระบอบประชาธิปไตยตามลัทธิประชาธิปไตย และต่อเมื่อเปลี่ยนระบอบราชาธิปไตยเป็นระบอบประชาธิปไตยตามลัทธิประชาธิปไตยแล้วเท่านั้น ลัทธิปฏิรูปหรือการปฏิรูปจึงจะเป็นสิ่งถูกต้อง มีประโยชน์สำหรับประชาชน และจะต้องปฏิรูปกันเป็นจังหวะก้าวตลอดไปในทุกๆ ด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม トラบเท่าที่การดำรงอยู่ของมนุษย์สังคม

● ในการเปลี่ยนแปลงการปกครองแผ่นดิน เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ เป็นการเปลี่ยนแปลงระบอบ จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่พระมหากษัตริย์ทรงพระราชอำนาจอย่างล้นพ้น มาเป็นระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ ที่จำกัดพระราชอำนาจของกษัตริย์ รวมทั้งยกเลิกอภิสิทธิ์ของพระบรมวงศานุวงศ์

แต่เป้าหมายสูงสุดของการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ ดังที่ปรากฏอยู่ในคำแถลงการณ์เปลี่ยนแปลงการปกครอง คือระบอบประชาธิปไตยตามลัทธิประชาธิปไตย คือประชาธิปไตยรอบด้าน ประชาธิปไตย (ประชา + อธิปไตย) หมายถึงประชาชนเป็นใหญ่ ประชาธิปไตยรอบด้านจึงหมายถึงประชาชนเป็นใหญ่รอบด้านตามโครงสร้างของสังคม คือเป็นใหญ่ทางเศรษฐกิจ เป็นใหญ่ทางการเมือง และเป็นใหญ่ทางวัฒนธรรม

ในวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ นั้น คณะราษฎรซึ่งเป็นตัวแทนผลประโยชน์ของประชาชน ช่วงชิงอำนาจอธิปไตยจากพระมหากษัตริย์ ที่ถือครองอำนาจอธิปไตยของประชาชนมานับแต่สถาปนาราชวงศ์ กลับคืนมาได้เพียงอธิปไตยด้านเดียว คืออธิปไตยทางการเมือง อันเป็นโครงสร้างเบื้องต้นของสังคม

โดยที่โครงสร้างเบื้องต้นจะดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงถาวร ก็ด้วยโครง

สร้างเบื้องล่าง คืออำนาจอธิปไตยทางเศรษฐกิจ อันเป็นโครงสร้างพื้นฐานของสังคม คณะราษฎรโดยนายปรีดี พนมยงค์ จึงวางโครงการเพื่อช่วงชิงอำนาจอธิปไตยทางเศรษฐกิจกลับคืนมาให้ประชาชน และโครงการนั้นก็คือร่างเค้าโครงการเศรษฐกิจ

แต่ร่างเค้าโครงการเศรษฐกิจของหลวงประดิษฐมนูธรรม ซึ่งเป็นนามบรรดาศักดิ์ของนายปรีดี พนมยงค์ ในเวลานั้น ถูกขัดขวางต่อต้านโดยพวกพลังเก่าที่คณะราษฎรเชื่อเชิญเข้ามาช่วยบริหารราชการแผ่นดิน และในที่สุดเค้าโครงการนั้นก็ได้กลายมาเป็นเครื่องมือให้พวกพลังเก่าฉวยใช้ทำลายตัวท่านเจ้าของร่างฯ โดยกล่าวหาว่าเป็นร่างเค้าโครงการแบบคอมมิวนิสต์

นายปรีดีฯ ได้ขึ้นต้นหน้าแรกของร่างเค้าโครงการเศรษฐกิจของท่านว่าดังนี้

"การคิดที่จะบำรุงความสุขสมบูรณ์ของราษฎรนี้ ข้าพเจ้าได้พึงเล็งถึงสภาพอันแท้จริง ตลอดจนนิสัยใจคอของราษฎรส่วนมากกว่า การที่จะส่งเสริมให้ราษฎรได้มีความสุขสมบูรณ์นั้น ก็มีอยู่ทางเดียว ซึ่งรัฐบาลจะต้องเป็นผู้จัดการเศรษฐกิจเสียเอง โดยแบ่งการเศรษฐกิจนั้นออกเป็นสหกรณ์ต่าง ๆ

ความคิดที่ข้าพเจ้าได้มีอยู่เช่นนี้ ไม่ใช่เป็นด้วยข้าพเจ้าได้มีอุปาทานผูกมันอยู่ในลัทธิใดๆ ข้าพเจ้าได้หยิบเอาส่วนที่ดีของลัทธิต่างๆ ที่ว่าเหมาะสมแก่ประเทศไทยแล้วจึงได้ปรับปรุงยกขึ้นเป็นเค้าโครงการ

แต่มีข้อควรระลึกว่า การจัดบำรุงความสุขสมบูรณ์ของราษฎรในทางเศรษฐกิจนั้น ย่อมมีลัทธิอยู่มากมายหลายอย่าง แต่ผู้ที่นิยมนับถือในลัทธิต่างๆ ยังมีอาจที่จะตกลงกันได้ ทั้งนี้ ศาสตราจารย์เดสซงงปี แห่งมหาวิทยาลัยกรุงปารีสได้กล่าวไว้ว่ามีอยู่ ๓ ประการ คือ

๑. เพราะบุคคลทุกคนยังไม่รู้ในลัทธิต่างๆ การไม่รู้นี้เป็นไปโดยไม่ได้ตั้งใจ เช่น ผู้ที่ไม่ได้ศึกษาหรืออ่านตำราที่แท้จริงของลัทธิต่างๆ บุคคลผู้นั้นก็มีอาจที่จะทำความตกลงอย่างไรได้

๒. เพราะตั้งใจจะไม่รู้ เช่น บุคคลที่ได้ยินได้ฟังคำโพนทนาตลาดว่า ลัทธิหนึ่งนิยมให้ฆ่าฟันกัน วัชรทรัพย์ของผู้มั่งมีเอามาแบ่งให้แก่คนจนเท่าๆ กัน เอาผู้หญิงเป็นของกลาง แล้วก็หลงเชื่อตามคำตลาดและมีอุปาทาน ยึดมั่นในคำชั่วร้าย แล้วก็ไม่ค้นคว้าสืบต่อไปให้ทราบความว่า ลัทธินั้นได้ ยุยงให้คนฆ่าฟันกันจริงหรือไม่ วัชรทรัพย์เอามาแบ่งให้เท่าๆ กันจริงหรือ เอาผู้หญิงมาเป็นของกลางจริงหรือ

๓. เพราะเหตุประโยชน์ส่วนตัว กล่าวคือ บุคคลที่แม้จะรู้ลัทธิต่างๆ ว่ามีส่วนดีอย่างไร ก็แก่งทำเป็นไม่รู้ ไม่ยอมที่จะดำเนินตาม เพราะเหตุที่ ตนมีประโยชน์ส่วนตัวที่จะป้องกันไม่ให้ลัทธิต่างๆ นั้น เช่น ลัทธิโซเซียลลิสม์ ที่ประสงค์ให้รัฐบาลเป็นผู้ประกอบการอุตสาหกรรมเสียเอง เพื่อประโยชน์ ของราษฎรเสียทั้งหมด ดังนี้ ผู้ที่ประกอบอุตสาหกรรมก็ต้องไม่นิยมลัทธิ โซเซียลลิสม์ เพราะเกรงไปว่า ประโยชน์ตนที่มีอยู่ในอุตสาหกรรมนั้นจะต้อง ถูกริบ หรือบุคคลที่เกลียดชังรัฐบาลด้วยเหตุส่วนตัว แม้จะรู้ลัทธิต่างๆ และเห็นว่าลัทธินั้นดีก็ตาม แต่เมื่อรัฐบาลเป็นผู้ดำเนินตามลัทธินั้น ตนเอง ได้ตั้งใจเป็นปรปักษ์กับรัฐบาล ก็สร้างทำเป็นถือลัทธิหนึ่ง บุคคลจำพวกนี้ จัดเป็นพวกอุบาทว์กาฬโลก เพราะเหตุที่ตนมุ่งแต่ประโยชน์ส่วนตัวเป็นใหญ่ หาได้มุ่งถึงประโยชน์ของราษฎรโดยทั่วไปไม่

● สำหรับประเทศสยามที่ข้าพเจ้าเคยสังเกตมา ยังเห็นว่ามีอีกเหตุ หนึ่ง คือทิวฏิมานะ ข้าพเจ้าเคยอ่านคำบรรยายของท่านนักปราชญ์ในสยาม บางท่าน ซึ่งอธิบายไว้กล่าวถึงภัยในลัทธิหนึ่ง ข้าพเจ้าได้ถามท่านผู้นั้นว่า ท่านได้อ่านจากหนังสือปรปักษ์ของลัทธินั้นหรือคำเล่าลือ ได้ความว่า ท่านได้ยินคำเล่าลือ ข้าพเจ้าจึงแนะนำให้อ่านหนังสือของผู้ที่เป็นกลาง ท่าน อ่านแล้วและเห็นจริงว่า ที่ท่านได้บรรยายมาแล้วเป็นเท็จ แต่เพื่อที่สงวน ชื่อเสียงส่วนตัวของท่าน ท่านก็มีทิวฏิมานะสร้างบรรยายอยู่อย่างเดิม ทั้งๆ ที่รับกับข้าพเจ้าว่าท่านผิด แต่ท่านต้องทำโดยมานะ ท่านนักปราชญ์

เหล่านี้ เป็นพวกอุบาทว์กาลิโลก เช่นเดียวกับพวกที่นึกถึงประโยชน์ส่วนตัวเป็นใหญ่

ฉะนั้นผู้อ่านคำชี้แจงของข้าพเจ้า ขอได้โปรดตั้งใจเป็นกลาง หลีกเลียงจากเหตุชั่วร้ายดังกล่าวข้างต้นนี้ และวินิจฉัยว่า คำโครงการที่ข้าพเจ้าคิดอยู่นี้ จะช่วยราษฎรได้ตามที่คณะราษฎรได้ประกาศไว้หรือไม่ เมื่อติดขัดสงสัยประการใด ก็ขอได้โปรดถามมายังข้าพเจ้า และเมื่อได้ยินผู้ที่แย้งด้วยเหตุใดแล้ว ก็ขอได้โปรดถามผู้แย้งว่า เหตุผลที่แย้งนั้นเป็นของเขาเองหรือเป็นเหตุผลที่เขาได้ยินจากปากตลาดอย่างไร พร้อมทั้งสอบถามถึงเอกสารอันเป็นหลักฐานใดๆ ซึ่งผู้แย้งได้อ่านหรือได้พบ แล้วโปรดแจ้งมายังข้าพเจ้าด้วย

การอ่านคำชี้แจงนี้ ไม่ใช่ต้องการว่าผู้มีปัญญาจึงจะวินิจฉัยได้ แม้ผู้ไม่ได้ปัญญา ถัดกันคว่ำสี่สวนจริง ไม่เชื่อแต่ข่าวลือ ก็จะวินิจฉัยได้ดีกว่าผู้ที่ไม่ได้ค้นคว้าสืบความจริง

● นายปรีดิช นอกจากจะได้รับปริญญาเอกทางกฎหมายแล้ว ท่านยังได้รับประกาศนียบัตรสูงสุดทางเศรษฐศาสตร์จากมหาวิทยาลัยกรุงปารีสอีกด้วย ท่านจึงได้เรียนรู้ลัทธิเศรษฐกิจต่างๆ รวมทั้งเศรษฐกิจลัทธิโซเชี่ยลลิสต์และคอมมิวนิสต์ ท่านจึงได้ชี้แจงในคณะกรรมการพิจารณาเค้าโครงการเศรษฐกิจ ซึ่งได้ประชุมกัน ณ วังปารุสกวัน เมื่อวันที่ ๑๒ มีนาคม ๒๔๗๕ มีความตอนหนึ่งว่า

“โครงการนี้ไม่ใช่หลักคอมมิวนิสต์ เรามีทั้งแคปิตลลิสต์และโซเชี่ยลลิสต์มารวมกัน ถ้าหากพวกคอมมิวนิสต์มาอ่านจะติเตียนมากกว่ายังรับรองพวกมั่งมีให้มีอยู่”

แต่ท่านเดินตามลัทธิมาร์กซ์ที่แท้จริง คือไม่ถึงสูตรสำเร็จ โดยพิจารณาสภาพของสังคมไทยตามความเป็นจริงที่เป็นอยู่ ตามหลักสสาร

ธรรมประติการ และวิวรชาการ ไม่ได้คิดเอาเองตามความอยากหรือความพอใจ รวมความว่า ท่านไม่หักด้ามพร้าด้วยเข่า เค้าโครงการเศรษฐกิจของท่านจึงผสมผสานกันขึ้นจากหลายลัทธิ

ตั้งที่ท่านตอบคำถามของพล ร.ท. พระยาราชวังสัน ในที่ประชุมคณะกรรมการพิจารณาเค้าโครงการเศรษฐกิจที่วังปารุสกวัน วันนั้น ที่ถามว่า

"โครงการของหลวงประดิษฐมนูธรรม ไม่เป็นลัทธิอันหนึ่งอันใดแน่นอนอยากทราบว่ถือหลักอะไร"

หลวงประดิษฐมนูธรรมหรือนายปรีดี พนมยงค์ ตอบว่า

"ไม่ถือหลักอะไรโดยเฉพาะ อะไรดี ก็เลือกเอามา"

และท่านได้ตอบปฏิเสธคำกล่าวของ ม.จ. สกลวรรณากร วรวรรณกรรมาณกรฯ อีกท่านหนึ่งที่กล่าวว่า

"ตามโครงการของผู้เสนอ อาศัยหลัก SURPLUS VALUE คนทำที่ดินไม่ได้ค่าของที่ดินเต็มที่"

ซึ่งนายปรีดีฯ ชี้แจงว่า

"ในเรื่องที่ดินนี้ การอธิบายของข้าพเจ้าไม่ได้อาศัยหลัก SURPLUS VALUE ของคาร์ลมาร์กซ์เลย แต่อาศัยที่ว่าแรงงานของคนไทยเสีย (เปล่า) ไปปีหนึ่งหลายๆ จะทำอย่างไรจึงจะใช้แรงงานให้เป็นประโยชน์"

● แต่ในที่สุด โครงการช่วงชิงอำนาจจอธิปไตยทางเศรษฐกิจอันเป็นโครงสร้างพื้นฐานของสังคม ที่อยู่ภายใต้อำนาจของพลังเก่ากลับคืนมาให้

ประชาชนก็ต้องพังทลายลง เมื่อพระยามโนปกรณนิติธาดาอาศัยพระบรมราชโองการปิดสภา และงดใช้รัฐธรรมนูญบางมาตรา และบีบบังคับให้เจ้าของโครงการเดินทางออกนอกประเทศ

แม้ภายหลังนายปรีดีฯ จะได้กลับคืนสู่มาตุภูมิ แต่ด้วยสาเหตุหลายประการ จึงไม่อาจนำเค้าโครงการเศรษฐกิจออกปฏิบัติได้ จนในที่สุดคณะราษฎรถูกบังคับให้ลงจากเวทีประวัติศาสตร์ โดยคณะรัฐประหาร ๘ พฤศจิกายน ๒๔๙๐ ที่นำโดยพลโท ผิน ชุณหะวัณ และระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญประชาธิปไตยที่คณะราษฎรสถาปนาขึ้น เมื่อ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ ได้ถูกเข้าแทนที่โดยระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญเผด็จการตลอดมาจนถึงบัดนี้

ดังกล่าวแล้วข้างต้นว่า การปฏิรูปในระบอบไหน ก็จะทำให้ระบอบนั้นกระชับยิ่งขึ้น เข้มแข็งยิ่งขึ้น

เพราะฉะนั้น การปฏิรูปในระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญเผด็จการฉบับ สสร. ดังที่กำลังดำเนินการกันอยู่ในเวลานี้ ก็จะทำให้ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญเผด็จการกระชับยิ่งขึ้น เข้มแข็งยิ่งขึ้น และประชาชนส่วนใหญ่จะทุกข์ยากยิ่งขึ้น

มีแต่การปฏิวัติประชาธิปไตยภายใต้ลัทธิประชาธิปไตยเท่านั้น ที่จะยังความอุดมสมบูรณ์และความผาสุกให้กับประชาชนถ้วนหน้า

★★★★★

๑๕

สมมุติฐานของสรรพสิ่ง

“ปรัชญามีหลายสำนัก แต่ถ้าจะรวมเข้าแล้วแยกออกเป็นประเภทใหญ่ ก็จะมีอยู่ ๒ ประเภทใหญ่ เท่านั้น

คือฝ่ายหนึ่งถือว่า จิตเป็นสมมุติฐานของสิ่งทั้งหลาย ซึ่งเราเรียกว่า จิตธรรม อีกฝ่ายหนึ่งถือว่า สสารเป็นสมมุติฐานของสิ่งทั้งหลาย ซึ่งเราเรียกว่า สสารธรรม

ลัทธิที่ถือว่าจิตเป็นสมมุติฐานตามมติของเมธีกรีกโบราณบางจำพวก และลัทธิที่ถือว่าวัตถุเป็นสสารณะหรือวัตถุนิยมตามมติของปรัชญาเมธีฝรั่งเศส แห่งคริสต์ศตวรรษที่ ๑๘ ก็รวมอยู่ในประเภทสสารธรรม หากแต่ไม่ใช่ สสารธรรมทางวิทยาศาสตร์ ข้าพเจ้าใช้คำว่า สสาร ในที่นี้มีความหมายตามหลักวิทยาศาสตร์ ที่เรียกเป็นภาษาอังกฤษว่า MATTER (แมตเตอร์) ซึ่งมี ๓ ลักษณะ คือ ของแข็ง ของเหลว และก๊าซ

ข้าพเจ้าจำเป็นต้องขอทำความเข้าใจไว้ก่อน เพื่อป้องกันความเข้าใจผิดของคนบางคนที่ยังไปทางใดทางหนึ่งจนสุดเหวี่ยงตามสูตรสำเร็จที่ได้รับมาเพียงสูตร อันที่จริง ระบบปรัชญาทั้งสองนั้นต่างก็ยอมรับว่า ในตัวมนุษย์

ย่อมมีทั้งสสารและจิต ความต่างกันอยู่ที่ว่า สสารหรือจิตเป็นสมมุติฐาน และความสัมพันธ์ระหว่างสสารกับจิตเป็นอยู่อย่างไร สสารมีอิทธิพลเหนือจิต และจิตมีอิทธิพลเหนือสสารอย่างไรบ้าง

บางคนก็ถือสูตรสำเร็จเพียงแง่ที่ว่า สสารเป็นบ่อกำเนิดแห่งจิตเท่านั้นแล้ว ก็อาจเข้าใจเอาเองเกินไปจนสุดเหวี่ยง โดยไม่ยอมรับอิทธิพลของจิตแม้จะเกิดมาจากสสารเป็นเบื้องต้น แต่ก็ยังมีอิทธิพลสะท้อนไปยังสสาร และยิ่งไปกว่านั้น ก็อาจกล่าวหาผู้ที่พิจารณาตามสภาพของจิตทางวิทยาศาสตร์ว่าเป็นผู้ล่าหลัง แต่แท้ที่จริงผู้กล่าวนั้นเองล่าหลัง เพราะวิทยาศาสตร์ทางจิตของสสารธรรมนั้นก้าวหน้าไปไกล ซึ่งตนตามไม่ทันแล้ว

เมธีฝ่ายสสารธรรมวิทยาศาสตร์กล่าวไว้ว่า ความเคลื่อนไหวของมนุษย์และสังคมของมนุษย์นั้น ต่างกับความเคลื่อนไหวของสิ่งที่ไม่มีชีวิต กล่าวคือ มนุษย์และสังคมเคลื่อนไหวไปโดยมนุษย์มีจิตสำนึก แต่สิ่งที่ไม่มีชีวิตนั้นเคลื่อนไหวไปโดยไม่มีจิตสำนึก อิทธิพลของจิตในทางวิทยาศาสตร์แห่งจิตมีอยู่ไม่น้อย ดังที่นักวิทยาศาสตร์ฝ่ายสสารได้นำมาใช้เพื่อประโยชน์ของมนุษย์ เช่น การคลอดบุตรโดยไม่ให้มารดาเจ็บเป็นต้น สสารธรรมิกมากหลายที่ถูกศัตรูจับกุมไปทรมานก็ตี หรือเอาวัตถุล่อเพื่อให้ยอมจำนนก็ตีนั้น สสารธรรมิกเช่นนั้นก็มิได้เห็นแก่วัตถุ คือยอมถูกทรมานเพื่ออุดมคติของตน ในระหว่างสงครามชนิดต่างๆ สสารธรรมิกหลายคนที่ถูกเข้าตีล้อมแล้วขาดเสบียง ก็ยังแข็งใจสู้เข้าศึกโดยปราศจากวัตถุ

สสารธรรมิกที่แท้จริงมากหลายมิได้โลกในวัตถุสิ่งของ คือมีความเป็นอยู่อย่างไม่ฟุ่มเฟือย แทนที่จะหลงไปตามความยั่วยวนทางโลกสมัยใหม่ ศัพท์จีนที่แปลกันว่าไม่เสพย์สุขนี้ ก็แสดงว่าอิทธิพลทางจิตมีอยู่มากที่ช่วยให้ตัดกิเลสในทางวัตถุ

ดังนั้น สสารธรรมิกที่แท้จริงจึงไม่ปฏิเสธผลสะท้อนของจิตที่เกิดจากสสาร และไม่ได้ถือเอาวัตถุเป็นสรณะ หรือนิยมวัตถุ หรือวัตถุนิยมตามที่เข้าใจผิดกันอยู่มาก ปรัชญาสสารธรรมที่แท้ นั้น ไม่ใช่วัตถุนิยมของฝรั่งเศส

แห่งศตวรรษที่ ๑๘ แต่เป็นเรื่องสสารตามหลักวิทยาศาสตร์ คือธรรมชาติ
ย่อมประกอบด้วยสสาร สสารธรรมที่แท้อธิบายปรัชญาตามหลักวิทยาศาสตร์
ส่วนจิตธรรมนั้นแล้ว ก็มีผู้เข้าใจชนิดเอียงสุดเหวี่ยงถึงกับปฏิเสธอิทธิพล
ของสสาร พระพุทธเจ้าก็ได้ทรงพิสูจน์แล้ว เช่น เมื่อก่อนพระพุทธองค์ตรัสรู้
สัมมาสัมโพธิญาณนั้น พระองค์ได้ทรงบำเพ็ญทุกขกิริยา ไม่เสวยพระกระยา
หารตามวิธีของจิตธรรมในอินเดียสมัยนั้น ในที่สุดพระพุทธองค์ทรงเห็นว่า
วิธีจิตธรรมเช่นนั้นไม่น่าไปสู่ความรู้แจ้งเห็นจริงได้ จึงได้กลับเสวยพระกระยา
หาร ซึ่งแสดงถึงวาระแห่งการตรัสรู้ของพระพุทธองค์ แสดงว่า พระพุทธองค์
มิได้ทรงปฏิเสธอิทธิพลของจุดปัจจัยที่เป็นสสารให้ร่างกายของมนุษย์เคลื่อน
ไหวไปได้ กล่าวคือ ร่างกายของมนุษย์ย่อมประกอบด้วยอวัยวะต่างๆ ซึ่งมี
อวัยวะสมองอยู่ด้วย ที่ทำให้มนุษย์มีความคิด ความคิดของมนุษย์เป็นผลที่
ประณีตของสมอง พระพุทธองค์ทรงสั่งสอนให้มนุษย์ตัดกิเลส เพื่อมิให้
หลงใหลในวัตถุ สสารธรรมิกที่แท้จริงก็ต้องยอมรับว่า วิธีสอนให้บุคคลไม่
หนักไปในทางเสพย์สุขนั้น ก็เป็นวิธีที่สอนไว้ในพระพุทธศาสนา

๑๕ ▶ จากหนังสือ ความเป็นอนิจจังของสังคมา

หมายเหตุ ๑๕

● คำศัพท์ปรัชญา สสารธรรม เป็นคำศัพท์ที่นายปรีดิย ตั้งขึ้นใหม่ ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า MATERIALISM ซึ่งนักวิชาการของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยแปลเป็นคำไทยว่า วัตถุนิยม ส่วนนายสมัคร บุราวาศ นักปรัชญาผู้มีชื่อเสียงอีกท่านหนึ่ง แปลเป็นคำไทยว่า สสารนิยม

นายปรีดิย กับนายสมัคร บุราวาศ แปลคำภาษาอังกฤษ MATTER ว่า สสาร ตรงกัน แต่แปลปัจจัย ISM ต่างกัน นายปรีดิย แปลปัจจัย ISM ว่า ธรรม ส่วนนายสมัครฯ แปลว่า นิยม ซึ่งตรงกับคำแปลของนักวิชาการพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ที่ใช้ความหมายปัจจัย ISM ว่า นิยม เช่นเดียวกัน

เหตุผลของนายปรีดิย ที่แปลศัพท์ MATTER หรือ MATERIAL ในทางปรัชญาว่า สสาร ท่านให้เหตุผลไว้ ดังนี้

“ในสมัยที่ผมเป็นนักเรียนมัธยมต้น ประมาณเมื่อ ๖๐ ปี กว่ามาแล้ว กระทรวงธรรมการสมัยนั้น แปลคำว่า ‘แมทเทอร์’ ในวิชาวิทยาศาสตร์ว่า ‘วัตถุ’ ต่อมากระทรวงธรรมการเห็นว่า คำนี้ไม่เหมาะสมที่จะนำมาแปลคำอังกฤษนั้นตามความหมายทางวิทยาศาสตร์ จึงได้เปลี่ยนมาใช้คำว่า ‘สสาร’ ซึ่งมีมูลมาจากคำสันสกฤต พจนานุกรมภาษาสันสกฤต-อังกฤษ

ของเซอร์โมเนียร์ วิลเลียม แบลไว้ดังนี้

'SASARA - POSSESSING STRENGTH OR ENERGY' คือภาวะที่มีพลังหรือพลังงาน

ดังนั้น ผมจึงถ่ายทอดระบบปรัชญา 'แมทีเรียลลิสม์' (MATERIALISM) ที่ถือว่า รากฐานของมนุษย์สังคมคือ "แมทเทอร์" ซึ่งนักเรียนเข้าใจกันเป็นส่วนมากแล้วว่า ตรงกับคำว่า สสาร นั่นว่า 'ปรัชญาสสารธรรม' การที่ผมถ่ายทอดปัจจัยภาษาอังกฤษ ISM เป็นภาษาไทยสยามว่า ธรรม นั้น ผมเคยชี้แจงไว้ในหนังสือว่าด้วย ความเป็นอนิจจังของสังคม แล้วว่า คำว่า ISM นั้นเป็นปัจจัยที่มีความหมายหลายประการ อาทิ คติ ธรรม ทิฐิ ลัทธิ พิธี ลักษณะ สภาพ อากาทร ทรศนะ ระบบ กิจ ฤทธิ ฯลฯ มิใช่มีความหมายเพียง 'นิยม' เท่านั้น โดยเฉพาะปรัชญาที่เป็นระบบนั้น (MATERIALISM) สมควรถ่ายทอดปัจจัยอังกฤษนั้นเป็นภาษาไทยสยามว่า ธรรม ผมจึงถ่ายทอดระบบปรัชญาแมทีเรียลลิสม์เป็นภาษาไทยสยามว่า สสารธรรม"

● อนึ่ง นายปริดิช ได้ให้คำอธิบายคำว่า ธรรม ไว้ในหนังสือปรัชญา คืออะไร ? ว่าดังนี้

"คำว่า ธรรม เป็นภาษาบาลี ถ้าจะเขียนอย่างสันสกฤต คือ 'ธรรม' พุทธศาสนิกชนได้กล่าวไว้อย่างถูกต้องว่า คำนี้มีรากมาจากคำว่า 'ธร' คือ ทรง คำนี้จึงมีความหมายตามมูลศัพท์ว่า สิ่งที่ทรงไว้หรือทรงสิ่งทั้งหลายไว้"

เพราะฉะนั้น คำว่า สสารธรรม จึงหมายถึงว่า สสารเป็นสิ่งที่ทรงสรรพสิ่งทั้งหลายไว้ คือเป็นรากฐานหรือสมมุติฐานของสรรพสิ่ง

ปรัชญาวัตถุนิยมเป็นปรัชญาของฝ่ายมาร์กซิสต์หรือคอมมิวนิสต์ ดังนั้น เมื่อพูดถึงชาวมาร์กซิสต์หรือคอมมิวนิสต์ บางทีคนนอกก็เรียกคลุมๆ กันว่าพวกวัตถุนิยม แต่ความหมายของคำนี้ได้ถูกพลิกผันไปโดยไม่เจตนา

ของท่านพุทธทาส กล่าวคือ เมื่อท่านกล่าวประณามพวกนายทุนที่ไม่รู้จักพอ ท่านใช้คำว่าพวกวัตถุนิยม แทนที่ท่านจะใช้คำว่าพวกนิยมวัตถุดูตามเจตนาธรรมณ์ของท่าน ต่อมานักปราชญ์ในบ้านเราหลายท่านก็ใช้ตาม จึงทำให้คำศัพท์ทางปรัชญาคำนี้ที่ผิดไปจากความหมายเดิมอย่างตรงกันข้ามแพร่หลายกว้างขวางออกไป

ผมได้พยายามทำความเข้าใจเพื่อความถูกต้องในคำปรัชญานี้ตลอดมา แต่ก็ทำไม่สำเร็จ นักปราชญ์หลายท่านในบ้านเราคงยังใช้คำศัพท์ปรัชญาวัตถุนิยมของลัทธิมาร์กซ์ในความหมายนิยมวัตถุกันตามเดิม เมื่อก่อนผมเข้าใจว่า ท่านนักปราชญ์เหล่านั้น ด้วยความเคารพศรัทธาในท่านพุทธทาสจึงตามๆ กันไป แต่มาวันนี้ผมชักสงสัยเสียแล้วว่า ท่านอาจมีเจตนาอะไรแอบแฝงอยู่หรือไม่ และผมก็เห็นด้วยกับเหตุผลของท่านปรีดีฯ ที่ใช้คำปรัชญานี้ว่า **สสารธรรม** แทนคำว่า **วัตถุนิยม**

ณ ที่นี้ ผมจึงขอใช้คำ **สสารธรรม** เมื่อพูดถึง **วัตถุนิยม** หรือบางทีอาจใช้ทั้ง ๒ คำ โดยมีหรือคั่นกลาง เพื่อความเข้าใจว่าสองคำนี้มีความหมายเดียวกัน

อนึ่งคำว่า **จิตนิยม** หรือ **ไอเดียมลิสซึม** ซึ่งเป็นระบบปรัชญาที่ตรงกันข้ามกับแมทีเรียลลิสซึม ท่านปรีดีฯ ได้ใช้คำว่า **จิตธรรม** แทนคำว่า **จิตนิยม** คือแปลปัจจัย ISM ว่า **ธรรม** เมื่อรวมกับคำว่า “**จิต**” เป็น **จิตนิยม** ซึ่งมีความหมายว่า จิตเป็นสิ่งที่ทรงสรรพสิ่งทั้งหลาย หรือจิตเป็นรากฐานของสรรพสิ่งทั้งหลาย หรือเป็นสมมุติฐานของสรรพสิ่ง ซึ่งเป็นความหมายที่ตรงกันกับระบบปรัชญาที่ลัทธิมาร์กซ์เรียกว่า **ไอเดียมลิสซึม (IDEALISM)**

ฉะนั้นต่อไปนี้เมื่อพูดถึงคำว่า **จิตธรรม** ก็หมายถึง **ระบบปรัชญาไอเดียมลิสซึม** หรือที่นักวิชาการของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยแปลว่า **จิตนิยม**

ระบบปรัชญาแมทีเรียลลิสซึมแห่งสำนักมาร์กซิสต์หรือสสารธรรมมีทรรศนะว่า “**สสารเป็นสมมุติฐานที่แท้จริงของมนุษย์สังคมและสรรพสิ่งทั้ง**

หลาย” ซึ่งนักวิทยาศาสตร์ธรรมชาติก็ได้ค้นพบแล้วว่า สสารเป็นสมมูลฐานที่แท้จริงของธรรมชาติทั้งหลายทั้งปวง ที่มีสภาพเป็นก๊าซ ของเหลว ของแข็ง ซึ่งประกอบด้วยอนุภาคของปริมาณที่เป็นแกนนิวเคลียส คือโปรตอนกับนิวตรอน และมีอิเล็กตรอนอยู่รอบแกน และจากการค้นพบทฤษฎีสัมพัทธ์ของไอน์สไตน์ได้บอกให้รู้ว่า สสาร (MATTER) กับพลังงาน (ENERGY) ต่างเปลี่ยนสภาพหนึ่งไปสู่อีกสภาพหนึ่งได้ คือสสารอาจเปลี่ยนเป็นพลังงาน และพลังงานอาจเปลี่ยนเป็นสสาร

จากการที่ความหมายของสสารธรรมหรือวัตถุนิยมในทรรศนะของมาร์กซ์สอดคล้องกับวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ สสารธรรมหรือวัตถุนิยมในทรรศนะของมาร์กซ์จึงเป็นสสารธรรมหรือวัตถุนิยมที่เป็นวิทยาศาสตร์ ซึ่งแตกต่างจากวัตถุนิยมชนิดต่าง ๆ รวมทั้งวัตถุนิยมของเฮเกล (จอร์จ วิลเฮล์ม เฟรเดริค เฮเกล) ซึ่งเป็นแสงสว่างให้มาร์กซ์กับองเกลส์ค้นพบวัตถุนิยมวิภาษ ที่อาจารย์ปรีดิช เรียกว่า สสารธรรมประติการ อันเป็นสสารธรรมหรือวัตถุนิยมที่เป็นวิทยาศาสตร์ ซึ่งตรงกันข้ามกับทรรศนะจิตธรรมหรือจิตนิยม ที่มีมาแต่โบราณแม้จนกระทั่งบัดนี้

● เนื่องจากความไม่รู้ของมนุษย์ในยุคคนป่า จึงทำให้มนุษย์ในยุคนั้นไม่เข้าใจในปรากฏการณ์ทางธรรมชาติทั้งหลาย เช่น ฝนตก พายุร้อน พายุหนาว แผ่นดินไหว ภูเขาไฟระเบิด ฯลฯ พวกเขาเข้าใจว่า ปรากฏการณ์เหล่านี้เกิดขึ้นจากการบันดาลของอำนาจลึกลับอะไรสักอย่างหนึ่ง

และอำนาจลึกลับนั้น มีอิทธิฤทธิ์ทำให้ฝนตกก็ได้ ทำให้พายุร้อนก็ได้ หรือทำให้แผ่นดินไหวก็ได้ ดูประหนึ่งว่า อำนาจลึกลับนั้นมีอำนาจเหนือโลก และเป็นผู้ควบคุมโลก มนุษย์ยุคนั้นจึงลงความเชื่อว่า อำนาจลึกลับนั้นเอง เป็นผู้สร้างโลกขึ้นมา และโดยที่มนุษย์เป็นแต่เพียงผู้เกิดมาอาศัยโลกหรือเป็นส่วนหนึ่งที่อำนาจลึกลับสร้างขึ้นมา และอยู่ภายใต้อำนาจนั้น ก็จำเป็นต้องฝากเนื้อฝากตัวกับอำนาจลึกลับนั้นให้ช่วยคุ้มครอง การบนบานสิ่งศักดิ์สิทธิ์

จึงเกิดขึ้น แต่เนื่องจากความรู้ของมนุษย์ในยุคนั้นยังต่ำอยู่มาก เขาจึงไม่สามารถคิดประดิษฐ์สิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้วิจิตรพิศดาร อย่างเช่นท่านท้าวมหาพรหมแห่งโรงแรมเอราวัณ หรือพระสยามเทวาธิราช หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามสำนักทรงเจ้าเข้าผีต่างๆ ดังที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้ได้ มนุษย์ในยุคนั้น จึงถือเอาสิ่งรอบๆ ตัวเขา คือถือเอาต้นไม้ใหญ่บ้าง ถือเอาจอมปลวกบ้าง ถือเอาภูเขาบ้าง เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เป็นที่พึ่งและกราบไหว้บูชาขนบมานศลกล่าว และนี่คือจิตธรรมหรือจิตนิยมที่กำเนิดขึ้นเป็นครั้งแรก

● แต่อย่างไรก็ดี จะสังเกตเห็นได้ว่า จิตธรรมหรือจิตนิยมที่กำเนิดขึ้นครั้งแรกนี้ ก็โดยมีสสารหรือวัตถุนั้นเองเป็นสมมุติฐาน คือปรากฏการณ์ทางธรรมชาติอันเนื่องมาจากการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงทางสสารหรือวัตถุ

ต่อมา เมื่อมนุษย์ได้สะสมความเจนจัดมากขึ้น ได้ผ่านประสบการณ์ต่างๆ มากขึ้น จึงทำให้ความคิดความเห็นองงามตามไปด้วย พร้อมกับความคิดแบบจิตธรรมหรือจิตนิยมซึ่งเป็นไปอย่างหยาบๆ ก็เพิ่มความวิจิตรมากขึ้น เช่น การยกย่องธาตุทั้ง ๔ คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ ขึ้นเป็นเทพเจ้า เรียกว่า พระแม่ธรณี พระแม่คงคา พระพาย พระอัคนี เป็นต้น จนถึงเรื่องจิตวิญญาณ ซึ่งเป็นการพัฒนาจิตธรรมให้ปราณีตพิศดารต่อไปอีก

จนกระทั่งมีทรรคนะว่า จิตเป็นประธานของสรรพสิ่งทั้งหลาย ดังนั้นในการแก้ไขสรรพสิ่งทั้งหลายให้ดีงาม เช่น ความเป็นอยู่ของมนุษย์สังคมก็ต้องแก้กันที่จิตเป็นหลักนำ ด้วยการอบรมสั่งสอนหรือการศึกษาเป็นสำคัญ

ทรรคนะจิตธรรมหรือจิตนิยมดังกล่าวนี้ จึงเป็นทรรคนะที่ตรงกันข้ามกับทรรคนะสสารธรรมหรือวัตถุนิยม

ผู้ใดมีทรรคนะว่าจิตเป็นประธานหรือเป็นสมมุติฐานของสรรพสิ่ง ผู้นั้นย่อมได้ชื่อว่าเป็นจิตธรรมิกหรือพวกจิตนิยม

ผู้ใดมีทรรคนะว่าสสารเป็นประธานหรือเป็นสมมุติฐานของสรรพสิ่ง ผู้

นั้นยอมได้ชื่อว่าเป็นสสารธรรมิกหรือพวกวัตถุนิยม

พวกวัตถุนิยมในความหมายทางปรัชญาของคอมมิวนิสต์หรือชาว มาร์กซิสม์ จึงตรงกันข้ามกับพวกวัตถุนิยมตามความเข้าใจของท่านพุทธทาส และนักปราชญ์ทั้งหลายในเมืองไทย ท่านพุทธทาสท่านดับขันธไปแล้ว จึงใคร่ขอวิงวอนท่านนักปราชญ์ทั้งหลายที่ใช้คำนี้ตามไวยากรณ์บาลี ได้โปรดหันมาใช้ตามไวยากรณ์ไทยเสียที่ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์แห่งความถูกต้อง ครับผม

เองเกลส์สหายผู้ร่วมงานอย่างใกล้ชิดกับมาร์กซ์กล่าวไว้ว่า

“ทรรศนะวัตถุนิยม (สสารธรรม) ต่อธรรมชาตินั้น มิได้หมายความว่า เป็นอย่างอื่นยิ่งกว่าการพิจารณาธรรมชาติตามที่เป็นอยู่ โดยปราศจากการ เจือปนของสิ่งประหลาดใดๆ”

นั่นก็คือ พิจารณาธรรมชาติทั้งหลายทั้งปวงตามที่เป็นอยู่จริง โดยไม่มีสิ่งที่เรียกว่าพระเจ้าหรือเทพเจ้า หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ใดๆ เข้าไปเจือปนอยู่ ด้วย เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นจำพวกมายา คือสิ่งที่ไม่มีอยู่จริง

● จากการศึกษาวิวัฒนาการของธรรมชาติ บอกให้เรารู้ว่า สิ่งที่เกิดขึ้นก่อนและมีอยู่จริงก็คือสิ่งที่เรียกว่า สสาร หรือ วัตถุ นับแต่การก่อกำเนิดของโลกที่เกิดขึ้นจากการรวมตัวของหมอกธาตุ (ตามทฤษฎีใหม่) หรือแตกแยกมาจากดวงอาทิตย์ (ตามทฤษฎีเก่า) ก็ตาม นับเป็นเวลาถึง ๔,๐๐๐ ล้านปีกว่ามาแล้ว แล้วโลกก็ค่อยเย็นลงและแข็งตัวขึ้นเป็นลำดับ จนกระทั่งประมาณเมื่อ ๖๐๐ ล้านปี มาแล้ว จึงบังเกิดสิ่งมีชีวิตขึ้นมา คือสาหร่ายทะเล และต่อมาก็บังเกิดสัตว์เซลล์เดียว

จากสาหร่ายทะเลและสัตว์เซลล์เดียว เมื่อ ๖๐๐ ล้านปี มาแล้ว ธรรมชาติก็ได้วิวัฒนาการและพัฒนาอย่างไม่ขาดสาย จากสาหร่ายทะเล

วิวัฒนาการไปเป็นพืชพันธุ์นานาชนิด ทั้งในน้ำและบนบก และจากสัตว์เซลล์เดียววิวัฒนาการมาเป็นสัตว์ทั้งสัตว์น้ำและสัตว์ครึ่งน้ำครึ่งบก กระทั่งเมื่อประมาณ ๔๐ ล้านปี มาแล้ว หน่อเชื้อบรรพบุรุษของมนุษย์ชาติจึงได้ปรากฏขึ้น และก็ได้อิวิวัฒน์และพัฒนาไปเรื่อยๆ จนเมื่อประมาณล้านปีมานี้เอง ปฐมมนุษย์ หรือที่เรียกว่ามนุษย์วานร จึงได้ปรากฏกายขึ้น และพัฒนาไปจนกระทั่งกลายเป็นมนุษย์สมบูรณ์อย่างปัจจุบันเมื่อไม่กี่แสนปีมานี้

จากวิวัฒนาการของธรรมชาติ นับแต่วิวัฒนาการของโลกเป็นต้นมา จะเห็นได้ว่าเป็นวิวัฒนาการทางสสารหรือวัตถุ เป็นวิวัฒนาการของธรรมชาติล้วนๆ ไม่มีสิ่งนอกเหนือธรรมชาติอื่นใดเข้ามาเจือปนอยู่เลย แต่จากผลของวิวัฒนาการทางสสารนี้เอง ที่ได้ก่อให้เกิดสิ่งที่เรียกว่า จิต หรือ วิญญาณ ในเวลาต่อมา เมื่อกระบวนการวิวัฒนาการของสัตว์ได้ก่อให้เกิดมันสมองขึ้น เริ่มจากมันสมองชั้นต่ำในสัตว์จำพวกปลาเป็นครั้งแรก แล้วก็ได้อิวิวัฒน์และพัฒนาสูงขึ้นๆ เป็นลำดับ จนกระทั่งได้อิวิวัฒน์และพัฒนาไปเป็นมันสมองของมนุษย์ ในขณะที่มันสมองชั้นต่ำได้ปรากฏขึ้นในสัตว์จำพวกปลา นั้นก็คือ จิตที่มีคุณภาพชั้นต่ำได้ปรากฏขึ้นแล้ว และก็ได้อิวิวัฒนาการของจิตสูงขึ้นๆ ตามการพัฒนาของสสารหรือวัตถุ คือมันสมอง

พุทธศาสนาสอนเราว่า หน้าที่ของจิตคือทำความรับรู้ (อารมณ์) บันทึกความชัดเจน ทำความรู้สึกนึกคิด (ดวงปัญญา) และส่งผลสะท้อน พุทธศาสนาสอนเราต่อไปว่า "จิตเป็นนารูป (คือไม่มีรูป) เป็นประภัสสร (คือความแผ่สว่าง) เป็นปรากฏการณ์ที่บังเกิดขึ้นในความรู้สึกของคนเราในรูปการณ์ต่างๆ กัน ตามแต่ความกระตุ้นเตือนจากภายนอกที่สะท้อนภาพขึ้นในดวงจิตของเรา โดยคล้อยเคล้าอยู่กับอารมณ์เป็นคราวๆ ไป

วิทยาศาสตร์การแพทย์บอกให้เรารู้ว่า ร่างกายมนุษย์นั้นมืองคางคกพพที่ละเอียดและสลับซับซ้อนยิ่งนัก ท้าววยะส่วนต่างๆ ของร่างกายอันสลับซับซ้อนนั้น มีระบบประสาทเชื่อมโยงติดต่อกันหมด มีทั้งประสาทตา

ประสาทหู ประสาทจมูก ประสาทลิ้น และประสาทกาย อวัยวะที่มีประสาทคอยกำกับรับรู้อยู่นี้ เรียกรวมกันว่า อวัยวะสัมผัส ซึ่งทางพุทธศาสนาเรียกว่าอายตนะภายใน ประสาททั้งหมดนี้มาเชื่อมโยงรวมศูนย์กันอยู่ที่สมอง ระบบประสาทจึงเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า โครงสร้างของสมอง

จุดที่ประสาททั้งหลายมารวมศูนย์กันอยู่ก็คือที่เยื่อหุ้มสมอง ซึ่งเต็มไปด้วยเซลล์ประสาทอันสลับซับซ้อนมากมาย เยื่อหุ้มสมองอันเป็นศูนย์รวมของประสาททำหน้าที่เป็นสื่อกลาง รับความกระตุ้นจากโลกภายนอกมาสู่ความรู้สึกนึกคิดในดวงจิต และรับผลสะท้อนจากดวงจิตไปสู่ร่างกายและโลกภายนอก ตลอดจนคอยสะสมความสั่นไหวจัดเจินต่างๆ เอาไว้ด้วย ตัวมันสมองนั้น เป็นเซลล์ที่คอยส่งอาหารไปเลี้ยงเยื่อหุ้มสมอง

ส่วนความโง่หรือความฉลาด นอกจากจะขึ้นอยู่กับการทำงานอันเป็นปกติหรือผิดปกติของศูนย์รวมประสาทแล้ว ก็ขึ้นอยู่กับความสมบูรณ์หรือไม่สมบูรณ์ของมันสมอง อันเป็นอาหารของศูนย์รวมประสาท (เยื่อหุ้มสมอง)

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าสิ่งที่เกิดขึ้นครั้งแรก คือโลกที่ประกอบขึ้นด้วยมวลสาร ต่อมาจึงเกิดสาหร่ายทะเลและสัตว์เซลล์เดียว ซึ่งก็คือสสารเช่นกัน จากสาหร่ายทะเลและสัตว์เซลล์เดียวได้วิวัฒนาการและพัฒนาจนกระทั่งเป็นพืชพันธุ์นานาชนิดและสัตว์จำพวกกุ่มงอย ฯลฯ

จนกระทั่งถึงสัตว์จำพวกปลา ซึ่งเป็นสัตว์ที่เริ่มมีมันสมองขึ้นเป็นครั้งแรก จึงทำให้เกิดจิตเป็นครั้งแรกด้วย เพราะจิตคือผลิตผลของสมอง แต่จิตของสัตว์กับจิตของมนุษย์ก็ย่อมจะแตกต่างกันตามโครงสร้างของสมอง มนุษย์ซึ่งมีอวัยวะและโครงสร้างของสมองที่ประเสริฐกว่าสัตว์ทั้งหลาย มนุษย์จึงนอกจากจะมีสัญชาตญาณขั้นต่ำเช่นเดียวกับสัตว์ทั้งหลายแล้ว มนุษย์ยังมีความนึกคิดและจิตสำนึกขั้นสูงอีกด้วย ซึ่งสัตว์ต่างๆ ไปไม่มี นี่คือความแตกต่างระหว่างมนุษย์กับสัตว์

พุทธศาสนาได้ให้รายละเอียดในการเกิดขึ้นของจิต และเป็นการพิสูจน์ให้เห็นว่า วัตถุประสงค์หรือสสารเป็นสมมุติฐานของจิต ดังที่บรรยายไว้ในพระอภิธรรม

ว่าดังนี้

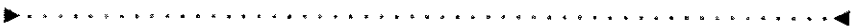
“มนุษย์เป็นสัตว์โลกที่มีกำเนิด (โยนิ) จากครรภ์มารดา (คัพพเสยยก) โดยกำเนิดขึ้นในมดลูกของมารดา (ชลาพุช) เริ่มแรกโดยเม็ดไข่ (กลล) จากปีกมดลูกของมารดาจะไหลลงมาอยู่ในมดลูก ครั้นเมื่อตัวเชื้ออสุจิ (คณฑัพพ) จากบิดาทะลวงเข้าไปในเม็ดไข่ในมดลูกของมารดาแล้ว ปฏิสนธิจิต ก็เกิดขึ้นทันที และบัดนี้ รูป (ส่วนที่เป็นร่างกาย) นาม (เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ) ได้เกิดขึ้นแล้ว”

จากใจความดังกล่าวนี้ สรุปได้ว่า เชื้ออสุจิอันเป็นสสารหรือวัตถุ เมื่อทะลวงเข้าไปฝังในเม็ดไข่ซึ่งก็เป็นสสารหรือวัตถุเช่นกัน และจิตก็ได้เกิดขึ้นในทันทีทันใดนั้น

นี่เป็นการยืนยันทั้งในทางวิทยาศาสตร์ธรรมชาติและพุทธศาสนาว่า สสารหรือวัตถุเกิดขึ้นก่อนจิตหรือเป็นสมุฏฐานของจิต ส่วนจิตนั้นเป็นผลิตผลของสสารหรือวัตถุ สสารหรือวัตถุจึงเป็นประธาน ก็เป็นสมุฏฐานของสรรพสิ่งทั้งหลาย ไม่ใช่จิตเป็นประธานหรือสมุฏฐานของสรรพสิ่งทั้งหลาย ตามทรรศนะของฝ่ายจิตธรรมิกหรือฝ่ายจิตนิยม แต่ทั้งสสารหรือวัตถุและจิตก็ได้พัฒนามาด้วยกัน นับแต่จิตอุบัติขึ้นในครรภ์มารดา

เพราะฉะนั้น สิ่งที่มีอยู่จริงก็คือสสารหรือวัตถุ ส่วนจิตเป็นแต่เพียงผลสะท้อนของสสารหรือวัตถุภายนอก (คณฑัพพ กระแทบกับ กลล) ดังที่เองเกลส์ นักปราชญ์ฝ่ายสสารธรรมิก กล่าวไว้ว่า

“สสารและโลกที่เราสัมผัสรับรู้ได้นี้ เป็นความจริงสิ่งเดียว จิตสำนึก และความคิดของเรา ไม่ว่ามันจะเห็นอธรรมดาเพียงใด ล้วนเป็นผลิตผลของสสารทั้งสิ้น สสารที่ว่าเป็นอวัยวะของร่างกายซึ่งก็คือสมองนั่นเอง สสารไม่ใช่ผลิตผลของจิต แต่จิตนั่นเองที่เป็นผลิตผลขั้นสูงสุดของสสาร”

และอย่างที่เลนินอธิบายหลักลัทธิสังคมนิยมหรือวัตถุนิยมของมาร์กซ์ไว้ว่า

“สสารก็คือสิ่งเมื่อเคลื่อนไหวอยู่ในอวกาศแห่งความรู้สึกนึกคิด ก็จะสร้างความรู้สึกนึกคิด สสารเป็นความเป็นจริงทางกายวิสัยที่ทำให้เราเกิดความรู้สึกนึกคิด สสาร ธรรมชาติ สิ่งมีชีวิต สิ่งที่เป็นอยู่ แม้แต่กายภาพเป็นสิ่งที่มีความมาก่อน ส่วนจิต สำคัญสำนึก ความรู้สึกนึกคิด และจินตภาพเป็นสิ่งที่มาทีหลัง”

● แต่อย่างไรก็ดี ถึงแม้ว่าสสารหรือวัตถุจะเป็นประธานหรือสมมุติฐานของสรรพสิ่งทั้งหลาย และถึงแม้ว่าจิตจะเป็นผลิตผลของสสารหรือวัตถุก็จริงอยู่ แต่ทว่าพระพุทธศาสนาในขั้นปรมัตถ์ก็ได้พิสูจน์ให้เห็นแล้วว่า จิตอาจมีอิทธิพลเหนือสสารได้เหมือนกัน ในเมื่อจิตนั้นได้รับการอบรมบ่มเพาะดีแล้ว ได้รับการฝึกฝนเรียนรู้แล้ว ได้สำนึกตื่นตัวแล้ว ได้วิหិតที่ถูกต้องแล้ว และรู้จักการวิเคราะห์วิจารณ์สภาพความเป็นจริงตามหลักวิทยาศาสตร์แล้ว จิตนั้นก็ย่อมสามารถไปมีอำนาจอิทธิพลเหนือสสารได้ อย่างเช่น จิตของพระอรหันต์ที่อยู่เหนืออิทธิพลอำนาจสสารหรือวัตถุ ที่เรียกว่าอยู่เหนือโลก หรือจิตของนักปฏิบัติที่ได้รับการอบรมบ่มเพาะดีแล้ว ก็สามารถอำนวยความสะดวกเปลี่ยนแปลงวัตถุคือสภาพแวดล้อม ในเมื่อปัจจัยแห่งความเปลี่ยนแปลงสูงงอมพอ

และกึ่งที่สมักร บรูรวาส ได้กล่าวว่าไว้หนังสือ พุทธิสม์เผชิญหน้ากับคอมมิวนิสต์ ตอนหนึ่งว่าดังนี้

“อนึ่งจิตจะเป็นผล (ผลิตผลของวัตถุ - ผู้เขียน) ก็ตาม แต่ในขณะที่มันสะท้อนเหตุการณ์ภายนอกนั้น มันก็มีอำนาจสร้างมโนภาพตามแบบ “สังขาร” ของพุทธศาสนาได้ กล่าวคือ อาจถอดหลักเป็นทฤษฎีออกจากข้อ

เท็จจริงได้ และด้วยประการฉะนี้ คนเราจึงอาจใช้ความคิดเข้าเปลี่ยนแปลง
โลก เปลี่ยนสสารวัตถุเพื่อประโยชน์ของมนุษย์ได้”

เกี่ยวกับอิทธิพลและความสัมพันธ์ระหว่างสสารกับจิต และจิตกับ
สสาร ก็เป็นไปอย่างคำอธิบายของอาจารย์ปรีดีฯ ข้างต้นนั้นแล

★★★★★

สุพจน์ ด้านตระกูล :
ผู้อำนวยการสถาบันวิทยาศาสตร์สังคม (ประเทศไทย)

ภาคผนวก

วันวานในโลกกว้าง

• ว.ณ. พนมยงค์ •

หนึ่งในหนังสือชวนอ่าน จากหนังสือชุด
"ครบรอบ ๑๐๐ ปี ชาตกาล นายปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส"

วันวานในโลกกว้าง

หนึ่งในหนังสือชวนอ่าน จากหนังสือชุด “ครบรอบ ๑๐๐ ปี ชาตกาล
นายปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส”

โดยคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี
ที่ ๓๖๑/๒๕๔๐ ลงวันที่ ๖ พฤศจิกายน
๒๕๔๐ ทางคณะกรรมการดำเนินงาน
ฉลอง ๑๐๐ ปี ชาตกาล นายปรีดี พนม
ยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส ภาคเอกชน ได้มี
มติจัดพิมพ์หนังสือชุด “ครบรอบ ๑๐๐
ปี ชาตกาล นายปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษ
อาวุโส” ขึ้น เพื่อร่วมฉลองโอกาสครบ
รอบ ๑๐๐ ปี แห่งชาตกาล และเพื่อ
ประกาศเกียรติคุณ เนื่องในวาระที่องค์
การยูเนสโกประกาศให้บรรจชื้อไว้ใน
“ปฏิทินการเฉลิมฉลองบุคคลสำคัญ
และเหตุการณ์ประวัติศาสตร์โลก (ค.ศ.
๒๐๐๐ - ๒๐๐๑)”

และเมื่อพฤษภาคม ๒๕๓๕ ที่ผ่านมา “หนังสือชุด ครบรอบ ๑๐๐ ปีฯ...”
ได้จัดพิมพ์เผยแพร่วรรณกรรมเยาวชน เรื่อง วันวานในโลกกว้าง โดย ว.ณ.
พนมยงค์ ซึ่งได้รับการตอบรับจากประชาชนและสื่อมวลชนอย่างอบอุ่น
ความงดงามของเรื่องราวที่ถ่ายทอด ตลอดจนภาษาที่เรียงร้อย ทำให้สื่อ
มวลชนและนักวิจารณ์วรรณกรรมหลายท่าน ได้กล่าวถึงไว้ดังนี้

★★★★★

วันวาน

คนเรามี “วันวาน” ด้วยกันทั้งนั้น

เพียงแต่วันวานของแต่ละคน มักจะแตกต่างกันไป...

ดิฉันไปได้หนังสือเกี่ยวกับวันวานมาเล่มหนึ่งจากงานคอนเสิร์ต “ปรีดี ศิदानุสรณ์” ที่ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย เมื่อคืนวันอังคารที่ ๘ พฤษภาคม ที่ผ่านมา

หนังสือเล่มนี้มีชื่อเต็ม ๆ ว่า **วันวานในโลกกว้าง**

เขียนโดย ว.ณ. พนมยงค์ คำนำเสนอโดย คักดิชัย บำรุงพงศ์

วันวานในโลกกว้าง เป็นหนึ่งในหนังสือชุดครบรอบ ๑๐๐ ปี ชาตกาล นายปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส...เมื่อบอกกล่าวกันเช่นนี้ อาจจะทำให้นึกไปว่า หนังสือเล่มนี้คงเป็นหนังสืออีกเล่มหนึ่งที่นำเสนอเกี่ยวกับแนวความคิดของท่านอาจารย์ปรีดี

คำตอบคือทั้งใช่และไม่ใช่ค่ะ !

หนังสือเล่มนี้ผู้เขียนคือ ว.ณ. พนมยงค์ ตั้งใจให้เป็นหนังสือสำหรับเยาวชน โดยบอกไว้ตอนหนึ่งใน “จากใจผู้เขียน” ว่า “หวังให้บันทึกนี้เป็นเพื่อนเดินทางของนักอ่านรุ่นเยาว์ท่องไปในโลกกว้างและย้อนรอยสู่อดีต”

แต่ถึงจะพันการเป็นนักอ่านรุ่นเยาว์มานานโข ดิฉันก็สามารถอ่านหนังสือเล่มนี้ได้อย่างมีรรถรส อ่านอย่างซึมซับและซาบซึ้งไปกับประสบการณ์ที่นานกว่า ๓ ทศวรรษ ของ “เด็กหญิงปลาย” เจ้าของเรื่องนี้ ซึ่งเป็นลูกคนสุดท้ายปลายแถวของครอบครัวหนึ่ง ที่ชีวิตต้องผันผวนและแปรเปลี่ยนไปตามกระแสของสังคมและการเมือง จนทำให้ต้องไปใช้ชีวิตอยู่ในต่างแดน

หนังสือเล่มนี้ไม่ใช่เรื่องเล่าที่รายงานเพียงข้อเท็จจริงแห่งวันวานเท่านั้น แต่ยังมีอีกมิติหนึ่งซึ่งคุณศักติชัยกล่าวไว้ในคำนำเสนอนอย่างชัดเจน นั่นคือมิติแห่งความลึก!

“เวลาได้ผ่านไป วันวานมีความยาวนานกว่าสามทศวรรษ หลังจากปลายได้เดินทางกลับมาสู่สยามถิ่นกำเนิดเดิม ปลายจึงได้คลี่ภาพของความหลัง ของประสบการณ์ทั้งหลายเหล่านั้นออกมาจากความทรงจำ แปรสภาพที่ยังใหม่และยังชัดออกมาเป็นตัวอักษรตามขนาดกว้างยาวที่เป็นจริงอย่างถูกต้องและแม่นยำ และได้เพิ่มความลึกขึ้นอีกมิติหนึ่ง ด้วยวุฒิภาวะของความเป็นผู้ใหญ่เต็มตัว... เรื่องที่เกี่ยวกับชีวิตวัยเด็กที่เหมาะสมสำหรับเยาวชนอ่าน มีแต่ผู้เขียนที่เป็นผู้ใหญ่แล้วเท่านั้นที่จะทำได้”

หนังสือ *วันวานในโลกกว้าง* นี้ ไม่ใช่เพียงแต่เป็นเรื่องที่ผู้เขียนตัวจริง “กวักมือเรียกออกมาจากกระจกเงา ให้เป็นตัวแทนเล่าเรื่อง” ตามที่คุณศักติชัยบอกไว้เท่านั้น แต่ในฐานะที่ผู้เขียนเป็นครู ซึ่งทั้งรักและภูมิใจในอาชีพอย่างยิ่ง ทำให้หนังสือนี้มีความอบอุ่นปรอมอยู่โดยทั่ว จากหน้าแรกถึงหน้าสุดท้าย

และไม่เพียงผู้อ่านจะได้รับรู้ชีวิตและมุมมองของ “เด็กหญิงปลาย” เท่านั้น ผู้อ่านยังจะได้สัมผัสกับความคิดและมุมมองของบิดาที่รักและเคารพของเธออีกด้วย ผ่านการสนทนาระหว่างบิดาและบุตร คุณศักติชัยพูดถึงแง่มุมนี้ไว้ว่า

“ปลายได้อยู่ใกล้ชิดกับบิดาที่รักและเคารพของปลาย ด้วยคำที่บิดาได้พูดจาสนทนากับปลาย หรือเมื่อปลายถามปัญหาหรือต้องการทราบบางเรื่องบางประการ คำตอบของบิดาที่ปลายเล่าให้ฟังนั้น มีคุณค่าเป็นอย่างยิ่ง แสดงถึงความเป็นผู้ใหญ่ที่เข้าใจโลกและชีวิต และสะท้อนให้เห็นน้ำจิตน้ำใจลึกๆ ที่มีความหวังดีของมนุษยชาติ ต่อสังคม และต่อผู้คนที่ เป็นปัจเจกทุกคน... ท่านได้อนุเคราะห์ไว้แก่ปลาย ซึ่งปลายได้เอามาฝากคนอื่น ๆ อีกทุกคน”

ในชีวิตจริงของ ว.ณ. พนมยงค์ อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต (ภาษาจีน) จากกรุงปักกิ่ง ผู้ที่รังสรรค์เด็กหญิงปลายขี้นมานั้น นอกจากความใกล้ชิดกับบิดาในฐานะบุตรสาวคนสุดท้ายแล้ว ครั้งหนึ่งเธอยังเคยทำหน้าที่เป็นเลขานุการส่วนตัวของรัฐบุรุษอาวุโสอีกด้วย

๒๗ บท ของ วันวานในโลกกว้าง ของ ว.ณ. พนมยงค์ เป็นเรื่องราวที่สะท้อนถึงความรักความผูกพันของครอบครัวไทยครอบครัวหนึ่งแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ที่ไม่สามารถแยกออกไปจากความผันผวนและแปรเปลี่ยนของสังคมไทยและสังคมโลกได้... เริ่มจากชีวิตของผู้เขียนนับแต่ลืมตาดูโลกในปีเดียวกับกองทัพญี่ปุ่นเข้ายึดครองประเทศไทย ต้องพลัดบ้านพลัดเมืองไปใช้ชีวิตและรับการศึกษาในต่างแดน เห็นการเปลี่ยนผ่านของอีกสังคมหนึ่งประหนึ่งว่าเป็นคนของสังคมนั้น ก่อนที่จะกลับคืนสู่แผ่นดินแม่เมื่อ ๑๒ ปีที่ผ่านมา

ภาษาที่ใช้เรียบง่ายจริงใจ แต่หลายตอนก็ถึงกับทำให้หนึ่งงัน!

แม้คนที่สนใจประวัติศาสตร์การเมืองไทยและการเมืองโลกอยู่แล้วก็สามารถเติมเต็มรายละเอียดได้จากหนังสือเล่มนี้ รายละเอียดที่จารจากผลึกของชีวิต ! ขณะที่คนซึ่งไม่เคยสนใจประวัติศาสตร์มาก่อน ก็สามารถเรียนรู้และเข้าใจได้อย่างไม่ยากลำบาก ยิ่งถ้าเป็นเยาวชนไทยที่ต้องการค้นหารากของตัวเองด้วยแล้ว หนังสือเล่มนี้เหมาะแก่การเริ่มต้นเป็นอย่างยิ่ง

*****

ประธานาธิบดีอับดุลราห์มาน วาฮิด แห่งอินโดนีเซีย ซึ่งได้รับเชิญให้กล่าวคำสดุดีเชิดชูเกียรติของรัฐบุรุษอาวุโส ปรีดี พนมยงค์ ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อวันที่ ๑๐ พฤษภาคม กล่าวตอนหนึ่งได้โดนใจดิฉันเป็นอย่างยิ่ง.....

"เราจะต้องรักษาเอกลักษณ์ เราต้องภูมิใจในกำพืด และเปิดโอกาสให้เยาวชนต่างทางไปสู่อนาคตอย่างเหมาะสม มาวันนี้ก็ถือโอกาสร่วมถวาท

ทางไปสู่อนาคตร่วมกัน การเดินทางไปข้างหน้าสำคัญ แต่ต้องเคารพอดีตด้วย
“บางครั้งเราตื่นเต้นกับการสร้างสรรค์อนาคต จนลืมอดีตอย่างน่า
เสียดาย เพราะฉะนั้น ถ้าจะใช้สติปัญญาจริงจึงต้องนึกถึงอดีต นึกถึง
ปัจจุบัน เพื่อรวมพลังไปสู่อนาคต”

*****

ประวัติศาสตร์จาก วันวานในโลกกว้าง นั้น แม้จะบอกไว้ว่า เป็น
ประวัติศาสตร์ของเด็กผู้หญิงคนหนึ่ง ระหว่างปี พ.ศ. ๒๔๘๔ - พ.ศ. ๒๕๐๓
แต่เมื่ออ่านหนังสือเล่มนี้จบลง ดิฉันยืนยันได้ว่า เรื่องราวที่เกิดขึ้นนั้นมีใช่
เป็นเพียงเรื่องส่วนตัวของเด็กหญิงคนหนึ่ง แต่เป็นประวัติศาสตร์ที่มีคนไทย
๑๗ ล้านคน เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๘๔ และคนไทยกว่า ๖๐ ล้านคน ในปัจจุบัน
เกี่ยวข้องกับ “ไม่ว่าจะเป็น “คนใน” หรือ “คนนอก”!

*****

ขงจื้อกล่าวไว้ว่า “คนสามคนที่เดินมาด้วยกัน ต้องมีคนหนึ่งเป็น
ครูของเราแน่ ๆ จงเลือกสรรแต่สิ่งที่ดีงามไว้เถิด” พ่อพูดทิ้งท้าย ●

จากบทที่ ๑๓ หน้าพริกแอปเปิล – วันวานในโลกกว้าง

หมายเหตุ : ความสมบูรณ์ของหนังสือ วันวานในโลกกว้าง นี้ ส่วนหนึ่งอยู่ที่
ภาพประกอบโดยเซาว์ อีตวเรองอนันต์ และสำหรับชื่อของผู้ที่ประพันธ์เนื้อ
ร้องและทำนองเพลง “คนดีมีค่า” ซึ่งดิฉันเขียนในบทความเรื่องท่านผู้หญิงพูนศุข
พนมยงค์ เมื่อวันจันทร์ที่ผ่านมา ชื่อที่สะกดถูกต้องคือ “ไควล์ กุลวัฒน์ยัย”

• โดย พี่ตุ๊ตู่ •

ชวนเพื่อนอ่านหนังสือ

ชื่อหนังสือ **วันวานในโลกกว้าง**

ชื่อผู้แต่ง **ว.ณ. พนมยงค์**

ชื่อสำนักพิมพ์ **สถาบันปริทัศน์มยงค์** (ราคา ๙๙ บาท)

เวลา ๓๕ ปี ช่างยาวนานเหลือเกิน สำหรับชีวิตของเด็กผู้หญิงคนหนึ่งที่ต้องไปใช้ชีวิตนอกแผ่นดินเกิด ลูกสาวคนสุดท้ายของครอบครัวพนมยงค์ ได้เล่าถึงชีวิตที่ผ่านพ้นมาของเธอผ่านหนังสือเล่มนี้

พี่ตุ๊ตู่หยิบหนังสือ **วันวานในโลกกว้าง** หนังสือในชุดครบรอบ ๑๐๐ ปี ชาตกาล นายปริทัศน์มยงค์ รัฐบาลอาวุโส (๑๑ พ.ค. ๒๔๔๓ - ๑๑ พ.ค. ๒๕๔๓) และในวาระที่องค์การยูเนสโกบรรจุชื่อไว้ในปฏิทินการเฉลิมฉลองบุคคลสำคัญของโลก ซึ่ง ว.ณ. พนมยงค์ เขียนเล่าถึงชีวิตของเธอ ด.ญ. ปลายที่ต้องเดินทางเร่ร่อน พลัดบ้านผ่านเมืองไปเติบโตในดินแดนต่างถิ่นไม่คุ้นชิน

จากไทยสู่ฝรั่งเศส แล้วไปปักหลักร่ำเรียนที่จีนจนจบการศึกษาระดับอักษรศาสตรมหาบัณฑิต (ภาษาจีน) และเป็นอาจารย์ประจำสถาบันภาษาและอารยธรรมตะวันออกแห่งชาติ มหาวิทยาลัยปารีส ฝรั่งเศส ปัจจุบันเธอเดินทางกลับมาพำนักบอวอลกลินอายุอ่อนแผ่นดินแม่เรียบร้อยแล้ว

ภาษาที่บรรยายจากค่อนข้างแจ่มชัด มีรายละเอียดที่ทำให้เห็นภาพลอยเด่นออกมา ความรู้สึกต่างๆ ของ ด.ญ. ปลาย ข้อคิดคำสั่งสอนของคุณพ่อที่ได้ไว้ให้แก่เธอในโอกาสต่างๆ โดยเฉพาะคติเตือนใจ “สุ. จิ. ปุ. ลิ.” ที่นำมาจากโคลงโลกนิติบทหนึ่ง

สุ. เสาวนิตย์ถ้อย ทั้งผอง

จิ. เจตนาตรอง	ตริคัน
ปจ. จฉาลอง	เสาเลิศ
ลิ. ขิตข้อคำตัน	เกียงแก้ กั้นลิ้ม

อีกอย่างในเรื่องนี้ น้องๆ จะได้รับทราบถึงสภาพชีวิตการศึกษาในเมืองจีน ช่วงแห่งการสร้างชาติ ซึ่งมีแต่ความยากลำบากที่ ต.ญ. ปลาย ต้องอดทนสู้มาจนมีความแข็งแกร่ง ทั้งทางร่างกายและจิตใจ

เป็นหนังสือที่อ่านแล้วได้อะไรให้กลับมาคิด และใช้เป็นหลักในการดำเนินชีวิตได้เป็นอย่างดีเช่นกัน •

▶ จาก หนังสือพิมพ์มติชนรายวัน

ฉบับวันอาทิตย์ที่ ๑๘ มิถุนายน ๒๕๕๓ หน้า ๑๓

• สุพงศ์ อัจฉริยะ •

บิดาของปลาย

บิดาของปลาย ในหนังสือ วันวานในโลกกว้าง แม้จะไม่มีชื่อระบุไว้เลยว่าเป็นใครก็ตาม แต่แทบไม่ต้องเดาก็รู้ได้ทันทีว่าคือใคร เพราะผู้เขียนหนังสือเล่มนี้ คือ "ว.ณ. พนมยงค์" นั่นเอง

"ศักดิ์ชัย บำรุงพงศ์" เขียนแนะนำ "ปลาย" ไว้ในคำนำของ "วันวานในโลกกว้าง" ว่า

ปลาย เป็นเยาวชนหญิงคนหนึ่ง มีชีวิตวัยเด็กในกรุงรัตนโกสินทร์ ในแวดวงของญาติพี่น้อง ที่แม้จะยังไม่เข้าใจอะไรมากนัก แต่ก็พอรู้ว่าผ่านระยะเวลาของสงครามมหาเอเชียบูรพา

เหตุการณ์ผ่านเข้ามาสู่ชีวิตของ "ปลาย" อย่างรวดเร็วและฉับพลัน ปลายต้องเดินทางออกนอกประเทศ

จากตะวันออกไปทางทิศตะวันตก-จากเอเชียไปสู่ยุโรป จากปารีสไปมอสควา และอ้อมกลับมาสู่เอเชียอีกครั้งหนึ่ง แต่เป็นเอเชียตอนเหนือ โดยเส้นทางรถไฟข้ามทวีปสายทรานไซบีเรีย เป็นเส้นทางที่อ้อมไกล แต่เป็นทางที่จำเป็น เพราะเป็นทางสายเดียวที่พาปลายไปพบและได้อยู่ใกล้ชิดกับบุคคลที่ปลายเคารพรักเป็นที่สุด ที่ได้พลัดพรากจากกันมาเป็นเวลานาน

บิดาของปลาย นั่นเอง

จาก ปักกิ่ง สู่อินทางใต้.....กว้างไกล

ปลาย ในช่วงอายุของ "เยาวชน" ที่ต้องไหลบ่าไปกับกระแสอันแปรวนแปรและบ้าคลั่งของยุคปฏิวัติวัฒนธรรมจีนนั้น

บิดาของปลายเอง ตามคำบอกเล่าของ วงศ์ พลนิกร ระบุว่า ก็ต้องเผชิญกระแสแปรวนแปร บ้าคลั่งของมหาอำนาจจักรวรรดิ และสมุนในแผ่นดิน

ไทยที่พากันใส่ร้าย “บิดาของปลาย” อย่างหนักเช่นกัน

มีการประโคมข่าวว่า รัฐบาลจีนคอมมิวนิสต์ ได้จัดตั้งรัฐบาลไทยขึ้นในจีนใต้ เพื่อเป็น “สำนักงานใหญ่ของคอมมิวนิสต์” เพื่อรุกรานประเทศไทย และรัฐบาลจีนคอมมิวนิสต์ได้มอบหมายให้ “บิดาของปลาย” ควบคุมจัดการฝึกคนไทยที่พุดจิ้นและมีเชื้อชาติไทยในมณฑลยูนนาน เพื่อแทรกซึมและก่อกวนประเทศไทย

“บิดาของปลาย” จึงดูน่ากลัว และน่าชิงชังสำหรับคนไทยที่เป็นเหยื่อการโฆษณาชวนเชื่อขณะนั้นอย่างยิ่ง

แต่ “บิดา” ที่ถูกบันทึกในหนังสือของปลาย กลับให้ “ภาพ” ในสิ่งที่ตรงกันข้ามอย่างสิ้นเชิง

เพราะบิดาของปลายในจีน คือคนต่างชาติดคนหนึ่งที่หนีร้อนไปพึ่งเย็น ไม่มีอำนาจหรือถูกมอบอำนาจให้ทำอะไรทั้งสิ้น

ที่สำคัญ พ่อของปลายไร้อภิสิทธิ์ชนใดๆ โดยสิ้นเชิง และใช้ชีวิตเรียบง่าย ประหยัดอย่างที่สุด

“ครอบครัวเราไม่เคยกินทั้งกินขำง อาหารเหลือมือนี้เก็บไว้กินมื้อหน้า หรือไม่กี่เอามารวมในหม้อดินต้มเป็นจ๊ับจ้าย ปลายชอบรสจ๊ับจ้ายที่พ่อปรุงใหม่.....”

“บริเวณที่ว่างหลังตึก พ่อกับปลายช่วยกันพรวนดิน ยกร่อง และใช้ลำไผ่ตันเล็กขุดเป็นระแนงเพื่อปลูกพืชผักสวนครัว ดินฟ้าอากาศที่กว้างโจวเป็นใจให้ตระไคร้ ข่า กระชาย ตำลึง ถั่วพู ชะอม เจริญงอกงาม และเป็นแกงเผ็ด แกงเลียง แกงส้ม ให้กับครอบครัว”

ซึ่งก็ตรงกับที่ วงศ์ พลนิกร บันทึกไว้

“ความจริงที่เกี่ยวกับท่าน (บิดาของปลาย) ระหว่างหลบภัยอยู่เมืองจิ้นก็มีเพียงว่า ท่านได้รับความเห็นอกเห็นใจในยามที่ตกทุกข์ได้ยากเท่านั้น โดยจีนอนุญาตให้อาศัยอยู่ในฐานะผู้ลี้ภัยเท่านั้น

ไม่ได้ควบคุม จัดการฝึกคนไทยเพื่อแทรกแซง ก่อกวนประเทศไทย

แต่อย่างใด”

บิดาของปลาย ดูจะเคร่งครัดกับการเป็น “ผู้อาศัย” อยู่มาก และจะไม่พยายามทำอะไรที่เป็นอภิสิทธิ์ชน จนเป็นที่ไม่สะดวกใจสำหรับ “เจ้าของบ้าน”

แม้แต่เรื่องเล็กๆ น้อยๆ ที่กระทบกระเทือนความรู้สึกอย่างสูง อย่างที่ปลายบันทึกไว้ว่า

บริเวณบ้านพักที่ครอบครัวปลายอยู่ (กว้างโจว)

วันหนึ่งปลายสังเกตเห็นว่า เวลาเดินไปที่ไหน มีสุนัขสี่เหลียงขนยาวตัวหนึ่งตามต้อยๆ ปลายเดินมันก็เดิน ปลายหยุดมันก็หยุด ปลายกระดกลิ้นก็ออกๆ เรียกมัน มันกระดิกหางหูลีบ เดินเข้ามาเลียเท้าปลายอย่างประจบ

ตั้งแต่วันนั้น อันซำ เป็นสมาชิกของครอบครัวปลาย

อันซำ เป็นสุนัขตัวเมีย แล้ววันหนึ่งมันก็อึดท้อง ไม่รู้ว่าเวลาผ่านไปกี่วัน ก็เดือน คืนหนึ่งหลังอาหารค่ำ เสียงอันซำครวญครางอยู่ใต้โพรงต้นไม้หน้าตึก พ่อกับแม่ของปลายคว้าไฟฉายออกไปดู อันซำกำลังจะคลอดลูก สักครู่ ลูกหมาตัวแดงๆ คลอดออกมา ๒ ตัว พ่อปลายเอาน้ำเอานมมาให้สุนัขแม่ลูกอ่อนตัวนี้ อันซำกระดิกหางด้วยความสำนึกบุญคุณ

ลูกหมาทั้ง ๒ ตัว โตวันโตคืน น่ารักน่าชัง มีคนมาขอลูกอันซำไปเลี้ยง ปลายยกตัวอื่นๆ ให้ด้วยความเสียดาย เหลือไว้ ๑ ตัว ตั้งชื่อว่า “หวงหวง”

อันซำและหวงหวงถือเป็นสมาชิกของครอบครัวอย่างสมบูรณ์แบบบายวันเสาร์วันหนึ่ง ปลายกลับจากโรงเรียน

ไม่เห็นหวงหวงวิ่งกระดิกหางพันแข้งพันขาอย่างเคย

ไม่เห็นแม้แต่วีแววของอันซำ

ไม่มีเสียงเห่า ไม่มีเสียงคราง

ปลายเห็นใบหน้าที่เงิบขริมของพ่อกับแม่

ปลายพอจะเดาว่าคงจะมีเหตุร้ายเกิดขึ้นกับสุนัข ๒ ตัว แน่ๆ

“ทางการจีนไม่อนุญาตให้เลี้ยงหมา เพราะกำลังมีโรคระบาด” พ่อบอก
ปลายถลาวิ่งออกไปหาคนสวน ลุงแก่คนนี้มีกิตติศัพท์ชอบกินอาหาร
แปลกๆ

“ลุงเห็นอันซำกับหวงหวงไหม”

“อ้อ นั่นไง เนื้อหอมตุ๋นน้ำแดง” ตาลุงชี้ไปที่หม้อดินบนเตาถ่าน กลิ่น
หอมเอียนด้วยเครื่องเทศและสมุนไพรฟุ้งไปทั่ว

“เนื้อหอม” ที่คนกวางตุ้งเรียก คือเนื้อสุนัข

ปลายปล่อยโฮออกมา อายุ ๑๕ หยกๆ ๑๖ หย่อนๆ ยังเหมือนเด็กเล็ก
ที่ถูกแย่งของรักของหวง แล้วนี่เป็นของรักของหวงที่มีชีวิตชีวา ผูกพันกัน
มานานปี

จริงแล้ว โดยสถานะของบิดา คง “ร้องขอ” สำหรับชีวิตอันซำและ
หวงหวงได้

แต่บิดาของปลายก็เลือกที่จะเจียบขริม เพื่อจะไม่ได้สวนทางกับ
“นโยบายของเจ้าของบ้าน”

อันสะท้อนให้เห็นความถ่อมเนื้อถ่อมตน

ตรงข้ามสิ้นเชิงกับภาพที่ทุกคนในแผ่นดินไทยบอกว่า เป็นผู้นำช่อง
สุ่มกำลังเพื่อโค่นล้มรัฐบาลไทย! ●

► จาก มติชนสุดสัปดาห์

ฉบับวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๓ หน้า ๖๘

วันวานในโลกกว้าง

ความทรงจำในวัยเยาว์ ของ ว.ณ. พนมยงค์

ใครจะคิดว่า ชีวิตของเด็กหญิงตัวเล็ก ๆ คนหนึ่ง ซึ่งเป็นดวงใจของพ่อแม่ผู้มีคุณูปการยิ่งใหญ่ต่อคนไทยทั้งแผ่นดิน จะต้องระหกระเหินไปใช้ชีวิตอยู่กับงานหนักระดับกรรมกรในต่างแดน

ว.ณ. พนมยงค์ นามจริง คือ วาณี พนมยงค์ บุตรสาวคนสุดท้ายของนายปรีดีและท่านผู้หญิงพูนศุข พนมยงค์ ผู้เล่าเรื่องราวของชีวิต “ปลาย” เด็กหญิงซึ่งถือกำเนิดเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๔ ย่านสีลม ที่สมัยนั้นมีชาวต่างชาติต่างภาษาอาศัยอยู่ร่วมกันมา ตั้งแต่บริเวณสีลมยังมีคลองใสสะอาดและเรือสวนอันร่มรื่น

เรื่องราวของ “ปลาย” ที่นำมาเล่า เมื่ออ่านแล้วก็รู้ว่าชื่อบุคคลในหนังสือ นั้น แคละมายบุคคลจริง แต่เหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นต่างหากที่น่าจะเป็นเรื่องจริงทั้งหมด

เรื่องเริ่มตั้งแต่ในบ้านเกิดเมืองนอน ที่ครอบครัวของ “ปลาย” ได้เกี่ยวข้องเป็นส่วนหนึ่งประวัติศาสตร์ชาติไทย อีกทั้งชีวิตในต่างแดนของเธอกับพ่อแม่ มองในแง่หนึ่งก็คือสารคดีชีวิตจริงที่มีใช้การไปท่องเที่ยวสนุกสนาน เนื่องจาก “ปลาย” ต้องไปอยู่เมืองจินนานถึง ๑๙ ปี!

ไม่นับที่อยู่ในประเทศอื่นอีก

ที่ใช้คำว่า “ครอบครัวของเธอ.....เกี่ยวข้องเป็นส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์ชาติไทย” นั้น ไม่เกินความจริงเลย เพราะ.....วันหนึ่ง ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ขณะที่บ้านเมืองยังอยู่ในภาวะบูรณะซ่อมแซม อันเนื่องมาจากมีคนต่างด้าวต่างแดนเข้ามาอาศัย แต่บ้านที่เธออยู่อาศัยนั้น

กลับถูกรถถังของกลุ่มรัฐประหาร พ.ศ. ๒๕๕๐ ซึ่งเป็นคนชาติเดียวกัน ยิงเข้าไปใส่ โชคดีที่การยิงสุมครานั้น ไม่ถูกใคร และโชคดีเช่นกันที่พ่อของเธอ ซึ่งเป็นเป้าสังหารในการทำรัฐประหารครั้งนั้นปลอดภัย

หากใครได้ดูภาพยนตร์สารคดีที่ไอทีวีนำมาเผยแพร่เนื่องในวาระวันเกิดครบ ๑๐๐ ปี ของนายปรีดี พนมยงค์ ในช่วงแรกของภาพที่ปรากฏจะเห็นภาพเรือประมงเล็กๆ ลำหนึ่ง นั่นคือ เรือที่ช่วยพาพ่อของ "ปลาย" ลอยลำหลบหลีกความรุนแรงออกไปจากประเทศ

การที่ผู้เขียนหนังสือเล่มนี้ เป็นบุตรสาวคนสุดท้ายของนายปรีดี พนมยงค์ ทำให้เราอดไม่ได้ที่จะดึงเอาข้อเท็จจริงต่างๆ ทางประวัติศาสตร์ เข้ามาเทียบเคียงอยู่ตลอดเวลา เช่น เธอให้ชื่อนายทหารคนที่บุกเข้าไปค้นบ้านท่าช้างว่า ร.ท. เขิงชาย แต่ด้วยความอยากรู้ เราก็อดไม่ได้ที่จะหยิบหนังสือเกี่ยวกับเหตุการณ์ของรัฐประหาร เมื่อเดือนพฤศจิกายน ๒๕๕๐ ขึ้นมาอ่าน ก็ได้รู้ว่า "ร.ท. เขิงชาย" นั้น น่าจะเป็นคนที่ชื่อ ชาติชาย ชุณหะวัณ หรือภาพจำลองเมื่อกล่าวถึงครูชื่อ "สายชล" และสามชื่อ "จัดการ" ก็น่าจะเป็น คุณ ฉลบทชัลย์ และ คุณจำกิต พลังกูร ซึ่งท่านหลังคือเสรีไทย ที่ไปเสียชีวิตในการปฏิบัติหน้าที่ ที่จุงกิง

แม่ของ "ปลาย" เป็นผู้หญิงแกร่งอย่างไม่ต้องสงสัย เพราะแม่ของเธอได้กล่าวตอบโต้ผู้บุกรุกบ้านท่าช้างในครั้งนั้นว่า

"ถ้าต้องการล้มรัฐบาล ก็ไปล้อมที่สภาสิไม่ใช่ที่นี่"

ไม่ว่าพ่อและแม่ของ "ปลาย" จะรุนาวยเพียงใด ตอนนั้นเธอก็ยังเป็นเด็กเกินกว่าจะรู้ซึ่งในเรื่องการเมือง แต่ครั้งไม่นานต่อมา จู่ๆ เธอก็ถูกเพื่อนๆ ที่โรงเรียนกล่าวหาว่า พ่อของเธอเป็นฆาตกร !

ไม่เพียงเพื่อนบางคนที่เปลี่ยนไป ครูบางคนก็เปลี่ยนไปด้วย

เราคงเดาได้ว่า ในสถานการณ์เช่นนั้น เด็กหญิงตัวเล็กๆ คนหนึ่ง จะมีความรู้สึกอย่างไร ?

พ่อของ "ปลาย" ถูกประกาศจับ แม่และพี่ชายถูกรัฐบาลจับกุมคุมขัง

แล้ว “ปลาย” เล่าจะอยู่กับใคร.....ใช่ .....เธอก็ต้องเดินไปเข้าห้องขังพร้อมกับแม่ !

แม่จึงต้องตั้งใจให้ “ปลาย” ออกจากคุกไปอยู่โรงเรียนประจำ พี่ชายของเธอขณะนั้นอายุเพิ่งยี่สิบปี ถูกสั่งฟ้องและถูกศาลตัดสินจำคุก ส่วนแม่นั้นอัยการสั่งไม่ฟ้อง หลังจากเอาไปขังฟรีไว้นานถึงแปดสิบสี่วัน ไม่มีทางอื่นอีกแล้ว เมื่อพ้นออกจากคุก แม่จำต้องพา “ปลาย” เดินทางออกนอกประเทศ

“ปลาย” กราบคุณยายและสัญญาว่า จะกลับมาหา แต่หนีจาง.....เธอไปนานจนคุณยายรอเธอไม่ไหว.....!

ชีวิตของ “ปลาย” คล้ายจะเริ่มต้นใหม่ที่ฝรั่งเศส ที่นี้การเรียนการสอนมิใช่จะอยู่แต่ในห้อง ครูพาเด็กๆ เที่ยวชมปารีส สวนสัตว์ การเดินทางก็ใช้รถเมล์ รถไฟ เด็กหญิงจากเมืองไทยเริ่มเรียนรู้อาษาใหม่ โดยมีของจริงให้สัมผัส เช่น ชื่อสัตว์ต่างๆ คำทักทาย หรือชื่อดอกไม้ที่พบ เธอได้เรียนรู้ว่าในวันแรงงาน ๑ พฤษภาคม คนฝรั่งเศสนิยมมอบดอกมิวเกตี้ให้แก่ผู้ที่เคารพนับถือ ว.ณ. พนมยงค์ ได้บรรยายว่า ดอกมิวเกตี้มีลักษณะคล้ายกระดิ่งเล็กๆ ที่ติดพราวอยู่กับก้าน เมื่อดูจากภาพประกอบในหนังสือจะเห็นว่าน่ารักมาก

แล้วโดยไม่รู้เนื้อรู้ตัว แม่ก็พา “ปลาย” ออกเดินทางอีก คราวนี้แม่ลูกเดินทางผ่านหลายประเทศ เช่น สวีเดน เฮลซิงกิ มอสโคว์....แม้มอสโคว์จะยังไม่ถึงจุดหมายปลายทางที่แม่จะไป แต่ “ปลาย” ก็ได้เรียนรู้และพบเห็นทัศนียภาพแปลกใหม่ ควบคู่ไปกับเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของประเทศนั้นๆ การเดินทางจากเครื่องบิน เปลี่ยนเป็นรถไฟ จากมอสโคว์ ๗ วัน ๗ คืน คือมุ่งสู่ตะวันออก ผ่านทุ่งราบไซบีเรียและทะเลสาบไบคัล ที่แม่ความเย็นจะลบกว่า ๔๐ องศาเซลเซียส แต่น้ำก็ไม่แข็ง

จากสถานีรถไฟปลายทางที่โซเวียต เธอและแม่แค่ข้ามฟากไปอีกฟากหนึ่งของซานซาลา นั้นหมายถึงว่า เธอได้อย่างก้าวเข้าสู่ประเทศจีนแล้ว

และที่นั่นเอง.....มีคนๆ หนึ่งที่ “ปลาย” ใฝ่ฝันว่าหามานานกว่า ๕ ปี ยืนรอรับเธอกับแม่ - พ่อของเธอนั่นเอง!

ที่เมืองจีน “ปลาย” ได้เรียนรู้ว่า เวลาคนพูดกันถึงเรื่องทิศทาง พวกเขาจะไม่ใช้ซ้าย-ขวา แต่จะใช้ทิศทั้งสี่ เช่น เส้นทางนั้นต้องเลี้ยวไปทางใต้ แล้วจึงเลี้ยวไปทางตะวันออก เป็นต้น

“ปลาย” เริ่มเรียนภาษาจีน และต้องเข้าโรงเรียนประจำ ทั้งที่ยังไม่รู้ภาษาจีนสักคำ อีกทั้งระดับการเรียนก็กระโดดข้ามไปถึงสองชั้น ความยากในการเรียนจึงมีไม่น้อย

อากาศเมืองจีนหนาวมาก เธอและเพื่อนร่วมห้องต้องผลัดเปลี่ยนกันเติมถ่านในเตา เอากะละมังใส่น้ำตั้งเตา เพื่อกันมิให้อากาศในห้องแห้งเกินไป

ไม่นานต่อมา หลังจากที่ต้องสื่อสารกับเพื่อนด้วยภาษามือ เธอค่อยๆ เรียนรู้ทั้งภาษาและประวัติศาสตร์จีน

พ่อกับแม่ของเธอมีสวนอย่างมากในการส่งเสริมการศึกษาโลกกว้าง เช่น เมื่อไปถึงใหม่ๆ แม่ซื้อตุ๊กตาหมีแพนด้าให้ ส่วนพ่อก็วางแผนที่ให้ดู แล้วบอกว่า เจ้าหมีแพนด้านี้ มีถิ่นกำเนิดอยู่แต่ที่มณฑลเสฉวนเท่านั้น

พ่อของ “ปลาย” เป็นคนชอบอ่านหนังสือ พ่อจึงรู้เรื่องราวในประวัติศาสตร์เป็นอย่างดี อีกทั้งยังเป็นคนชอบสำรวจ ดังนั้น การไปอยู่เมืองจีนจึงทำให้พ่อของเธอได้ค้นพบความจริงว่า อาณาจักรน่านเจ้านั้นแท้จริงหาใช้ถิ่นกำเนิดของชนชาติไทยไม่

เมื่อพ่อพาเธอเข้าสู่เรื่องราวในประวัติศาสตร์บ่อยๆ “ปลาย” จึงอดคิดถึงกรุงศรีอยุธยาไม่ได้ ผลของสงครามต่างๆ ที่ฆ่าฟันกัน ล้วนมีส่วนปลุกฝังทำให้เธอเกลียดชังสงคราม

วันเวลาผ่านไป.....บัดนี้ “ปลาย” ใช้ภาษาจีนกลางได้เป็นอย่างดี เธอเป็นนักกีฬาของโรงเรียน และได้ร่วมทำกิจกรรมต่างๆ กับเพื่อน ไม่ว่าจะเป็งานฉลองวันแรงงาน วันชาติ หรือการระดมปลุกดันไม้ที่ต้องหอบน้ำหนักขึ้นไปตามกำแพงเมืองจีน เพื่อโปรดน้าดันไม้ที่ปลุกไว้

“ปลาย” กำลังเป็นเด็กสาวแรกรุ่นที่แข็งแรง ร่าเริง และสะสวย มีความสุขตามอัตภาพ ส่วนพ่อแม่อีกก็กินอยู่อย่างประหยัด ปลูกผักสวนครัวไว้กินเอง และแม่ครอบครัวของ “ปลาย” จะเป็นชาวต่างชาติ ที่มีสิทธิ์จะขอไม่ทำงานหนักได้ แต่พ่อของเธอก็มีได้ขอใช้สิทธิ์นั้น

ต่อมา พ่อเป็นโรคหัวใจ ต้องเปลี่ยนที่อยู่ไปอยู่ที่กว้างโจวทางตอนใต้ของปักกิ่ง เนื่องจากปักกิ่งอากาศหนาวมาก

สาวน้อยของเราต้องจากเพื่อน จากสถานที่ที่เริ่มคุ้นไปอีกแล้ว ที่กว้างโจว ประชากรใช้ภาษาจีนกวางตุ้ง ดังนั้นสาวน้อย “ปลาย” จึงต้องเริ่มต้นเรียนภาษาใหม่อีกครั้ง

ไม่ว่าใครคงอดท้อไม่ได้ แต่ “ปลาย” ก็ต้องเรียน ภายหลัง “ปลาย” จึงได้รู้ว่า ภาษาต่างๆ ไม่ว่าจะป็นอังกฤษ ฝรั่งเศส จีนกลาง กวางตุ้ง ล้วนเป็นประโยชน์ต่อเธอทั้งสิ้น เมื่อทางการประกาศให้คนจีนใช้ภาษาจีนกลางเป็นหลัก เธอจึงกลายเป็นผู้ช่วยอาจารย์สอนภาษาจีนกลางให้นักเรียนที่กว้างโจวไปในตัว แนนอน การเรียนรู้ภาษาต่างๆ ทำให้ “ปลาย” สามารถอ่านวรรณคดีชั้นเยี่ยมของโลกได้ตั้งใจปรารถนา แต่ขณะเดียวกัน พ่อและแม่ก็คอยกระตุ้นมิให้มีเธอลิ้มภาษาไทย พ่อของเธอมักจะให้เธอเขียนตามคำบอกเป็นภาษาไทยอยู่เสมอ แต่สุภาภิตจีนที่พ่อชื่นชมนำมาใช้ก็มี เช่น จงตัดเกือกให้เหมาะกับตีน ไม่ใช่ตัดตีนให้เหมาะกับเกือก เป็นต้น

ที่กว้างโจวนี้ มีเรื่องสะเทือนใจเกิดขึ้นกับ “ปลาย” และทุกคนในบ้าน แม้นคนอื่นอาจเห็นเป็นเรื่องเล็กน้อยก็ตาม แต่สำหรับ “ปลาย” ถือเป็นเรื่องใหญ่ เธอเก็บเอาสุนัขจรจัดผอมโซมาเลี้ยงไว้ตัวหนึ่งด้วยความสงสาร เลี้ยงจนสุนัขออกลูกมาหลายตัว ทำให้จำต้องแบ่งลูกสุนัขให้คนอื่นไปช่วยเลี้ยง และขยักไว้เพียงตัวเดียว เพราะลำพังอาหารของคนก็ต้องประหยัดอยู่แล้ว แต่ลูกสุนัขตัวที่เก็บไว้วันนั้น ช่างแสนรู้ จนได้เป็นขวัญใจของผู้เลี้ยง มีความสามารถขนาดปอกมะพร้าวได้ แล้ววันหนึ่งสุนัขซึ่งเป็นสัตว์เลี้ยงที่รักเพียงอย่างเดียวของ “ปลาย” ก็ถูกคนจับเอาไปคืน!

ที่เมืองจีน ยุคที่ “ปลาย” เริ่มเติบโต นักเรียนต้องมีเวลาไปเรียนรู้การทำงานกับชาวนาจริง ๆ มิใช่แค่ไปยืนดูแล้วกลับมาเขียนรายงาน ที่เด็กหญิงผู้เป็นธิดาของบุคคลสำคัญในประเทศไทย ลงไปยืนด้านนาเคียงบ่าเคียงไหล่กับชาวนาจีน เท้าและมือจุ่มแช่อยู่ในน้ำขุ่นคลั๊ก ที่มีอุจจาระสดลอยฟ่องอยู่เกลียวข้อเท้า

การพัฒนาประเทศจีนในยุคปฏิวัติเป็นไปอย่างหามรุ่งหามค่ำ ดังกล่าวมาแล้วว่า ครอบครัวของเธอนั้นสามารถขอสิทธิไม่ทำงานหนักได้ แต่พ่อของ “ปลาย” กลับบอกว่า

“จำไว้นะปลาย แรงงานคือพ่อเกิดของความไพบลูย์”

ดังนั้น อย่าว่าแต่ทำนาเลย แม้ต้องไปเป็นกรรมกรสร้างทางรถไฟ สร้างอ่างเก็บน้ำ ทำงานโรงงานหลอมเหล็ก หาบกรวดทราย หาบน้ำ และยามนอนต้องใช้ฟางปูนอน “ปลาย” ได้ผ่านการงานแบบนั้นมาแล้ว พ่อรู้เสมอว่า ลูกสาวลำบาก พ่อได้พูดให้กำลังใจว่า

“ความสุขสบายนั้นเราไม่ต้องฝึกฝน แต่ความยากลำบากที่ต้องฟันฝ่าสิ จะทำให้เราตกน้ำไม่ไหล ตกไฟไม่ไหม้”

๖ ปี ผ่านไป เมื่อเธอจบชั้นมัธยมปลาย และตัดสินใจศึกษาต่อทางอักษรศาสตร์ “ปลาย” ได้เลือกวิชาเอกภาษาจีนที่มหาวิทยาลัยครุศาสตร์ปักกิ่ง อนาคตที่เธอเลือกแล้วคือการเป็นครูอย่างที่พ่อของเธอเคยเป็น ซึ่งคราวนี้เธอจะต้องจากพ่อแม่ บินเดี่ยว กลับไปศึกษาต่อที่ปักกิ่งด้วยตัวเอง ตามลำพัง.....

“ปลาย” อยู่เมืองจีน ๑๙ ปี และกลับไปเป็นครูสอนภาษาจีนอยู่ที่ฝรั่งเศส รวมเวลาทั้งหมดที่เธอต้องจากบ้านเกิดเมืองนอน อันเนื่องมาจากปัญหาทางการเมืองของ “พ่อ” เป็นเวลานานถึง ๓๕ ปี

“ปลาย” ร่ำลึกถึงสมัยยังเป็นเด็กอยู่เมืองสยาม เคยได้ดูภาพยนตร์ชีวิตประวัติของโซแปง ดุริยกวีเอกชาวโปแลนด์ ตอนนั้นเธอไม่รู้ว่า ทำไมตัวเองถึงกับสะอึกสะอื้นต่อภาพของโซแปง ที่บรรจงหยิบก้อนดินของมาตุภูมิ

มาจุ่มพิต แล้วนำก้อนดินนั้นติดตัวไปตลอดเวลาที่อยู่ต่างแดน โชแปงเป็นคนรักชาติ ไม่ยอมอยู่ภายใต้ปกครองของรัสเซีย เขาต้องพลัดพรากจากบ้านเกิดเมืองนอนมาตลอด ครั้นเมื่อ “ปลาย” โตขึ้นจึงเข้าใจ

รายละเอียดในหนังสือ *วันวานในโลกกว้าง* ของ ว.ณ. พนมยงค์ เล่มนี้ ยังมีอีกมากที่ไม่ได้เล่า ไม่ว่าจะเป็นเรื่องที่ “ปลาย” ได้พบเห็นในต่างแดน เรื่องคติเตือนใจจากคำสอนของพ่อและแม่ ที่จะทำให้ผู้อ่านได้เห็นความเป็นคนแบบใดของท่านทั้งสอง ในวาระฉลองร้อยปีเกิดของนายปรีดี พนมยงค์ หนังสือเล่มนี้ คงจะเป็นส่วนประทับใจของวาระสำคัญดังกล่าว แม้ผู้อ่านจะยังไม่เคยได้เห็นผลงานเป็นเล่มของเธอมาก่อน

แต่เมื่อได้อ่าน *วันวานในโลกกว้าง* จบลง ก็เชื่อว่าอีกไม่นาน แวดวงวรรณกรรมบ้านเราคงจะมีงานเขียนของ ว.ณ. พนมยงค์ เล่มต่อไปอีกเป็นแน่

วันวานในโลกกว้าง ว.ณ. พนมยงค์ เขียน คำนำเสนอโดย ศักดิชัย บำรุงพงศ์ จัดพิมพ์โดย คณะกรรมการดำเนินงานฉลอง ๑๐๐ ปี ชาตกาล นายปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส ๑๑๔ หน้า ราคา ๙๕ บาท พิมพ์ครั้งแรก พฤษภาคม ๒๕๔๓ ●

▶ จาก *หนังสือกรุงเทพธุรกิจ*

ฉบับวันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๔๓ หน้า ๑๘

ถอดหัวใจใส่โลกวรรณกรรม

ยูร กมลเสวีรัตน์

สุชาติ สวัสดิ์ศรี รวมพลังนักเขียนและกวี ร่วมร้อยใจให้
ปรีดี พนมยงค์ ในวาระครบรอบ ๑๐๐ ปี

นิตยสารช่อการะเกด อันเปรียบเสมือนขุมกำลังของนักเขียนเรื่องสั้นรุ่นใหม่ที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย แม้ในวันนี้จะยุติบทบาทลง หากคุณูปการที่ สุชาติ สวัสดิ์ศรี บรรณาธิการนิตยสารช่อการะเกดที่ได้สร้างไว้แก่วงวรรณกรรม ยังคงสถิตอยู่ในใจของมวลชนผู้อ่านและรักการเขียนอย่างไม่มีวันเสื่อมคลาย

ณ วันนี้ งานชุมนุมช่างวรรณกรรมประจำปี ๒๕๕๓ อันเป็นธรรมเนียมและสัญลักษณ์ของชาวช่อการะเกดที่จัดให้มีขึ้นทุกสิ้นปี ยังคงความงดงามและอบอุ่น ด้วยพลังนักเขียนทั่วสารทิศมาร่วมร้อยใจในงาน “๑๐๐ กวี ๑๐๐ นักเขียน เพื่อ ๑๐๐ ปี ปรีดี พนมยงค์” ณ สถาบันปรีดี พนมยงค์ ซอยทองหล่อ สุขุมวิท ๘๕ อันเป็นวาระครบรอบ ๑๐๐ ปีเกิดของ ปรีดี พนมยงค์ ซึ่งได้รับโปรดเกล้าฯ ยกย่องไว้ในฐานะรัฐบุรุษอาวุโส และยูเนสโกประกาศยกย่องให้เป็นบุคคลสำคัญของโลก

รายการแรก เป็นการฉายภาพยนตร์เก่าหาดูยากเรื่อง “พระเจ้าช้างเผือก” ที่สร้างจากนวนิยายเรื่อง *The King of the White Elephant* ของ ปรีดี พนมยงค์ เมื่อปี ๒๕๔๒ ซึ่งได้รับการอนุเคราะห์จากมูลนิธิหนังไทย

หลังจากนั้น เป็นการเสนาหัวข้อ “วันวานในโลกกว้าง - ความทรงจำในวัยเยาว์เมื่อคิดถึงพ่อ” ดำเนินการเสนาโดย นิธินันท์ ยอแสงรัตน์ คู่กับ วาณี พนมยงค์ บุตรสาวคนสุดท้ายของ ปรีดี พนมยงค์

วาณี พนมยงค์ เล่าถึงความใกล้ชิดกับบิดาให้ฟังตั้งแต่ตอนยังเป็นเด็กว่า.....

“ดิฉันได้ใกล้ชิดคุณพ่อในช่วงเด็ก ๆ จนกระทั่ง ๖ ขวบ คุณพ่อรับราชการ มีงานสำคัญของบ้านเมือง คุณพ่อจะให้การอบรมสั่งสอนซึ่งเกิดจากการปฏิบัติของท่าน สิ่งที่ดีฉันประทับใจในตัวคุณพ่อก็คือ เหตุการณ์ของบ้านเมืองมีเรื่องร้าย ๆ เกิดขึ้นกับท่านมากมาย แต่ท่านไม่เคยบ่นหรือย่อท้อ ท่านมีความเชื่อมั่นในสิ่งที่มีความคาดหมาย ความคาดหวัง อุทิศตนของตัวท่านไม่เคยเปลี่ยนแปลง ท่านจะยึดถือความถูกต้องและข้อเท็จจริง แต่ท่านไม่กล่าวร้ายหรือใส่ความคนอื่นโดยไม่มีมูล”

สำหรับบุคลิกของเด็กหญิงปลายตัวเอกในนวนิยายเรื่อง *วันวานในโลกกว้าง* ซึ่งเป็นเด็กที่มุ่งมั่นไม่ยอมแพ้นั้น ทายาทของรัฐบาลบูรุษอาวุโส ยอมรับอย่างภาคภูมิใจว่า บิดามีส่วนสำคัญในการหล่อหลอม

“เมื่อเด็ก ๆ ตอนที่อยู่ประเทศจีน คุณพ่อเป็นคนสอนให้รู้จักการใช้แรงงานสร้างความไพบูลย์ขึ้นมา ท่านบอกว่า *“อยู่ดี ๆ ไม่ใช่ที่เราจะมีสิ่งนั้นได้ ถ้าเราไม่มีความมุมานะ พยายาม”* เพราะฉะนั้น ตอนสมัยเรียน คุณพ่อสนับสนุนให้ไปทำงานกับประชาชนตามสถานที่ต่างๆ ที่ประเทศจีนในสมัยนั้น เรียกร้องคนหนุ่มคนสาว นักเรียน นักศึกษาไปใช้แรงงาน”

วรรณกรรมเรื่อง *วันวานในโลกกว้าง* จากปลายปากกาของวาณีพนมยงค์ เริ่มเรื่องโดยกล่าวถึงบิดาของเด็กหญิงที่ชื่อ *“ปลาย”* ซึ่งติดตามบิดาตั้งแต่ประเทศไทยตกอยู่ในช่วงญี่ปุ่นรุกราน จนถึงสิ้นสุดสงคราม

“ต่อมาเกิดเหตุการณ์บ้านเมืองเกิดขึ้น และมีผลกระทบต่อครอบครัวของปลาย พี่ชายและคุณแม่ถูกจับ จนกระทั่งคุณแม่ได้รับการปล่อยตัว พี่สาวเดินทางไปฝรั่งเศสเพื่อหาทางพบคุณพ่อ ซึ่งไปลี้ภัยการเมืองตอนเกิดเหตุการณ์รัฐประหาร ๘ พฤศจิกายน ๒๔๙๐ คุณแม่เองก็พยายามให้ครอบครัวเราได้อยู่ร่วมกัน เรียกได้ว่า เป็นประสบการณ์ครั้งหนึ่งของปลายจากการเดินทางไปประเทศฝรั่งเศส จากฝรั่งเศสผ่านบนเส้นทางรถไฟสายทรานไซบีเรียไปจนถึงประเทศจีน แล้วไปถึงปักกิ่ง ใช้ชีวิตเยี่ยงนักเรียนนักศึกษาของจีน”

เนื่องจากอากาศในปักกิ่งหนาวมาก มีผลต่อสุขภาพของบิดา จึงพากันย้ายไปอยู่กวางโจว และได้เรียนรู้ชีวิตเยี่ยงสามัญชนทั่วไป

“ชีวิตในเมืองจีนยุคนั้นต่างกับปัจจุบัน นักเรียน นักศึกษา ประชาชนสามารถทำงานกับกรรมกร ชาวนา จำแนกได้ว่าเป็นชาวสาเล่ นั่นชาวเจ้าไม่ไ้รับประทานเป็นอย่งเตี๋ยว ช่วงนั้นดิฉันกับนักศีกษาไปช่วยกันดำนา และเก็บเกี๋ยว การดำนาก็ลำบากอยู่เหมือกัน เพราะตามท้องนาของคนจีนจะไ้ปุ๋ยสดคืออุจจาระ ทั้งๆ ที่เรารู้ศีกขยะแะยง แต่เมื่อชาวไร่ชาวนาทำเป็นเรื่อรรมดา เราเองก็ต้องทำใจ บางครั้งต้องหาบดึงอุจจาระ ดิฉันยอมรับว่า กว่าจะทำใจได้ ไม่ใช่เรื่อ่ง่ายๆ เลย เพราะเราไม่ได้เติบโตมาแบบคนไ้แรงงาน”

รวมเวลาที่บุตรสาวคนสุดท้องของ ปรีดี พนมยงค์ ใช้ชีวิตในต่างแดนกับครอบครัวเป็นเวลากว่า ๓๕ ปี .....

► จาก นิตยสารกุลสตรี

ปีที่แรก สิงหาคม ๒๕๔๓ หน้า ๑๗๒ - ๑๗๕

บันทึกจากใจ

.....ระหว่างที่อารมณ์บ่จอยสักเท่าไร ฉันก็ได้ฆ่าเวลาที่เหนื่อยยากด้วยหนังสือเล่มบาง ชื่อ วันวานในโลกกว้าง โดย ว.ณ. พนมยงค์ จัดพิมพ์เนื่องในโอกาสครบรอบ ๑๐๐ ปี ชาตกาล นายปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส (๑๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๔๓ - ๑๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๓) ประกอบด้วย "คำนำเสนอ" ของ ศักดิชัย บำรุงพงศ์ หรือที่รู้จักกันดีในนามปากกา "เสนีย์ เสาวพงศ์"

ว.ณ. พนมยงค์ ผู้นี้ ทุกคนย่อมรู้จักกันดีว่า เธอคือบุตรคนสุดท้ายของ นายปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส ในฐานะที่ผู้เขียนเป็นสักขีพยานชีวิตของเธอผู้นี้ จึงได้เรียงร้อย วันวานในโลกกว้าง ผাগไว้ในบรรณพิภพด้วยหวังให้บันทึกนี้เป็นเพื่อนเดินทางของนักอ่านรุ่นเยาว์ ท่องไปในโลกกว้าง และย้อนรอยสู่อัตถ์

ผู้เขียนระลึกด้วยความขอบคุณทุกท่านที่อยู่เบื้องหลังการนำ "วันวานในโลกกว้าง" สู่มายตาของผู้อ่าน โดยเฉพาะผู้ชีวิตที่เป็นกำลังใจ ให้คำติชมตั้งแต่ต้นร่างจนถึงฉบับสมบูรณ์

คู่วิตของเธอคือ คุณสุรพันธ์ สายประดิษฐ์ บุตรชาย คุณกุหลาบ (ศรีบูรพา และคุณชนิด สายประดิษฐ์)

ภายในเล่มแบ่งออกเป็น ๒๖ ตอน กับบทส่งท้ายอีก ๑ ตอน กล่าวถึงเด็กหญิงคนหนึ่งชื่อ 'ปลาย' ผู้ลืมตาขึ้นมองโลก ซึ่งต่อมาเกิดความผันผวนแปรปรวนแปรแก่วิตจนยากจะเชื่อได้ว่าเป็นความจริง

ปลาย เป็นลูกคนที่ ๖ ของพ่อแม่ เมื่อเกิดมาไม่กี่เดือน ครอบครัวปลายและครอบครัวคนไทยทั้งผองก็ต้องพจญกับสงครามโลกครั้งที่ ๒ อย่าง

ไม่มีทางหลีกเลี่ยง ทหารญี่ปุ่นพร้อมอาวุธครบมือได้ถือเข้าบุกยึดแผ่นดิน
รูปร่างคล้ายชวานทองนามว่าประเทศไทยไว้ในกำมือ นำความเดือดร้อนมาสู่
ทุกหย่อมหญ้า ทุกครัวเรือน

ใครที่จำความได้ในตอนนั้น คงจำ 'บัตรปันส่วน' ข้าวสารได้ดี เสื้อผ้า
นะหรือ 'ไม่มีวันตัดใหม่ได้อีก มีเท่าไรก็ต้องใช้เท่านั้น ถ้าขาดก็ต้องรู้จักเย็บ
ปะชุนเอาเอง เรื่องเห่อเหิมเจิมทะยานไม่มีใครรู้จัก รู้แต่รักษาตัวให้รอด
เข้าไว้ โดยเฉพาะเวลา 'ไซเรน' ดัง แสดงว่า อีกประเดี๋ยวเครื่องบินข้าศึก
จะมาแล้ว มาทิ้งระเบิด ทั้งระเบิดเพลิงและระเบิดทำลาย บ้านใครมีหลุม
ที่ขุดรอไว้ก็ลงไปหลบภัยในหลุมนั้น บ้านใครไม่มีก็วิ่งไปนั่งกอดกันตัวสั้น
นั่งงอใต้ต้นมะม่วง ชมพู่ ในรั้วบ้านไปตามเรื่อง

บิดาของปลายเป็นข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ มีเพื่อนสนิทมิตรสหายและ
ลูกศิษย์ลูกหามากมาย ทุกคนมีจิตใจรักชาติ จึงชวนกันเข้าร่วม 'ขบวนการ
เสรีไทย' โดยส่งบางคนไปติดต่อกับฝ่ายสัมพันธมิตร หรือไม่กี่ส่งไปฝึก
ทหารในต่างแดน ไปจัดตั้งพลพรรคใต้ดิน รอคอยวันเผด็จศึกกองทัพญี่ปุ่น
จนกระทั่งสงครามสิ้นสุดลง ญี่ปุ่นยอมแพ้อย่างราบคาบ

ไม่นานต่อมา กลุ่มรัฐประหารพฤศจิกายนก็รวมตัวกันล้มรัฐบาล พ่อ
ของปลายต้องลี้ภัยการเมืองไปอยู่สิงคโปร์ แม่จึงพาปลายลงเรือเดินสมุทร
ไปเยี่ยม มรสุมการเมืองที่โหมกระหน่ำชีวิตพ่อ ทำให้แม่ของปลายต้องทำ
หน้าที่ทั้งพ่อและแม่ไปพร้อมกัน

ประเดี๋ยวๆ ตำรวจก็มาค้นบ้าน ครั้งหนึ่งจับพี่ชายคนโตไป แล้วยัง
มาจับแม่ไปอีก

มารดาปลายอยู่ในที่คุมขังถึง ๘๔ วัน ไม่ใช่บ่อยๆ สำหรับสุขภาพสตรี
คนหนึ่งที่เคยเป็นภริยาผู้บริหารระดับสูงของประเทศ

เมื่อพ้นโทษออกมา แม่ปลายจึงตัดสินใจอพยพครอบครัวไปพำนัก ณ
ประเทศฝรั่งเศส

ว.ณ. พนมยงค์ เขียนเรื่องนี้แบบ 'เรื่องเล่า' เป็นเรื่องเล่าอย่างง่าย ๆ

ใช้ภาษาเรียบๆ ไม่ซับซ้อน หวังให้เป็นหนังสือสำหรับผู้อ่านอย่างแท้จริง
ฉันคิดว่า เด็กที่อ่านเรื่องนี้คงสนุก วางไม่ลง เพราะเรื่องราวของปลายเปลี่ยน
จากไปทุกตอน ไม่มีซ้ำ อ่านแล้วก็รู้ว่าเป็นเรื่องจริง ไม่ใช่เรื่องแต่ง

น่าประหลาดใจตรงที่ว่า ช่างหลากหลายประสบการณ์ หลายสถานที่
หลายเหตุการณ์ จนนักประพันธ์ก็แต่งไม่ได้

แม่ให้ปลายเรียนภาษาฝรั่งเศสพักใหญ่ ในที่สุด ก็พาปลายไปรัสเซีย
ที่นั่น ปลายได้พบพ่อเป็นครั้งแรก

'สายตาของปลายมองไปยังกลุ่มคนที่เดินสวนมาข้างหน้า ชายกลางคน
ในชุดเสื้อโค้ทผ่านววมสีกรมท่าหนาเตอะตะ สวมหมวกขนสัตว์สองข้างปิดลง
มาถึงกกหู หนวดเรียวยาววัดเรียบเสมอริมฝีปาก นานแสนนานแล้วที่ไม่ได้
เจอจะเจอ แต่ปลายจำท่าทางเดินสง่าผ่าเผยได้ ปลายวางกระเป๋าลงกับพื้น วิ่ง
ถลาเข้าไปชุกในอ้อมกอดของชายคนนั้น

ปลายไม่ได้นึกไม่ได้ฝันว่าจะได้พบพ่อ ๕ ปี กว่าแล้วที่ปลายรอคอย
วันนี้.....'

ครั้งแล้ว พ่อก็พาปลายขึ้นรถไฟต่อไปยังกรุงปักกิ่ง

หนังสือเล่มบางๆ เล่าง่ายๆ เหมาะเป็นหนังสือสำหรับเด็กอย่างยิ่งนี้
ให้การเรียนรู้โลกกว้างอย่างที่เด็กอ่านแล้วจะจำได้ จากฝรั่งเศสสู่รัสเซียถึง
ปักกิ่ง

'กำแพงเมืองสีเทาก่อด้วยอิฐใหญ่สี่เหลี่ยมเรียงรายอย่างเป็นระเบียบ
.....สิ่งก่อสร้างหลังมืมาตั้งอยู่ด้านเหนือของจัตุรัสกว้าง เสาไม้กลมใหญ่ฉาบ
ด้วยสีแดง หลังคามุงกระเบื้องสีเหลืองเหมือนเกล็ดปลาทอง เหนือประตู
ประดับด้วยภาพของชายวัยกลางคน.....

เทียนอันเหมินหรือประตูซานติสวรร์ค เป็นประตูสำคัญของพระ
ราชวังโบราณ..... นำเสียงพ่อคล้ายครูวิชาประวัติศาสตร์

เมื่อ ๔ ปีก่อน ประธานเหมาเจ๋อตุง ประกาศสถาปนาสาธารณรัฐ
ประชาชนจีนที่นี่ พ่อเป็นชาวต่างประเทศเพียงไม่กี่คนที่ร่วมเป็นสักขีพยาน

ด้วย' พ่อเล่าอย่างภาคภูมิใจ.....

ในที่สุด ปลายก็เข้าเรียนที่โรงเรียนในปักกิ่งหรือเป่ย์จิง

'ดร. ซุนยัตเซ็น บิดาแห่งสาธารณรัฐจีน เป็นคนหนึ่งที่ทนดูผู้หญิงถูกกดขี่ไม่ได้ มารดาท่านถูกมัดทำให้ลืบลึก พี่สาววัยรุ่นของท่านต้องถูกค้อนและหินทุบกระดูกนิ้วเท้าให้งอเข้า แล้วใช้ผ้ามัดแน่นจนเท้าลืบลึกเนาเป่ย์จิง ดร. ซุน จึงคัดค้านเต็มที่.....'

การเรียนประวัติศาสตร์นั้น อย่าท่องเป็นนกแก้วนกขุนทอง พ่อบอกปลาย ต้องตั้งคำถามด้วยว่า ใคร อะไร ทำไม และอย่างไร

'ขงจื้อกล่าวไว้ว่า คนสามคนที่เดินมาด้วยกัน ต้องมีคนหนึ่งเป็นครูของเรา.....จึงควรเลือกสรรแต่สิ่งที่ดีงาม.....' พ่อพูดทิ้งท้าย

'แม่ปลายทำอาหารอร่อย ปักกิ่งไม่มีมะม่วง ไม่มีมะขาม แม่ก็ใช้แอปเปิ้ลที่มีรสเปรี้ยวมาทำน้ำพริกแอปเปิ้ล.....'

แม่ลี้ภัยไปไกล..... ในดินแดนต่างถิ่น ปลายก็ใช้ชีวิตเด็กอย่างมีความสุข

แต่อยู่ปักกิ่งเพียง ๒ ปีกว่า ปลายก็ต้องจากปักกิ่งไปอีก..... ไปสู่กว้างใจที่มีแม่น้ำไข่มุกไหลผ่าน

เมื่อปลายอยู่เมืองจินได้ ๖ ปี..... พ่อก็บอกว่า

'เป็นโอกาสดีที่ปลายได้เรียนภาษาจีนในเมืองจินตั้งแต่เด็ก ภาษาจีนเป็นภาษาของประเทศที่มีประชากร ๘๐๐ ล้านคน วันข้างหน้า ภาษาจีนย่อมมีบทบาทสำคัญเช่นเดียวกับภาษาอังกฤษ'

ดังนั้น ปลายจึงต้องบินเดี่ยวสู่ปักกิ่งอีกครั้งเพื่อเรียนหนังสือ

ปลายใช้ชีวิตในประเทศจีนถึง ๑๙ ปี แล้วจึงกลับไปประเทศฝรั่งเศสไปเป็นอาจารย์สอนภาษาจีนกลาง ณ สถาบันภาษาและอารยธรรมตะวันออกแห่งชาติ

แต่ไม่ว่าปลายจะไปเล่าเรียนหรือเติบโตจากที่ใด ในที่สุด ปลายก็ต้องหวนคืนมาตุภูมิ คือลุ่มน้ำเจ้าพระยาแห่งนี้

มีโอกาสเขียนบันทึกจากชีวิตจริง 'วันวานในโลกกว้าง' อย่างชวนอ่าน
ชวนเพลินจนวางไม่ลง

ช่อนชีวิตพ่อ 'สามัญชนผู้ยิ่งใหญ่' ไว้ระหว่างบรรทัด •

▶ จาก นิตยสารสกุลไทย

ฉบับวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๕๓ หน้า ๑๘ - ๑๙

ศิลปะกับการวิจารณ์ส่องทางให้แก่กัน

ศ.ดร.เจตนา นาควัชระ บรรณาธิการ

ชัยภัทร แสงกระจ่าง เขียน

วันวานในโลกกว้าง : หนังสือสองมิติ

โลกของเรื่องแต่งเป็นโลกของ “ความจริง” และ “ความลวง” ผสมกัน นักเขียนมักซ่อนความจริงไว้ในความลวง และใช้ความลวงนั้นโน้มน้าวให้นักอ่านสัมผัสความจริง โดยนักอ่านไม่จำเป็นต้องรู้ว่า ตรงไหนเป็นความลวง และตรงไหนเป็นความจริง

วันวานในโลกกว้าง ของ ว.ณ. พนมยงค์ เป็นนวนิยายยาวขนาดสั้นที่ผู้เขียนเล่าเรื่องจากประสบการณ์จากการเป็นบุตรสาวคนสุดท้ายของ นายปรีดี พนมยงค์ ที่อยู่กับครอบครัวนอกประเทศมาเกือบตลอดชีวิต ผู้เขียนสร้างตัวละครเอกชื่อ ปลาย ให้เป็นผู้เล่าเรื่องทั้งหมด โดยเริ่มตั้งแต่เด็กหญิงปลายเกิด ช่วงชีวิตที่อยู่ในเมืองไทยระยะสั้นๆ จนกระทั่งต้องออกจากเมืองไทยไป ไปเรียนและจบการศึกษาที่เมืองจีน และได้ไปอยู่ในประเทศฝรั่งเศส ประกอบอาชีพเป็นครูสอนภาษาจีนนั้น และได้กลับเมืองไทยในที่สุด

ระยะเวลาเกือบห้าสิบปีที่ผู้เขียนเล่าถึง หากเป็นนวนิยายประเภทอัตชีวประวัติก็คงเป็นร้อยตอนจบ แต่เนื่องจากผู้เขียนจำกัดขอบเขตให้เป็นเพียงแค่นวนิยายยาวชน จึงมุ่งเล่าแต่เพียงชีวิตที่ต้องพลัดบ้านพลัดเมือง และพบเพื่อนต่างถิ่นของปลายเท่านั้น ผู้เขียนต้องการชี้ให้เห็นว่า เด็กหญิงเล็กๆ คนหนึ่ง ต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพชีวิตใหม่ได้อย่างไร ทั้งยังมุ่งสะท้อนภาพชีวิตนักเรียนต่างแดนให้เยาวชนได้รับรู้ด้วย แม้ว่าเรื่องที่ปลายเล่าอาจจะล้าสมัยไปแล้ว สำหรับการสะท้อนภาพประเทศจีนในยุคปัจจุบัน แต่ภาพเหล่านั้นกลับมีมิติเชิงประวัติศาสตร์ ในยุคที่จีนมีการเปลี่ยนแปลงประเทศขนานใหญ่รวมอยู่ด้วย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการเรียนในโรงเรียน การใช้ชีวิตในฐานะนักเรียนในระบอบสังคมนิยม หรือแม้กระทั่งการที่เด็กนักเรียน

ต้องออกไปใช้ชีวิตสัมผัสชนบท สิ่งต่างๆ เหล่านี้ปรากฏครบถ้วน และยังนำเสนอใจเสมอ

การเล่าเรื่องของปลาย มีลักษณะเป็นไปตามข้อเท็จจริงของผู้เขียนชีวิตของเธอจึงต้องร่อนเร่จากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง จากประเทศหนึ่งไปยังอีกประเทศหนึ่ง และดูเหมือนว่า ปลายผู้ี้จะมีคุณลักษณะพิเศษประการหนึ่งที่ปรากฏได้ชัด คือการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม ไม่ว่าจะไปอยู่โรงเรียนใด ประเทศใด เธอดูจะเป็นคนที่มีความสุขกับชีวิตได้ ดังปรากฏในตอนที่ได้เด็กหญิงปลายต้องเริ่มต้นเรียนภาษาจีน หรือในตอนที่ย้ายจากโรงเรียนจีนทางเหนือไปทางใต้ พร้อมกันนั้น เด็กหญิงปลาย ตัวละครในนิยายผู้อยู่ในโลกของความลวง ก็สามารถสะท้อนโลกที่เป็นข้อเท็จจริงตามยุคสมัยของแต่ละประเทศที่ไปสัมผัสออกมาได้พอสมควร แต่น่าเสียดายที่ผู้เขียนมุ่งให้ภาพชีวิตของเด็กหญิงปลายมากกว่านางสาวปลาย ดังนั้น ในช่วงหลังๆ ชีวิตที่เด็กหญิงปลายเติบโตเป็นนางสาวปลายและมีอาชีพเป็นครู กลับเล่าอย่างรวบรัด หรืออาจเป็นไปได้ว่า ภาพชีวิตในวัยเด็กนั้นประทับอยู่ในความทรงจำของผู้เขียนมากกว่า เพราะมีสีสันชวนให้ตื่นตื่นสำหรับเด็กมากกว่า ผู้เขียนจึงจำ “ความจริง” นั้น เพื่อมาสร้างเป็น “ความลวง” ได้ดีกว่า

ในส่วนที่เป็นปัญหาเกี่ยวกับเหตุที่เด็กหญิงปลายกับครอบครัวต้องออกจากเมืองไทยไป ผู้เขียนไม่ประสงค์จะเขียนถึงในรายละเอียด แต่ใช้เพียงมุมมองของเด็กหญิงปลาย และสร้างภาพพ่อของปลายอย่างเป็นทางการเป็น “ความลวง” ว่า

“ปลายลืมตาดูโลกในครอบครัวใหญ่ที่อบอุ่น เป็นปลายแถวในบรรดาพี่ๆ น้องๆ ๖ คน พ่อของปลายรับราชการกระทรวงการคลัง ขณะเดียวกันเป็นผู้ประสิทธิ์วีรวิทยากรมหาวิทยาลัยธรรมจักร...” (หน้า ๒)

โดยระบุเหตุที่ต้องออกนอกประเทศว่า

“พวกปรบักษ์ทางการเมืองจงใจใส่ร้ายป้ายสีว่า พ่อของปลายเป็นผู้ลอบปลงพระชนม์พระประมุข” (หน้า ๑๗)

ผู้เขียนใช้ถ้อยคำอำพราง ไม่เขียนถึงตำแหน่งจริง หรือเหตุที่เกิดขึ้นจริง เพราะผู้เขียนรู้ตัวดีว่า กำลังอยู่ในโลกของ "ความลวง" กำลังสร้างเรื่องให้เด็กหญิงปลาย มีชื่อเรื่องของผู้เขียนเอง แต่ในขณะที่เขียนก็อยากจะเขียนยืนยัน "ความจริง" บางอย่างที่อยากให้โลกรู้ พ่อของปลาย จึงมีบางสิ่งบางอย่างที่อาจตอบคำถามบางคำถามที่มีผู้อ่านเกี่ยวข้องกับนายบริติชพนมยงค์ ได้ เป็นคำตอบที่ใช้ไปอ้างอิงในฐานะความเป็นจริงไม่ได้ แต่เป็น "ความจริง" ที่ผู้อ่านเองสัมผัสและรับรู้ได้อยู่ภายใน

อย่างไรก็ตาม เหตุการณ์ต่างๆ บางเหตุการณ์ คำพูดของตัวละคร บางประโยคที่ปรากฏใน วันวานในโลกกว้าง ตรงกับประโยคที่ท่านผู้หญิงพูนศุข พนมยงค์ เล่าไว้ สารคดี หลากบทชีวิต ท่านผู้หญิงพูนศุข พนมยงค์ สารคดีชีวิตที่ถ่ายทอดโดย "นฤตม์" โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ตอนที่แม่ของปลาย ตะโกนบอกทหารที่ยิ่งเข้ามาในบ้านว่า มีแต่ผู้หญิงและเด็ก ก็ตรงกับที่ท่านผู้หญิงพูนศุข ตะโกนในชีวิตจริง หรือตอนที่ครูสายชลออกไปยื่นขบวนการปฏิบัติการของทหาร ก็ตรงกับที่ท่านผู้หญิงพูนศุข เล่าว่า ที่คุณฉลบชลีย์ พลังกูร ออกไปยื่นขวาง หรือแม้กระทั่งการที่แม่ของปลายถูกจับขัง ๘๔ วัน พี่ชายของปลายถูกคุมขังเป็นเวลาหลายปี หรือแม้กระทั่งลำดับของการลี้ภัยไปอยู่ต่างประเทศของพ่อปลาย ฉากที่ปลายได้พบกับพ่อ หลังจากพลัดพรากกันมานาน ทั้งหมดมีรายละเอียดตรงกับที่ท่านผู้หญิงพูนศุขเล่าไว้ แม้แต่บุคลิกลักษณะของชายผู้เป็นพ่อ

การอ่านเรื่อง วันวานในโลกกว้าง ของผู้อ่าน ส่วนหนึ่งจึงเป็นการอ่านความลวงผ่านความจริงที่เกินจากตัวหนังสือที่ปรากฏอยู่ในหน้ากระดาษ เพราะตำแหน่งราชการของพ่อปลายตามที่ระบุลอยๆ ดูไม่น่าจะสำคัญจนถึงขนาดที่คณะรัฐประหารเดือนพฤศจิกายนจะต้องตามจับอย่างเอาเป็นเอาตาย แต่ผู้อ่านส่วนนั้นก็ยอมรับไปโดยปริยายว่า โดยแท้จริงแล้วพ่อของปลายเป็นใคร เหตุผลที่ทำให้ผู้อ่านยอมรับความจริงที่เกิดขึ้นในเรื่อง เป็นเหตุผลที่มาจากข้อเท็จจริงที่ผู้อ่านได้รับรู้มาก่อนที่จะได้อ่านเรื่องแต่งนี้แล้ว

และไม่ว่าผู้เขียนจะสร้างโลกความลวงไปในลักษณะใด ผู้อ่านผู้รู้แล้วเหล่านั้น รู้ว่าส่วนจริงคือส่วนใด ทั้งยังพร้อมจะติดตามอ่านอย่างเอาใจ ช่วยให้การสร้างโลกแห่งความลวงครั้งนี้ประสบความสำเร็จตามที่ผู้เขียนต้องการ นั่นคือ การทำความจริงให้ปรากฏจากมุมมองของปลาย

ส่วนนักอ่านเยาวชนและนักอ่านส่วนที่ไม่รู้ข้อเท็จจริงพื้นฐาน ก็ไม่ทำให้ "รส" ที่ได้จากการอ่านเสียไป เพราะผู้เขียนมุ่งให้ภาพ "ปลาย" มากกว่าให้ภาพของพ่อ การได้รับรู้ว่ามีชีวิตของเด็กนักเรียนที่ต้องระหกระเหิน และการได้รับรู้ประสบการณ์ต่างแดน ก็เป็นรสที่แตกต่างออกไปแล้ว ความลวงที่ผู้เขียนสร้างไว้ก็ไม่มี ความจำเป็นอะไรที่จะต้องเปิดออกมาให้เป็นความจริง เพราะที่ทำให้ปลายพลัดพรากบ้านเมืองก็เป็นไปตามเหตุที่เกิดขึ้นกับผู้ใหญ่

ชีวิตของปลายทั้งในโลกลวงและในโลกจริงเป็นชีวิตที่คนอื่นอาจมองว่าขมขื่น ต้องพลัดพรากจากบ้านเกิดเมืองนอน และหากยิ่งเอาข้อเท็จจริงที่นักอ่านรับรู้เองผสมผสานเข้าไป ก็จะเป็นชีวิตที่กดดันและควรแก่การโกรธเกรี้ยวรุนแรง แต่ผู้เขียนกลับนำเสนอเรื่องนี้ได้อย่างอ่อนโยน นิ่งในอารมณ์ และเป็นธรรมต่อทุกฝ่าย ไม่ว่าจะต่อครอบครัวของปลาย หรือต่อประเทศที่ไปอาศัยอยู่ด้วย หรือแม้แต่ต่อประเทศบ้านเกิดเมืองนอนที่ทำให้ครอบครัวของเธอเจ็บปวดยิ่ง ผู้เขียนทำให้ผู้อ่านรู้สึกเหมือนว่า สิ่งที่เกิดขึ้นนั้นเป็นเรื่องธรรมดา และการได้ไปเผชิญชีวิตเช่นนั้น จะเป็นกำไรด้วยซ้ำไป ผู้เขียนกล่าวว่า

"เรื่องจะต้องฝาคีลันลมสู่จุดหมายปลายทางเช่นใด กว่าปลายจะไปสู่หลักชัยแห่งชีวิตก็เป็นเช่นนั้น ระยะทางยาวไกลเกือบสุดเอื้อม แต่ปลายแลเห็นลำแสงเรืองรองแห่งความสมปรารถนาเหนือขอบฟ้าบุรพทิศ" (หน้า ๑๐๙)

ข้อสำคัญคือ ไม่มีชายหรือชวาทางการเมืองปรากฏในเรื่องนี้อย่างที่เป็นการประกาศจุดยืนทางความคิด อาจมีบ้างในช่วงที่กล่าวถึงเหตุการณ์บ้านเมืองในประเทศจีน ในช่วงที่เด็กหญิงปลายเรียนอยู่ แต่ก็เป็นการแสดงลักษณะข้อเท็จจริงทางสังคมมากกว่า และในขณะเดียวกัน ก็ให้ภาพชีวิต

บ้านเมืองของแต่ละประเทศ รวมทั้งภาพบ้านเมืองไทยในอดีต ในลักษณะของการให้ความรู้แก่คนอ่านที่เป็นคนรุ่นเยาว์ไปด้วย

ภาพของพ่อปลายที่ซ่อนอยู่กับภาพของนายปรีดี พนมยงค์ คือภาพของพ่อธรรมดาคนหนึ่ง ที่สอนลูกด้วยสัจจะแห่งชีวิต โดยผ่านคำพูด คำสอนที่มีอยู่เสมอ เช่น เมื่อปลายบ่นถึงความยากลำบากให้ฟัง พ่อก็สอนว่า “ความสุขสบายนั้นเราไม่ต้องฝีกต้องฝน แต่ความยากลำบากที่เราต้องฟันฝ่าสิ จะทำให้เราตึกน้ำไม่ไหล ตึกไฟไม่ไหม้” (หน้า ๑๐๐)

หรือพ่อชอบพาปลายไปเที่ยวชมสถานที่สำคัญต่างๆ ในปักกิ่ง และสอนไปด้วย “ต้องมีความตั้งใจและไม่อาย ที่จะหาความรู้จากคนอื่น” (หน้า ๕๒)

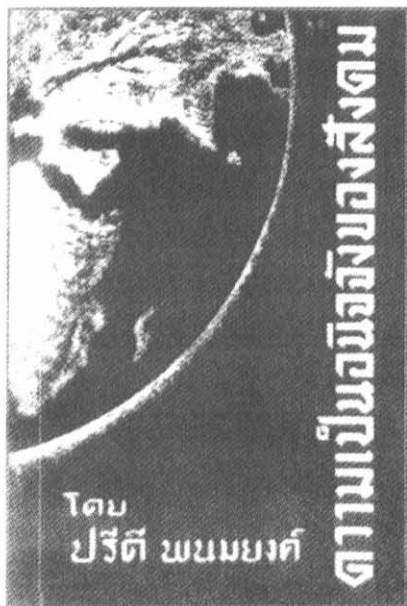
หรือแม้กระทั่งไปเดินเล่นแถวสวนผักใกล้บ้าน พ่อก็มักชักใช้ตามชาวสวนผัก และบอกปลายว่า “...ขงจื้อกล่าวไว้ว่า คนสามคนที่เดินมาด้วยกัน ต้องมีคนหนึ่งเป็นครูของเราแน่ๆ จงเลือกสรรแต่สิ่งที่ดีงามไว้เกิด”

วันวานในโลกกว้าง เป็นนวนิยายสำหรับเยาวชนที่มีสองมิติ มิติหนึ่งเป็นมิติแห่งความจริงทางประวัติศาสตร์ มิติที่ผู้เขียนเป็นลูกนายปรีดี พนมยงค์ ทำให้มีประสบการณ์ชีวิตที่ขึ้นลงไปตามการเปลี่ยนแปลงของบ้านเมือง แม้จะซ่อนไว้ในชีวิตของปลายเท่าใดก็ซ่อนไว้ไม่มิด ส่วนอีกมิติหนึ่งเป็นมิติของจินตนาการที่ผู้เขียนเลือกสรร ดัดทอน และเสริมเพิ่มให้ช่วงชีวิตที่มีรายละเอียดมากมายของปลายเหลือไว้ในเล่มกะทัดรัด ภาพของปลายเป็นภาพของเยาวชนที่น่าศึกษาเป็นแบบอย่าง มีชีวิตชีวา และมีสีสันตามที่ควรจะเป็น ไม่ยกย่องตัวเองจนเป็นคนเลิศเลอ แต่ในขณะที่เดียวกันก็แสดงให้เห็นความตั้งใจจริงของปลายที่ฟันฝ่าชีวิตจนประสบความสำเร็จ ได้เป็นครูสอนภาษาจีนที่น่าภาคภูมิใจ และได้กลับมาบ้านเกิดเมืองนอน ในท้ายที่สุดด้วย

วันวานในโลกกว้าง สามารถมองได้จากสองมิติ ทั้งมิติของเรื่องจริงและมิติของเรื่องแต่ง ผู้อ่านก็จะได้รับอรรถรสอย่างเต็มที่ และจะมองเห็น

คุณสมบัติเด่นประการหนึ่งของเรื่องแต่ง คือสามารถช่วยให้ผู้เขียน “สร้าง” หรือ “ซ่อน” นัยบางประการได้ตั้งใจ ในขณะที่เดียวกัน ก็ช่วยผู้อ่านในการ “เสริม” และ “ส่อง” (สว่างในจิต) ได้ดีไม่แพ้กัน •

▶ จาก นิตยสารสกุลไทย
ฉบับวันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๕๓ หน้า ๖๒-๖๓

โตบ
ปรีดี พนมยงค์

ตามเป็นอนิจจังของสังคัม

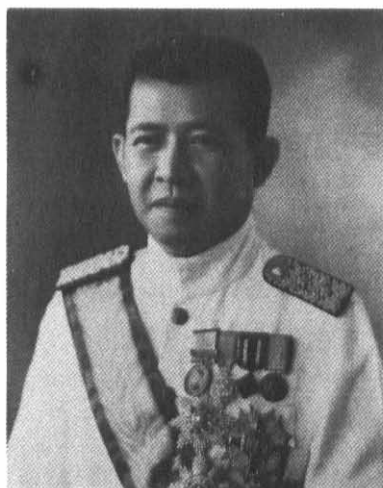

ตามเป็นอนิจจังของสังคัม
ปรีดี พนมยงค์

- ▶ งานเขียนเล่มนี้ได้รับการยกย่องว่า เป็น “หนึ่งในหนังสือดี ๑๐๐ เล่ม ที่คนไทยควรอ่าน” ซึ่งนำกลับมาตีพิมพ์ใหม่อีกครั้งในหนังสือชุด “ครบรอบ ๑๐๐ ปี ชาตกาล นายปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส”

ภาคผนวก

(พิเศษ)

รัฐบุรุษอาวุโส ปรีดี พนมยงค์
ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ (ระหว่าง พ.ศ.๒๔๘๔-๒๔๘๘)

สถาบันพระมหากษัตริย์ กับรัฐบุรุษอาวุโส ปรีดี พนมยงค์

ท่านนายกสภามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่านอธิการบดี ท่านที่เคารพ
ทุกๆ ท่าน ในการกล่าวเรื่อง คุณูปการของท่านอาจารย์ปรีดี พนมยงค์ ที่มีต่อ
สังคมไทย ควรเริ่มต้นด้วยสังขธรรม สังขธรรมประการหนึ่งคือ ความเป็นจริงที่ว่า
สรรพสิ่งทั้งหลายล้วนเปลี่ยนแปลง สรรพสิ่งทั้งหลายเป็นอนิจจัง นั่นคือ ทุกสิ่ง
ทุกอย่างล้วนเปลี่ยนแปลงทั้งสิ้น ตั้งแต่จักรวาลไปจนถึงอะตอม ท่ามกลางกระแส
ของความเปลี่ยนแปลง ถ้ามีระบบใดระบบหนึ่งที่ปรับตัวไม่ได้ ระบบนั้นย่อมเกิด
วิกฤตและเสื่อมสลายไป นี่เป็นความจริงที่เกิดขึ้นกับระบบทุกชนิด ไม่ว่าจะเป็น
ระบบชีวิตตั้งแต่จุลินทรีย์ไปจนถึงไดโนเสาร์ องค์กร สถาบัน บริษัท ตลอดจน
ไปจนถึงอารยธรรมต่างๆ เช่น อารยธรรมเมโสโปเตเมีย กรีก และโรมัน เป็นต้น
อารยธรรมเหล่านี้ล้วนเสื่อมสลายไปเพราะปรับตัวไม่ได้ท่ามกลางกระแสความ
เปลี่ยนแปลง ต้นเค้าของการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ของโลกในปัจจุบันเกิดขึ้นเมื่อ
๓๐๐ ปีก่อน เริ่มต้นด้วยการปฏิวัติทางวิทยาศาสตร์ อันนำไปสู่การปฏิวัติทาง
อุตสาหกรรม ซึ่งนำไปสู่อำนาจ และการแผ่ขยายอำนาจของมหาอำนาจตะวันตก
ไปทั่วโลก อันก่อให้เกิดกระแสของการเปลี่ยนแปลงที่เขย่ากรากไปทั่วโลก กระทบ
ประเทศน้อยใหญ่ทุกประเทศทั่วโลก การที่ประเทศต่างๆ จะปรับตัวต่อกระแสการ
เปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรงของโลก เป็นเรื่องที่ยากมาก เพราะการที่จะปรับวิถีคิด
และปรับโครงสร้าง ไม่ว่าจะสังคมใดสังคมหนึ่ง เป็นเรื่องที่ยากมาก ประเทศต่างๆ
จึงประสบภัยพิบัตินานัปการ เช่น ความขัดแย้ง สงคราม ความผันผวนรุนแรง
ในสังคม วิกฤตการณ์วัฒนธรรม หรือวิกฤตการณ์ในรากเหง้าของตนเอง

พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๔ และโดยเจเฉพาะรัชกาลที่ ๕ ทรงพยายามปรับ
ประเทศไทยให้มีความเป็นสมัยใหม่ กระแสความเปลี่ยนแปลงของความเป็นสมัย
ใหม่ของประเทศไทยและของโลกก่อให้เกิดความเครียดเชิงโครงสร้างในสังคมไทย
เพราะโครงสร้างทางสังคมปรับตัวไม่ได้ง่ายๆ ความเครียดเชิงโครงสร้างนำไปสู่

จากคำกล่าวเปิดงานปรีดี พนมยงค์ หน้าตึกโดม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ วันที่ ๑๐
พฤษภาคม ๒๕๔๐ โดย ศ.นพ.ประเวศ วะสี

ความรุนแรงได้ ดังที่มีความพยายามที่จะก่อการปฏิวัติรัฐประหารที่เรียกว่า กบฏ
ในรัชกาลที่ ๖

ในสมัยรัชกาลที่ ๗ เศรษฐกิจตกต่ำครั้งใหญ่ที่เรียกว่า The Great Depression of ๑๙๓๐ เป็นกระแสใหญ่อีกกระแสหนึ่งที่เพิ่มความเครียดให้สังคมไทย ความเครียดเพราะกระแสความเปลี่ยนแปลงจะผลิตปัญหาารุนแรงต่างๆ เข้าใส่รัฐบาลที่รวมศูนย์อำนาจ ถ้าโครงสร้างอำนาจยังรวมศูนย์ ไม่ว่าจะรัฐบาลนั้นจะเป็นพระมหากษัตริย์ หรือทหาร หรือพลเรือน ดังที่เราเห็นอุบัติเหตุเภทภัยที่เกิดขึ้นกับรัฐบาลต่างๆ เรื่อยมา การเปลี่ยนแปลงการปกครองด้วยสันติวิธีเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ เป็นระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ทำให้สถาบันพระมหากษัตริย์ ย้ายบทบาทจากจุดศูนย์กลางทางการเมืองอันเป็นจุดที่ล่อแหลมกลายเป็นศูนย์รวมทางจิตวิญญาณ ซึ่งพ้นอันตรายจากความเครียด และการเป็นเป้าทางการเมือง ทำให้เกิดความมั่นคงในสถาบันพระมหากษัตริย์สืบมา

การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.๒๔๗๕ จึงเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ทำให้สถานะของสถาบันพระมหากษัตริย์มีความปลอดภัยและมั่นคงยิ่งขึ้น ถ้าศึกษาความคิด บทบาท และพฤติกรรมของอาจารย์ปรีดี พนมยงค์ ซึ่งได้ชื่อว่าเป็นมันสมองของคณะราษฎร ทั้งในระหว่างการเปลี่ยนแปลงการปกครอง และหลังจากนั้น จะเห็นว่าอาจารย์ปรีดี คือผู้พยายามพิทักษ์สถาบันพระมหากษัตริย์ นี่จะเป็นการตรงข้ามกับความพยายามสร้างภาพให้สังคมไทยเข้าใจไปว่าอาจารย์ปรีดีเป็นปฏิปักษ์กับสถาบันพระมหากษัตริย์ ท่านผู้มีเกียรติครับ ประสพการณ์ตรงอาจจะหลอกเราได้ เช่น ประสพการณ์โดยตรงกับพื้นผิวโลกจะทำให้เราคิดว่าโลกแบนเพราะเราเห็นอยู่ทุกวี่ทุกวัน เราจะสรุปว่ามันแบน แต่การประมวลความรู้โดยอาศัยหลักฐานต่างๆ สามารถสรุปได้ว่าโลกกลม จากประสพการณ์ตรงจะคิดว่าดวงอาทิตย์โคจรรอบโลกเพราะเราเห็นดวงอาทิตย์ขึ้นทางทิศตะวันออกทุกเช้าและตกทางทิศตะวันตกอยู่ทุกเย็น มนุษย์จะเชื่อเช่นนั้นว่าดวงอาทิตย์โคจรรอบโลก แต่การประมวลความรู้โดยหลักฐานต่างๆ สามารถสรุปได้ว่า โลกหมุนรอบดวงอาทิตย์ ฉะนั้นประสพการณ์ตรงอาจทำให้เราเข้าใจผิดได้ แต่การประมวลความรู้โดยหลักฐานต่างๆ ทำให้เรารู้ความจริง

เรื่องท่านอาจารย์ปรีดี เช่นกัน ได้มีผู้ตั้งใจสร้างภาพว่าท่านเป็นปฏิปักษ์กับสถาบันพระมหากษัตริย์ แต่การประมวลความรู้โดยหลักฐานต่างๆ จะพบความจริง ซึ่งตรงกันข้ามคือ ท่านเป็นผู้ที่พยายามที่จะพิทักษ์สถาบันพระมหากษัตริย์ ทั้งในการเปลี่ยนแปลงการปกครองในช่วงที่ท่านมีอำนาจทางการเมืองและในช่วงที่ท่านไม่มีอำนาจแล้ว จนวาระสุดท้ายในชีวิตของท่าน ถ้าวิญญูชนใช้การประมวลความรู้โดยหลักฐานจะพบความจริงตามนี้ ความจริงที่ตรงข้ามกับการเล่าลือประดุกเรื่องดวงอาทิตย์โคจรรอบโลก หรือโลกโคจรรอบดวงอาทิตย์

ท่านผู้มีเกียรติที่เคารพ ความจริงเป็นเรื่องสำคัญ ความจริง ความรัก ความสมานฉันท์ เป็นเรื่องที่ไม่ไปด้วยกันได้ ความไม่จริงก่อให้เกิดความเกลียดชัง ความเป็นปฏิปักษ์ และความแตกร้าง ประเทศไทยมีความแตกแยกกันมาก เป็นสังคมทอนกำลัง จนไม่มีกำลังที่จะเผชิญวิกฤตการณ์ต่างๆ มีความจำเป็นที่จะต้องสร้างความรู้ ความรักและความสามัคคี ตามพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ถ้าคิดว่าท่านอาจารย์ปรีดี พนมยงค์ เป็นปฏิปักษ์ต่อสถาบันพระมหากษัตริย์แล้ว จะมองไม่เห็นความดีของอาจารย์ปรีดี ซึ่งมีเป็นอนุเนกประการ ถ้ารู้ความจริงว่าอาจารย์ปรีดีเป็นผู้พยายามพิทักษ์สถาบันพระมหากษัตริย์ จะเห็นคุณูปการอันยิ่งใหญ่ต่อสังคมไทยของท่านอาจารย์ปรีดี พนมยงค์

อาจารย์ปรีดี พนมยงค์ ก่อตั้งมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองแห่งนี้ โดยมุ่งที่จะสร้างคนที่มีการศึกษาจำนวนมากขึ้นมามีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตย อาจารย์ปรีดีวางระบบการคลังของประเทศเมื่อเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง อาจารย์ปรีดีพยายามวางความสัมพันธ์ที่ถูกต้องระหว่างประเทศไทยกับนานาประเทศเมื่อเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ได้ดำเนินการแก้ไขสนธิสัญญาสิทธิินนอกอาณาเขตที่ไทยเสียเปรียบต่างประเทศและเสียศักดิ์ศรี หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองไม่ถึง ๑๐ ปี เกิดสงครามโลกครั้งที่ ๒ ญี่ปุ่นบุกไทย ยกทัพเข้ามาประเทศไทย และบังคับให้ประเทศไทยประกาศสงครามกับสัมพันธมิตร อาจารย์ปรีดีในขณะที่ดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ได้ก่อตั้งขบวนการเสรีไทยเพื่อต่อต้านญี่ปุ่น เมื่อญี่ปุ่นแพ้สงครามพันธมิตรถือว่าประเทศไทยแพ้สงครามด้วย อาจารย์ปรีดีใน

ฐานะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์และหัวหน้าขบวนการเสรีไทย ได้ซึ่งประกาศ
สันติภาพเมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ.๒๔๘๔ โดยถือว่าการประกาศสงครามเป็นโมฆะ
ประเทศไทยไม่มีกรณีสงครามกับสัมพันธมิตร และดำเนินการเจรจากับฝ่าย
สัมพันธมิตรให้รับรองอิสรภาพของประเทศไทย

การประกาศสันติภาพของอาจารย์ปรีดีเมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ.๒๔๘๔
เท่ากับเป็นการกู้อิสรภาพของประเทศไทย จากการตกเป็นเมืองขึ้นของสัมพันธมิตร
จากคุณูปการในการรักษาบ้านเมืองไว้เมื่อพระมหากษัตริย์ยังทรงพระเยาว์
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ได้ทรงตอบแทนคุณงามความดีของ
ท่านอาจารย์ปรีดี ด้วยการทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สถาปนาให้ดำรงตำแหน่ง
รัฐบุรุษอาวุโส เป็นคนแรกและคนเดียวของประเทศไทย

ท่านรัฐบุรุษอาวุโสเป็นตัวอย่างของสามัญชนคนไทยที่มีความรักชาติบ้าน
เมืองอย่างแรงกล้า พยายามเรียนรู้จนเกิดปัญญา ใช้ปัญญาทำงานเพื่อประเทศ
ชาติ ดำรงตนอยู่ในความสุจริต ถูกต้อง มีความกล้าหาญ เป็นกำลังสำคัญใน
การก่อให้เกิดประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข พิทักษ์สถาบัน
พระมหากษัตริย์ เชิดชู และพยายามพัฒนาระบอบประชาธิปไตย ดำรงตำแหน่ง
ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ หัวหน้าขบวนการเสรีไทย นายกรัฐมนตรี เป็น
ผู้รักษาบ้านเมืองไว้ในยามคับขัน ไม่ให้ตกเป็นเมืองขึ้นของประเทศอื่น นับว่า
อาจารย์ปรีดี พนมยงค์ เป็นคนดีศรีสยามโดยแท้

การที่มีคนไทยคนหนึ่งเป็นคนดีถึงขนาดนี้ เป็นเรื่องหาได้ยาก ควรที่สังคม
ไทยโดยเฉพาะอนุชนคนรุ่นหลังจะได้รู้ความจริง มีความภูมิใจในความดีของ
เพื่อนร่วมชาติที่ทรงคุณงามความดีอันสูงยิ่งเช่นนี้ และเกิดความบังดาลใจที่จะ
ทำความดีเพื่อชาติบ้านเมือง

ท่านรัฐบุรุษอาวุโสเกิดเมื่อวันที่ ๑๑ พฤษภาคม พ.ศ.๒๔๔๓ หรือตรงกับ
ค.ศ.๑๙๐๐ ในปี ค.ศ.๒๐๐๐ หรือปี พ.ศ.๒๕๔๓ ปีข้างหน้านี้ท่านจะมีชาติกาลครบ
๑ รอบศตวรรษ ในโอกาสเช่นนี้ ประเทศไทยควรจะทำอะไรอันเป็นสัญลักษณ์
เพื่อให้สังคมไทยระลึกถึงคุณูปการอันยิ่งใหญ่ที่ท่านอาจารย์ปรีดี พนมยงค์
รัฐบุรุษอาวุโสมีต่อสังคมไทย เพื่อก่อให้เกิดกำลังในชาติบ้านเมืองในการที่จะก้าว
เดินต่อไปข้างหน้า รัฐบาลควรเป็นเจ้าของจัดงานโดยจะเรียกว่า "งานฉลอง

๑ ศตวรรษ ปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโสของไทย” หรือ “๑ ศตวรรษ ปรีดี คนดีศรีสยาม” หรือชื่ออื่นในทำนองนี้ก็ตาม ประกอบกับการสร้างสื่อในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้อนุชนรุ่นหลังได้รู้จักคนไทยที่ประกอบคุณงามความดีแก่แผ่นดินเกิด นอกจากนั้นรัฐบาลควรจะดำเนินการเสนอให้ UNESCO ประกาศให้อาจารย์ปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโสของไทยเป็นบุคคลสำคัญของโลก เพื่อโลกจะได้รับรู้การมีบุคคลสำคัญระดับโลกของประเทศไทย

ท่านผู้มีเกียรติครับ ถ้ารัฐบาลได้ทำตามนี้จะเกิดความเป็นมงคล มงคลกับรัฐบาลเอง และมงคลกับสังคมไทย คนไทยนั้นถือเรื่องมงคล มงคลเกิดจากความจริง ความงาม ความถูกต้อง การมีความกตัญญูกตเวทีต่อคนที่มีบุญคุณ สังคมที่มีความกตัญญูกตเวทีต่อคนที่ควรกตัญญูกตเวที ย่อมเป็นสังคมที่มีความเป็นมงคลอยู่ในตัว ในปี พ.ศ.๒๕๔๓ นี้ หรือ ค.ศ.๒๐๐๐ จะเป็นปีแห่งชาตกาลครบรอบศตวรรษของคนไทยผู้ทรงคุณวิเศษอีกท่านหนึ่ง คือ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี การประกาศเกียรติคุณของคนไทยผู้ทรงคุณงามความดีสูงสุดมากกว่า ๑ คน ไม่ใช่ข้อเสียหายนะไร ตรงข้าม กลับจะเป็นไปเ็นทางที่เป็นคุณยิ่งขึ้น เรายังมีคนไทยที่ทรงคุณงามความดีสูงจำนวนมากคนเท่าใดที่จะให้โลกได้รับรู้ ยังเป็นการดีเท่านั้น

ท่านผู้มีเกียรติครับ สังคมไทยควรจะล้วงพ้นการคิดอย่างชาดวุฒิมิภาวะหรือคิดอย่างเด็กๆ ว่า ถ้ารักคนนี้ต้องไม่รักคนโน้น การคิดแบบแยกข้าง แยกพวก ได้ทำลายสังคมไทยมามากเกินแล้ว ควรจะปรับเปลี่ยนวิธีคิดมาเป็นการคิดแบบเชื่อมโยงเป็นบูรณาการ

ท่านที่เคารพครับ สังคมไทยทอนกำลังกันเองมามาก จนสังคมอ่อนแอถึงเวลาที่เราจะสร้างความรักความสมานฉันท์ ความเป็นมงคล ให้เกิดขึ้นในชาติบ้านเมือง เพื่อสังคมไทยจะได้มีกำลังของแผ่นดินหรือภูมิพละในการดำเนินไปข้างหน้า สามารถเอาชนะอุปสรรคอันยากลำบากนานาประการ สามารถสร้างสันติภาพและสันติสุขให้เกิดขึ้นในแผ่นดินของเราให้จงได้ อันเป็นสิ่งปรารถนาสูงสุดของท่านอาจารย์ปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส ขอขอบพระคุณครับ

ผลการประชุมคณะรัฐมนตรี

เรื่อง การเสนอชื่อศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์ เป็นบุคคลสำคัญ
บรรจุไว้ในปฏิทินของยูเนสโก

คณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบตามที่กระทรวงศึกษาธิการ และทบวงมหาวิทยาลัยเสนอ ในการเสนอชื่อ ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์ ไปยังองค์การยูเนสโก เพื่อขอให้องค์การยูเนสโกบรรจุชื่อไว้ในปฏิทินการเฉลิมฉลองบุคคลสำคัญและเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ (Anniversaries of great personalities and historic events) เนื่องในโอกาสครบรอบ ๑๐๐ ปีแห่งชาตกาล และให้ความเห็นชอบโครงการเฉลิมฉลอง ๑๐๐ ปี รัฐบุรุษอาวุโส ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์ ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ทั้งนี้ เนื่องจากในวันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๔๓ จะเป็นวาระครบรอบชาตกาล ๑๐๐ ปี ของศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์ อดีตผู้ประศาสน์การมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง ผู้ซึ่งประกอบคุณงามความดีอันก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนและประเทศชาติ และมีบทบาทสำคัญในการพัฒนา ส่งเสริมและปลูกฝังจิตสำนึกในด้านการศึกษา สันติภาพ ตลอดจนประชาธิปไตยแก่ชาวไทยและชาวโลก และเป็นผู้ที่ได้สร้างคุณูปการอย่างใหญ่หลวงแก่ประเทศชาติ และราษฎรไทย โดยได้ปฏิบัติหน้าที่ราชการด้วยความซื่อสัตย์สุจริต กล้าหาญ เสียสละ ในตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน รัฐบุรุษอาวุโส นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงการคลัง และเลขาธิการคนแรกของสภาผู้แทนราษฎรสยาม อันจะเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เยาวชนของชาติที่จะทำนุบำรุงบ้านเมืองต่อไป

ประชุมเมื่อวันที่ ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๔๐

คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี

ที่ ๓๖๑/๒๕๔๐

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการจัดงานฉลอง ๑๐๐ ปี รัฐบุรุษอาวุโส
ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์

ตามที่ในวันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๔๓ จะเป็นวาระครบรอบ ๑๐๐ ปี ชาตกาลของศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส ซึ่งเป็นผู้ที่มีคุณูปการอย่างใหญ่หลวงแก่ประเทศไทยและราษฎรไทย เพื่อให้การจัดงานฉลองในวาระดังกล่าวดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุซึ่งวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ นายกรัฐมนตรีจึงแต่งตั้งบุคคลรายนามต่อไปนี้เป็นกรรมการจัดงานฉลอง ๑๐๐ ปี รัฐบุรุษอาวุโส ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์ คือ

คณะกรรมการที่ปรึกษา

๑. พระธรรมโกศาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ)	๑๒. นายประเวศ วะสี
๒. พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต)	๑๓. นายพันส์ สิมะเสถียร
๓. ประธานรัฐสภา	๑๔. นายมารุต บุณนาค
๔. ประธานศาลฎีกา	๑๕. นายระพี สาคริก
๕. ท่านผู้หญิงพูนศุข พนมยงค์	๑๖. นายสถาพร กวิตานนท์
๖. นายกนต์ธีร์ ศุภมงคล	๑๗. นายสุธี สิงห์เสนห์
๗. นายฉัตรทิพย์ นาถสุภา	๑๘. นายเสน่ห์ จามริก
๘. นายชวน หลีกภัย	๑๙. นายเสม พริ้งพวงแก้ว
๙. ม.ร.ว.เทพ เทวกุล	๒๐. นายเสริมศักดิ์ การุณ
๑๐. นายนิคม จันทรวิทุร	๒๑. นายเสวตร เปี่ยมพงศ์สานต์
๑๑. นายประมวล สภาวสุ	๒๒. นายอุทัย พิมพ์ใจชน

คณะกรรมการอำนวยการ

๑. นายกรัฐมนตรี	ประธานกรรมการ
รองประธานกรรมการ	
๒. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ	๕. ประธานมูลนิธิเสฐียรโกเศศ-นาคะประทีป
๓. รัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย	๖. ประธานชมรม ต.ม.ธ.ก.สัมพันธ์
๔. นายกสภามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	
กรรมการ	
๗. ผู้แทนสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร	๑๐. ผู้แทนกระทรวงการต่างประเทศ
๘. ผู้แทนสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี	๑๑. ผู้แทนกระทรวงมหาดไทย
๙. ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา	๑๒. ผู้แทนกระทรวงสาธารณสุข

๑๓. ผู้แทนสำนักงบประมาณ	๓๒. ผู้แทนสมาคมสิทธิเสรีภาพแห่งประเทศไทย
๑๔. ผู้แทนกรมธนารักษ์	๓๓. ผู้แทนสมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย
๑๕. ผู้แทนธนาคารแห่งประเทศไทย	๓๔. ผู้แทนคณะกรรมการรณรงค์เพื่อประชาธิปไตย
๑๖. ผู้แทนการสื่อสารแห่งประเทศไทย	๓๕. ผู้แทนองค์การเครือข่ายเดือนตุลา
๑๗. ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครหรือผู้แทน	๓๖. ผู้แทนสมาชิชาคนจน
๑๘. ผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา หรือผู้แทน	๓๗. เลขาธิการสหพันธ์นิสิตนักศึกษา แห่งประเทศไทย
๑๙. ผู้แทนสำนักจุฬาราชมนตรี	๓๘. นายกองคึกการนักศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
๒๐. ผู้แทนสำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย	๓๙. ประธานสภานักศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
๒๑. ผู้แทนมูลนิธิปรีดี พนมยงค์	๔๐. นายไกรศักดิ์ ชุณหะวัณ
๒๒. ผู้แทนมูลนิธิปิวย อึ้งภากรณ์	๔๑. นายจาตุรนต์ ฉายแสง
๒๓. ผู้แทนมูลนิธิโกมล คีมทอง	๔๒. นายปรีชา สุววรรณหัต
๒๔. ผู้แทนมูลนิธิชูวิทย์ โอวาทวงษ์	๔๓. นายพินิจ จารุสมบัติ
๒๕. ผู้แทนมูลนิธิดวงประทีป	๔๔. นายพีรพันธ์ พาลุสุข
๒๖. ผู้แทนมูลนิธิเด็ก	๔๕. นายโกคิน พลกุล
๒๗. ผู้แทนมูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม	๔๖. นายสมคิด สิบตระกูล
๒๘. ผู้แทนมูลนิธิสื่อสร้างสรรค์	๔๗. นายอดิสร เพียงเกษ
๒๙. ผู้แทนมูลนิธิบูรณะชนบท	๔๘. นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ
๓๐. ผู้แทนสถาบันสันติประชาธรรม	๔๙. นายอารีเพ็ญ อุตรสินธุ์
๓๑. ผู้แทนสมาคมธรรมศาสตร์ ในพระบรมราชูปถัมภ์	
๕๐. อธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	กรรมการและเลขานุการ
๕๑. นายพนม เยี่ยมประยูร	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๕๒. นายพิภพ ธงไชย	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

คณะกรรมการดำเนินงาน

๑. นายกสภามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	ประธานกรรมการดำเนินงานภาครัฐ
๒. ประธานมูลนิธิเสฐียรโกเศศ-นาคะประทีป	ประธานกรรมการดำเนินงานภาคเอกชน

กรรมการ

๓. อธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	๔. ประธานอนุกรรมการฝ่ายจัดทำของที่จะเลิก ดวงตราไปรษณียากรและเหรียญกษาปณ์
๔. ประธานชมรม ต.ม.อ.ก. สัมพันธ์	๕. ประธานอนุกรรมการฝ่ายวิชาการ
๕. นางสาวศิริ สุวรรณสถิตย์	๑๐. ประธานอนุกรรมการฝ่ายการเงินและจัดหาทุน
๖. ประธานอนุกรรมการฝ่ายศึกษาและประมวล ผลงานของ คาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์	๑๑. ประธานอนุกรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์
๗. ประธานอนุกรรมการฝ่ายดำเนินการ เสนอชื่อ คาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์ ต่อองค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และ วัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ	๑๒. ประธานอนุกรรมการฝ่ายศิลปวัฒนธรรม
	๑๓. ประธานอนุกรรมการฝ่ายนิทรรศการ
	๑๔. ประธานอนุกรรมการฝ่ายจัดทำหนังสือที่ระลึก

๘.	อนุกรรมการฝ่ายนิทรรศการ นายชาญวิทย์ เกษตรศิริ	ประธานอนุกรรมการ
๙.	อนุกรรมการฝ่ายจัดทำหนังสือที่ระลึก นายสัมพันธ์ พึ่งประดิษฐ์	ประธานอนุกรรมการ
๑๐.	อนุกรรมการฝ่ายจัดทำสื่อเผยแพร่เกียรติคุณรัฐบุรุษอาวุโส ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์ สำหรับเด็กและเยาวชน ผู้แทนมูลนิธิเด็ก	ประธานอนุกรรมการ
๑๑.	ประธานอนุกรรมการฝ่ายพิธีกรรมทางศาสนา นายสันติสุข โสภณสิริ	ประธานอนุกรรมการ
๑๒.	ประธานอนุกรรมการฝ่ายจัดการประกวดภาพยนตร์รางวัลพระเจ้าช้างเผือก นายโตม สุขวางค์	ประธานอนุกรรมการ
๑๓.	ประธานอนุกรรมการฝ่ายรางวัลปรีดี พนมยงค์ สำหรับบุคคลผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านประชาธิปไตย และสันติภาพ นายเสมอ พริ้งพวงแก้ว	ประธานอนุกรรมการ
๑๔.	อนุกรรมการฝ่ายดำเนินงานโครงการอนุสรณสถาน ๑๐๐ ปี รัฐบุรุษอาวุโส ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์ นายพิภพ ธงไชย	ประธานอนุกรรมการ
๑๕.	อนุกรรมการฝ่ายดำเนินงานโครงการอนุสรณสถาน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา นายสุภัทร สุคนธวิท	ประธานอนุกรรมการ
๑๖.	อนุกรรมการฝ่ายดำเนินงานโครงการสำนักวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง นายกิตติศักดิ์ ปรงทิ	ประธานอนุกรรมการ
๑๗.	อนุกรรมการฝ่ายดำเนินงานโครงการความร่วมมือในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ นายสุริชัย หวันแก้ว	ประธานอนุกรรมการ
๑๘.	อนุกรรมการฝ่ายประสานงาน นายพนม เอี่ยมประยูร	ประธานอนุกรรมการ

ให้คณะกรรมการที่ตั้งขึ้นนี้ มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินงานตลอด ๑๐๐ ปี รัฐบุรุษอาวุโส ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์ ให้เป็นไปโดยเรียบร้อย และในการนี้ให้มีอำนาจแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพิ่มเติมเพื่อดำเนินการใดๆได้ตามที่เห็นสมควร

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๖ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๔๐

(พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ)
นายกรัฐมนตรี

คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี

ที่ ๑๔๕/๒๕๔๐

เรื่อง แต่งตั้งกรรมการเพิ่มเติมในคณะกรรมการจัดงานฉลอง ๑๐๐ ปี รัฐบุรุษอาวุโส
นายปรีดี พนมยงค์ และคณะอนุกรรมการฝ่ายต่างๆ

ตามที่ในวันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๔๓ จะเป็นวาระครบรอบ ๑๐๐ ปี ชาตกาลของรัฐบุรุษอาวุโส
นายปรีดี พนมยงค์ ซึ่งเป็นผู้ที่มีคุณูปการอย่างใหญ่หลวงแก่ประเทศไทย และให้มี
คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ ๓๖๐/๒๕๔๐ ลงวันที่ ๖ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ แต่งตั้งคณะกรรมการจัดงาน
ฉลอง ๑๐๐ ปี รัฐบุรุษอาวุโส ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์ ไปแล้วนั้น

เพื่อให้การจัดงานฉลองในวาระดังกล่าว ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุวัตถุประสงค์
ที่ตั้งไว้ นายกรัฐมนตรีจึงมีคำสั่ง ดังต่อไปนี้

- ให้ปรับปรุงชื่อคณะกรรมการฯ เป็นคณะกรรมการจัดงานฉลอง ๑๐๐ ปี รัฐบุรุษอาวุโส
นายปรีดี พนมยงค์
- ให้แต่งตั้งกรรมการเพิ่มเติมในคณะกรรมการจัดงานฉลอง ๑๐๐ ปี รัฐบุรุษอาวุโส
นายปรีดี พนมยงค์ และคณะอนุกรรมการฝ่ายต่างๆ ดังนี้

คณะกรรมการที่ปรึกษา

นายอดุล วิเชียรเจริญ

คณะกรรมการอำนวยการ

นายธนิต เศรษฐบุตร

รองประธานกรรมการอำนวยการ

คณะกรรมการดำเนินงาน

๑. นายธนิต เศรษฐบุตร

รองประธานกรรมการดำเนินงานภาครัฐ

กรรมการ

๒. นางจรรยา ไวยพันธ์

๗. นายครุฑิต ตัมพานูวัตร

๓. นายเจริญวัฒน์ สันตะบุตร

๘. นายภูวตล ทรงประเสริฐ

๔. นายโชคชัย สุทธาเวศ

๙. นางสุพธาสินี วีชรบูรณ์

๕. นายสมเกียรติ อภิภูญาชน

๑๐. นายอนันต์ วิริยะพินิจ

๖. นายบัณฑิต ล้ำชา

คณะกรรมการฝ่ายต่างๆ

๑. คณะอนุกรรมการฝ่ายศึกษา วิจัยและประมวลผลงานของนายปรีดี พนมยงค์

๑. ผู้อำนวยการสถาบันปรีดี พนมยงค์	ประธานอนุกรรมการ
อนุกรรมการ	
๒. นายนิคม จันทรวิฑูร	๑๑. นายสะอาด ทิมฬ์สวัสดิ์
๓. นายกนต์ธีร์ ศุภมงคล	๑๑. นายระวี ฤกษ์จำนง
๔. นายปรีดี เกษมทรัพย์	๑๒. นายลจัต ศรีวณิช
๕. นายศักดิ์ชัย บำรุงพงศ์	๑๓. นายศุขปริดา พนมยงค์
๖. นายวิชิตวงศ์ ณ บิ่อมเพชร	๑๔. นายวัตรทิพย์ นาคสุภา
๗. นายประชุม โดมฉาย	๑๕. นายชาญวิทย์ เกษตรศิริ
๘. นายสมจิตต์ อินสิงห์	๑๖. นายชัยวัฒน์ สถาอานันท์
๙. นายสัมพันธ์ พึ่งประดิษฐ์	
๑๗. นางสาวปราณี กุรุพินทาร์ักษ์	อนุกรรมการและเลขานุการ

๒. คณะอนุกรรมการฝ่ายดำเนินการเสนอชื่อ นายปรีดี พนมยงค์ ต่อองค์การศึกษาระดับชาติ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ

๑. นายวิเชียร วัฒนคุณ	ประธานอนุกรรมการ
อนุกรรมการ	
๒. ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ	๗. ผู้อำนวยการกองการสังคม
๓. รองปลัดกระทรวงศึกษาธิการ	กรมองค์การระหว่างประเทศ
๔. อธิบดีกรมองค์การระหว่างประเทศ	กระทรวงการต่างประเทศ
๕. รองอธิการบดีฝ่ายวิเทศสัมพันธ์	๘. ประธานชมรม ต.ม.ร.ก. สัมพันธ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	๙. ผู้แทนสมาคมธรรมศาสตร์
๖. ผู้อำนวยการกองสัมพันธ์ต่างประเทศ	ในพระบรมราชูปถัมภ์
สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ	๑๐. นายพนม เอี่ยมประยูร
๑๑. นายประณีต ภูมิถาวร	อนุกรรมการและเลขานุการ
๑๒. นางสาวสุทธิลักษณ์ จงอุดมสุข	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๓. คณะอนุกรรมการฝ่ายจัดทำของที่ระลึก ดวงตราไปรษณียากรและเหรียญกษาปณ์

๑. อธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๒. นางยุพิน โภคฐิติยุกต์

๔. นายทริภังค์ สุตบุญตร

๓. นายภัทรพงศ์ ศรีเชียรอินทร์

๕. นายอัคนี อรัญยกานนท์

๖. นายคณิต พีชวณิชย์

อนุกรรมการและเลขานุการ

๗. นางสาวสมศรี กัณฑ์หงส์

อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๔. คณะอนุกรรมการฝ่ายวิชาการ

๑. รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๒. นายจรัญ โฆษณานันท์

๖. นายพนม เอี่ยมประยูร

๓. นายชัยวัฒน์ นุนนาค

๗. นางวาณี สายประดิษฐ์

๔. นายนครินทร์ เมฆไตรรัตน์

๘. นายสมคิด เลิศไพฑูรย์

๕. นางสาวนวลฉวี สุธรรมวงศ์

๙. นายสันติสุข โสภณสิริ

๑๐. นางสุภาพ ดวงไสว

อนุกรรมการและเลขานุการ

๑๑. นางชนันดา ชีญะวุฒิ

อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๕. คณะอนุกรรมการฝ่ายการเงินและจัดหาทุน

อนุกรรมการที่ปรึกษา

๑. นายกลมาคมธรรมศาสตร์

๔. นายหนัส ลิ้มเสถียร

๒. นายดำรงศักดิ์ กฤษณมระ

๕. นายสุธี สิงห์เสนห์

๓. นายประมวล สภาวสุ

๖. คุณาวารี ทะวานนท์

ประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๗. นางจรรพ ไวยนันท์

๑๔. นายสงคราม ชัยประวัติดำรงค์

๘. นายชัชวาลย์ ศรศรี

๑๕. นายสม จาตุศรีพิทักษ์

๙. นายทองมา หงส์ลดารมภ์

๑๖. นายสมชาย สกลสุวรรณ์

๑๐. นายนริศ ชัยสูตร

๑๗. นายสุชสันต์ จิรจิรายเวช

๑๑. นางสาวประนอม ไชวินิพัฒน์

๑๘. นายอุทัย อัครพัฒนากุล

๑๒. นายวิเชียร กลิ่นสุคนธ์

๑๙. ผู้อำนวยการกองคลัง

๑๓. นายวีระ มานะคงศิริชีพ

๒๐. หัวหน้างานการเงิน

๒๑. นางสาววรรณี สำราญเวทย์

อนุกรรมการและเลขานุการ

๖. คณะอนุกรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์

๑. นายมานิจ สุขสมจิตร

ประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๒. นายกมล ฉายาวัฒน์

๑๕. นางวรัชนีพร วาณิชชา

๓. นายบำรุง สุขพรรณ

๑๖. นายสมเจตน์ ชวนชาติ

๔. นางสาววิภา สุขกิจ

๑๗. นายคณิต พีชวณิชย์

๕. นายสมหมาย ปาจิณฉัตร

๑๘. นายมณูญ พุดทอง

๖. นายกำแหง ภริตานนท์

๑๙. นายคณิต พันธรักษ์ราชเดช

๗. นายวรวิทย์ ศรีอนันต์รัก

๒๐. นายปราโมช สัมชุกร

๘. นางผานิต พูนศิริวงษ์

๒๑. นายสมภพ ศรีสมวงศ์

๙. นายวิทยา ตันทสุทธิ์

๒๒. นางกรรณิการ์ วิริยะกุล

๑๐. นายสุวัฒน์ ทองธนากุล

๒๓. นายทวิสิน สถิตย์รัตนชีวิน

๑๑. นายตุลย์ ศิริกุลพิพัฒน์

๒๔. นายสมณา นทีไวทยะ

๑๒. นายสมชาย กุศลวนสมบัติ

๒๕. นายอวัชชัย ไพรินทรภา

๑๓. นายดำฤทธิ์ วิริยะกุล

๒๖. นางอุบล เบ็ญยิมล่อง

๑๔. นายขจรศักดิ์ ลิ้มปัทมาภรณ์

๒๗. นางสาวสุภาณี แก้วมณี

๒๘. นางนุตรฮายาตี โกศลศักดิ์

อนุกรรมการและเลขานุการ

๗. คณะอนุกรรมการฝ่ายศิลปวัฒนธรรม

๑. นายศักดิ์ชัย บำรุงพงศ์

ประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๒. นายชูชาติ หมั่นอินกุล

๕. นายสุพจน์ แจ่มเร็ว

๓. นายทวิศักดิ์ ไชยเมือง

๖. นางอุษฎิ์ บุญทัศน์กุล

๔. นายนิวัติ กองเพียร

๗. นายอำนาจ เย็นสบาย

๘. นายสินธุ์สวัสดิ์ ยอดบางเตย

อนุกรรมการและเลขานุการ

๘. คณะอนุกรรมการฝ่ายจัดทำหนังสือที่ระลึก

๑. นายสัมพันธ์ พึ่งประดิษฐ์

ประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๒. นายระวี ฤกษ์จาง

๖. นายวันชัย ตันติวิทยาพิทักษ์

๓. นายกมล กมลตระกูล

๗. นายสมจิตต์ อินสิงห์

๔. นายคณิต พีชวณิชย์

๘. นายสันติสุข โสภณสิริ

๕. นายพิรุณ ฉัตรวณิชกุล

๙. นายสุภรณ์ พรหมพันธุ์

อนุกรรมการและเลขานุการ

๑๐. นายสมชาย หอมละออ

อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๙. คณะอนุกรรมการฝ่ายจัดทำสื่อเผยแพร่เกียรติคุณ นายปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส สำหรับเด็กและเยาวชน

๑. นายพิภพ ธงไชย

ประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๒. นายกมล กมลตระกูล

๗. นายธีรพัฒน์ อัครสังสิทธิ

๓. นางกาญจนา กาญจนสุด

๘. นางปฎิญา ศรีธัญรัตน์

๔. นายจรัล ดิษฐาอภิชัย

๙. นายพิรุณ ฉัตรวณิชกุล

๕. นายชาญวิทย์ เกษตรศิริ

๑๐. นายรังสรรค์ ธนะพรพันธุ์

๖. นางศุภฎี บุญทัศน์กุล

๑๑. นายสมบัติ บุญงามอนงค์

อนุกรรมการและเลขานุการ

๑๐. คณะอนุกรรมการฝ่ายพิธีกรรมทางศาสนา

๑. พระไพศาล วิสาโล

อนุกรรมการที่ปรึกษา

๒. นายสันติสุข โสภณศิริ

ประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๓. นางสาวฐิติมา คุณศิริานนท์

๗. นายนิพนธ์ แจ่มดวง

๔. นายธีรารัง ปัทมภาส

๘. นายวรพงศ์ เวชมาสินนท์

๕. นางสาวนงลักษณ์ ตรงศีลสัตย์

๙. นายสมเกียรติ มีธรรม

๖. นางสาวนารี แซ่ตั้ง

๑๐. นางสาวสิริวรรณ นิจเจริญ

๑๑. นายสุรสม กฤษณะจุฑา

อนุกรรมการและเลขานุการ

๑๑. คณะอนุกรรมการฝ่ายจัดการประกวดภาพยนตร์รางวัลพระเจ้าช้างเผือก

๑. นายโตม สุขวางศ์

ประธานอนุกรรมการ

๒. นายอดิศักดิ์ เชื้อรัตน์

รองประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๓. นางณิชชา จรรย์เศรษฐการ

๕. นายสินธุ์สวัสดิ์ ยอดบางเตย

๔. นายภาณุ อารี

๖. นางสาวชลิตา เอื้อบำรุงจิต

อนุกรรมการและเลขานุการ

๗. นางสาววิมลรัตน์ อรุณโรจน์สุริยะ

อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๑๒. คณะอนุกรรมการฝ่ายรางวัลปรีดี พนมยงค์ สำหรับบุคคลผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านประชาธิปไตย และสันติภาพ

๑. นายเสม พริ้งพวงแก้ว

ประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๒. นายโคทม อาริยา

๕. นายมาร์ค ตามไท

๓. นายเดช ฟูมคชา

๖. นายวิษณุ วรรณฤณ

๔. นางธีรนาถ กาญจนอักษร

๗. นายพิภพ ธงไชย

อนุกรรมการและเลขานุการ

๑๓. คณะอนุกรรมการฝ่ายดำเนินงานโครงการอนุสรณ์สถาน ๑๐๐ ปี นายปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส

๑. นายพิภพ ธงไชย

ประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๒. นางตฤณี บุญทัศนกุล

๔. นายประเดิมชัย บุญช่วยเหลือ

๓. นายสมศักดิ์ สืบตระกูล

๕. นายชาณุวิทย์ อร่ามฤทธิ์

๖. นายอนันต์ วิริยะพินิจ

อนุกรรมการและเลขานุการ

๗. นายก่อพงษ์ ดอนสกุล

อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๑๔. คณะอนุกรรมการฝ่ายดำเนินงานโครงการอนุสรณ์สถาน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

อนุกรรมการที่ปรึกษา

๑. นายวิเชียร กลิ่นสุคนธ์

๓. นายพระนาย สุวรรณรัฐ

๒. นายทิวา เงินยวง

๔. นายเฉลียว จรัสศรี

๕. นายสุภัทร สุคนธ์วัต

ประธานอนุกรรมการ

๖. นายปัญญา นำเพชร

รองประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๗. นายฤชดา ณ ป้อมเพชร

๑๒. นายจรัส ดิษฐากอภิชัย

๘. พันเอก (พ) ชัยนิตย์ ยิ้มพูนันท์

๑๓. นางสาวนัยนา สุภาพัง

๙. นายยงยศ เล็กกลาง

๑๔. นายสันติ จิยะพันธ์

๑๐. นายนิเวศ พันธุ์เจริญวรกุล

๑๕. นางสาวดวงใจ สุภาพัง

๑๑. นายสมยศ พฤชาเกษมสุข

๑๖. นางสาวชลลดา บุญเกษม

อนุกรรมการและเลขานุการ

๑๕. คณะอนุกรรมการฝ่ายดำเนินงานโครงการสำนักวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง

๑. นายกิตติศักดิ์ ปรกติ

ประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๒. นายอภิชัย พันธเสน

๖. นายธีรยุทธ บุญมี

๓. นายเกษียร เตชะพีระ

๗. นายพนม เยี่ยมประยูร

๔. นายชัยวัฒน์ สถาอานันท์

๘. นายวรพจน์ วิศุฑพิชญ์

๕. นายชาญวิทย์ เกษตรศิริ

๙. นายประชา หุตานุวัตร

๑๐. ผู้อำนวยการสำนักหอสมุดปริทัศน์ มณเฑียร

อนุกรรมการและเลขานุการ

๑๖. คณะอนุกรรมการฝ่ายดำเนินงานโครงการความร่วมมือในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์

๑. นายสุริชัย หวันแก้ว

ประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๒. นายไชยันต์ รัชชกุล

๕. นางสาวพรเพ็ญ ชันตระกูล

๓. นายเดช พุ่มคชา

๖. นายวิทยา สุจริตอนารักษ์

๔. นายบัณฑิต อ่อนคำ

๗. นางวีระดา สมสวัสดิ์

อนุกรรมการและเลขานุการ

๑๗. คณะอนุกรรมการฝ่ายประสานงาน

๑. นายพนม เยี่ยมประยูร

ประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๒. ประธานชมรม ต.ม.ธ.ภ. สัมพันธ์

๔. นายสมเกียรติ วรปัญญาอนันท์

๓. นายพิภพ ธงไชย

๕. นายสินธุ์สวัสดิ์ ยอดบางเตย

๖. นางสาววรรณิ์ สำราญเวทย์

อนุกรรมการและเลขานุการ

๗. นางวิภา เกตสระ

อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๘. นางสาววรรณวิภา แสงสารพันธ์

อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ให้คณะอนุกรรมการฝ่ายต่างๆ มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการจัดงานฉลอง ๑๐๐ ปี ชาตกาล
รัฐบุรุษอาวุโส นายปรีดี พนมยงค์ ในส่วนที่เกี่ยวข้องให้เป็นไปโดยเรียบร้อย ทั้งนี้ให้แต่ละฝ่าย

๑. จัดทำแผนงานและรายละเอียดของงานที่จะจัดทำ โดยจะต้องอยู่ในขอบเขตของ
รายละเอียดของงานตามที่เสนอไว้ในโครงการ โดยเน้นว่าต้องเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับ
ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์
๒. ระบุว่าเป็นแผนงานของฝ่ายใดและจัดลำดับความสำคัญก่อนหลังของแผนงานแต่ละเรื่อง
๓. จัดทำงบประมาณทั้งด้านรายรับและรายจ่าย รวมทั้งระบุแหล่งเงินทุนที่จะนำมาใช้จ่ายใน
การดำเนินการตามแผนงาน
๔. จัดทำตารางเวลาในการดำเนินงานแต่ละขั้นตอน
๕. เสนอแผนงานที่ได้จัดทำขึ้น ต่อคณะกรรมการดำเนินงานเพื่อพิจารณาข้อเสนอให้คณะ
กรรมการอำนวยการอนุมัติและให้ความสนับสนุน และ
๖. ดำเนินการตามแผนงานที่ได้รับอนุมัติให้เสร็จเรียบร้อยตามเวลาที่กำหนดไว้

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๔ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๔๐

(นายชวน หลีกภัย)
นายกรัฐมนตรี

คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี

ที่ ๔๗/๒๕๕๒

เรื่อง แต่งตั้งกรรมการเพิ่มเติมในคณะกรรมการจัดงานฉลอง ๑๐๐ ปี

รัฐบุรุษอาวุโส นายปรีดี พนมยงค์

ตามที่ในวันที่ ๑๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๓ จะเป็นวันครบรอบ ๑๐๐ ปี ชาตกาลของศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์ ซึ่งเป็นผู้มีคุณูปการอย่างใหญ่หลวงแก่ประเทศชาติและราษฎรไทย และได้มีคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ ๓๖๑/๒๕๕๐ ลงวันที่ ๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ แต่งตั้งคณะกรรมการจัดงานฉลอง ๑๐๐ ปี รัฐบุรุษอาวุโส นายปรีดี พนมยงค์ และคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ ๑๔๕/๒๕๕๑ ลงวันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๕๑ แต่งตั้งกรรมการเพิ่มเติมในคณะกรรมการจัดงานฉลอง ๑๐๐ ปี รัฐบุรุษอาวุโส นายปรีดี พนมยงค์ และคณะอนุกรรมการฝ่ายต่างๆ ไปแล้วนั้น

เพื่อให้การจัดงานฉลองในวาระดังกล่าว ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ นายกรัฐมนตรีจึงแต่งตั้งบุคคลดังมีรายนามต่อไปนี้ เป็นกรรมการเพิ่มเติมในคณะกรรมการจัดงานฉลอง ๑๐๐ ปี รัฐบุรุษอาวุโส นายปรีดี พนมยงค์ ดังต่อไปนี้

คณะกรรมการดำเนินงาน

รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร ท้าวพระจันทร์ กรรมการ

คณะอนุกรรมการ

๑. คณะอนุกรรมการฝ่ายนิทรรศการ

๑. นายชาญวิทย์ เกษตรศิริ

ประธานอนุกรรมการ

๒. นายสมชัย ศรีสุทธิยากร

รองประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๓. นางสาวนวลฉวี สุธรรมวงศ์

๕. นางสาวสุชาติ เมฆา

๔. นายนครินทร์ เมฆไตรรัตน์

๖. ประธานชมรมนักศึกษาเรียนดีจากชนบท

๗. นางวนิดา จันทน์ศักดิ์

อนุกรรมการและเลขานุการ

๘. นางสาวดาวเรือง แนวทอง

อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๒. คณะอนุกรรมการฝ่ายศิลปวัฒนธรรม

อนุกรรมการ

๑. นายสมชาย วัชรสมบัติ

๒. นายสาโรช เผือกสำลี

๓. คณะอนุกรรมการฝ่ายจัดทำหนังสือที่ระลึก
นางสาวสุรัสวดี หุ่นพยนต์ อนุกรรมการ
๔. คณะอนุกรรมการฝ่ายพิธีกรรมทางศาสนา
อนุกรรมการ
๑. นายศิริลักษณ์ ปั้นป่ารุ่งกิจ ๓. นายจรเฐ หันษ์เป็รื่อง
๒. นายคัมภีร์ ดิษฐกรรณ์ ๔. นายศุภพงศ์ ขจรทิพย์
๕. คณะอนุกรรมการฝ่ายดำเนินการโครงการอนุสรณ์สถานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
๑. นายสมคิด สืบตระกูล ที่ปรึกษา
๒. นายนิเวศ หันษ์เจริญวรกุล รองประธานอนุกรรมการ
๓. นายบุญล ทานาค อนุกรรมการ
๖. คณะอนุกรรมการฝ่ายดำเนินงานโครงการสำนักวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง
นายจรัล ดิษฐาอภิชัย อนุกรรมการ
๗. คณะอนุกรรมการฝ่ายประสานงาน
นายโชคชัย สุทธาเวช อนุกรรมการ

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๒๔ เมษายน พ.ศ.๒๕๔๒

(นายชวน หลีกภัย)
นายกรัฐมนตรี

ประกาศ อานันทมหิตล

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิตล มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้
ประกาศว่า

โดยที่ทรงพระราชดำริเห็นว่า นายปรีดี พนมยงค์ ได้เคยรับหน้าที่บริหาร
ราชการแผ่นดินในตำแหน่งสำคัญๆ มาแล้วหลายตำแหน่ง จนในที่สุดได้รับความเห็นชอบจากสภาผู้แทนราษฎรให้ดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
และปรากฏว่า ตลอดเวลาที่นายปรีดี พนมยงค์ ดำรงตำแหน่งเหล่านี้ ได้ปฏิบัติ
หน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต และด้วยความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระ
มหากษัตริย์ และรัฐธรรมนูญ ทั้งได้แสดงให้เห็นเป็นที่ประจักษ์ในความปรีชา
สามารถบำเพ็ญคุณประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติเป็นอันมากประการ

จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ยกย่องนายปรีดี พนมยงค์ ไว้ในฐานะ
รัฐบุรุษอาวุโส และให้มีหน้าที่ปรึกษากิจราชการแผ่นดิน เพื่อความวัฒนาถาวร
ของชาติสืบไป

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๘ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๘๘

เป็นปีที่ ๑๒ ในรัชกาลปัจจุบัน

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช

นายกรัฐมนตรี

(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๖๒ ตอน ๗๐ วันที่ ๑๑ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๘๘)

ที่ กต 0804/3367

กระทรวงการต่างประเทศ
ถนนศรีอยุธยา กทม. 10400

23 พฤศจิกายน 2542

เรื่อง องค์การยูเนสโกประกาศให้สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี และ ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์ เป็นบุคคลสำคัญของโลก

เรียน ประธานคณะกรรมการฝ่ายดำเนินการเสนอชื่อศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์ ต่อองค์การยูเนสโก (ดร.วิเชียร วัฒนคุณ)

อ้างถึง หนังสือมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่ ทม 0701/4392 ลงวันที่ 24 กันยายน 2542

ตามหนังสือมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ที่อ้างถึงแจ้งมติของคณะอนุกรรมการฝ่ายดำเนินการเสนอชื่อศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์ ต่อองค์การยูเนสโก มอบหมายให้ ดร. วิเชียร วัฒนคุณ ประธานอนุกรรมการฯ และ ดร.ประณีต กุมิถาวร อนุกรรมการและเลขานุการ เดินทางไปร่วมสังเกตการณ์และติดตามการประชุมคณะกรรมการบริหาร ครั้งที่ 157 ขององค์การยูเนสโก ระหว่างวันที่ 5 - 22 ตุลาคม 2542 ความแจ้งอยู่แล้วนั้น

กระทรวงการต่างประเทศได้รับรายงานจากสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงปารีสว่า เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2542 ที่ประชุมคณะกรรมการ (Commission) 1 ของการประชุมสมัชชาสามัญ (General Conference) ขององค์การยูเนสโก ได้พิจารณารับรองการเสนอให้สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี และศาสตราจารย์ ดร. ปรีดี พนมยงค์ รัฐบาลไทย เป็นบุคคลสำคัญของโลก ตามการเสนอของคณะกรรมการบริหาร (Executive Board) และ เมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน 2542 ในที่ประชุมสมัชชาสามัญ (General Conference) ครั้งที่ 30 ขององค์การยูเนสโก ได้มีมติประกาศให้สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีและศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์ รัฐบาลไทย เป็นบุคคลสำคัญของโลกอย่างเป็นทางการแล้ว และจะมีการจัดพิมพ์การเฉลิมฉลองบุคคลและเหตุการณ์สำคัญเป็นรูปเล่มเพื่อแจกจ่ายประเทศสมาชิกขององค์การยูเนสโกต่อไปโดยองค์การยูเนสโกจะเข้าร่วมเฉลิมฉลองด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(นายชูชัย เกษมสานติ)

รองปลัดกระทรวงฯ ปฏิบัติราชการแทน
ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ

กรมองค์การระหว่างประเทศ
กองการสังคม
โทร. 643-5065, 643-5068
โทรสาร 643-5064

" ในปี ค.ศ. ๑๙๒๕ เมื่อเราเริ่มจัดตั้งกลุ่มแกนกลางของพรรคอภิวัดมนิในปารีส ข้าพเจ้ามีอายุเพียง ๒๕ ปี เท่านั้น หนุ่มมาก หนุ่มทีเดียว ขาดความชัดเจน แม้ว่าข้าพเจ้าได้รับปริญญาแล้ว และได้คะแนนสูงสุด แต่ก็ไม่มีอะไรมากไปกว่าทางทฤษฎี (ของกฎหมายเปรียบเทียบ) ข้าพเจ้าไม่มีความเจินจัด และโดยปราศจากความเจินจัด บางครั้งข้าพเจ้าประยุกต์ทฤษฎีอย่างนักตำรา ข้าพเจ้าไม่ได้นำเอาความเป็นจริงในประเทศของข้าพเจ้ามาค้ำนึ่งด้วย ข้าพเจ้าติดต่อกับประชาชนไม่พอ ความรู้ทั้งหมดของข้าพเจ้าเป็นความรู้ตามหนังสือ ข้าพเจ้าไม่ได้เอาสาระสำคัญของมนุษย์มาค้ำนึ่งด้วยให้มากเท่าที่ข้าพเจ้าควรจะมี ในปี ค.ศ. ๑๙๓๒ ข้าพเจ้าอายุ ๓๒ ปี พวกเราได้ทำการอภิวัดมนิ แต่ข้าพเจ้าก็ขาดความชัดเจน และครั้นข้าพเจ้ามีความชัดเจนมากขึ้น ข้าพเจ้าก็ไม่มีอำนาจ"

ปรีดี พนมยงค์

จัดพิมพ์เนื่องในโอกาสฉลองครบรอบ ๑๐๐ ปี ชาตกาล
นายปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส
(๑๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๔๓ - ๑๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๓)
และในวาระที่องค์การยูเนสโกบรรจุชื่อไว้ใน
ปฏิทินการเฉลิมฉลองบุคคลสำคัญของโลก (ค.ศ. ๒๐๐๐ - ๒๐๐๑)

ISBN 974-7833-87-5

9 789747 833874

ราคา ๑๓๕ บาท